

אוסף גיליונות

מבית 'צוף' הוצאה לאור

פרשת וארא | גיליון 164 | שבט תשפ"א

עומק הפשט

'כיסוי שבת לעמפ'

הפולמוס ההלכתי בענין מנורות השבת לסוגיהן

בגיליון עומק הפשט

השבוע ב"אוסף גיליונות"

בנתיבות יצחק | 13

הגאון רבי **יצחק זיסמן** זצ"ל
כח היצר - אי שימת לב

שיעור חומש - מטהו של משה | 15

מאת הגאון הגדול רבי **חיים פיינשטיין** שליט"א
ראש ישיבת "עטרת שלמה"

חדש!! - הכתוב לחיים | 17

קטעים נבחרים ממכתביו ושיחותיו
של הגאון רבי **יוסף אקרמן** שליט"א

מעון ביתך | 33

לשם מה ישב מרן הגרי"ס חצי לילה עם צעיר מחלל שבת?

לקראת שבת | 76

לקט מתוך העלון הנפלא של 'דרשו'

לעילוי נשמת

מרת רחל

ב"ר מנחם מנדל

(גולדברגר)

המלי ע"ה

ט"ו בשבט תשנ"ה

התשלום 5 ש"ח

בקופות / נדרים פלוס / קהילות

קופות נוספות < אוסף גיליונות

או בטלפון 03-7630543 קופה מס' 1335

אין לקחת בהקפה!

אוסף גיליונות

מבית 'צוף' הוצאה לאור

גיליונות נבחרים
בהלכה ובאגדה
וסביב פרשת השבוע

ברכת מזל טוב

לידידינו הנכבד מזכה הרבים

הרה"ג רבי **שילה בן דוד** שליט"א

בעל הגיליון "הפרשה המחכימה"

לרגל הוצאת הספר הנפלא

'ברורי הלכות - איסור והיתר'

בשר בחלב ותערובות יו"ד סימנים פז-קיא

סיכום מפורט של עיקרי הסוגיות והמפרשים עד להלכה

עם פסקי ראשונים ואחרונים, שות"ם קדמונים ופוסקי זמנינו

בתוספת ביאורים ובירורים, בהירים ומאירים,

ובסופו קצת שאלות הלכה למעשה וחידות מעניינות בסוגיות אלו.

יהי רצון שימשיך לזכות את הרבים בחיבוריו החשובים

ולהעלות את חידושיו על שולחן מלכים

ויראה ברכה והצלחה בכל מעשי ידיו

בברכה

הרב נתן פלדמן

וחברי המערכת

מערכת 'אוסף גיליונות'
9518479@gmail.com

ראש המערכת:

הרב נתן פלדמן שליט"א

חברי המערכת:

הרב צבי קנול שליט"א

הרב חיים וכסלר שליט"א

הרב משה הכהן שליט"א

הרב יוסף בן יהודה שליט"א

הרב עקיבא יוסף לוי שליט"א

הרב יוסף שלמה בייפוס שליט"א

הרב בנימין יודלביץ שליט"א

הרב אליעזר וייס שליט"א

מבית 'צוף'

הוצאה לאור

נתן פלדמן

"ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד"

'אוסף גיליונות' מבית צוף הוצאה לאור מופץ באלפי עותקים

ניתן לפרסם מודעות ב'אוסף גיליונות'

לפרסום, נקודות הפצה, הוספת גיליונות, תרומות, חסויות והנצחות,
ניתן לפנות לטלפון 050-4102061 (בשעות בין הסדרים) או באמצעות דוא"ל.

ניתן לתרום וכן לשלם עבור קניית גיליונות

בעמדות "נדרים פלוס" או "קהילות" בחיפוש קופת "אוסף גיליונות"

תרומה טלפונית בנדרים פלוס: 03-7630543 מס' 1335

תרומה טלפונית בקהילות: 073-2757000 מס' 9641

ניתן להצטרף לרשימת תפוצה לקבלת 'אוסף גיליונות' ושאר גיליונות במייל
יש לשלוח בקשת הצטרפות לכתובת המייל של 'אוסף' ולפעול לפי ההנחיות

אוסף גיליונות

מבית 'צוף' הוצאה לאור

תמצית הש"ס | 35

תמצית דף היומי

לדעת | 38

מבחן בדף היומי

עינינו גל | 39

מאמרי 'עין לא ראתה'

עומק הפשט | 43

דיוני הלכה אקטואליים

פניני הלכה | 47

מראשי ורבני החבורות בישיבת מיר

יסודות אמונה בין בתרי הפרשה | 51

תובנותיו של הרה"ג מרדכי דוד נויגרשל שליט"א

אז נדברו | 53

מחשבות לבני הישיבות

גיליון לנשים מבית אז נדברו-שלהבת | 59

כדאי לי...

תוספת שבת | 61

מעלת השבת וקדושתה

מים זכים | 63

משא ומתן ופילפול

בנידונים ערבים ונחמדים

הפרשה המחכימה | 67

לקחים מעשיים ואקטואליים מפרשת השבוע

עולם התורה

מדברים כמו שמותר

שמונה בפרשה | 73

עלון לבני הנעורים

לעידוד העיון והבקיאות בפרשת השבוע

לקראת שבת | 93

לקט מתוך העלון הנפלא של 'דרשו'

חישבתי דרכי | 7

נקודות אור במשנתו של

הגאון הגדול רבי משה שפירא זצ"ל

נפשו גחלים תלהט | 11

ניצוצות ממשנתו של

הגאון הצדיק רבי ישראל אליהו וינטרויב זצוק"ל

בסתיו יצחק | 15

הגאון רבי יצחק זיסמן זצ"ל

שיעור חומש | 15

מאת הגאון הגדול רבי חיים פיינשטיין שליט"א

ראש ישיבת "עטרת שלמה"

הכתוב לחיים | 17

קטעים נבחרים ממכתביו ושיחותיו של

הגאון רבי חיים יוסף אקרמן שליט"א

מגיד דבריו ליעקב | 19

מאת הגאון רבי יעקב חיים סופר שליט"א

ראש ישיבת "כף החיים"

נחל אליהו | 25

משיעורי הגאון רבי אליהו דיסקין שליט"א

על פרשת השבוע ועניני דיומא

מתוקים מחבי | 27

ליקוט נטפי לקח מפרשיות השבוע

מאת הגאון רבי יעקב ישראל הכהן בייפוס שליט"א

בעל מחבר "ילקוט לקח טוב"

עטרת השבת | 29

משיעורי הגאון רבי עקיבא מדלוב שליט"א

יעלת חן | 31

דברי חיזוק מהגה"צ רבי יצחק שמואל גמזו שליט"א

אב"ד חיפה

מעון ביתך | 33

התבוננות ותפיסות עומק ביקרת ומעלת בית ה'

לאחר שרוב בתי המדרשות נפתחו, אנו משתדלים לחדש את מערך ההפצה הרגיל במידת האפשר

אך יתכן שלא נוכל להגיע לכל בתי הכנסת כבעבר

המעוניין לסייע ולהיות אחראי על הגיליונות במקומו ייצור קשר עם המערכת

ניתן להשיג את "אוסף גיליונות"

בימי חמישי בהיכלי התורה כדלהלן:

מודיעין עלית

ישיבת "מיר"
כולל "עטרת שלמה"
כולל "יששכר באהלך"
כולל "כתר תורה" (הרב אברמוב)
כולל "מגדל עוז" (הרב אתרוג)
בית הכנסת "בית תפילה"
בית הכנסת "אילת השחר"
בית הכנסת "חניכי הישיבות" רשב"י
בית הכנסת "אהל תורה" יהודה הנשיא
בית הכנסת "קהילת רבי עקיבא"
בית הכנסת "זכרון משה" קרית ספר
בית הכנסת "היכל יצחק" קרית ספר
בית הכנסת "בני הישיבות" גרין פארק
בית הכנסת "חזון דוד"
בית הכנסת "משובב נתיבות"
בית הכנסת "אהל אברהם" חפציבה
בית הכנסת "נאות הפסגה" המרכזי

נתיבות

בית המדרש "משכן התורה"
בית הכנסת "בית יצחק"

פתח תקוה

ישיבת "לומזא"
בית הכנסת "אבי עזרי"
בית הכנסת "אהל אברהם" גני הדר
בית הכנסת "הבעש"ט" גני הדר

ראשון לציון

ישיבת "עטרת שלמה" שדה חמד

רחובות

בית הכנסת "כולל בר שאול"

רכסים

בית המדרש "בית יצחק" גבעה ב'
בית הכנסת "שבת אחים" גבעה ב'

תל אביב

מלון דבורה רח' בן יהודה 87 קומה ב'
רחוב רבי ישראל מסלנט 15 (מכולת רחל)

תל ציון

בית כנסת החסידי

תפרח

ישיבת "תפרח"
בית הכנסת המרכזי "בית יוסף"

בת ים

רחוב ויצמן 36 (מכולת פיצהלך)

גבעת זאב החדשה

בית הכנסת "בית אליהו"
בית הכנסת "בני הישיבות"

זכרון יעקב

בית הכנסת "מסילת ישרים"

טלזסטון

בית הכנסת "קהילת בני תורה"

יסודות

בית הכנסת המרכזי

ירושלים

ישיבת "מיר"
ישיבת "חברון" גבעת מרדכי
ישיבת "יד אהרן"
ישיבת "אהבת שלום"
ישיבת "תורה אור"
ישיבת "הר"ן" - רמות ד'
בית הכנסת "מנחת שלמה" בית וגן
בית הכנסת "מנין אברכים" בית וגן
בית הכנסת "חניכי הישיבות" נוה יעקב
בית הכנסת "אהל יוסף" רמת שלמה
בית הכנסת "המרכזי" רמת שלמה
בית הכנסת "חזון איש" רמת שלמה
בית הכנסת "ערוך לנר" רמת שלמה
בית הכנסת "באר שמואל" רח' סורוצקין
בית הכנסת "חניכי הישיבות" זכרון יעקב
בית הכנסת "ברכת יוסף" גבעת שאול
בית הכנסת "משכן באב"ד" גבעת שאול
בית הכנסת "אמרי שפר" הר נוף
בית הכנסת "בוסטון" הר נוף
בית הכנסת "ויז'ניץ" הר נוף
בית הכנסת "קהילת בני תורה" הר נוף
בית הכנסת "שערי תבונה" רמות א'
בית הכנסת "משכן שרגא" רמות א'
בית הכנסת "זכרון אברהם" רמות ג'
בית הכנסת "צא"י" רמות ג'
בית הכנסת "שומרי החומת" רמות ד'
בית הכנסת "אהל יוסף" רמות פולין
בית הכנסת "בני הישיבות" סנה"מ
בית הכנסת "בני הישיבות" רמת אשכול
"גל פז" רח' מלכי ישראל

אלעד

בית הכנסת "מאור שרגא"
כולל "ישיבת הר"ן"
ישיבת "תורה בתפארתה"

אופקים

בית הכנסת "שייתי"

בית שמש

ישיבת "אור לישרים"
בית הכנסת "היכל אברהם" קריה
בית הכנסת "לב אליהו" רמה א'
בית הכנסת "חניכי הישיבות" רמה א'
בית הכנסת "משאת מרדכי" רמה א'
בית הכנסת "פני שמואל" רמה א'
בית הכנסת "אהבת תורה" רמה ג'
בית הכנסת "הכולל"

ביתר עילית

בית הכנסת "באר אברהם" גבעה A
בית הכנסת "ישיבת הר"ן" גבעה A

בני ברק

כולל "פוניבז"
כולל "חזון איש"
כולל "בית הלל"
כולל שעל ידי "בית הכנסת הגדול"
ישיבת "אורחות תורה"
ישיבת "בית מדרש עליון"
ישיבת "תפארת ציון"
ישיבת "סלבודקא"
ישיבת "גאון יעקב"
בית הכנסת "יד אהרן" רמת אהרן
בית הכנסת "תפארת נחמן" כולל הרב קלאר
בית הכנסת "המרכזי" שיכון ה
בית הכנסת "נחלת משה"
בית הכנסת "רמת אלחנן"
בית הכנסת "משכנות יעקב"
בית הכנסת "נאות יוסף"
בית הכנסת "בית אריה"
בית הכנסת "צא"י" נחלת סירוקה
בית הכנסת "לדרמן"
בית הכנסת "הליכות חיים"
בית הכנסת "דרכי איש"
בית הכנסת "צעירים" רח' האדמו"ר מצאנז
"גל פז" רחוב רבי עקיבא 88
רחוב סוקולוב 46 (מינימרקט ברכת השם)

חשבת דרכי

נקודות אור ע"פ משנת הגר"מ שפירא זצוק"ל

פרשת וארא תשפ"א | גליון מס' 160

לעילוי נשמת האשה בלה בת ר' מנחם הלל לוי"ה ע"ה

גלות מצרים היא גלות הדעת – תפקידנו הוא לחזור אל הדעת

לחיות לעד, מעתה, זאת צורה שכבר לא יכולה לחיות לעולם, כאן קרה משהו שמכותו האדם לא יכול להמשיך להתקיים לעולם ועד, משום, שהאדם עירב בתוך צורת האדם, בתוך צורתו, דעת טוב ורע, ואותה דעת רע מחייבת שהאדם ימות, שהוא לא ימשיך לחיות לעולם. אי אפשר להמשיך לחיות לעד, היינו, לחזור להיות אדם, עם דעת רע. זה בלתי אפשרי. אף כאן הדברים צריכים ביאור, מה היא דעת רע, ומדוע זה מחייב מות.

הטוב מביא לתכלית והרע נקטע באמצע

הנה, אנו יודעים כי יש בעולם טוב ורע, אנו מוצאים כי יש יום טוב ובר מינין יום רע, יש מאכל טוב ומאכל רע, יש אדם טוב ואדם רע, יש טוב ויש לא טוב, שהוא הרע, בכל המערכות האלה, השם המשותף הוא טוב ורע, אכן עלינו לדעת מה ההבדל ביניהם, מה היא הגדרת המושג שנקרא טוב ומה היא הגדרת המושג של מה שנקרא רע, מה הוא הדבר שכולל את הכל בכל מקום, גם במאכל וגם באדם, בזמנים טובים, באנשים טובים, בדברים טובים, ובכל דבר בעולם, יש דבר טוב וכנגדו רע, מה זה טוב ומה זה רע.

כיון שאנו מוצאים שהתורה קבעה את המילה טוב כפעולה של הטבת הנרות, אנו לומדים מכך, שפירוש המילה הטבה הוא להביא דבר שיהיה מותאם לתכלית, וכמובן, המדובר על התכלית שהדבר הזה נוצר למענו. דבר שמותאם לתכליתו הוא טוב, ואילו רע, זה דבר שלא אגיע איתו לאותה תכלית.

כך אנו מוצאים לדוגמא במשנה באבות (פ"א מ"ז) "הרחק משכן רע", התכלית של שכנות היא העזרה, שכנים הנמצאים יחד עוזרים ומטיבים זה לזה, הרחק משכן רע, הכוונה היא, עם שכן כזה לא תגיע לשום דבר מכל המבוקש בשכנות, זה נקרא שכן רע, וכך, יש שכן רע, ויש חבר רע, וכך הוא במאכל רע, מאכל צריך להבריא אדם, להשביע את רעבונו, ואילו מאכל רע עושה פעולות הפוכות, במקום לפתור בעיות הוא יוצר בעיות.

נמצא, טוב, פירושו, דבר שאני מגיע עמו לאותה תכלית נרצית, כאשר הדבר הוא טוב, הוא מוכן ומכוון, ואיתו אגיע לתכלית. ואילו רע, זה דבר שלא אגיע איתו לתכלית.

פירוש המושג רע, הוא מלשון שבירה, כך מפרש רש"י בהרבה מקומות בתורה שבכתב, וכגון על הפסוק "תרועם בשבט ברזל" (תהלים ב' ט'), אומר רש"י, "תרועם, תרוצצם", רע זה דבר שבור, דבר קטוע, דבר לא שלם, לכל היותר יכולים לעשות איתו חצי מלאכה, אבל לא ניתן להגיע איתו לשום תכלית, ולעומת זאת, פירוש המילה טוב זה להגיע לתכלית.

גלות הדעת – הדעת אינה יוצאת לפועל כראוי

בדברי רבותינו [כך מובא בשם האר"י ועוד כמה מרבותינו, והמקור לכך בדברי חז"ל] כתוב, שגלות מצרים היתה גלות של הדעת. הדעת היתה בגלות.

המושג להיות בגלות הוא, שכל מי שנמצא בגלות אינו יכול להוציא לפועל את כוחותיו, את עצמו, הוא כפוף למערכת שכופה ומחייבת אותו לפעול לא כפי שהוא צריך להיות. כשמישהו נמצא בגלות, בבית סוהר, הוא כפוף לרשות אחרת, ואותה רשות קובעת באיזה אופן הוא נמצא, בגלות הוא לא הוא. מעתה, אם יש מושג כזה שהדעת נמצאת בגלות, פירוש הדבר, שהדעת, אותה דעת שהיא הדבר המבוקש, אינה יכולה להוציא את עצמה אל הפועל.

אלה דברי רבותינו. הדעת נמצאת בגלות, ואין באפשרותה להוציא את עצמה אל הפועל כראוי, אלא היא כפופה למשהו שלא נותן לה להתרחב, לא נותן לה להתבטא כראוי, לא נותן לה להוציא את עצמה לפועל כמו שהיא צריכה.

הדבר הזה היה עד יציאת מצרים, וביציאת מצרים אותה דעת יצאה לחירות יחד עם כלל ישראל, ומכח אותה דעת שיצאה לחירות, כלל ישראל יכול היה, אחרי מאות שנים של גלות, תוך זמן קצר מאד של חמישים יום, להגיע להר סיני לקבל תורה, ולהיווצר לכלל ישראל באופן הגבוה ביותר שגבוה ממנו לא היה מעולם.

עלינו לנסות להבין מה מלמדים אותנו כאן.

דעת רע מחייבת גזירת מיתה על האדם

כשאדם הראשון אכל מעץ הדעת, הדבר שקרה בעקבות זה, הוא, שנגזרה מיתה על אדם ועל כל תולדותיו. מאז שנתערב הרע בצורת האדם, אותה דעת טוב ורע, יש באדם חלק שלא יתכן שיתחבר למציאות האמיתית. לכן האדם חייב למות, כי הוא אינו יכול להמשיך לחיות לעד כמו שבורא העולם ברא אותו. האדם לא נברא כדי למות, בורא העולם ברא את האדם כדי שיחיה לנצח נצחים, אכן, המיתה נגזרה עליו בעקבות החטא, גזירת מיתה באה לעולם רק מפני שאדם הראשון אכל מעץ הדעת.

והנה, הדבר ברור שאין זה עונש שהוא קבל רק מפני שהוא חטא, כי העונש הוא גם לאדם וגם לכל תולדותיו. והרי "בנים לא יומתו על אבות", לא מענישים בנים בעוון אבות, וכאן הלא בנים מתים על אבות, אם כן, מוכרחים לומר שגזירת המיתה אינה עונש בלבד, אלא שאחר שצורת האדם התעוותה והשתנתה, והיא כבר לא אותה צורה שבורא העולם ברא, שצריכה

ההטבה נאמרה באור שעל ידו מגיעים לתכלית

והנה, לכאורה, הלא אפשר להיטיב כל דבר, ניתן להכין כל דבר כדי שהוא יהיה ראוי, גם כשאדם קולף תפוחי אדמה, רוחץ אותם, ונותן מים בסיר, הוא עושה הטבה, הוא מכין את הדבר לבשלו, אבל זה לא נקרא הטבה, רק הכנת הנרות כדי להגיע לאותו אור, לאותה הארה, היא הנקראת הטבה.

העניין בזה, כיון שהתורה פתחה ב"וירא אלקים את האור כי טוב", המילה "כי טוב" נאמרה לראשונה באור, פירוש הדבר, שבעניין הזה, באור, כאן נמצא עיקר ענינו של טוב. לכן, בסתמא דמלתא אומרים "לעולם יכנס אדם בכי טוב ויצא בכי טוב" (ב"ק ס' ע"ב), האור הוא הנקרא "כי טוב", האור הוא טוב והחושך הוא לא טוב. עם חושך לא ניתן להגיע לשום מקום, ואילו האור זאת התכלית, זה הדבר הטוב, משום שהאור מביא אותנו לתכלית. האור שמאיר לנו, הוא זה שיביא אותנו לאותה תכלית שאליה אנו צריכים להגיע.

כאשר אדם הולך בדרך, הוא צריך להגיע לאיזה שהוא מקום. בחושך מסתבר בפשטות שהוא לא יגיע, הוא יגיע למקומות אחרים, אבל באור הוא יגיע למקום שהוא רוצה להגיע. וכך אנו מוצאים בלשון חז"ל "סולם רעוע", אדם המטפס על סולם רעוע, מסתבר שהוא לא יגיע לאותו מקום שהוא רוצה להגיע, אם הוא ינסה לטפס עליו הוא עלול ליפול, זה נקרא רעוע, שבור, קטוע, לא מביא לתכלית. הטוב מביא לתכלית.

למדנו מכאן, שכאשר התורה משתמשת במושג טוב, הכוונה היא, דבר שמביא אותי לתכלית הנרצית, ואילו הרע נקרא דבר קטוע ושבור, שאיתו לא אגיע לאותה תכלית נרצית, לאותה תכלית מבוקשת.

הדעת היא חיבור החכמה והבינה למציאות האדם

עתה, כאשר כתוב בתורה דעת טוב ודעת רע, אף כאן אנו צריכים להבין זאת באותה צורה, אכן, נקדים מעט לפרש עניינה של הדעת, מה היא הדעת עצמה.

איתא בנדרים (מ"א ע"א) "אמר אביי נקטינן אין עני אלא בדעה, במערבא אמרי דדא ביה כולא ביה דלא דא ביה מה ביה, דא קני מה חסר דא לא קני מה קני", היינו, אם חסרת דעת לא קנית שום דבר, ואם קנית דעת לא חסרת שום דבר, בקנין של דעת, בזה קנית את הכל. דעת קנית מה חסרת, דעת חסרת מה קנית, לא קנית כלום. היינו, כל קניינו, יהיו מה שיהיו, הם חסרי ערך אם לא קנינו דעת, אין בידינו שום דבר.

עלינו להבין את המושגים האלה, שהם הדברים שבאמת עומדים ברומו של עולם, ובני אדם מזלזלים בהם, (ע"י ברכות ו' ע"ב), אלו דברים שחשוב מאד שיהיו מובנים היטב, בצורה ברורה.

אנו יודעים שכוחות השכל, כוחות ההשכלה התפיסה והקליטה הרוחנית של בני אדם, הם כפי שכתוב על בצלאל (שמות ל"א ג') "ואמלא אותו רוח אלקים, בחכמה, ובתבונה, ובדעת ובכל מלאכה", וברש"י שם מפרש "בחכמה, מה שאדם שומע דברים מאחרים ולמד. ובתבונה, מבין דבר מלבו מתוך דברים שלמד. ובדעת, רוח הקדש".

החכמה היא מה שאדם מקבל מאחרים, [ובלשון רש"י משלי ט"ז כ"א "שלמד חכמה מרבו"], והבינה היא מה שאדם מבין מעצמו, הבנת דבר מתוך דבר, היינו, במה שהאדם מקבל מאחרים, הוא מקבל את אותם יסודות שמהם הוא יכול להפיק ולהוציא לקח ועוד לקח וקח, הוא יכול להבין מהם דברים שלא נמסרו לו. ניתנו לו כללים עם מהלכי חכמה, וניתן לו האופן איך להוציא ולהפיק לקח ממה שהוא למד, איך להוציא דבר מתוך דבר, זאת בינה. אלו הם שני כוחות, שאי אפשר לחשוב בלעדיהם, לא שייך שכל בלי הדברים האלה.

אכן, על הדעת אומר רש"י דבר חדש, דעת זו רוח הקודש, לכאורה זה נראה דבר שונה לגמרי שלא מצטרף לדברים הקודמים, זאת נראית מעלה מיוחדת, מה הביאור בזה.

החכמה והבינה אלו הם היסודות שבהם אדם יכול לחשוב. יש את הכללים הראשוניים מכח הדברים שאותם האדם קבל, המושכלות הראשונות שלו, ויש את הכח איך להפיק מהם לקח, אלו הם דרכי החשיבה,

כך אדם חושב, כך הוא מסיק מסקנות, כך הוא מפיץ לקח, מתוך זה הוא מוציא דבר מתוך דבר וממשיך להבין את מה שהוא לא קיבל מתחילה.

הכח הזה שנקרא דעת זאת לא פעולה של חשיבה, זה חיבור. מה שנקרא בתורה דעת זה מלשון חיבור וצירוף. כשהדבר שאותו הוא החכים והבין נהיה חלק מעצם מציאותו, חלק מעצם חייו של האדם, אז זה נקרא דעת.

אדם שחכמתו רבה ותבונתו ישרה יכול להבין הרבה דברים סתומים גם כשהדבר אינו מצטרף לעצם חייו, הוא אף יכול להסביר אותם, ולהבין מתוך כך הרבה דברים, אבל כל זמן שלא צירף זאת לכח הדעת, זה לא חלק מעצמו, מעצם מציאותו, זה לא חלק מחייו, זה לא הוא. הדברים האלה חיצוניים וזרים.

קטן, שאינו חייב במצוות, יכול להיות שחכמתו ובינתו מרובים מאנשים מבוגרים ממנו פי שתיים פי שלש ופי ארבע, אכן מה הוא הדבר שעושה אדם לגדול, לבר חיוב, הדעת היא זו שעושה אותו לבר חיוב, לא החכמה ולא הבינה. הקטן, אף הוא מחכים, מתבונן היטב, פותר כל בעיה, אבל כל זמן שהדבר הזה הוא לא עצם חייו, זה לא מחייב אותו, וממילא. הוא לא בר חיוב. הוא לא גדול כי הוא לא בר דעת, מי שהוא בר דעת הוא בר חיוב.

במערכת הזאת הנקראת דעת, כשאדם יודע משהו, כך הוא חי, את אותו דבר שהוא יודע, הדעת תמיד מצטרפת לעצם חייו. אדם שמכיר ויודע את דרכו, יודע מה צריך, יודע מה מעכב, וכך הוא יודע שמקום מסוים אפשר לדרוך עליו, הוא יודע שהדרך בטוחה, אף שלפעמים אפשר לגנוב את דעתו ולהטעותו, אולם אדם שאינו יודע שום דבר אינו יכול לפסוע שום פסיעה, כי מי יודע מה יהיה פה, איזה מוקש או בור. פירוש המושג דעת, הוא, לחבר את מה שהאדם יודע לעצם מציאותו, לעצם חייו.

בורא העולם נתן לנו את העולם כולו, שעליו נאמר "כולם בחכמה עשית", העולם מובן לנו רק בדרכים של חכמה ובינה, אבל בר דעת מצרף את כל ההבנות שהבין לעצם חייו, הוא חי כך, כך הם פני המציאות שבתוכה הוא חי. מי שדעתו יפה ונכונה, מי שדעתו מיושבת עליו והוא בר דעת, חי במציאות שהיא תוצאה של מה שמחייבת החכמה ומה שיוצא מהבינה, כך נראית המציאות בתוכה הוא חי, כך נראה בר דעת אמיתי.

דעת רע – חיבור למציאות שלא מביאה לתכלית

כשאדם הראשון אכל מעץ הדעת טוב ורע, נתחדשה בעולם מציאות של דעת רע. עד אז, בתוך מציאותו של האדם, לא היה מקום לדעת רע, האדם לא נברא כך, היתה רק דעת טוב, כלומר, הדעת היתה תמיד מכוונת לאותה מציאות אשר תביא אותו לתכליתו, זה נקרא דעת טוב. אכן, כשנתחדשה דעת רע, היא יצרה אפשרות שאדם מתחבר למציאות חסרת תכלית, מציאות שלא תביא אותו לתכלית, זאת נקראת דעת רע.

כיון שרק הדעת היא זו שמחברת אותנו אל המציאות, הרי שדעת רע מחברת אותנו למציאות כזאת שהיא לא מציאות אמת, מציאות שלא תביא אותי לתכלית הנכונה.

והנה, כאמור, דעת טוב היא מה שמתחייב מתוך החכמה והבינה. היינו, המדובר על אדם שהוא באמת חכם, באמת נכון, ובאמת בר דעת, אשר מציאותו היא מה שמתחייב מתוך החכמה והבינה, והוא מתחבר לזה. זה נקרא בר דעת, ואפשר לסמוך עליו.

אכן, עתה, כיון שנתחדשה בעולם המציאות של דעת רע, ואחר שאנו נמצאים בשבועות האלה, ננסה להבין ולפרש את הדברים.

אדם שדעתו מחייבת אותו לקחת את כוחות חייו, הכוחות שצריכים להביא אותו לתכליתו, ולהשתמש בהם לדבר שאין לו תכלית, שלא מגיע לשום מקום, זה נקרא שהאדם הזה הוא בר דעת רע, זאת נקראת דעת רע, חיבור למציאות שצריכה להביא לתכלית אולם היא לא תביא לכך, זה נקרא כאמור, רע.

הנה, בורא העולם ברא את העולם כך שהתכלית היא רחוקה, אין לנו את התכלית מיד, היא לא נמצאת כאן, צריך הרבה עמל ודרך עד שמגיעים לתכלית הנרצית והמבוקשת. אדם בר דעת צריך לכוין את כל כחות חייו כדי להגיע לאותה תכלית.

תינוק בדעת, שנתנו לו כסף רב שממנו הוא צריך לחיות ממנו מספר שנים, הוא צריך לחשוב על מחר, אכן, לשם כך צריך דעת טוב, כי אצל הרע, היום נגמר היום, ואילו מחר זה כבר משהו אחר. רע, הוא מי שקוטע ושובר, שלא מתבונן, זה דבר שלא מגיע עד לתכלית, וכך, הוא נעצר באמצע, הוא נגמר הרבה קודם לכן. כך נראה אותו ילד, אותו תינוק, אותו שוטף חסר דעה, מחשבתו היא, הלא הכסף פה, החנות פה, אולם המחר לא פה, ואם כן כיצד אעמוד ואחזיק כסף שנמצא פה, כאשר החנות נמצאת פה, כשביל מחר שלא נמצא פה, לא אשתטה עד כדי כך, כך נוהג חסר דעה.

החידוש של דעת רע היה, שבתוך מציאותו של האדם קיימת מציאות שלא תביא אותו לתכלית, ומעתה, היא חייבת למות, היא לא יכולה להמשיך, כי אין בכוחה להגיע לתכלית. אדם הראשון הוא השורש בעולם הזה לכל צורת האדם, באותה דעת רע שאדם הראשון הכניס, כשהוא הכניס מציאות כזאת שלא מביאה לתכלית, הרי שמציאות כזאת חייבת להיפסק, חייבים ללוש זאת מחדש, וכמו שכתוב בפסוק (בראשית ג' י"ט) "עד שובך אל האדמה כי ממנה לקחתי, כי עפר אתה ואל עפר תשוב", האדם נוצר מעפר, וכאשר הוא שיבש את יצירתו, הוא חייב להיות נוצר מחדש. חייבים ללוש וליצור אותו מחדש, חייבים לעצב צורת אדם חדשה. משום שצורת אדם שנושאת בתוכה מציאות שלא מביאה לתכלית אינה יכולה להתקיים, משום שהיא לא מביאה לאותה תכלית.

מציאות של חטא – הסתכלות על היפה והערב

אם נבדוק מה היה בחטא אדם הראשון, סיבת החטא היא (בראשית ג' ו') "ותרא האשה כי טוב העץ למאכל וכי תאוה הוא לעינים, ונחמד העץ להשכיל". העץ הוא טוב, הוא תאוה, והוא נחמד, כל הדברים האלו, הם כולם דברים שלא הדעת מחייבת אותם, אלו לא דברים שפועלים על הדעת, אלו דברים שהם תמונה של מציאות שבה האדם חי, ונבאר.

בדרך כלל, באופן רגיל, אם נתבונן איך אנו בודקים מה הם הדברים שמרכיבים את חיינו, איך אנו מסתכלים על המציאות שבתוכה אנחנו חיים, כל מי שיבדוק עצמו ביושר, באמת, ימצא שהוא מתבונן בראש וראשונה מה עניינו של הדבר הזה, מה התועלת שבו, אם הוא נעים למראה, במה הדבר הזה עושה לו טוב, כך הדברים נבדקים.

אכן, על זה אמרה תורה בפירושו "ולא תתורו אחרי עיניכם", אם ההסתכלות היא לכתחילה על היפה והנעים שבדבר, על הערב שבדבר ועל ההנאה שבדבר, הרי שזה גורם לחיות כמציאות שהיא חסרת תכלית שלא תביא לשום מקום. איזו תועלת תצמח מכך שהדבר הזה יפה נחמד ונעים, מה זה נותן, אולם לא כך מסתכל בר דעת על הדברים, כאשר בר דעת מסתכל על הדברים, הוא מתבונן מה הדבר הזה מלמד אותו, מה הדבר הזה אומר לו.

הסתכלות של אברהם אבינו – מה הבריאה מחייבת

אברהם אבינו הסתובב בעולם, וכל חפץ וחפץ לימד אותו את בתורה. אברהם אבינו למד את כל התורה כולה, מכך שהוא הסתובב בבריאה וראה, ובכל מה שהוא ראה, כך הוא ראה את הדברים, כך הוא קלט את הדברים, הוא ראה חמה זורחת וחמה שוקעת, הוא ראה את כל סדר העולם, הוא ראה שיש מנהיג לבריאה. כך הוא ראה מתוך ההסתכלות בעולם עצמו, כך הוא הסתכל. אברהם אבינו חי באותה מציאות שהיא טוב ולא רע. טוב, זו מציאות שמביאה לתכלית שצריכים להגיע אליה. הסתכלות על הדברים לא היתה איך הדבר הזה משמח ומהנה אותנו, איך הוא טוב לו ומשרת אותנו, אלא מה עניינו של הדבר הזה, מה הוא מלמד אותנו, כי אחר שהדבר הזה נמצא בעולם, ובורא העולם שם את האדם בעולם, הרי שהעולם שהאדם חי בתוכו, הוא מחכים ומלמד אותו, והוא מחייב אותו. כך צריך האדם לחיות בעולם.

ההסתכלות צריכה להיות, שכל מה שבורא העולם מראה לי צריך לגלות לי משהו, ללמד אותי לפתוח לי. ואם נתבונן יותר בעומק, הרי שכיון שהתפיסה של כל הבריאה היא באופן שבורא העולם מדבר אלינו ופונה אלינו, אם כן השאלה הראשונה צריכה להיות מה זה מחייב אותי, הלא מדברים אתי, אם כן מה אומרים לי.

לעומת זאת, כשאנחנו מסתובבים בעולם שכל כולו 'מקום פטור', הלא אם נהיה ישרים עם עצמנו, אנחנו מסתובבים בעולם רק כדי ליהנות, זה צריך להיות יפה, אנו בודקים כמה זה מתאים לנו, כמה זה מהנה אותנו, ולכל מקום שמנהה יותר, העין נמשכת, על זה, כאמור, התורה אמרה ולא תתורו אחרי עיניכם, אבל עתה איננו עוסקים באיסור המעשי שבוזה, אלא בחלק חסרון הדעת שבדבר. זה הרי מטופש לעבור מפטור לפטור, להסתובב כך בעולם, כאשר לבסוף לוקחים אותנו ולא נשאר שום דבר, שום תכלית לא יוצאת מפטור.

כיון שאנחנו צריכים להגיע לאיזה שהוא מקום, לאיזו שהיא תכלית, אנו הרי הולכים לאיזה מקום, כמאמר הכתוב בקהלת ("ב' ה') "כי הולך האדם וגו", הרי שהדעת מחייבת, הדעת עושה אותנו לבני חיובא, להתחבר למציאות טוב ולא למציאות רע, זה ברור.

תפיסת מציאות של דעת טוב לעומת דעת רע

במילים אחרות. כל צורת החיים הזאת, כל צורת המבט הזאת על המציאות שאנחנו חיים בתוכה, מסתובבת סביב עצמנו. זה דבר שהוא הפוך לגמרי לתכלית. הדעת מחייבת לחיות בתוך מציאות קיימת וקבועה, מציאות שבורא העולם ברא אותה. דעת רע משאירה אותנו בתוך מציאות שאינה יוצאת מהתחום של עצמנו, אנחנו נשארים סביב עצמנו. כל המציאות שאנחנו רואים אותה וחיים בתוכה, נתפסת כנעים לי או פחות נעים לי, אם פחות נעים אפנה את העיניים למקום אחר, אבל הכל מסתובב סביב זה.

בדעת טוב, האדם נמצא במציאות שהיא גבוהה וגדולה ממנו, הוא נמצא בתוך המציאות, לעומת זאת, בדעת רע המציאות נמצאת בתוכו, המציאות היא חלק ממנו, וכאן ההבדל העמוק, המכריע, והנורא, אנחנו בדמיוננו, חיים במציאות שהיא חלק מאיתנו, אולם האמת היא ההיפך הגמור, אנחנו חיים במציאות שאנחנו בתוכה.

מציאות שאנחנו בתוכה, מחייבת אותנו, אנחנו חייבים לסלול דרך כדי לחיות בה, אולם מציאות שכל כולה היא חלק מאיתנו, שם אנחנו הבעלים. אנחנו קובעים את הכל. אסור לומר כך, אבל שם אין עוד מלבדנו.

מצרים האומה השפלה ביותר – כל כולה חומר

לא היה עוד עם שפל כמו מצרים, כמו שכתוב בתורת כהנים (ספרא אחרי מות ח' י"ב) "מנין שלא היתה אומה באומות שהתעייבו מעשיהם יותר מן המצרים, תלמוד לומר כמעשה ארץ מצרים לא תעשו", כשרוצים להזהיר מדבר שפל, מזהירים ממעשה ארץ מצרים, זה דבר לא נכון, לא טוב. לא היתה שפלה באומות כמצרים, "אשר בשר חמורים בשרם וזרמת סוסים זרמתם" (יחזקאל כ"ג כ').

בסוף פרשת עקב כתוב (דברים י"א י') "כי הארץ אשר אתה בא שמה לרשתה, לא כארץ מצרים הוא אשר יצאתם משם אשר תזרע את זרעך והשקית ברגלך כגן הירק", למצרים יש את כל מה שצריכה, לא היה מקום שהיה בו כזה שפע, כל טוב שיכול מישוהו להעלות על הדעת בעולם הזה היה במצרים, הכתוב אומר (בראשית י"ג י') "כגן ה' כארץ מצרים", כל טוב העולם היה בארץ מצרים, וכל האומה הזאת כולה מכוונת אך ורק לדבר אחד, איך מנצלים את כל השדה העצום של האפשרויות, לעוד הנאה, לעוד ריגוש, לעוד הנאה עלובה שנגמרת מיד, אבל באמת הם היו מעוניינים בכך שזה נגמר מיד, כי כך הם עוברים מיד להנאה אחרת.

מצרים נמשלת לחומר, היא בחינת החומר של העולם. כפי שהארכנו בשבוע הקודם, עניינו של החומר הוא השדה הפתוח של כל האפשרויות, מי שהוא חומר, כל מציאותו היא להישאר אפשרות לכל דבר, המון המון אפשרויות. ככל שהוא יותר חומר, יש לו עוד ועוד אפשרויות.

במצרים היו הרבוי של האפשרויות שבעולם. ואם היה חסר, הרי שלכך המציאו את הכשפים במצרים, להגדיל את שדה האפשרויות, אם היד אינה מגיעה עד שם, הרי שעם כשפים זה יגיע, הכשפים נותנים כלים נוספים, וכל זה כדי לעשות ככל היותר חומר, זו היתה ארץ מצרים.

מצרים מעולם לא הרימה את העיניים לשמים, אין להם מה לחפש שם, גם גשם לא יורד במצרים. כל המים שהם צריכים נמצאים מיניה וביה, זה נמצא ברגליהם “והשקית ברגלך כגן הירק”, אכן, לעומת זאת “והארץ אשר אתם עברים שמה לרשתה ארץ הרים ובקעת למטר השמים תשתה מים”, כך התורה מעמידה את ההבדל התהומי בין מצרים לארץ ישראל.

עתה, ממצרים יצאנו, ולארץ ישראל אנו צריכים להגיע. ממצרים יצאנו, ממקום ששם השקית ברגלך כגן הירק, ואילו בארץ ישראל, שם זה למטר השמים תשתה מים, שם מי שרוצה לשתות, מי שרוצה לקבל שפע, צריך לבקש אותו מלמעלה, זה לא נמצא איתנו. במצרים השפע נמצא איתם, ואילו בארץ ישראל השפע נמצא במקום שצריך לבקש אותו, צריך לשתה עיניים למרום ולבקש אותו, הוא לא נמצא איתנו מיניה וביה, היינו לא מצורף איתנו למציאות שלנו הקיימת, אלא שהוא מגיע אלינו ממצאות גבוהה יותר. זה ההבדל בין מצרים לארץ ישראל, זה הדבר היחידי שהתורה מעמידה כהבדל, וכאן ההבדל התהומי בין גלות מצרים לבין מה שנקרא גאולה בארץ ישראל.

הדברים ברורים ופשוטים, מצרים היא מקום שמציאותו של כל יחיד כוללת את כל ההנאות והטעמים של העולם הזה, במצרים כל הדברים הטובים שישנם פה בעולם נמצאים ביחד עם מציאותו של כל אחד ואחד, זאת הגלות. הגאולה היא בארץ ישראל, בארץ ישראל של הגאולה, אותה ארץ ישראל שאנחנו מחכים להגיע אליה בכל יום.

באופן, שהגלות של אותם שבעים נפש שירדו מכאן, מארץ כנען - הרי קיינו פה ומהמקום הזה גלינו למצרים - זאת לא גלות של מקום, זאת גלות של מציאות, עברנו ממצאות של דעת טוב למציאות של דעת רע.

למטר השמים – השפע מגיע מהחיבור לתכלית

הראשונים כותבים, שביאור המילה שמים הוא מלשון שָׁם, כי הנה, בלשון הקודש המקום אליו אנחנו רוצים להגיע נקרא שָׁם, השמים הם מקום התכלית, שם זה התכלית, כל שָׁם נמצא שם, השמים זה מה שכולל בתוכו את כל התכליות של כל באי עולם, את כל ה'שמים', זה הוא ה'שם' שלשם הולכים כל באי עולם.

מעתה, כאשר כתוב “למטר השמים תשתה מים”, אומרים לנו שכאן אנחנו ניזונים רק עד כמה שאנחנו מחוברים לתכלית, מכוונים לשם למטר השמים. השפע נמצא לנו, אבל רק עד כמה שאנחנו מכוונים לשם.

הארץ שלשם הביא אותנו בורא העולם בגלות מצרים, זאת ארץ ששם כל השפע מגיע באופן שאין לך דבר יותר רחוק מהדעת ממנו, אין לך דבר שאפשר להסיה את הדעת ממנו כמו דבר שהוא הרגל, אדם לא משקיע כמעט בפעולה שהיא הרגל, בהיסח הדעת, בהרף עין לאחר מכן הוא אינו בטוח אם עשה זאת או לא, כי הוא לא השקיע בזה שום דעת. “השקית ברגלך”, אתה רחוק ביותר מהדעת.

לעומת זאת, כאשר שותים ממטר השמים צריך להתכוין לקבל משם, גשם לא מגיע בלי תפילה, כידוע, גשם מקבלים רק כשמבקשים, “למטר השמים תשתה מים”, אין לך מאומה רק אם אתה מחובר לתכלית.

מצרים זאת מערכת מציאות אחרת, זאת מערכת מציאות שבה איננו יוצאים מתוך התחום הצר של עצמנו, שכולל את כל ההנאות, הכל נמצא פה מיניה וביה, זה לא מגיע משום שם, זה מגיע מפה.

אנחנו יצאנו מארץ ישראל, פה עיקר מקומנו, אכן, בגלות הכל השתבש, בגלות אין לנו שום מקום, אבל עיקר מקומנו זה בארץ ישראל ש”למטר השמים תשתה מים”, השפע לא מגיע אלא רק עד כמה שמכוונים לשמים, לשם האמיתי, רק במידה הזאת יש לנו משהו מהשפע, חוץ מזה אין בידינו שום דבר.

מכאן, ממערכת ששם האפשרות האחת והיחידה היא לחיות בתוך דעת טוב, הביאו אותנו למצרים, ושמו אותנו במקום ששם האפשרות היחידה היא דעת רע. אין לך מקום שהוא גלות לדעת טוב, יותר ממקום שאין בו תכלית, שהתכלית נמצאת מיניה וביה, זאת גלות מצרים.

נמצא, שהדבר העיקרי שגלה בגלות מצרים, זו אותה בחינת דעת שהיתה לנו בארץ ישראל, ולבני דעת, לחיות במציאות שהיא היפך הדעת, מיתה טובה ממנה, “לכן גלה עמי מבלי דעת” (ישעיהו ה' י"ג).

ונה, בורא העולם שם אותנו בגלות כדי לחדד את החיבור שלנו לדעת האמיתית, זה מה שקורה כאשר שני קצוות נפגשים זה עם זה, כך זה בכל המערכות הטבעיות, כשדבר והיפוכו נפגשים, החיבור הרי בלתי אפשרי, הם ההיפך הגמור, והפגישה הזאת עוזרת לך שכל אחד נהיה יותר חזק וברור בשלו. מצרים נעשו שפלים יותר בגלל ששיבתנו שלנו גרמה להם, וכפי שממשיך שם בתורת כהנים, “ומנין ששיבתם של ישראל גרמה להם לכל המעשים הללו, תלמוד לומר אשר ישבתם בה לא תעשו”, ישיבתם של ישראל במצרים היא זאת שהביאה את מצרים לשפלות הזאת שהיא הגיעה אליה.

מעתה, ברור הדבר, שמה שקרה למצרים קרה גם לנו, כמו שמצרים נהייתה יותר מצרים, כך כלל ישראל נהייה יותר ישראל. מכאן הגיעה העובדה שכלל ישראל יצא ממצרים ומיד הגיע לשיא הדעת הנכונה, “אתה הראת לדעת כי ה' הוא האלקים, אין עוד מלבדו”, זה היה המישים ואחד יום אחרי יציאת מצרים.

הדבר ידוע, שבשכונות האלה, בני אדם צריכים להתבונן בהם, ולהשתדל לתקן את מה שנקרא בזבוז כוחות החיים, את כחות החיים שאפשר איתם להשיג חיי עולם, ומכזבים אותם כמו ילד שוטה. בדברים האלה צריכים להתבונן, מזה צריכים להתרחק, ואת זה צריכים לתקן.

באותה גלות של הדעת, שמו אותנו במקום ששם אנו חייבים להכין יותר, להכיר יותר, להתחבר יותר לדעת האמיתית שמחברת אותנו אל המציאות האמיתית, לשם כך גלינו למצרים, לאותו מקום של היפך הדעת.

ונה, אין דבר שרחוק מדעת בצורת אדם יותר מהקָגָל, כך אנו מוצאים בלשון חז”ל “מצוות שאדם דש בעקביו”, העקב זה המקום הנמוך ביותר בגוף, ושם ההרגשה היא פחותה ביותר, הדעת לא מגיעה לשם, לכן, במקום הזה אדם דש בעקביו, כך זה בצורת אדם, ובאותן הרגליים, באמצעותן מקבלים את השפע במצרים, “והשקית ברגלך כגן הירק”, ואף בברואים בעולם, אין רחוק מדעת יותר מחמור, וכך נאמר על המצרים “אשר בשר חמורים בשרם”, זאת האומה הרחוקה ביותר מהדעת. אותה דעת שאליה אנחנו שואפים ואתה אנחנו מבקשים, הדעת הזאת נמצאת בגלות.

אין אפשרות לצאת מהגלות, אלא רק עד כמה שמפיקים ממנה את מה שצריך להפיק, יונקים ממנה את מה שצריך לינוק, מנצלים אותה כראוי, לומדים ממנה את מה שצריך ללמוד, אז הגלות נגמרת.

גלות מצרים נגמרה כשהגיע הקץ. בזמן קצר, בו ביום שיצאו מצרים, השאירו את כל מצרים כמקום ריק, היינו, לקחנו איתנו את כל מה שאפשר היה להפוך לטוב במצרים, ועם זה הלכנו לקבל תורה.

כך היתה גאולת מצרים, וכך צריכה להיות הגאולה שהיא כדוגמתה, והיא חזרה על גאולת מצרים, וכמו שאומרים בקדושת כתר [בנוסח ספרד] “הן גאלתי אתכם אחרית כראשית”, הגאולה תבוא כמו שהיא היתה, ואחר שכאמור נאמר “לכן גלה עמי מבלי דעת”, הרי שאם אנו רוצים באיזה אופן שהוא להשתייך לגאולה, אל הדבר הזה אנחנו צריכים לשאוף.

“אין עני אלא בדעת”, אין מסכן ועלוב יותר מחסר דעה. כל מי שהוא באמת בר דעת, כל עושר העולם נמצא לו.

המציאות שאנו חיים בתוכה, מלאה בדברים שאיננו צריכים, אין לנו שום צורך בהם לגמרי, וחלוואי וזה היה נגמר בזה. העולם מלא בדברים שהם נגדנו, שמזיקים לנו ופוגעים בנו, אז במקום לחיות במציאות הזאת, שבה אנחנו באמת מסכנים, מציאות שבה אין לנו שום דבר וכל מה שיש לנו הוא חסר ערך, “אין עני אלא בדעת”, הרי שבר דעת חי במציאות שכל חלק ממנה ערכו לא יסולא בפז, “דא קנית מה חסרת דא חסרת מה קנית”.

ה' יעזור לנו ונזכה למשהו מאותה הדעת שאליה אנחנו מצפים או לפחות צריכים לצפות.

נפשו גחלים תלהט

גליון 302 וארא תשפ"א

ניצוצות ממשנת הגאון הצדיק ר' ישראל אליהו וינטרויב זצוק"ל

לתרומות והנצחות, הוספת מנויים, הצעות והערות יש לפנות ובטלפון: 0527697944 ולמייל 1nafsho@gmail.com

דבר המערכת

לאור ההתרברבות אודות מיגור המגיפה עם חיסון ונוגע ועדו תחומים רבים בחיינו תחת שלטון הערב רב ראינו להביא כאן דברים נוקבים אותם מדברים שמע רבנו מר' יוסף לייס זצ"ל [שהיה מגדולי תלמידי ר' ירוחם והגר"ז ושמענו שרבינו קיבל ממנו הרבה]. ובסופו מבט נוקב על מציאותנו תחת שלטון הערב רב. הדברים הורחבו בעלון להב מפיו תצא ניתן לקבלו במייל]

הבהרה: מחמת סגנונו היחודי שאינו שוה לכל נפש דברי תורתנו של רבינו זצ"ל עוברים עריכה ועיבוד לשוני כפי שנעשה בספר "נפשו גחלים תלהט" שי"ל בעודו. על כן כל שגיאה וטעות נא לתלות אך ורק בעורך. נשמח על כל הערה והארה.

המערכת

העלון השבוע נתרם לעילוי נשמת

הר"ר אליהו מאיר

בן הר"ר רפאל ברוך ז"ל

ע"י ידידנו הנכבד שליט"א

מדי שבוע ניתן לזכות בזיכוי הרבים אדיר

בהכנסת העלון ל"אוסף גליונות"

המופץ ברחבי תבל באופן מכובד

הזדרזו להרים תרומותיכם לשבועות הבאים

עומק מראה הצלחת העבו"ז

בעבו"ז (דף נ"ה ע"א) א"ל זנונין לר"ע לבי ולבך ידע דעבו"ז לית בה ממשא. והא קחזינן גברי דאזלי כי מתברי ואתי כי מצמדי מ"ט, א"ל אמשול לך משל למה"ד לאדם נאמן שהיה בעיר וכל בני עירו היו מפקידים אצלו שלא בעדים, ובא א' והפקיד לו בעדים. פעם א' שכח והפקיד אצלו שלא בעדים. א"ל אשתו בא ונכפרנו. א"ל וכי מפני ששטה זה עשה שלא כהוגן אנו נאבד אמונתינו, אף כך, יסורים בשעה שמשגרין אותם על האדם משביעין אותם שלא תלכו אלא ביום פלוני ולא תצאו אלא ביום פלוני ובשעה פלונית ועל ידי פלוני וע"י סם פלוני, כיון שהגיע זמנם לצאת הלך זה לבית עבו"ז. אמרו יסורים דין הוא שלא נצא, וחוזרים ואומרים וכי מפני ששטה זה עשה שלא כהוגן אנו נאבד שובעתינו וכו'.

המובן מזה שהגם שאין שייכות כלל לעבו"ז עם רפואת האדם מ"מ יש כאן למראית עין ציור שאכן יש ממש בעבו"ז. כי אכן לפי העין הרי נראה קשר בין החולה וכניסתו לבית העבו"ז ויציאתו משם בריא. אבל צריך להסביר הבסיס למראה הרעה הזו, אשר ר"ע היה רואה במראה זו רק השגחת היסורים שרעים בעצמם ונאמנים בשליחותם. אבל לשאר בני"א נראה כי שבו ממש.

אמנם יעו"ש עוד א"ל רבא בר רב יצחק לר' יודה האיכא בית ע"א באתרין דכי מצטרך עלמא למיטרא מתחזי להו בחלמא ואמר להו שחטו לי גברא ואייתי מטרא. שחטו גברא ואתי מטרא. א"ל השתא אי הוי שכיבנא לא אמרי לנו הא מילתא דאמר רב מאי דכתיב אשר חלק ה' אלקיך אותם לכל העמים, מלמד שהחליקן בדברים כדי לטורדן מן העולם. היינו שאמר ר"ל אם ללצים הוא יליץ ולענוים יתן חן בא לטמא פותחין לו בא לטהר מסייעין אותו, ע"כ. מבואר שההשגחה מתיחסת ללץ בצורת "החליקן" בדברים. וכ"כ למה, כדי לטורדו מן העולם. וכפירש"י (יומא דף ל"ח) כיון שבא אדם לטמא ולהיות רשע פותחין לו פתח הטומאה ליכנס בה, כלומר מספיקין בידו ואין מונעים ממנו מן השמים לעכבו, עכ"ל. כי אכן ניתן מקום טעות בתוך הבריאה מעת יצירת כח הבחירה באדם. וכפי פני האדם אליו ית' באותה מידה היא

ענני ה' ענני (עיני ישראל ח"א מהגר"ר יוסף לייס זצ"ל)

מציאות הכשפים

אמר רבי חלבו אמר ר"ה לעולם יהא אדם זהיר בתפלת המנחה שהרי אליהו לא נענה אלא בתפלת המנחה שנאמר ויהי בעלות המנחה ויגש אליהו הנביא ויאמר וגו' ענני ה' ענני ענני שתרד אש מן השמים, ענני שלא יאמרו מעשה כשפים הוא, ע"כ [ברכות דף ו' ע"ב]. כללות מציאות הכשפים היא מ"ש רז"ל (חולין דף ז' ע"ב) למה נקרא שמן כשפים שמכחישים פמליא של מעלה, ע"כ. היינו שניתן בתוך הבריאה לכשפים כח הכחשה על דרכי ההשגחה. והגם שאמרו שם שר' חנינא לא חש לזה ואמר אין עוד מלבדו כתיב ופירש"י וז"ל: אינם מלבדו, כלומר שלא מדעתו, שאם אין גזירה מלפניו אין מריעין לו לאדם, עכ"ל. וא"כ איזה הכחשה יש כאן, הרי כבר יצאה הגזרה. התשובה היא שאין תפיסה זו של המציאות נהגת בכל אדם אלא רק באדם כר' חנינא וכמו שאמרו עליו שם "שאני ר"ח דנפיש זכותיה". כלומר שאם "נפיש זכותיה" אז מתנהגים עמו במדה זו שבאמת אין עוד מלבדו, ובאם לא נגזרה עליו גזרה לא יוכלו להזיקו. אמנם אם לא נפיש זכותיה אז אין מדת ההשגחה אליו במדה זו רק בדרך שיתכן הכחשה עליה. וכך הם שיעורי מדותיו ית' להשגיח על כל אחד כפי ערך המגיע לו. מי בדרך של "אין עוד מלבדו" אשר בעצם השגחתו נראה מראה זו, וכמו שאצל ר"ח שלא שלטו עליו כשפים, ומי בדרך שאמיתות זו נסתרת מעיניו ומראים לו שיתכן הכחשה על דרכי ההשגחה. והגם שאף בזה גופא אין עוד מלבדו, שהרי זה גופא שנעשה מראה של הכחשה הוא רק משום שכל אשר חפץ ה' עשה (ועיין ברמב"ם פ"ה מהל' תשובה שכתב "ואל תתמה ותאמר האיק' יהיה האדם עושה כל מה שיחפץ ויהיו מעשיו מסורים לו, וכי יעשה בעולם דבר שלא ברשות קונו. דע שהכל כחפצו יעשה ואע"פ שמעשינו מסורין לנו. כיצד, כשם שהיוצר חפץ להיות האש והרוח עולים למעלה וכו' וכן שאר בריות העולם להיות כמנהגן שחפץ בו, ככה חפץ להיות האדם רשותו בידו וכל מעשיו מסורין לו ולא יהיה לו לא כופה ולא מושך אלא הוא מעצמו ובדעתו שנתן לו הא-ל עושה כל שהאדם יכול לעשות, עכ"ל), מ"מ אצל האדם יכול להיוולד מזה דעה שאכן יש באמת הכחשה כנגד פמליא של מעלה. וכביכול תש כחו כנקבה, מבלתי יכולת ה' ח"ו.

תפילת אליהו בהר הכרמל

וזו היתה תפלת אליהו בהר הכרמל ענני ה' שתרד אש מן השמים, היינו שמפעולה זו צריך שיצמח קידוש שמו ית', שאכן אליהו הוא נביא אמת לה', ושעל ידו תתגלה אמיתת השגחתו ית'. ומכיון דעל ידי נביאי הבעל לא נתגלה שום כח השגחה מהכח שעבדו לה, בע"כ שאין ממש בעבו"ז. אבל היה צריך לעוד תפלה שיחס השגחה זו לכלל ישראל יהיה מופקע מדרך ההסתר הנ"ל שניתן כח הכחשה בכשפים כנגדה, דאל"כ לא יתברר כלום. ואדרבה הרי יצא מזה כבוד להכחשה זו. ואכן נענה ע"ז ואמרו אז כלל ישראל ה' הוא האלקים". שאין לשום כח מציאות לעצמו מלבד כחו ית', וכל מה שנמצא הם רצונותיו וכחותיו לבד. כ"ז זוכים בזמן שהאמצעי בין ישראל לאביהם שבשמים הוא כאלהו הנביא. ואז ע"י מעשה ניסים מתבררת האמת דאין עוד מלבדו.

ברירות השגחתו ית' אליו. עד שללץ יתראה לו מראה בברירות כזו שאכן אמר עבו"ז שחטו גברא ואייתי מטרא. והרי אין לך ראה גדולה מזו שיש ממש בעבו"ז. ובאמת מראה זו הוא רק פרי שיבוש דעתו שכבר בא לטמא. ולמי שלא בא לטמא אינו רואה זה כלל, ולדידיה יורדים אותם גשמים גופא רק מהמפתח של גשמים שנמסר בידו ית"ש, עיין תענית דף ב'. נמצא, שאכן אין יחס בין העבו"ז לגשמים, רק שיצירת דמיון זו שאמר עבו"ז שחטו גברא ואייתי מיטרא הוא פרי מעשיו של האדם. וטוב לפני אלקים ימלט ממנה וחוטא ילכד בה.

בדור השקוע בע"ז סכנה של בא ליטמא פותחים לו

והכלל ישראל בדורו של אליהו היו דבקים ביצרא דעבו"ז והיה ראוי להתנהג עמהם בהנהגה זו דבא לטמא פותחין לו. וגם על אש היורדת מן השמים מפני תפלת נביא אמת חשש שיתראה להם מראה של מעשה כשפים הוא. וע"ז הועילה תפלתו ענני, שלא יאמרו מעשה כשפים הוא.

המורם מכל זה דהגם שהכל הוא בהשגחת רצונו ית', ובחשבון מדוקדק לתכלית שקבע לו ית', מ"מ תפיסת ראית האדם בזה בברירות הוא רק בא' מב' אופנים, או שע"י שהשליח הוא ראוי שיתגלה על ידו האמת לאמיתו, או דלמי שמתיחסת אליו ההשגחה מופקע הוא מהמקום טעות. ואכן אז מתברר בכל השגחה דמלבד רצונו ית' אין עוד.

גדר חובת ההשתדלות לרופא כפי דרגת הבטחון

דוגמא לזה, כתיב כי אני ה' רופאך, וכתיב ורפוא ירפא מכאן שניתן רשות לרופא לרפאות. אם זכה האדם להיות מעושי רצונו ית' אז אני ה' רופאך, "ומה לרופא בבית עושי רצונו" (לשון הרמב"ן ריש בחוקותי). כי מקבל הוא השגחתו ית' בדרך אין עוד מלבדו ממש. ולאדם כזה כך הוא דרך השגחת רפואתו ית'. אמנם למי שלא זכה למדה זו ביחס ההשגחה אז מחויב הוא להשתדל אצל רופא, כי אכן זהו דרך ההשגחה ליתן לו רפואה באמצעות בשר ודם. וזה הפירוש "מכאן שניתן רשות לרופא לרפאות" כלומר הגם שעצם הרפואה היא עדיין רק מאתו ית' מ"מ זה עובר דרך לבוש כזה כאילו ניתן לרופא הכח והרשות על ענין זה. ניתן "רשות" לרופא לרפאות. וכאן הוא מקום סכנה, שכיון שיש כאן מראה של רשותו של הרופא (למראית העין, הגם שכבר נגזרה דוקא ע"י רופא פלוני וסם פלוני וכו"ל) יש מקום לטעות ולהחליף שבח הקב"ה לשבחו של הרופא, במקום להסתכל על הרופא רק כשליח שמלבד עשית שליחותו אין בו ממש, ואפשרות קיום השליחות היא רק משום כח המשלח המבצע הכל, וממילא "כל הכבוד" צריך להגיע למשלחו, מסתכלים על הרופא כאילו החיים והיפוכו נמסרו בידו וכאילו הכל בידי שמים חוץ מהרשות לרפאות שנמסר לרופא.

מאיפה הגיעה טעות זו לדעתו של האדם, זהו רק משום שכבר הוכנה אצלו נקודה של "בא לטמא", פי' ליתן ממש לאמצעים ולשתף אותם כמסייע שיש בו ממש לדרכי ההשגחה, ומזה הגיע מראה כוזב זה לדמיונו המשובש. דאכן כאן עזב הוא ית' רשותו לרופא.

הסכנה במצב בו נעשו הערב רב אמצעים ולבוש להנהגת הציבור

ואכן בדורינו שרחקנו מאד מצור מחצבתנו, ומהמעמד שבו נבחרנו לעם סגולה מכל העמים, אשר מטרתו היתה לגלות בנו הממלכת כהנים וגוי קדוש, זאת אומרת שמתוך ההשגחה הנעשית בהכלל ישראל יתברר כי אין עוד מלבדו ית'. וכל מעשי האדם הוא רק השירות למלך הקדוש ולעצמם אין להם שום כח ורצון. הוחלף לגמרי חזיון זה לקצה השני ח"ו ע"י שנמסרה הנהגת הכלל לבני אדם השואפים לעשות אותנו לעם ככל העמים בכל המובן הגרוע שיש בהגדרה זו והם נעשו האמצעים והלבוש להשגחתו ית' בכלל, פי' שעניני ההשגחה בשביל

כללות הציבור ניתנת מתוך צורתם ואז בודאי יש סכנה עצומה שלא להגרר אחרי הלבוש לגמרי. ונסביר הדברים.

מפורסם המעשה שהיה אצל הבית הלוי ז"ל שאחד מבניו קיבל נדוניה גדולה וזחה דעתו עליו. אמר לו אביו: "לך נתנו, בשבילי נתנו ומה שלא נתנו יותר זהו משום שאתה כאן, אלמלא אתה, היו נתנין לי יותר" (נשמע מפי הרב ז"ל מבריסק). היינו

שהאמצעי שבו מתגלה ההשגחה נעשה גם לקו המדה שלה. והאמת מתרחקת או מתכווצת לפי ענין לבושה שהיא מתלבשת בו. וברועה נאמן כמשרע"ה ותלמידי מתבררת האמת דאין עוד מלבדו, וגם מגיעה ההשגחה לכלל ישראל באופן שמתברר כבודו ית' (כי זהו תכליתו של המנהיג להיות עומד בין הקב"ה ועם ישראל "אנכי עומד ביניכם ובין ה' אלקיכם". וכן כתיב אצל מלך ונביא). אמנם כשעוברת ההשגחה במי שהם היפוכם של תלמידי משרע"ה יוצא כיוון הפכי לגמרי מתוך מראה ההשגחה. ואז מתהפכת ונתנת האין עוד מלבדו להנהגה הגרועה של מנהיגים הללו בכל עניניהם. ונראה לעינינו כאילו הכל תלוי בהם, וא"א בלעדם שום ענין בכלל, משום שכבר התרחקנו מצור מחצבתנו והגענו ח"ו בדעתנו ליתן ממש באמצעים, ואז הבא לטמא כבר פותחין לו. ויתכן לראות מראה דעבו"ז אמרה שחטו לי גברא ואייתי מטרא. כן נעשה אצלינו כאילו כביכול נפנה לגמרי מכאן האין עוד מלבדו ית' שאינו תלוי כלל בדעת זולתו, וכאילו הוכרח להיות נעזר על ידיהם, וכאילו א"א כבר בדרך אחרת. כביכול אין בעה"ב יכול להוציא כליו מביתו ולבוש בהשגחה מתאמת לגמרי בעניני הציבור.

כתיב הנה בטחת על משענת קנה הרצוץ הזה על מצרים, אשר יסמך איש עליו ובא בכפו ונקבה. כן פרעה מלך מצרים לכל הבוטחים עליו (ישעיה ל"ו), ופירש"י אשר יסמך איש על הקנה הרצוץ הנשבר והקרומיות באים בכפו ונוקבים אותה, כן פרעה לבוטחים בו סופן להיות עזרתו לרעתו, עכ"ל. וכתיב תיסרך רעתך ומשובותיך תוכיחך (ירמיה ב'), מבואר מזה שהרעה עצמה נעשית המוסר למי שיצור.

כן היא המדה למי שנשען על משענת קנה רצוץ שמוכרח לצאת מזה שהקרומיות יבואו בכפו ונוקבים אותה. כן דברנו, ע"י שעשינו הלבוש הרע הזה לאמצעי העוזר לו ית' כביכול, וע"י בטחנו עליו דכאילו בלתו א"א שיגיע לנו השגחת עינו הטובה ית', על כן במדה שאדם מודד בה מודדים לו. מעת ששמחנו ביצירת לבוש זה, וחזרנו ושלשנו ברעה עד שנעשה כהיתר וכמצוה ג"כ לא ידעה כנס"י מנוח לכך רגלה. נתכו על ראשינו גזירות משונות זו אחר זו בין בעניני נפש, ובין בעניני גוף, ומלבוש זה דוקא כי כן היא המדה שהמשענת קנה הרצוץ תנקוב הכף והקרומים הנשברים יכנסו בה. והננו עומדים עדיין ותמהים על מה זה, ולמה זה הגיעה הרעה בימינו דוקא מה שלא ידעו מזה אבותינו ואבות אבותינו מיום היותם לגוי. אמנם כן כי כך הוא פיתוח החטא, מתחיל הוא מפעם הראשונה עד שהאדם דש אותה בעקבו ונעשית היתר גמור אצלו, ומשם מתפתח הלאה עד אפשרותו להיות למצוה. כי הרי ניתוסף אח"כ ק"נ טעמים לטהר השרץ הזה לחזקו ולאמצו כדי שחלילה לא ימעד אשוריו, וממילא מכיון שנגמר ביסול החטא אז מתחיל להראות תוצאותיו, תיסרך רעתך ומשובותיך תוכיחך. [א.ה.ה. המאמר נכתב בתקופה בה היו שנהרו ויחסו ממש לשלטון הערב רב שהתרקם כאן. אך גם בזמננו שכל אותו חזון תעתועים קורס עדיין יש לקח מבירור סוגיא זו בתחומים רבים בחיינו ואכמ"ל והארכנו בזה בעלון "להב מפיו תצא"]

אילו היינו תולין עינינו לגמרי לאבינו שבשמים, מבלי לשתף עמו כח אחר אז היה מתקיים בנו "והאלילים כלילי יחלוף" (ישעיה ב' י"ח) "וידעת היום והשבות אל לבבך כי ה' הוא האלקים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד" (דברים ב' ל"ט), היה מתקיים בנו העל כן נקוה לך וכו' לראות מהרה בתפארת עוזך להעביר גילולים מן הארץ וכו' לתקן עולם במלכות ש"די וכו' כי לך תכרע כל ברך.

כה היצר – אי שימת לב

שהלימוד הנ"ל [ללמוד בעיון דיני העבירה עצמה], הוא ככלל הרפואה הטבעית המוכנת, וצ"ב מהי הרפואה הטבעית בזה, ויתבאר להלן בעז"ה.

ביאור מצות את ה' אלוֹקֵיךָ תִירָא

הנה כביאור מצות יראת ה' כתב הרמב"ם (סה"מ עשה ד') "היא להאמין יראתו יתעלה ולהיפחד ממנו וכו', והוא אמרו את ה' אלוֹקֵיךָ תִירָא" (דברים ו' י"ג). [ועיין בדברי הגר"י בלזר זצ"ל (שערי אור סימן א') שכתב שאף שתכלית מצוה זו היא יראת הרומויות, אך ראשית מצעדנו בעבודתו יתברך היא יראת העונש, וממנה נעלה אל מדריגה הרמה שהיא יראת הרומויות]

ונראה שב' בחינות יש במצוה זו, הבחינה האחת היא מש"כ הרמב"ם 'להאמין יראתו יתעלה', דהיינו האמונה בהשגחה ושכר ועונש, אמנם בזה לא סגי ללא הבחינה השנייה, והיא העבודה להביא ידיעה זו להרגשה בלב, והוא מש"כ הרמב"ם 'ולהיפחד ממנו'.

שהרי עצם הידיעה גרידא בשכר ועונש, אין בכוחה להתגבר על היצר, וכמבואר בדברי הגר"י בלזר (שם סימן ב') שכתב "כי הנה תהלוכות דרכי היראה הזאת של יראת שמים ופחד עונשו ית"ש, היא יחידה במינה, שונה ונבדלת משאר כל מיני היראה השולטת בעולם, כמו מורא בשר ודם, או משאר פגעי התבל, אשר היראה היא בטבע, ובמקום שהדעת והשכל נותן שצריך לירא ולפחד מזה, הנה על ידי הידיעה ודרכי השכל לבד, תפול על האדם אימה ופחד, כי היראה תבוא אליו בהכרח, והחוששים יתפעלו מבלי רצון וכו'.

אכן לא כאלה חלק תהלוכות דרכי היראה של יראת שמים ופחד עונשו ית"ש, כי היראה הזאת איננה בטבע האדם, והאמונה להידיעה ודרכי השכל, לא יובילו את היראה פנימה לחדור תוך חדרי לבבו, וכמו שיוזנו הנסיון, כי הנה האדם בדעתו ושכלו יודע ומאמין כי ה' ית"ש צופה ומביט על כל מעשה בני אדם, ואין נסתר מנגד עיניו, וכן כי האלקים יביא כמשפט את כל מעשיו וכו', אולם האם יתאימו כד בוד דרכי האמונה הזאת עם הליכות מצעדי גבר, ודרכי הנהגתו עם אלקים ואדם.

וכל זה הוא מאשר, כי היראה הזאת של ירא"ש, אשר מסוככת מכח האמונה, ודרכי השכל, אינם בטבע האדם, ולא ירגישו אותה כוחות החוששים". [ודבר זה הוא בכלל כח היצר וכפי שיבואר להלן].

והטעם שהקב"ה ברא את האדם בטבעו כאופן כזה שהיראה מהעונש היא לא בטבע האדם, ביאר הגר"י ב' (שם בד"ה אמנם כאשר ה') שזהו משום שאם היראה מהעונש היתה בטבע, ממילא לא היה לאדם בחירה אם לחטוא או לא.

ונראה דזה מאי דס"ל לאיוב, שכיון שבידיעה בלבד לא סגי להתגבר על היצר כשתוקפו, ועל אף שיכול האדם לברר בשכלו את החשבונו של עולם, ככ"ז עדיין מסור הוא ביד יצרו, א"כ אנוס הוא ופטור מן הדין.

מאי דאִהְדְרוּ לִיה חֲבֵרִיה דְאִיּוֹב

ותשובת חבריו דאיוב היא, דבכח התורה ע"י העסק וההתכוננות בזה, להשיב היראה אל הלב, זוהי הבחינה השנייה במצות יראת ה' ולהיפחד ממנו, שעל האדם ע"י התכוננות להשיב הדברים אל לבו,

"הירא את דבר ה' מעבדי פרעה הניס את עבדיו ואת מקנהו אל הכתים, ואשר לא שם לבו אל דבר ה' ויעזב את עבדיו ואת מקנהו כשדה" (שמות ט' כ' – כ"א), ולכאור' היה לו לומר 'ואשר אינו ירא את דבר ה' ויעזב', וכמו שאמר 'הירא את דבר ה' הניס', ומהו 'ואשר לא שם לבו', ויתבאר להלן בס"ד.

בראת צדיקים בראת רשעים

בגמ' (ב"ב טז.) "אמר רבא ביקש איוב לפטור את כל העולם כולו מן הדין [מדינו של הקב"ה לומר שאנוסין הן ע"י הקב"ה שברא יצה"ר, והכי קאמר על דעתך כי לא ארשע, אם היית חפץ לא הייתי רשע – רש"ן], אמר לפניו רבש"ע בראת שור פרסותיו סדוקות בראת חמור פרסותיו קלוטות, בראת גן עדן בראת גיהנם, בראת צדיקים [ע"י יצר טוב – רש"ן] בראת רשעים [על ידי יצר הרע לפיכך אין ניצול מידך כי מי יעכב אנוסין הן החוטאין – רש"ן], מי מעכב על ידך, ומאי אהדרו ליה חבריה דאיוב "אף אתה תפר יראה ותגרע שיחה לפני קל" (איוב ט"ז ד') ברא הקב"ה יצר הרע ברא לו תורה תכלין" [הלכך לאו אנוסין ניהו שהרי יכולים להציל עצמן – רש"ן].

ובביאור מאי דאִהְדְרוּ לִיה חֲבֵרִיה דְאִיּוֹב, כתב הגר"י (אור ישראל אגרת המוסר) "בזה הורונו הז"ל כי תכלין של תורה, היא היראה הנובעת ממנה, כמאמר הכתוב 'תפר יראה', והיא בחינה גשמית, מוכנת לעיני בשר, סיבת רפואתה לחולי הנפש, אם ישים האדם אל לבו ונפשו אל יראת התורה, אם בכלל לידע ולהכין מהתורה, כי לכל עבירה יש עונש עצום ונורא, ולכל מצוה יש שכר נעלה מאוד, ואם כפרט והוא העיקר ללמוד תורת כל עבירה ועבירה לבדה".

עוד כתב הגר"י (שם) "בלי דעת וכלי תבונה נכיר, שהאמונה המרחפת בנו, שהאלקים שופט הוא, לתת לאיש כפרי מעללו, [אם רע וזר דרכו יוסר בעונשים רעים, אם בעולם הזה או בעולם הבא עולם הנצח, כל ידע אנוש ערכה, עד כמה תגדל למעלה ראש באיכות ובכמות, ואם זך ואם ישר פעלו, לעומתו ברוך יאמר, כתענוגים נשאים בעולם הזה, וביותר בעולם הבא, בעדן נפלא למעלה הרבה משכל והרגש אנושי] היא ראשית מצעדנו לעבודתו יתברך.

הוא מאמר הז"ל וכו' (ב"ב עה.) על כן יאמרו המושלים בואו השבון וכו', הפסד מצוה כנגד שכרה ושכר עבירה כנגד הפסדה".

ומבואר בדבריו שהדרך שמהתורה תבוא היראה, היא ע"י שהתורה תלמדנו חשבונו של עולם, הפסד מצוה כנגד שכרה בכלל, והשכר והעונש שכל מצוה ועבירה כפרט.

וא"כ יל"ע אמאי ס"ל לאיוב דאין בכח האדם להתגבר על יצרו, וכי לא ס"ל דע"י חשבונו של עולם הפסד מצוה כנגד שכרה ושכר עבירה כנגד הפסדה, יכול האדם בשכלו להתגבר על היצר.

והנה הגר"י (שם) בהמשך דבריו כתב "הנשגב והעיקר בשימוש רפואת התורה לתחלואי היצר, הוא ללמוד בעוז עיון עמוק היטב דיני העבירה עצמה, ההלכה עם כל סעיפיה וכו', וכפרט בעיון הדק היטב, כי זה הלימוד עושה קנין חזק בנפש, להיות העבירה מרוחקת ממנו בטבע".

והנה הגר"י (שם) כתב שיש ב' בחינות להתגבר על היצר, האחת רפואה בבחינה גשמית והשנייה בבחינה רוחנית, ובדבריו שם מבואר

ועי"ז הידיעה בהשגחה ושכר ועונש, לא תהיה רק ידיעת השכל גרידא, אלא תחושת הלב של פחד.

ועל זה צותה תורה בפ' והיה אם שמוע (דברים י"א), שהתורה ביארה שאם ישמעו בקול ה', השכר הוא 'ונתתי מטר ארצכם בעתו יורה ומלקוש', ולאידך גיסא אם "יפתה לבבכם", העונש הוא "ועצר את השמים ולא יהיה מטר", ולאחר שביארה לנו התורה שכר ועונש, אמרה תורה "ושמתם את דברי אלה על לבבכם", דהיינו שענין זה של שכר ועונש לא סגי בידיעת השכל בלבד, אלא בעינן שימה על הלב, ובספורנו כתב "ושמתם את דברי אלה על לבבכם – להתבונן בס", וזהו כנ"ל שכיון שבידיעה בלבד לא סגי להתגבר על כח היצר, אלא רק ע"י ההתבוננות, הדברים נקבעים בלב, לכך צריך להתבונן ולהשיב אל הלב, ענין זה של שכר ועונש.

וחכמי המוסר אסמכוה אקרא (דברים ד' ל"ט) ד"יודעת היום והשבות אל לבבך כי ה' הוא האלקים", דלא סגי בידיעה בלבד, אלא צריך להשיב הדבר אל הלב.

ונראה קצת להקטין הפליאה במה שיסוד הכורא יתב' שהידיעה לבד לא תעורר את הפחד אצל האדם, עפ"י דברי רבינו יונה (שערי תשובה שער ב' אות כ"ו) שכתב "והנה נחתום הענין הזה במאמר נכבד אשר לחכמי ישראל ז"ל, היה הל' ע"ה אומר (אבות פ"א מ"ד) אם אין אני לי מי לי וכו', באור הדבר אם האדם לא יעורר נפשו מה יועיליהו המוסרים, כי אע"פ שנכנסים בלבו ביום שמועו, ישכחם היצר ויעבירם מלבבו, כענין שנאמר (משלי י' כ) "כסף נבחר לשון צדיק לב רשעים כמעט", פירוש מוסר הצדיק זך בלי סיג, ולשונו נבחר, אבל לב הרשעים השומעים מוסר רגע אחד הוא וכו', אך צריך האדם בשמועו המוסר לעורר נפשו ולשום הדברים על לבו ולחשוב בהם תמיד".

וכע"ז ג"כ במס"י (פרק ב') שאחת מתחבולות היצר הרע הוא להכביד עבודתו בתמידות על לבות בני"א, שלא ישאר להם זמן להתבונן באיזה דרך הם הולכים, וזוהי מעין עצת פרעה שאמר (שמות ה' ט) "תכבד העבודה על האנשים ויעשו בה ואל ישעו בדברי שקר".

נמצא דעיקר כחו של היצר להפקיע את הרגשת היראה, הוא בכחו של היצר להסיח את הדעת שלא לשים לב ולהתבונן בחשבונו של עולם. וזהו שחדשו לו חביריו דאיוב, דכח התורה, ע"י ריבוי ההתבוננות בה, תקבע היראה בלבו, ויתגבר על היצר.

וזה הוא ג"כ מה שחדש הגרי"ס ש'הנשגב והעיקר בשימוש רפואות התורה לתחלואי היצר, הוא ללמוד בעז עיון עמוק היטב דיני העבירה עצמה וכו', כי זה הלימוד עושה קנין חזק בנפש, להיות העבירה מרוחקת ממנו בטבע, שע"י הלימוד בעיון נקבעים הדברים בלבו, ושם לבו עליהם, וזהו רפואה טבעית בצירוף החשבונו של עולם.

ומור"ר הגר"מ חדש זצ"ל ביאר שזהו ביאור הכתוב 'הירא את דבר ה' הניס', 'ואשר לא שם לבו ויעזב', שהעדר היראה הוא בחוסר שימת הלב.

כבוד לב פרעה

כביאור דברי הכתוב (שמות ז' י"ד) "כבוד לב פרעה מאן לשלח העם", כתב באור יהל (ח"א עמוד ו') לבאר "ומהי הכבודת הלב, כי אינו אומר ויכבד את ידו, כי אם את לבו, ששם משכן הרגש הקשור בדעת, ואלמלא היה לבו מרגיש ורואה, ואם היה ניטל כל הרגש לגמרי ולב אין, זה אינו הכבודת הלב, רק סילוק הלב, [אלא הכבודת הלב היא] רואה את האמת והשקר לנגד עיניו ומודה בס, ואינו יכול ואין בכחו לסלק אבן נגף השקר לגמרי, ומתגבר בו, וזהו כבודת הלב, וזהו חטאת רובץ". [וע"ע בדבריו ח"ב עמוד נ"ד, ובח"ג עמוד צ"ן]

ומידה זו של הכבודת הלב אינה רק אצל פרעה, אלא קיימת אצל כל אדם, וכפי שהאריך בזה הסבא מקלם, שעה"פ (שמות י' א') "ויאמר ה' אל משה בא אל פרעה כי אני הכבדתי את לבו" כתב הסבא מקלם (אור רש"י מאמר ר"ב, ועיי"ש עוד במאמר ר"א שהאריך בזה) "לימוד מפרעה

הרשע, שיש לאדם שני כחות, אחד מבלי לחקור אחר האמת, לדעת כי יש אלוקים בארץ, השני גם כי ידע, קשה לו לכבוש תאוותו, כי הכביד את לבו בעת היתה הרווחה וכו', ואם כן הרי אנו רואים כח באדם, אף שנתברר לו דעת אלקים, וכי הוא שופט בארץ, אלא שלא השכיל בלבו זה הדעת כמו בחוש, כי ראות יד אלוקים בעיניו, היינו חושי, ניטל ממנו, כי השי"ת הכביד את לבו ונשאר כידיעה בלתי חושית, ועל כן לא היה יכול לכבוש יצרו, מפני הדעת שנתברר לו ידיעת אלקות, אחרי כי היתה הרווחה, ונשאר בעל בחירה, וגבר הרצון על השכל, ככל האדם אשר נתברר להם כי יש שופט בארץ, כנאמר (אבות ג' א') "ודע לפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון", ואעפ"כ גובר רצונו על דעתו, א"כ אין להתפעל מפרעה, כי כל האדם כן וכו', וכיוונה התורה במעשה של פרעה, להורות לאדם כי על הרצון גובר השכל, עד שישוב השכל לחושי, והוא 'יודעת היום והשבות אל לבבך', הידיעה של אלקות תראה להשיב אל הלב עד בחוש וכו', ועל כן עיקר עמל האדם להביא האמונה והיראה בחוש".

והוא מה שאמרו חז"ל (שבת לא.) "יודעים רשעים שדרכם למיתה אלא שחלב על כסליהם".

הדרך להשיב את הדברים אל הלב

והדרך לשום הדברים אל לבו, הוא ע"י ריבוי ההתבוננות והמחשבה בזה, וע"י לימוד המוסר, והנה מבו' באגלי טל (בהקדמה) "עיקר מצות לימוד התורה, להיות שש ושמה ומתענג בלימודו, ואז דברי תורה נבלעין בדמו, ומאחר שנהנה מדברי תורה הוא נעשה דבוק לתורה", וכמו כן בלימוד המוסר כשאדם לומד את לימוד המוסר בעיון, ע"י הכנת הדברים לעומקם, יש לו טעם והנאה בלימוד, וע"י כך נעשים הדברים דבוקים בו.

ואף אם אדם בתחילת לימודו, חושב כי לימוד המוסר אינו משפיע עליו, אך כבר ביאר זאת הגרי"ס בלשונו הזהב שכתב "אל יפול לב האדם בלמדו מוסר ואינו מתפעל ואין רושם בנפשו מוצאת לשנות דרכו, ידע נאמנה אם כי לא נגלה לעיני בשר הרושם, עיני השכל רואות, ברבות העתים, בריבוי הלימוד, מהתקבצות הרשימות הנעלמות, לאדם אחר יהפך, ותאותו נאסרה לבל תפרוץ הרבה, ויש אשר תבטל, והנסיין יעיד בהשקפה קלה, על לומד מוסר אם מעט וכו', ביתר שאת יעלה על בני גילו ברעיונו וכל הנהגתו.

הוא הדבר נוכל להעמיס בדברי חז"ל (אבות דרבי נתן פ"ו) וז"ל מה היתה תחילתו של ר' עקיבא אמרו בן ארבעים שנה היה ולא שנה כלום, פעם אחת היה עומד על פי הבאר, אמר מי חקק אבן זו, אמרו לו המים שתדיר נופלים עליה בכל יום, אמרו לו עקיבא, אי אתה קורא אבנים שחקו מים, מיד היה דן ר"ע קל וחומר בעצמו, מה רך פסל את הקשה, דברי תורה שקשה כבדול, על אחת כמה וכמה שיחקקו את לבי שהוא בשר ודם, מיד חזר ללמוד תורה וכו' ע"ש, כי ר"ע בתחילת לימודו, באין רושם לנפשו מוצאת אצלו, אמר נואש לנפשו, והראו לו סתירת הדבר משפית המים על האבן, אשר לא יראה מאומה השתנות בהאבן, ועכ"ז המחקרים בשכלם גוזרים, כי נעשה רושם נעלם, מריבוי המים ברבות הימים, מהתקבצות הרשימות הכלי נרגשות.

בזאת האדם אשר לא נטבע טביעה מיתית ברגשת התאות, ושכלו חי לבקש מנוח לנפשו לחיי עד, ולבו כלב האבן, מים הרבה ישפוך על נפשו, הוא לימוד המוסר, ורשימות נעלמות בקרבו יולדו, לנהלהו לדרך החיים, הוא לימוד התורה השקולה כנגד כל העולם ומצותיה של תורה, ומשולה למים, ומים המתוקים האלה, יחקקו את לבבו לשמרו מכל רע ולשנות דרכו לטובה".

יתן ה' שנשים הדברים על ליבנו, ובה נקח רפואת התורה לתחלואי היצר, לטוב לנו כל הימים.

ניתן לקבל את הגליון במייל D7692928@GMAIL.COM

שיעור חומש

על פרשת השבוע

משיעורי מרן הגאון רבי חיים פיינשטיין שליט"א

ראש ישיבת עמרת שלמה

פרשת ורא תשפ"א

מטחו של משה

ענין המטה נזכר בפרשה כמה פעמים לעשות בו את האותות והמכות. ובהגדש"פ דרשו חז"ל את המקרא בפר' כי תבא דכתיב 'ויציאנו ה' ממצרים וגו' ובאותות/ד'באותות זה המטה/ כמו שנאמר 'ואת המטה הזה תקח בידך אשר תעשה בו את האותות/ והיינו דפירוש הפסוק הוא דה' הוציאנו ממצרים ע"י המטה. ולכאורה אינו מובן דבפשוטו הלא הוציאה לא הייתה במטה, והמטה לא היה אלא היכי תימצי לעשות בו את המכות, אבל הוציאה עצמה הייתה ע"י המכות, אכן בפסוק מבואר דהוציאה עצמה נחשבת שהייתה ע"י המטה, וצריך ביאור.

ונראה בביאור הדברים דהנה איתא בחז"ל (פרקי דר"א פ"מ, ובת"י בשלה י"ד, כ"א) דעל המטה היו כתובים עשר המכות, ולרבי יהודה היה כתוב דצ"ך עד"ש באח"ב, וביאור הענין דהמכות היו כתובים על המטה, היינו שבה המכות מונח ומצא במטה. אשר לפי' מבואר דמה שהמכות נעשו ע"י המטה, לא היה זה רק היכא תימצי בעלמא שעל ידי המטה תהא ההכאה, אלא כל כח המכות באו מכה המטה, דכח המכות עצמם היה מונח במטה, ולכן הוא דהיה צריך את ההכאה במטה, שרק ע"י ההכאה במטה שבה מונח כח המכות, היה אפשר שיבואו המכות. והנה איתא בחז"ל (פרקי דר"א שם ועוד, ונרמז בדברי הת"י דלהלן) שהמטה היה בגינתו של יתרו, ולא הצליח שום אדם להוציאו, עד שמסרו הקב"ה למשה רבנו. וביאור הדברים דכיון דהמטה היה מטה מיוחד שיש בו כח לעשות את המכות, על כן לא שייך ליטלו זולת מי שנתיהד לזה שבידו ימסר כח ההכאה.

ונראה לבאר בזה עוד, דהנה באבות (פ"ה מ"ז) תנן עשרה דברים נבראו בערב שבת בין השמשות, ואחד מהם הוא המטה. וכלל בידינו דכל הנבראים בע"ש בין השמשות, הם בריאות ודברים רוחניים, וכידוע שגם השדים המזיקים נבראו אז, וכמוכח בענין הלוחות והמכתב. ויש ללמוד מזה שהמטה מלבד היותו מטה כפשוטו, היה בו ענין רוחני.

והנה בתרגום יונתן עה"פ בפרשת שמות (ד', כ') זיקח משה את מטה האלוקים בידו כתב ונסוב משה ית הוטרע דנסב מן גנוניתא דחמוי והוא מספיר כורסי יקרא וכו' ועלו הקוק ומפרש שמוא רבא ויקרא וביה אתעבידו ניסין מן קדם ה'. מבואר בדבריו דשם המפורש היה הקוק במטה. וכ"כ בת"י בפרשת בשלה (י"ד, כ"א). ועוד איתא במדרש דהים לא רצה ליבקע, ואמר לו הקב"ה למשה ואתה הרם את מטך ונטה את ירך, שהראה לו את שם המפורש החקוק במטה, ואז ניאות

ענין המטה נזכר בפרשה כמה פעמים לעשות בו את האותות והמכות. ובהגדש"פ דרשו חז"ל את המקרא בפר' כי תבא דכתיב 'ויציאנו ה' ממצרים וגו' ובאותות/ד'באותות זה המטה/ כמו שנאמר 'ואת המטה הזה תקח בידך אשר תעשה בו את האותות/ והיינו דפירוש הפסוק הוא דה' הוציאנו ממצרים ע"י המטה. ולכאורה אינו מובן דבפשוטו הלא הוציאה לא הייתה במטה, והמטה לא היה אלא היכי תימצי לעשות בו את המכות, אבל הוציאה עצמה הייתה ע"י המכות, אכן בפסוק מבואר דהוציאה עצמה נחשבת שהייתה ע"י המטה, וצריך ביאור.

ונראה בביאור הדברים דהנה איתא בחז"ל (פרקי דר"א פ"מ, ובת"י בשלה י"ד, כ"א) דעל המטה היו כתובים עשר המכות, ולרבי יהודה היה כתוב דצ"ך עד"ש באח"ב, וביאור הענין דהמכות היו כתובים על המטה, היינו שבה המכות מונח ומצא במטה.

אשר לפי' מבואר דמה שהמכות נעשו ע"י המטה, לא היה זה רק היכא תימצי בעלמא שעל ידי המטה תהא ההכאה, אלא כל כח המכות באו מכה המטה, דכח המכות עצמם היה מונח במטה, ולכן הוא דהיה צריך את ההכאה במטה, שרק ע"י ההכאה במטה שבה מונח כח המכות, היה אפשר שיבואו המכות.

והנה איתא בחז"ל (פרקי דר"א שם ועוד, ונרמז בדברי הת"י דלהלן) שהמטה היה בגינתו של יתרו, ולא הצליח שום אדם להוציאו, עד שמסרו הקב"ה למשה רבנו. וביאור הדברים דכיון דהמטה היה מטה מיוחד שיש בו כח לעשות את המכות, על כן לא שייך ליטלו זולת מי שנתיהד לזה שבידו ימסר כח ההכאה.

ונראה לבאר בזה עוד, דהנה באבות (פ"ה מ"ז) תנן עשרה דברים נבראו בערב שבת בין השמשות, ואחד מהם הוא המטה. וכלל בידינו דכל הנבראים בע"ש בין השמשות, הם בריאות ודברים רוחניים, וכידוע שגם השדים המזיקים נבראו אז, וכמוכח בענין הלוחות והמכתב. ויש ללמוד מזה שהמטה מלבד היותו מטה כפשוטו, היה בו ענין רוחני.

והנה בתרגום יונתן עה"פ בפרשת שמות (ד', כ') זיקח משה את מטה האלוקים בידו כתב ונסוב משה ית הוטרע דנסב מן גנוניתא דחמוי והוא מספיר כורסי יקרא וכו' ועלו הקוק ומפרש שמוא רבא ויקרא וביה אתעבידו ניסין מן קדם ה'. מבואר בדבריו דשם המפורש היה הקוק במטה. וכ"כ בת"י בפרשת בשלה (י"ד, כ"א). ועוד איתא במדרש דהים לא רצה ליבקע, ואמר לו הקב"ה למשה ואתה הרם את מטך ונטה את ירך, שהראה לו את שם המפורש החקוק במטה, ואז ניאות

וע"כ אפשר להעשות גם ע"י נבואת שאר נביאים.

מהמת טבעה יכולה היא להגיע לכל מקום וע"כ צריך להתרע עליה

בכל מקום.

ולפי"ז נראה לבאר הא הוצרך שהמכות יהיו ע"י המטה בדווקא, דלפי מה שנתבאר שבמסירת המטה שהוא שרביטו והקוק בו שם המפורש והמכות כתובין בו שמסר הקב"ה למשה רבנו, חשוב שהקב"ה בכבודו ובעצמו הוא המכה את מצרים, הרי נמצא ההכאה עצמה נמי השיב שנעשה ע"י הקב"ה בכבודו ובעצמו, וממילא השיב הגאולת מצרים נעשתה ע"י הקב"ה בכבודו ובעצמו, וכמש"כ מרן הגר"ז וצ"ל דמוכרח הוא להיות כן הגאולה תיעשה ע"י הקב"ה בכבודו ובעצמו, ולכן צריך ההכאה תיעשה ע"י המטה דווקא, דע"י זה השיב שזה נעשה ע"י הקב"ה בעצמו, ומכאן היטב הא דחשיב הקב"ה בכבודו ובעצמו הוציאנו ממצרים.

והפליתי ביום ההוא את ארץ גושן אשר עומד עליה לבלתי היות בה ערוב. (ח, י"ח).

צריך להבין אמאי לא נאמרה הפלאה זו רק במכת ערוב ולא בשאר המכות קודם לכן, והרי במדרש איתא דכל המכות לא היו בישראל. ונראה לומר עפ"י"מ דאיתא בגמ' בתענית דף כב. ת"ר על אלו מתריעין בכל מקום על השדפון וכו' על היה רעה. ובמתני' שם איתא דהיה רעה מתריעין עליה, מפני שהיא מכה מהלכת. והיינו דמכה זו

ויש להוסיף בזה עוד, דבפסוק כתיב 'הנני משליח בך' והיינו דהיא מכה משולחת, וזהו כדאיתא בגמ' שם היה רעה שאמרו בזמן שהיא משולחת, איזהו משולחת נראית בעיר משולחת, בשדה אינה משולחת מן השמים. והיינו דאיכא אופנים שע"י"ז ניכר שהיא משולחת מן השמים, וזהו שאמר הכתוב הנני משליח בך, כלומר דהיא זה באופן שהיא משולחת, שעל כהאי גונא אמרינן דמתריעין עליה בכל מקום, ומש"ה נאמרה הפלאה זו, דאף דהיה זה מכה המשולחת, מ"מ היה פדות והפלאה בישראל.

ובמכת דבר דגם כתיב בה הפלאה, י"ל משום דבגמ' שם דף כב: איתא דשמעון התימני אומר דמתריעין אף על הדבר, והיינו דגם בזה שייך שתהא מכה מהלכת, ולזה בעיא הפלאה מיוחדת להצלת ישראל.

לימוד התורה - בנין השמים החדשים והארץ החדשה

מתוך דברי חזקוני בעצרת מספד ע"י קהלות הקודש בביתר עלית מספד על סילוקו של הרב ברוך מדויד ז"ל - טבת תשפ"א

בפרשת בראשית על קין ז'יהי בונה עיר'. וכתב בכלי יקר שכתוב בונה לשון הווה ולא יבין לשון עבר, להורות שהיה הולך ובונה כל ימיו ולא נגמר בנינו לעולם, כי זה דרכם כסל למו שכל האוהב קניני האדמה כקין וחבריו לעולם הוא בונה והולך ולא יוכל לגמור בנינו כל ימיו לעולם, כי לעולם אין בידו מחסורו אשר יחסר לו, יש בידו מנה מתאוה עד מאתים כידוע מטבע כל אוהבי ממון, וא"כ לעולם הוא בונה והולך וכל ימיו אין לו מנוחה רק נע ונד בארץ כמו קין שהיה נע ונד בארץ כך כל אוהב ממון נע ונד. לעומת זה יש בונה ירושלים שהוא גם לשון הווה, שבכל זמן בונה ה' את ירושלים.

למדנו שיש שני מיני חיי עולם הזה, יש עולם הזה של קין וחבריו, שהוא עובד אדמה ואוהב קניני אדמה, וכך הם רובא דעלמא, והוא בגדר 'בונה עיר', שכל ימיו הוא מחובר לעולם הזה ורודף אחרי קניני העוה"ז. אבל יש עולם הזה אחר, עולם הזה של בנין אחר, כתוב בפסוק בישעיה 'כי הנה השמים החדשים והארץ החדשה אשר אני עושה עומדים לפני נאום ה', וכתב בנפש החיים שהשמים החדשים והארץ החדשה, אלו הם חידושי התורה, שמכל מלה ומלה פרטית המתחדשת מפי האדם קודשא בריך הוא נשיק לה ומעטר לה ונבנה ממנה עולם חדש בפני עצמו, ואלו הן השמים החדשים והארץ החדשה, שנבנים על ידי חידושי תורה. נמצא כי הלומד תורה גם הוא 'בונה', ובזוהר הקדוש שמביא שם מדייק לשון הכתוב 'אשר אני עושה' שהוא לשון הווה ולא לשון עבר, לומר שכל עת ועת הוא הולך ונבנה על ידי חידושי תורה, נמצא כי מי שעמל בתורה ומחדש חידושי תורה הוא 'בונה עיר', הוא בונה ובונה בלי הפסק, יש עולם הזה של 'יהי בונה עיר' שלעולם לא תיבנה העיר, אבל יש בונה עולם, יש בונה עולמות, בכל סברא וסברא הוא בונה עולם שלם, עולם חדש, לא עיר הוא בונה, אלא שמים חדשים וארץ חדשה.

כתוב במשנה באבות עולם הזה דומה לפרוזדור ועולם הבא דומה לטרקלין התקן עצמך בפרוזדור כדי שתיכנס לטרקלין. במשנה כתוב את הצורה האמיתית של העוה"ז, הצורה האמיתית היא שהוא פרוזדור, והצורה האמיתית של העוה"ב שהוא טרקלין, אבל קין וחבריו ותלמידיו ותלמידיו עד היום הזה, והם יכולים להיות משופרי שופרי דמחוזא, הם מתנהגים ותופסים את העוה"ז כאילו הוא טרקלין, אבל יש עוה"ז שמתנהגים בו כפי מה שהוא באמת, שהוא פרוזדור, וזו עבודה קשה לראות את המציאות כמו שהיא, לראות את האמת כמות שהוא, לראות את העוה"ז שהוא פרוזדור, שהוא רק מקום לקנות חבילות של תורה, לרכוש חיי נצח, אנחנו בני התורה, עמילי התורה, צריכים לדעת לאיזה רוח אנחנו הולכים, האם להיות 'בוני עיר' ולהיות מכלל יש לו מנה רוצה מאתיים, או להיות 'בוני השמיים החדשים והארץ החדשה', ולהכנס לשלשלת הזהב של משה קיבל תורה מסיני ומסרה ליהושע, ההשקפה שלנו וההיגיון שלנו שהתכלית של כל אחד ואחד מיישראל, אינו להרבות כסף וזהב ובניינים ושדות וכרמים, אלא ללמוד בישיבה, ואח"כ ככולל עד זיקנה ושיבה, וסיב ובלה בה ומינה לא תזוע, ולא לפרוש אף פעם מן התורה, לעסוק בענייני של זה העולם, ואפילו אם יהא ירא שמיים ויקיים מצוות והוא בעל אמונה ובעל בטחון, זה לא מספיק, התכלית האמיתית היא לבנות שמים חדשים וארץ חדשה, ולא להיות 'בונה עיר', ללמוד תורה כי כך רצון ה'.

לעילוי נשמת אבינו מורנו עטרת ראשנו הרב החסיד המפו' יקר יקרים בבית ישראל

רבי אברהם יוסף ב"ר פנחס שפירא זצ"ל

ענף עץ אבות תפארת אבותיו הצדיקים הקדושים זצוק"ל

הכתוב להיים

קטעים נבחרים ממכתביו ושיחותיו של הגאון רבי חיים יוסף אקרמן שליט"א

– הגל השלישי –

גל שיעצור ממרוצתו, ויודיע שמו הגדול ברבים- האומר לים עד פה תבוא.

כל גל וגל | נענתי לו בראשי

וזאת היא עצתם של ר' עקיבא ור' מאיר תלמידו בעת שנשטפו במימי הים לאחר שבירת ספינתם לתפוס בדף של ספינה ועל כל גל וגל שעברו עליהם **נענעו** להם בראשם, כל נענעו משבח ואומר לבורא עולם: הלא אין לגל כח מעצמו- אלא **אתה** מושל בגאות הים, ואם כן הנני מנענע ראשי להכיר כי אתה הוא שמשקיט ומשביח את כחו ההרסני של הגל ובכחך אתה הופך את הגל לשליח הצלה עד שהוא טורדו לחברו, וחברו לחברו עד שהקיאני ליבשה. (יבמות קכא.)

וכמה גדולים דברי חכמים שלמדו מאן (ש) אם יבואו רשעים על אדם שעליהם נאמר: הרשעים כים נגרש השקט לא יכולו, ינענע לו ראשו- ידחה מפני השעה ולא יתגרה בהן. כי שוא גלי הרשעים אשר השקט לא יכולו חייב להיות נשלט על ידי **האתה מושל** בגאות הים, ובה במדה הוא לבדו ית' שיכול להשקיטם ולהשיבם, והעצה לזה היא בנענעו הראש ובלהדחות מפניהם ובלא להתגרות בהם.

הגל השלישי | חסרון האמונה

בחצות ליל זה יעבור קול הסגר השלישי בערי ארצנו ובגזרת המלכות נהדק את צעדנו שִׁצְרו מלכת ברחובותינו ושוב נמצא עצמנו מרוחקים מהדרת מלך ברוב עם ומושלכים מבתי מקדש מעט והיכלי הישיבות הקדושות.

הטעם והסיבה: הגל השלישי.

זו לנו כשנה תמימה מאז המושל בגאותו בטל את קו הגבול של מזיקיו ונגיפיו ואמר להם צאו לעולמי ושטפו את הארץ שנתתי לבני האדם במאות אלפי חולים, ואין אני משביחכם ומשקיטכם.

ובני האדם שלא זכו להצצת בעל הבירה עליהם, וזה דרכם כסל למו לכפור בו ובהשגחתו ולומר לקל: סור ממנו ודעת דרכיך לא חפצנו קוראים לתופעה זו שאין באפשרותם לשלוט עליה- **גל**.

כאומרים: -בדרך כלל אנו השולטים במתרחש בעולם והמחלות לא מתפרצות מחמת הסכרים שהצבנו בפניהם, וגם את הנגיף האחרון- **נצח** - נמציא חיסונים, נשתה אקונומיקה- ונעצור את השטפון שפרץ.

מהו השובר גלים | של שלושת הגלים

המה ראו כן תמהו: על גלי הצונאמי אין בכוחכם לשלוט אם לא בעזרתו של המושל בגאות הים, ואם לא שהוא ית' המשביח והמשקיט שאון ימים, היאך תעלו על דל שפתותיכם שתוכלו לעצור את **גל** החולי הנשלח בהשגחה פרטית לכל נברא ונברא, ומי יתן שתחת זאת תנענעו ראשכם והשפילו גאותכם והכירו בבורא הנשגב לבדו בעולמו וממתין שיתנו לו "כתר" מלוכה.

והחשוב לנו מכל שגל שנאת הרשעים על שלומי אמוני ישראל שהיינו נוכחים לו ב"גלים" הקודמים לא יסחף אותנו להתגרות בהם אלא נתפס בגדולים דברי החכמים שהשכילו לנענעו ראשיהם ולדחות את השעה.

בנים יקרים: גל עניינו ונביטה נפלאות בתורתך. תפסו בדף של גמרא ועל תרפו ממנו ועל כל גל העובר עלינו נענעו ראשיכם עדי יזרח עלינו אורו של מלכו של עולם.

הגל הראשון | כוח הגבול- האומר לים, עד פה תבוא

איתן האזרחי במזמורו, צופה בעוזו ובנוראותיו של המקום, שהוא בעל הבירה שנגלה אליו ואמר לו: אני הוא בעל הבירה, ופורטם אחת לאחת, מהחוק אשר שם בטבע עולמו, שאף שהיבשה שקרא לה ארץ נמוכה מכל מימות האוקיינוסים שבעולם, שהרי הוא, הכונס כנד מי הים (תהילים לג ד'), ודרכן של מים לילך ממקום גבוה למקום נמוך ולשוטפם, כפופים הם לחול אשר הושם כגבול במאמרו של מקום, לומר לים, עד פה תבוא.

וכך, במשך אלפי שנות קיום העולם, נותרה הקבשה ביבשותה, ועל הארץ שנתן לבני אדם, בנו המה בתיהם ומגדליהם בסמוך לקו החוף, וכל שכיות החמדה קריבות ונבנות בסמוך ונראה, כדי ליהנות מהשקט והנוף המפליג עד לאופק, ונוסך על האדם רועג והשקט.

ואף שכבר נוכח האדם להכיר רוחות הסערה העושות דברו, ומרימות פעמים את גלי הים לגבהים עצומים, כמראות הצונאמי המתלוות לאחר רעידות האדמה, או תוך כדי סופות והוריקנים, סומך הוא האדם על חוקות הבריאה והתנהלות העולם, ומאמרו לחול, לשמש כגבול למימי הים השוצפים וקוצפים, ובטוח הוא, כי הבריאה לא תשנה תפקידה וצויה.

אך העומד על הטיילות, שנמשכות לאורך חופי הים, יכול לחזות שהבריאה עצמה לא הפנימה, ולא עצרה ממרוצתה הטבעית להתרומם לגובה, ולנסות לפרוץ בעוז המים אל היבשה, וכולנו זוכרים את התפילה החרישית בימי בין הזמנים - שהדגל התלוי מעל סוכת המציל, יהא לפחות אדום, כי אם היה הדגל שחור, אות הוא, כי לשוא עמלנו להגיע לשפת הים המסוכן, וגם כשפרשנו את חפצינו

על החול הרך, הופתענו מזוטו של ים, של גל חזק ששטף והניס אחור, את הנמצא על קו החוף.

הוי אומר שגזירת הבורא לא באה לשלול מהים את כוחו ותקפו, אלא אדרבה, הוא בעצמו לא נואש ואפילו לרגע כמימרה, לחלוף ולשטוף את מושב בני האדם, אך גזר הבורא ברוב חכמתו, לקבוע את החול **לגבול**, העומד בשפלותו ונמיכותו, ומשמיע ומכריז בקול אלוקי: עד פה תבוא!

ובלא לבנות סכרים אימתניים, ובלא רכסי הרים רמים, מכניעים מי הים את עצמם ומודיעים לבורא: עשינו גזירתך, ועצרנו כבקשתך בגבול שקבעת לנו מאז היום השלישי לבריאת שמים וארץ.

הגל השני | הבטחת קיום הגבולות- רק ע"י הכניעה לקב"ה

אך איתן האזרחי מעמיק חקר, ומיטיב לצפות ולראות גם בתופעה נפלאה זו את בעל הבירה המציץ עליו ומשורר לפניו: **אתה** מושל בגאות הים, ובאותה מדה, כשהים נושא ומרומם את גליו לבצע את שאיפתו לפרוץ ולשטוף היבשה- **אתה תשבחם**. וכן שבחו נעים זמירות ישראל- **משביח** שאון ימים. (תהילים ס"ה ח')

ללמדנו, שקו הגבול של הים וכוחו וגאותו, תלוי אך ורק ב**אתה** תשבחם- בהכרה הברורה, שהוא ורק הוא שכחו וגבורתו ממלאה עולם, גוזר על כל

● שבתך בתוך מרמה | מתוך מאמר עשרה בטבת ●

ותמהני בימי האיסור להקהיל קהילות ברבים, היאך יעשו העסקנים בספר התורה החי הספון בחדרו, וכי ח"ו גם הוא יאז נידון בזמ"זום", וכל העם יראו את הקולות.

בני הישיבות שבקושי הכנסנום לקפסולות הדוקות, היאך יקדשו שם שמים ברבים ויתנו "קולם" להצלחת המערכה.

על זאת נתפלל ונעתיר: רק לשטף מים רבים אלינו לא יגיעו, וממקומו יופיע מלכנו וימלוך עלינו כי מחכים אנחנו לו- ורק לו, וכפי שקבלנו מלכותו ביום הכיפורים: המלוכה **הממשלה**- לחי העולמים, ונשגב ה' לבדו, וכל הרשעה כולה כעשן תכלה.

אדם לאדם- זאב | מול המצלמות

אך לכו בנינו שמעו לי, וכל בר דעת וכן דת יתלה לשון של זהורית על פתח ביתו או חדרו, וישכיל ויבין לבבו לברוח מהתופעה התופסת תאוצה, ומתחדשת בעוונותינו חדשים לבקרים, ואוי לו לאדם שלא ימנע עצמו ממכה ומתופעה איזמה זו.

"אדם לאדם- זאב", הוא בטוי שחדר לחיי החברה הקלוקלת, שעין כל אחד ממנה צרה בהצלחתו של הכנגדו, ומזרתו ללשוש את שיני הזאב המשוננות והחדות שלו, לבולעו ולטורפו חיים.

השבוע נוכחנו לראות בריש גלי ולפני המצלמות, היאך זאב המוצל מגלות רוסיה, העוטה כפה ועניבה, הופך להיות חייט טרף לעומת ידיו משנים רבות, ומי שהיה יועץ, יד ימינו של רעהו, איש סודו ומקורב אליו- מפנה אליו עורף ופוער את מלתעותיו לעומתו בדברי בלע, ומשלם לו רעה תחת טובה, ונוסף גם הוא על שונאיו ובעלי מחלוקתו.

על תופעה זו התריע ירמיה הנביא, בהפטרה הנקראת על ידינו בתענית חמש החמישי- תשעה באב- יום שארעו בו חמש פורעניות: איש מרעהו השמרו ועל כל אח אל תבטחו... איש ברעהו יתלו ואמת לא ידברו (ירמי' ט"ו ב-ה) והגדירה במציאות איזמה: שבתך בתוך מרמה- ויונתן תרגמו: יתבין בבית כנישתהון ומשתען.

ולא יחצו עוד | לשתי ממלכות

לעת אשר שוב נזרקים אנו מבתי הכנסיות ומבתי מדרשות, **חובתנו** סוף סוף להבין, כי הפכנו את עולמנו הרוחני וסביבתנו לשיבה בתוך מרמה- הן בצורת ה"כבוד" שבו הפכנו את בית הכנסת לבית עם (שכת' לב).

והן מחוץ למשכני מעט, בו אנו מטילים דופי במיודדים עמנו ביותר, דורכים את לשוננו שקר, ומותחים על קשתות פיותנו, חיצים מושחזים לטחון הדק היטב, היטב הדק את מי שלא משתייך לקהלנו, ואף עם אותם שמדברים אנו עדיין לשלום, אך בקרבנו נשים ארבונו (ט"ז).

אגרא דתעניתא- תשובה ומעשים טובים, לבנות חומות אחדות ואהבה, ולהכנס לשבת קדש זו, בויכר יוסף את אחיו, ובהבטחת יחזקאל שבהפטרה "ויהו לאחים בידך", ומלך אחד יהיה לכולם למלך, ולא יחצו עוד לשתי ממלכות עוד. ונתתי את מקדשי בתוכם לעולם!

הילד שהוכתר | גיבורה הלאומי של הולנד

מכוח נבואת יחזקאל (פרק כד) לכתוב את עצם היום, הזה נצטוו בית ישראל להתענות בעשירי, ומטו משמיהם והאבודים, שאף אם היה עצם היום הזה חל בשבת לא היה נדחה מפני קדושת השבת. שלא כצום הרביעי והחמישי שמאחרין אותם לאחר השבת.

מה קרה "בעצם היום הזה"- סמך מלך בבל על ירושלים, והחל המצור על קרית מלך רב.

והמתעמק שואל, שהלא מכאן ועד שנבקעה העיר חלפו עוד כשלוש שנים (ט' תמוז בבית ראשון), ועוד כשלושה שבועות, עד לחורבן בית עולמים השוכן ת"י שנים בתוככי קרתא דשופריא, וכי הטפל- תחילת המצור, אָלִים וחשוב יותר מבקיעת העיר וחורבן הבית.

להורות לנו- שתחילת הקלקול וסמיכת המחריב על מנת להבקיע ולהרוס, היא **עצם** הרעה, ושם יש צורך וחובה לגדור ולעמוד בפרץ בכל עוז, ולא להקל ראש או לומר שלום עלי נפשי, ולתפוש שלוה ורוגע מחמת שעדין לא רואים את האויב חודר לעיר.

והדוגמא מחיי היום יום, היא מאותו ילד, שהוכתר לגבורה הלאומי של הולנד, על שתחב אגרופו בנקב שנפער באחד מסכריה המרובים, ובעקשנות נפלאה עצר בגופו את השטף מים רבים, שהכו ואיימו לשטוף הכחם העז, עד לבואם של כוחות ההצלה.

השכיל הילד להבין את מאמר שלמה בחכמתו, פוטר מים ראשית מדון (משלי י"ד) -כשהנהר גדל, פעמים שהוא יוצא לשדות, שעל אגפיו כעין ניגרים וצנורות קטנים- ואם אינו סותמו, **מיד** הולך ומרחיב ושוב אינו יכול לסתמו. (רש"י סנהדרין ז. ד"ה לצניורא)

ושם ממשיך רב הונא, את המריבה והמחלוקת שבין אנשים- תיגרא - לתופעה זו של בידקא דמיא. אך אביי קשישא [כנראה מנסינו האישי] ובלי לסמוך על פסוק (רש"י) דמה זאת לגודא דגמלא שהם דפי הגשר המתנועעים בשעת הנחתם, אך על ידי הילוך מרובה מתחזקות ונקבעות במקומן, כך היא הקטטה, כל שהאדם מרבה בה, מתחזקת ובאה.

כך הוא הדין גם בענייני דיומא | שוב נגררים לבחירות

לקראת צום העשירי, "נתבשר" העם היושב בציון, כי ההישג הגדול שהושג לאחר שלש מערכות של בחירות ארציות- בהעמדת ממשלת כלאים של שני בנימינים, דינה כאותו תינוק בעל שתי גולגלות [אף שמתחילה נקבע שראש וגולגולת אחת יהיו חליפיים] שהרי הוא טריפה, ואינו יכול לחיות יותר מ"ב חודש.

איגלאי מילתא למפרע, כי הסכר שנבנה למען עצור את סחף המחלוקת והקרעים שבעם, נסדק ונפער בו נקב, שלא השכילו [או שלא רצו] לסותמו מבעוד מועד, והאי תיגרא הדומה לבידקא דמיא, פרצה ושטפה מדינה ומלואה, ומטילה רפש וצחנה בארץ, המוכה מהנגיף ועטויה במסכות ו"נותנת כתף" להתחסן מחמתו, ומרסנת בהידוק את עצמה, לישיב איש בחדרו ולהתחיל לריב, ולהכין את מערכת הבחירות הרביעית ביום מיתת מרים הבא עלינו לרעה.

ובטוחים אנו, לצערנו ולהוותנו, שלא דיני פורים המשולש החל השנה ולא ערב הפסח שיחול בשבת, שיתפוס מקום אחריו יעלו על שלחן כולנו, אלא הפורים יהא הוכחה לצדקת הלישנא בישא שהפיץ עלינו בן המדתא, שהננו עם מפוזר ומפורד, וח"ו למלך- מלכו של עולם- המחפש כבר שנה, את הנותנים לו כתר מלכות, לא יהא שווה להניחם, ומהפסח הנדיר נלמד, כיצד שוברים עצם בפסח הטהור.

השבוע פרשת וארא

זכות ההפצה נתרם לרפואת

מרת **חיה** בן **אסתר לאה** תחי'

השבוע פרשת וארא

זכות ההפצה נתרם להצלחת הרב **החפץ בעילום שמו** שליט"א

יבורך מן שמיא בכל מילי דמיטב

מגיד דבריו ליעקב

שיחות מוסר על סדר הפרשיות

כולל דברי חיזוק והתעוררות בענייני עבודת ה'

שנאמדו במקהלות על ידי

הגאון הגדול רבי יעקב חיים סופר שליט"א

ראש ישיבת "כף החיים"

להערות והארות
ולהצטרפות לרשימת התפוצה
במייל:
8542164@gmeil.com

פרשת וארא

לרדת עוד ולהשתקע בשער הנג'ן של הטומאה, ממנו אין תקומה (כמו שכתב האור החיים שמות, ג, ז).

האור החיים הקדוש בפרשה הקודמת (שמות, ג, ה), כתב דבר נורא. במצרים באמת היתה ירידה גדולה, כמו שראינו. אבל קודם הגאולה העתידה, אומר האור החיים, תהיה הירידה גדולה עוד יותר, עד נג'ן שערי טומאה.

שער החמישים של הטומאה - שער המינות

מהו שער הנג'ן של הטומאה, ובמה הוא מתבטא?

ראיתי בספרים הקדושים (הובא בספר שומר אמונים מאמר האמונה דף ק"א ועוד), כי קבלה בידנו ששער הנג'ן הוא שער המינות. וכמו שאומרת הגמרא בעבודה זרה (דף יז.) על המינות, כי כל באיה כמעט לא ישובון, וצריך עבודה קשה עד מאד כדי לצאת מטומאה זו. ולדאבונו הרב, בזמננו טומאה זו הלכה והתפשטה מאד, וכלל גדול הוא בתורה, שהאדם מושפע מאנשי סביבתו. יהיה מי שיהיה, אם אדם יהיה בסביבת אנשים מתוקנים והגונים, גם הוא ישתפר. ולהיפך, אם יהיה בחברת אנשים רעים, בהכרח ירד. כמו שהאריך בזה הרמב"ם ז"ל בהלכות דעות (פ"א ה"א).

כך אנחנו רואים אצל הניך ביתו של אברהם אבינו, שהיה דבוק בו כל הזמן, ראה אותו יום יום, אכל אותו יום יום, וגם למד אותו יום יום, וזהו לוט. בו ברגע שעזב את אברהם אבינו והלך לסדום נתהפר להיות כאנשי סדום. ולכן כשהוא רוצה להציל את המלאכים, את מי הוא מציע לאנשי סדום תמורתם? את בנותיו. כאן אנחנו רואים איך ירד לוט עד הדרגה התחתונה. ולכאורה איך אפשר כדבר הזה, הלא עד לא מזמן היית יחד עם אברהם אבינו דבוק בו יום יום? – אבל ההסבר הוא בזה, כי האדם מושפע מאנשי סביבתו. ודאי כשהיה לוט אצל אברהם היה מושפע מאברהם, אבל ברגע שעבר לגור בסדום, ושמע וראה את המחשבות שלהם ואת דעותיהם, זה השפיע עליו. ואמנם בודאי שלא היתה זו ירידה ביום אחד, אבל במשך תקופה יום אחרי יום היה יורד ויורד עד שנהיה ממש כאנשי סדום ועמורה. ולכן אילולי הזכות המיוחדת של אברהם אבינו היה לוט ראוי להאבד יחד עם כל אנשי סדום, כי גם הוא היה עושה כמעשיהם.

וכיום בזמננו יש את הדבר הזה. ואדם צריך לעמוד על המשמר כל הזמן כדי לא לקלוט ולספוג אווירה מהרחוב, אוירה של היפך דעת תורה והיפך אמונת ה'. וזה מתבטא בהרבה אופנים. למשל, אותה אווירה של "כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה" (דברים, ה, יז). 'חיל' פירושו עשירות, כמו שמתרגם שם אונקלוס. הן עשירות גשמית והן עשירות רוחנית.

עשירות גשמית, כשאדם טועה ומייחס את הצלחה שלו אליו עצמו. הוא אומר, למה יש לי, ולמה הצלחתי? – כי אני טרחת השתדלתי

בערב הגאולה ייכנסו ישראל לשער הנג'ן של הטומאה

בעזרת ה' יתברך נראה להתבונן ולעיין בכמה ענינים ולימודים בפרשה, פרשת וארא.

וידבר אלהים אל משה ויאמר אליו אני ה'. פירש רש"י, אני ה' – נאמן לשלם שכר טוב למתהלכים לפני. וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב באל שדי ושמי ה' לא נודעתי להם. וגם הקימותי את בריתי אתם לתת להם את ארץ כנען את ארץ מגוריהם אשר גרו בה. הקב"ה כרת עמנו ברית, וכאן אומר הקב"ה למשה רבינו, דע, אני אקיים את הברית הזו שהבטחתי ליתן להם את ארץ כנען. וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל אשר מצרים מעבידים אותם ואזכור את בריתי.

אותם מאתים ועשר שנים של שעבוד ישראל במצרים, היו שנים של צער עצום הן בשעבוד גופני והן בשעבוד רוחני. האלשיך הקדוש מפרש מה שכתוב (דברים, כו, ו) "וירעו אותנו המצרים ויענונו", וירעו – שעשו אותנו רעים. השחיתו גם את הרוחניות שלנו. וכך הוא מוכרח להיות, שכן בעצם היותם של ישראל בארץ מלאה טומאות כארץ מצרים, "ערוות הארץ" (בראשית, מב, ט), בהכרח שיורדים הם ברוחניותם. ואמנם זה לא נעשה ביום אחד, אבל במשך תקופה ארוכה כל כך, מאתים ועשר שנים, בודאי שהמקום משפיע.

הפסוק אומר (דברים, ד, לד) "או הנסה אלהים לבוא לקחת גוי מקרב גוי", ופשטות הכתוב "מקרב" – מתוך. אבל דרשו רבותינו (מדדש שוחר טוב מזמור קיד), שכאותו רועה שצריך לפעמים להכניס את ידו לתוך מעי הבהמה ולהוציא את העובר מתוכה, כשהיא מקשה לילד, כך עשה הקב"ה בזמן שהוציאנו ממצרים. וזהו "גוי מקרב גוי", קרב מלשון קרביים. הרי עובר ירך אמו (חולין נה.), הוא טפל ובטל לבהמה ונחשב ממש חלק ממנה. כמו שיש אוזן לבהמה, כך יש ירך לבהמה, וזה העובר. וכלל ישראל ברוב ירידתם הרוחנית גם הם היו כאותו עובר, כחלק נטפל ומבוטל למצרים, והיה הקב"ה כביכול צריך להושיט את ידו ולהוציאנו מקרב מצרים.

והאור החיים הקדוש כותב בהרבה מקומות בפרשות האלו, וכידוע כן בשם רבינו האר"י ז"ל, שהירידה הזו של ישראל היתה ירידה כמעט מוחלטת. שהרי יש הרבה הרבה דרגות לירידה, וכלל ישראל ירדו אז כמעט עד לדיוטא התחתונה, במ"ט שערי טומאה. ולשון הרמב"ם (הלכות ע"ז פ"א ה"ג), שבאותם ימים חשוכים שירדו ישראל ממעלתם בהיותם מצרים, "כמעט קט היה העיקר ששתל אברהם נעקר וחזרין בני יעקב לטעות העולם". אותו אילן גדול של אמונה בבורא ששתל אברהם אבינו שמסר נפש כדי לנטוע ולשתול אמונה בלב הבריות להאמין בבורא יתברך, כמעט ונעקר מן העולם. וידוע שלכן הקב"ה מיהר להוציאם ממצרים, כי אם היו ממתינים עוד מעט כבר היו יכולים

זהירות מהשפעת הרחוב

והאדם מושפע מאחרים. הוא רואה איך אנשים אומרים ומייחסים לעצמם את כל ההצלחה הן בגשמיות והן ברוחניות. תשאל בן אדם איך השגת דבר פלוני, והוא אומר לך הרי יש לי קשרים עם פלוני ועם אלמוני, והם עזרו וסייעו לי. תשאל בן אדם איך אתה יודע מה שאתה לומד, והוא משיב לך, זה בגלל שאני עשיתי כך וכך, ולמדתי כך וכך, בלא להזכיר שם שמים בפיו. וצריך להזהר לא להיות מושפע בדבר הזה מאחרים.

וכן הוא בענין אמונת החכמים. אדם שסומך על דעת רבותינו, שהם עיני העדה, אשריו וטוב לו. אבל כשגדמה לאדם שהוא מספיק חכם ויכול לבטל את דבריהם, והוא אומר לעצמו, נכון, הם אומרים כך, אבל אני אומר אחרת. הם חושבים, אבל גם אני חושב. זו סכנה גדולה. לא יכולה להיות לאדם טיפה של יראת שמים, בלי אמונת חכמים.

וכל הדברים האלו באים מכל מיני כלים ומכשירים שונים ומשונים שאדם מטה אליהם אוזן, וזה משפיע עליו. וזה השער הנו"ן של זמננו. וצריך השגחה ושמירה מתמדת, יום יום ושעה שעה כדי שלא יסתגנו ויכנסו הדברים האלו אל האדם.

וענין זה מרומז בפרשה שלנו. בהמשך הפסוקים כתוב שכשמשנה רבינו בא אל פרעה. וידבר ה' אל משה לאמר אני ה' דבר אל פרעה מלך מצרים את כל אשר אני דובר אליך... ויאמר ה' אל אהרן ואל משה לאמר. כי ידבר אליכם פרעה לאמר תנו לכם מופת ואמרת אל אהרן קח את מטך והשליך לפני פרעה יהי לתנין. זה יהיה האות והמופת. תקח את המטה האלהי, שהיה מגן עדן כמו שאומר תרגום יונתן, והיה כתוב עליו שם המפורש, ותשליך אותו לפני פרעה, וייהפך המטה להיות תנין, נחש שרף.

אמרו רבותינו, מכאן יש לנו לימוד ומוסר השכל למה שדברנו. אפילו המטה האלהי, אם זורקים אותו לפני פרעה, למה הוא מתהפך? – לתנין. נהיה המטה לנחש. כי האדם מושפע מאנשי סביבתו, ואפילו מטה. כל זמן שהוא בידו של משה רבינו, הרי הוא מטה אלהים. אבל ברגע שמשליכים אותו לפני פרעה, על אדמת ארץ מצרים המאוסה ערוות הארץ, גם מטה האלהים מתהפך ונהיה לנחש. ומתי יתהפך שוב הנחש הזה להיות מטה? – רק כשיחזור שוב לידיו של משה רבינו.

הוא שאמרנו. יהיה מי שיהיה, אפילו יהיה מטה האלהים, במדרגה גבוהה ונשגבה, אבל אם הוא יהיה בסביבת אנשים מושחתים ומקולקלים, בעלי דעות אסורות, בהכרח שהוא יבלע גם כן מהדעות האסורות, וייהפך להיות גם הוא נחש.

זה הוא השער הנו"ן, הקשה מכל השערים, דעות אסורות, ומינות. היצר הרע עובד לדאבוננו הרבה הרבה בזמננו על הענין הזה, להכניס לאדם דעות אסורות על ה' ועל משיחו. ואפשר להתקל באנשים שמקיימים לכאורה את התורה והמצוות כפי שצריך, ומדקדקים בקלה כבחמורה, אבל כשאתה שומע אלו דיבורים הם מדברים, ובאלו דעות הם מחזיקים, הרי הדברים מבהילים כל לבו לראות אדם ששומר את כל התורה והמצוות, אבל אומר, מה יש אם ילכו בחורי ישיבות לצבא. הרי זה תרתי דסתריו איך ייתכן שאדם ששומר תורה ומצוות ידבר דיבורים שכאלו. אבל זה כי האדם מושפע. הוא קורא מה שקורא, שומע מה ששומע, והדברים מחלחלים ונכנסים אצלו.

האדם צריך לפקוח את העינים היטב היטב ולדעת, שלא כל דבר קוראים, ולא כל דבר שומעים, ולא כל דבר מכניסים לבית. כמו שאדם לא מכניס כל אוכל לביתו, ובודק היטב היטב אם האוכל הזה כשר או לא, כי אינו רוצה לפטם את גופו במאכלות אסורות, כך צריך האדם לדעת שעליו לבדוק היטב היטב במה הוא מפתם את השכל

והפקרתי את חיי בשביל הפרנסה שלי, ולכן עכשיו אני קוצר את הפירות ויש לי ממון הרבה. והוא טועה ולא יודע שיש אחד יחיד ומיוחד שהעושר והכבוד ממנו יתברך.

זו עשירות גשמית, אבל צריך לדעת שכך זה גם בעושר רוחני. החכמה היא מאתו יתברך. וידע האדם היטב, "אתה חונן לאדם דעת". כל החכמה של האדם היא רק מהקב"ה.

ובאמת שמעתי מאדם גדול אחד שהעיר הערה נכונה. כידוע תפילת העמידה מחולקת לשלושה חלקים. החלק הראשון הוא שלשת הברכות הראשונות שהן שבח לה' יתברך, החלק האחרון והשלישי הוא שלשת הברכות האחרונות שבהן האדם מודה להקב"ה על כל הטובות שהיטיב וגמל עמו, והחלק האמצעי אלו הבקשות. והבקשה הראשונה שהאדם פותח בה, היא הבקשה על החכמה "אתה חונן לאדם דעת", כי באמת החכמה היא הכי חשובה, וכשיש לאדם חכמה יש לו הכל!

אמר אותו גדול, כשאדם מבקש על רפואה, איך הוא מבקש? – רפאונו ה' ונרפא. וכשמבקש על פרנסה, איך מבקש? – ברוך עלינו. אבל רק בברכה אחת, תקנו וקבעו אנשי כנסת הגדולה, מאה ועשרים זקנים ומהם כמה נביאים, לשון של "אתה". אתה חונן לאדם דעת. ומדוע? – כי כאן יש מקום לטעות. ברפואה האדם רואה ויודע שהיא מאתו יתברך. הרי הרבה פעמים הרופאים מתייאשים ואומרים שאין לחולה תקנה, אולי יחיה עוד כמה חודשים, ולבסוף, החולה מספיד את הרופא שלו.. הוא זוכה לאריכות ימים יותר מהרופא. כולם רואים כאלו סיפורים ומבינים שהרפואה רק מידו יתברך. אפילו בפרנסה אדם רואה הרבה פעמים, איך ייתכן שהוא יטרח ויתייגע, ולבסוף לא יצא לו כלום. ולהיפך, לפעמים אדם בלא שום טרחה יש לו יותר ממה שציפה. ומזה מבינים ויודעים גם כן שהפרנסה תלויה אך ורק בבורא יתברך.

אבל בחכמה יש מקום לטעות. אדם טועה ומייחס את החכמה לעצמו. לכן דוקא כאן יש את ההדגשה הזו "אתה חונן לאדם דעת". דע, החכמה גם כן היא מהבורא. וכל כמה שהאדם תוקע בעצמו את הידיעה הזו יותר שהחכמה היא מהבורא לבדו, כך ישפיעו לו יותר ויותר חכמה. ולהיפך חלילה, אם אדם מייחס את החכמה לעצמו, יקחו ממנו את החכמה, וכמו שאומרת הגמרא (פסחים סו:) שכל המתיהר בחכמתו נוטלין ממנו את חכמתו.

המשנה אומרת כל השוכח דבר אחד ממשנתו כאילו מתחייב בנפשו (אבות פ"ג מ"ח). יש הרבה ביאורים במשנה זו, אבל אומרים בשם הבעל שם טוב שהסביר, 'כל השוכח דבר אחד ממשנתו, הוא שכח את את ה"אחד", את יחידו של עולם, את ה' יתברך הוא שכח ממשנתו. הוא אומר, אני אשב ואלמד, אני אחזור ואשנן, אני אדע את התורה, בהכל הוא אומר אני ואני ואני. אבל את ה', הוא שכח ממשנתו. ואחד כזה ששכח את ה' ממשנתו, מתחייב בנפשו.

וכך רמזו במה שאמרנו (הגינה טו:) 'אינו דומה מי ששונה פרקו מאה פעמים למי ששונה מאה ואחד פעמים'. מאה ואחד, הכוונה שיחד עם המאה פעמים הוא מצרף לזה גם את ה"אחד", את הקב"ה.

1. אומרים שהשבת היותר גדול אצל רבינו החפץ חיים זצ"ל, היה כשהיה אומר על מישוהו שהוא יהודי חכם. לא כשהיה אומר על מישוהו שהוא צדיק, או קדוש, אלא כשאומר על מישוהו שהוא חכם. כי אם יש חכמה יש הכל.

והביא החפץ חיים ראייה לזה מהגדה של פסח, שבה אומרים "כנגד ארבעה בני דברה תורה, אחד חכם ואחד רשע". והנה לא כתוב "אחד צדיק ואחד רשע", אלא "אחד חכם ואחד רשע", כנגד רישע עומד החכם. וזאת, כי החכם האמיתי, כמובן לא מי שהוא חכם להרע, הכל אתו. הוא גם יהיה צדיק חסיד וקדוש. החכמה מביאה את האדם אל השלמות. ולעומת זה מי שהוא פתח, יכול לאבד את הכל, ולא יועיל כל מה שיקנה ויעשה, כי בטפשותו יאבד את הכל.

לכן ראשית כל פותחים בתפילה בבקשה על החכמה, ורק אחר כך מבקשים על תשובה ועל סליחה, גאולה ורפואה ושאר הברכות.

שלו, ומה הוא מכניס לראשו. גם זה צריך בדיקה והשגחה, וצריך כשרות.

והנה, כשהחולה יודע שהוא חולה זה כבר חצי רפואה. מפני שהגם שהוא מסתיר את החולי שלו מעיני בני אדם, אבל בעצם היותו יודע שהוא חולה הרי הוא זוכר את זה ומנסה למצוא רפואה למכתו. אבל אוי לו לחולה שנדמה לו שהוא בריא. חולה שמתהלך כאחד האדם ולא מרגיש בחוליו, אין תקווה ואין סיכוי שיבריא, מפני שאין הוא יודע בכלל שהוא חולה.

הסכנה שבעיתונים ובמכשירים אסורים

לכן, אקריא מכתב שכתב רבינו הגדול הרב שך שליט"א (מכתבים ומאמרים ח"ג אגרת רסד), בענין הזה. **לכבוד פלוני, שלום רב וברכה.** אבקש אותך ואבקש את אשתך תחי', אם אתם רוצים לחנך את הילדים שילכו בדרך הישרה, וזו היא עיקר העיקרים. אדם שמביא ילדים לעולם בשביל שיישאר לו שם, וכדי שיהיו לו עוזרים, מפסיד את התכלית. התכלית והעיקר היא לדאוג שהילדים יהיו גם כן משמשי ה' יתברך, וגם הם יהיו עבדים לבורא יתברך. וזהו מה שאומר כאן הרב שך, אם אתם רוצים שהילדים ילכו בדרך הישרה, **ושלא תהיה לכם עגמת נפש מהם**, וכל אחד רוצה את זה, שהרי אין לך עגמת נפש גדולה יותר מקלקול הבנים, וכמו שאומרת הגמרא (ברכות ז'): 'קשה תרבות רעה בביתו של אדם יותר ממלחמת גוג ומגוג'. מלחמת גוג ומגוג היא המלחמה האחרונה העתידה, ומי יודע מה יהיה אז, אבל עם כל זה אדם שיש לו בנים שאינם מהוגנין יש לו צער יותר גדול, ואי אפשר לשער ולתאר צער מי שבניו אינם מהוגנין. ועוד מוסיף הרב שך, **ויהיה לכם אך ורק נחת מהם.** וכל אחד זה הרי מה שהוא מבקש כאן בעולם הזה. זו השמחה הכי גדולה של האדם בעולם הזה. אפילו אם יהיה עשיר כקרח ובריא כאולם שאף פעם לא מצטנן, אם יש לו צער מבניו כלום לא שווה בעיניו.

מה היא העצה לכל זה? – אומר הרב שך: הזהרו והזהרו מלהכניס בבית מכשיר רדיו. הרב שך תולה את הכל בזה. הם מפטמים את השומע אך ורק בדברי ליצנות וניבול פה המרעיל נפש האדם. אדם צריך לדעת שבאותו הזמן ששומע מה ששומע, הרי הוא מרעיל את הנפש שלו. והרי הוא דומה למי ששותה כוס של רעל, ומבקש לאחריה עוד אחת, שגם כאן הוא שומע ומבקש אחרי זה עוד מהדורה. בכל שעה יש מהדורה, ובין המהדורות גם כן יש חדשות בקצרה למי שלא יכול להתאפק ולחכות שעה שלימה...

זה מרעיל את נפש האדם, ובפרט את נפשות הילדים שמושך אותם. וכשמתרגלים לשמוע את זה הם לא יכולים להתמסר ללימודים. נכנסים בהם כל מה שהם שומעים, כל המחשבות והדמיונות הללו, ועל ידי זה מדרדרים. זה הפתח הראשי לירידה עד שער הנו"ן.

אומר הרב שך, אביא לך ראייה לזה. כל ילדי הרחוב, איך הגיעו? בבת אחת? – וכי פתאום ברגע אחד עזבו הכל והלכו לרחוב? – ודאי שלא. אלא שלא התמסרו ללימודים ורצים אחרי דברים כאלה, וכשאין לימודים יש בטלה, והבטלה מביאה את כל הקלקולים בעולם. מגיעים ארחי פרחי ואומרים לילד אם אתה לא לומד שם, בוא ותלמד אצלנו, ניתן לך שיעורים בחנם. על כן כל מי שיודע שיש לו חיוב לחנך את הילדים שילכו בדרך טובה, כל מי שחי אצלו הנקודה הזו והוא יודע שזה הוא עיקר העיקרים, לחנך את בניו בדרך התורה והמצוות כפי שצריך, צריך למנוע מהילדים לשמוע מכשירים כאלו.

ועל האם, שבדרך כלל ממנה שומעים הילדים הרבה יותר, מוטל יותר החיוב לפקח על הילדים בזה ובדאי שאסור להכניס בבית מכשירים

כאלו. ממני הרוצה טובתכם ומברך אתכם, אלעזר שך. אלו הם דברי הרב שך שליט"א, עליו אמר רבינו הגדול הסטייפלער זצ"ל שרצונו הוא רצון הקב"ה.

זה הוא הפתח הגדול להדרדרות עד השער הנו"ן, של מחשבות המינות. וכל מי שחושב שלי זה לא יזיק, להווי ידוע שכבר ניזק הוא. כבר יש בו קלקול, וה' ירחם עליו, שיצליח להתנתק מהמחשבות האלו הרעות והאסורות שכבר נכנסו בו.

סילוק שיבושים ודעות מינות - רק בעסק התורה

קשה מאד להפטר מדעות אסורות. כל אחד יראה בעצמו, שיש דברים ששמע או קרא והוא יכול לזכור אותם משך כל שנות חייו. ולפעמים זוכר דפים דפים של דברים אסורים שקרא בילדותו, והוא עוד זוכר אותם, כי נחקקו הדברים בלבו. ואחר כך זה יכול להתבטא גם במעשה.

רק דרך אחת יש להוציא את השיבושים מן הראש, והיא העמל והיגיעה בתורה. רבותינו במדרש שיר השירים (פ"א) אמרו, נמשל הלב של האדם לכוס של שמן, נכנסת טיפת מים יוצאת טיפת שמן כנגדה. אדם יתאר לעצמו שיש לפניו כוס מלאה שמן, ואם שופכים לתוכה טיפה אחת של מים, כנגד הטיפה שנכנסה יוצאת טיפת שמן מן הכוס. ולהיפך, אם נכנסת טיפה של שמן יוצאת טיפה אחת של מים כנגדה. והנמשל הוא, שאם נכנס ללב דבר אחד של תורה, יוצא דבר אחד של ליצנות כנגדו.

זה לא דבר קל להכניס דבר של תורה ללבו. הראיה היא, שהרבה פעמים אדם שומע דבר תורה, ולמחרת אם תשאל אותו 'מה אמרו אתמול בשיעור' הוא אומר לך 'אני לא יודע, שכחתי. מה שאני כן זוכר זה רק שאמרו רבי חנניא בן עקשיא...'. לכן לא קל הדבר להכניס דבר תורה בלב, אבל אם האדם מקעקע את הלב ומחדיר בו היטב היטב דבר תורה, כלשון הגר"א באגרתו, רק אז אפשר שתסתלק ותצא ממנו טיפה אחת של מים, דברי ליצנות.

בערב הגאולה אור וחושך משמשים יחדיו

זה הצער שלנו, של דרא בתראה, בו אור וחושך משמשים יחדיו. זה הזמן הקשה ביותר. יש תקופות של חושך, ואז יודעים שהכל חושך, ויש תקופות של אור. אבל בתקופה הזו שאור וחושך משמשים יחדיו בערבובייה, זהו הזמן הקשה ביותר. זה זמן ערב הגאולה, ועליו מזהיר אותנו האור החיים לבל נטבע בשער הנו"ן, שער המינות, שכל באיה לא ישובון.

יש דבר מעניין שאמר אחד הגדולים, שהנה בפרשת בראשית כתוב על אדם הראשון שאחרי שחטא מה שחטא, דאג הקב"ה שמא חלילה יאכל עכשיו האדם גם מעץ החיים וחי לעולם, ולכן עמד הקב"ה וגירש אותו מן עדן. ולא רק שגירש אותו משם, אלא שם גם את להט חרב המתהפכת ואת הכרובים לבל יוכל להכנס ולשוב לגן עדן.

ובאמת צריך להבין על מה החרדה הגדולה, פן ישלח ידו ויאכל וחי לעולם, שמחמת זה גורש האדם מן עדן, והושמה שמירה על גן עדן שלא יוכל לשוב שמה. ולכאורה מה אכפת לנו אם יאכל האדם מעץ החיים ויחיה לעולם? מה רע בזה?

אבל באמת יש בזה חסד נפלא מהבורא יתברך. אפילו שהאדם עשה מה שעשה וקלקל מה שקלקל, ולדאבוננו הרב חרפה זו נמשכת עד היום הזה שהרי גזירת מיתה לא בטלה מאתנו והכל בא בעטיו של חטא נחש הקדמוני, עם כל זה ה' אוהב את האדם ורוצה בטובתו ובתועלתו. וכמו שאומר רבינו בחיי ז"ל (בראשית ג' כ"א) כי מי שעשה והלביש את הכתנות עור ואת המלבושים לאדם וחווה, לא היה איזה

מלאך, אלא הקב"ה בכבודו ובעצמו התעסק בזה ועשה להם את המלבושים. מה טעם? – מפני שלא זו מלחבה?²

וגם במה שהקב"ה דאג שמה יאכל האדם מעץ החיים ויחיה לעולם, היה חסד גדול עם האדם. שכן אילו חלילה היה אוכל מעץ החיים לא היה לו תיקון לעולם. מפני שברגע שבו חטא האדם ואכל מעץ הדעת, ו"דעת" הוא לשון חיבור, חיבר האדם את הרע והטוב ביחד, וזו היא הצרה הגדולה ביותר. כשטוב לבדו ורע לבדו, האדם יודע את האמת, אבל כשהטוב והרע מעורבים יחד, אז האדם מתחיל להתבלבל וזו היא הסכנה הגדולה ביותר.

ומתי התיקון לזה? – כשהאדם מת, ונשמתו עוזבת את גופו. אז נפרד הטוב לשורשו, הנשמה חוזרת למקום שחוצבה ממנו, והגוף, הרע, נפרד והולך למקומו. זה התיקון של אדם הראשון על מה שחטא בעץ הדעת. וזה היה החשש של הבורא יתברך, אם יאכל האדם מעץ החיים וחי לעולם, אז תמיד יהיה הטוב והרע מעורבים גם יחד, ולא יבוא האדם על תיקונו. לכן גירש הקב"ה את האדם מגן עדן, ושם את להט החרב המתהפכת, שחלילה לא יכנס לשם האדם ויאכל מעץ החיים ולא תהיה לו תקנה. וכמפורש בספר נפש החיים (ש"א פ"ו ע"ש).

על האדם להתחבר לתורה

חוץ מלהט החרב המתהפכת, הפקיד ה' בכניסה לגן עדן גם את הכרובים. מהם כרובים? – מפרש רש"י בשם רבותינו, מלאכי חבלה. זהו פשוטו של מקרא, הכרובים הם מלאכי חבלה שהופקדו לשמור על גן עדן.

ויש פלא בדבר, שהרי בעוד כמה פרשיות נגיע בעזרת ה' לפרשת תרומה, ושם כתוב כל סדר עשיית הכלים למשכן. אחד הכלים היה ארון הברית, ומה היה על ארון הברית? – כרובים. גם כאן היו כרובים. וכי היו על ארון הברית גם כן מלאכי חבלה? – לא. מפרש רש"י שם, מהם הכרובים: כדמות תינוקות. הצטטו ישראל לעשות את הכרובים האלו כציור וכדמות פני תינוק.

ולכאורה אינו מובן, איך פעם כרובים מתפרש מלאכי חבלה ופעם מתפרש דמות תינוקות? או שכרובים זה דמות תינוק, ותינוק דומה למלאך ה' צבאות, או שכרובים הם מלאכי חבלה? אבל איך ייתכן לפרש כל פעם באופן אחר? האין זו סתירה?!

אין זו סתירה. מפני שתלוי למה הכרובים מחוברים. אם הם מחוברים עם ארון הברית, ומה הוא הארון, ומה יש בו? – ספר תורה, לוחות ושברי לוחות. אם הוא מחובר לשם, אז יש לו פני תינוק, כמו מי שלא טעם טעם חטא מימיו. אבל בלי תורה – עד מלאך חבלה ועד בכלל הוא יכול להגיע.

וזה הלימוד בשבילנו. על האדם לדעת עם מי להתחבר, ועליו לבדוק עם מי הוא מתחבר ועם מי הוא מסתובב. אם הוא קשור ודבוק לתורה הוא יכול להגיע לדרגה כזו של כרובים, פני תינוק, כמי שלא טעם טעם חטא. ולא – ח"ו יוכל להגיע לכרובים מסוג אחר, מלאכי חבלה. ובדור שלנו, אנחנו מוצפים בדברים האלו, ובאמת קשה להשמר מזה. ויש כאלו שעוד חולכים ומשלמים כסף על הדברים האלו. הולך אדם וקונה עיתונים, כדי שלא יהיה לו רגע אחד פנוי, לא בימי חול ולא בשבת. אחד בכה ואמר, כל יום אני קונה עיתונים שנים ואולי שלשה, ואין לי בכלל זמן לקרוא אותם. ועם כל זאת עדיין הוא ממשיך לקנות. ומה כתוב בעיתונים? – עבודה זרה, גילוי עריות, ושפיכות דמים, כפירה ומינות. הכל בחדא מחתא. והאדם הולך בזה והורס את עצמו ואת כל בני ביתו.

2. זה מוסר השכל לאדם, שגם אם נמצא איפה שנמצא, בכל מצב שיהיה, עם כל זה עדיין הקב"ה אוהב אותו, ובלי זה מי יודע היכן היה.

תעשו חשבון, אחד כזה שהולך וקונה עיתון בכל יום, ויש חסידים ואנשי מעשה שיש להם ספק איזה עדיף ומחמת זה מחמירים וקונים שתי עתונים בכל יום. תעשו חשבון כמה יוצא לו ההוצאות על זה לשנה. אינני יודע כמה עולה עיתון, אבל מי שיוודע שיעשה את החשבון. ובפרט שעל העיתון לשבת יש תעריף מיוחד, ואינני יודע, אולי גם על של ראש חודש יש תעריף מיוחד. ואז תעשה את החשבון, האם על מצוות אתה גם דואג ככה? על צדקות אתה גם מוציא את כל הממון הזה?

אנחנו נמצאים ערב הגאולה, אין בזה ספיקות. היא מתקרבת ובאה. וכמו שאומר האור החיים, עכשיו זו הסכנה הגדולה. בארץ מצרים, עם כל התועבות ועם כל הכישופים שהיו שם, וכמו שכתוב בתורה שבשעה שבא משה אל פרעה ורצה להשליך את המטה ויקרא גם פרעה לחכמים ולמכשפים ויעשו גם הם וחרטומי מצרים בלהטיהם כף. ודרשו רבותינו במדרש (שמות רבה ט, ו), שכל פעם בתורה שכתוב "גם" יש בו ריבוי, וכאן כתוב פעמיים "גם". ויקרא "גם" פרעה לחכמים ולמכשפים ויעשו "גם" הם, ומה הריבוי בשתי תיבות "גם" אלו? – אמרו רבותינו, שאמר פרעה למשה רבינו, אתה בא לעשות כאן כישופים? הרי זה המקצוע שלנו, ובזה אנחנו בקיאים יותר ממך. ויקרא "גם" פרעה, לרבות תינוקות. קרא לתינוקות מהרחוב, ואמר להם, הנה, בא לכאן הארי שבחבורה של היהודים, הגדול שבהם, ועושה פה כשפים, הופך מטה לנחש. תעשו גם אתם ככה. והתינוקות באמת עשו את כל הכשפים האלו.

זה ה"גם" הראשון, וה"גם" השני דרשו רבותינו, לרבות את אשתו. אפילו הנשים היו בקיאים בכישופים. כך היתה נראית מצרים, עדות הארץ. אפילו הנשים והתינוקות היו יודעים בכישוף ובכוחות הטומאה, ולכן מובן איך זה שכלל ישראל שהיו ביניהם מאתים ועשר שנים הושפעו וירדו ממעלתם, עד שהגיעו לשער המ"ט של הטומאה.

אבל הגיעו עד שער המ"ט, ולא יותר. אבל בדור שלנו, הנסיונות קשים וגדולים עוד יותר, כמו שגילה לנו האור החיים. ואנו מוכרחים שמירה בדבר הזה יום יום. ועדיף לנו להתעורר עכשיו, לשים על לב את הדברים האלה ולהתרחק מהשער הנ"ן של המינות, מאשר שפתאום יבוא אדון אל היכלו, יבוא מלך המשיח ואז ישאלו אותנו למה לא נשמרתם מהמינות. למה הכנסתם לביתכם דברים אסורים, ומכשירים פסולים וטמאים. למה הכנסתם לראשכם דעות אסורות. ומה נענה.

וכבר אמר הגר"א זצ"ל (ביאור הגר"א משלי י, יד), שהיצר הרע אף פעם לא בא אל האדם ואומר לו בא ותחטא. תמיד היצר מגיע ומראה לאדם צדדים של מצוה, ובזה תחילת הפיתוי שלו. לדוגמא, יש אנשים שיש להם את תאוות האכילה. ואיך היצר הרע משדל את האדם ומביא אותו לידי זה שיהיה לאדם את תאוות האכילה? – הוא מגיע אליו במסווה של מצוה. אומר לו, אתה יודע כמה חשוב ללכת לאכול בסעודת מצוה? ואז הוא מתחיל לברר, איפה יש סעודת ברית מילה, ואיפה יש סעודת בר מצוה, ואיפה יש סעודת חתנים, וכך הולך ממצוה למצוה, ובינתיים הוא קונה בעצמו את תאוות האכילה עד שלבסוף יאכל מכל הבא ליד, בין אם זו מצוה ובין אם לאו.³

וכך זה גם בעניינינו. היצר הרע מגיע לאדם במסווה של מצוה. הוא אומר לאדם, מה, וכי לא תדע מה שקורה בעולם? הרי אתה צריך לדעת שפה היתה רעידת אדמה ושם היה כך וכך. צריך שתהיה דעתך מעורבת עם דעת הבריות. כך היצר מפתה את האדם.

ובאמת, בשלמא אם באמת אדם היה מבין שכל המאורעות וכל מה שקורה עם האומות זה בשביל לעורר את ישראל, וכמו שאמרנו בפורש

3. והפסוק אומר (משלי יג, כה) "בטן רשעים תחסר", ומפרש הגר"א, "תחסר" – לרשע חסרה ואין לו בטן. כל כמה שיאכל עדיין הוא רעב ורוצה לאכול עוד.

במסכת יבמות (ס"ג א). עוד לפחות יש בזה משהו. אבל האדם הרי בדרך כלל לא לוקח מוסר מזה לעצמו, אלא רק יושב ומתעניין, כמה הרוגים היו וכמה פצועים, ומה היתה ברעידת אדמה שהיתה פעם ומה יש עכשיו, ומה יהיה ברעידה שתבוא לאחר מכן.. כלום לא יוצא מזה. החפץ חיים אמר על עצמו שמעולם לא קרא עיתון. והסביר ואמר, די לי בצרות של עצמי, אינני יכול לקרוא גם את הצרות של האחרים. הרי מה יש בעיתון? – הכל מלא בצרות של אנשים. וזה חוץ מהשקרים שכותבים ומוסיפים שם כדי שיהיה העיתון עבה.. וצריך האדם לברוח מהדברים האלו כבורח מן האש. ואל דאגה, לא יחזיקו אדם כשוטה בגלל שלא ידע מיד את כל הפרטים. והכלל בידינו, שכל דבר חשוב בסוף תדע.. אז לא תהיה מהעשרה ראשונים שידעו, מה יש? תדע אחרי זה. ואם לא תדע? עוד יותר טוב.

אדם שיתרגל בזה יראה מה טוב, אלא שאנחנו התרגלנו להיפוך, שאי אפשר לחיות בלי זה. יש כאלו שמסדרים את סדר היום שלהם לפי סדר החדשות.. ואדם צריך לדעת שאין לך מזיק יותר גדול מהדברים האלו כמו שמוהר הרב שך, והרי זה ממש כמו לשחות רעל לו ולבני ביתו, וכמו שאנחנו רואים בעיינינו כמה זה משפיע לרעה על האדם ועל בני ביתו. הן בנושא של האמונת חכמים, שהרי שם מדברים וכותבים כל העת נגד תלמידי חכמים ונגד התורה, וכשאדם שומע וקורא פעם אחר פעם בהכרח שזה נכנס בו כארס של עכנאי. והן בכל הצורה של הרחוב, שנכנס בו כל ענין המותרות ועוד ועוד מרעין בישין.

פרעה היה כופר שאין כדוגמתו

בהמשך הפרשה, אחרי שפרעה דוחה את כל בקשותיו של משה רבינו, החלו לבוא על המצרים עשרת המכות. ובאמת הוא דבר פלא, איך זה שמשוה רבינו מתריע שלשה שבועות לפני שתבוא המכה על שהיא עתידה לבוא (שמות רבה פ"ט ס"ב), והוא מודיע להם מה בדיוק יהיה ומתי, והם רואים שאכן זה קורה פעם אחר פעם ולא נופל דבר מדברי משה, ועם כל זה הם לא מתפעלים.

באה על מצרים מכת הצפרדעים, שהייתה מכה קשה מאוד, ואמרו בספר הזהר הקדוש (ח"ב דכ"ט ע"ב) ודא קשיא לון מכולא, ע"ש. שמכה זו היתה קשה יותר מכל שאר המכות. ואדם יתאר לעצמו איך היתה נראית ארץ מצרים, במכת הצפרדעים. "ויקרא פרעה למשה ואהרן ויאמר העתידו אל ה' ויסר הצפרדעים ממני ומעמי ואשלחה את העם ויובחו לה". פרעה מתחנן למשה רבינו שילך ויתפלל להקב"ה שיסיר ממנו את הצפרדעים. "ויאמר משה לפרעה התפאר עלי, ומפרש רש"י שאומר משה רבינו לפרעה, תקבע לי אתה את הזמן מתי אתה רוצה שיסורו הצפרדעים. ויאמר אומר פרעה למחר.

כאן רואים את גודל הרשעות של פרעה. הרי כל מצרים מתייסרים, וגם הוא בכללם, ממכת הצפרדעים. והאבן עזרא מביא בשם יש אומרים, והיא שיטת רבינו חננאל (מובא ברמב"ן פ"י פ"ד), שהצפרדעים הללו היו סוג של תנינים. אדם יתאר לעצמו שמסתובבים אצלו בבית כמה כאלו תנינים. לא נושכים ולא טורפים, רק מסתובבים אצלו בבית ומחייכים אליו, מצדיעים לו לשלום.. איזה חיים זה? ולא יום אחד אלא שבוע שלם היו אתם. ומה אומר פרעה? – מחר. זה פלא: אדם שנמצא בצרה כזו היה מתחנן תסלקו אותם ממני הרגע, עכשיו, אבל פרעה אומר מחר.

למה באמת? – אומרים הקדמונים (הובא בראב"ע ז"ל שמות ה' ורמב"ן שם) שפרעה היה רשע וכופר שאין כדוגמתו. וחשב פרעה, למה אומר לי משה רבינו "התפאר עלי", שתקבע לי זמן? כנראה כי משה מבין שהמכה כבר צריכה להסתלק, ולכן שואל אותי באיזה זמן אני רוצה שהמכה תסתלק, כדי שאשיב לו מיד, ואז כשהמכה תסתלק יאמר

משה הנה לך האות שאני צודק ויש אלהים בעולם. לכן אמר פרעה, לא אעשה כך. עדיף לי להתענות עוד יום שלם ולסבול את כל הצער הזה, והעיקר שאוכל לבקש שיהיה זה מחר, ונראה אם באמת מחר תסתלק המכה. אבל באמת למשה רבינו אין בעיה, וכיון שאמר לו פרעה שהוא רוצה שתסתלק המכה מחר, אמר לו בסדר, התפלל לה' וסרה המכה למחרת.

חומר העוון של לשון הרע

והנה, בכל מכה ומכה כשמשוה התבקש מפרעה להסיר אותה, כיצד הסיר אותה? – על ידי תפילה. "ויצא משה ואהרן מעם פרעה ויצעק משה אל ה' על דבר הצפרדעים אשר שם לפרעה ויעש ה' כדבר משה וימותו הצפרדעים". וכך היה בכל המכות כולם כמבואר למעין, שהסתלקו כולם בזמן שמשוה רבינו שטח תפילה לפני הבורא.

אמר רבינו החפץ חיים זצ"ל, אבל הנה מצאנו מקום אחד בתורה שבו לא הועילה תפילתו של משה רבינו לבדה. היכן? – כשבאו הנחשים השורפים במדבר ופגעו בישראל, לא הועילה תפילתו של משה רבינו. הגם שתמיד עמד משה ובתפילתו סילק אסונות מכות וצרות קשות, כאן לא הועילה התפילה עד שאמר לו הקב"ה 'עשה לך שרף ושים אותו על נס והיה כל הנשון וראה אותו וחל' (במדבר כא, ח).

למה שם לא הועילה התפילה של משה? היות, אומר החפץ חיים, שהקלקול שם היה בלשון הרע. לכן הלא נענשו בנחשים, מידה כנגד מידה שנחש מכיש ושורף בלשונו. וכשיש קלקול כזה של לשון הרע לא תעזור גם תפילתו של משה רבינו, ולכן צריך את הנחש העשוי מנחושת, ללמד לקח ומוסר את ישראל, שיזהרו בלשוונם.

ועוון זה של לשון הרע, הוא אחד המעכבים הגדולים של הגאולה. הגמרא אומרת במסכת יומא (דף ט: וברושלמי יומא פ"א ה"א) בית ראשון חרב על עבודה זרה גילוי עריות ושפיכות דמים שהיו ביניהם, וחזר ונבנה. ואילו בית שני, כבר קרוב לאלפיים שנה ועדיין הוא חרב ושומם. ומה הטעם שנחרב בית שני? – שנאת חנם ולשון הרע (וכמפורש בדברי רש"י גיטין ז"ב ב). שנאת חנם ולשון הרע הם מולידים אחד את השני. כשאדם מדבר בגנות חברו וברעותו, הרי הוא מוליד שנאה. והשנאה מולידה שאדם ידבר כנגד חברו דברי רכילות ולשון הרע. וכל עוד שהעוון הזה קיים, איך יבנה בית המקדש?

בפרשה שעברה אנו רואים, איך עומד משה רבינו ותמה למה ישראל סובלים ומתענים כל כך, בגופם בממונם ובבניהם, בכל מכל כל. כל כך מתייסרים ונרדפים, למה? – אבל לבסוף אמר "אכן נודע הדבר", וכמו שמביא רש"י מדברי רבותינו שאמר משה, עכשיו כבר אין לי שאלות וספיקות. עכשיו אני מבין מדוע בא כל הסער הזה, מפני שיש מלשינים ומדברי לשון הרע אצל ישראל.

ועדיין השטן הזה מרקד בינינו, ובית המקדש עומד בשממונו ובחורבנו. ומוכרחים אנו להתחזק ולהתעורר בזה, כי לולי זה לא תועיל התפילה, וכמו שאומר החפץ חיים, גם התפילה של משה רבינו לא הועילה היכן שהיה את הקלקול הזה של לשון הרע.

משה רבינו ערל שפתים

והנה כתוב שמשוה רבינו היה ערל שפתים. ובאמת זה דבר פלא, שהרי כששולחים שליח אל המלך בוחרים באחד שיודע לדבר בצורה טובה ומשכנעת, וכאן בחר הקב"ה באחד שבקושי יכול לדבר. מדוע? וכתבו הקדמונים (ובמהר"ל גבורות ה' פרק כ"ה), שמה שהיה משה רבינו ערל שפתים וכבד פה לא היה זה מחמת חסרון גופני שהיה אצל משה, אלא להיפך. מי שהוא דבוק ברוחניות כל כולו ומחובר לרוחניות בכל נפשו, קשה לו לדבר.

ובאמת רואים, שכשיש דברים עיוניים דקים ואדם בא לתרגם אותם ולהוציא אותם בדיבור, הוא מתחבט בלשונו הרבה עד שמוצא את המילים הנכונות. וכך היה אצל משה רבינו, היות והיה כל כולו מחובר לרוחניות - כמו שאמר לו הקב"ה (דברים ה, כח) "שובו לכם לאהליכם ואתה פה עמוד עמד", בזמן שכל אחד יחזור לצרכי גופו אתה תשאר עמי לפי שאתה דבוק בי, ולא היתה לו למשה שייכות עם בני אדם, לכן היה הדיבור שלו קשה. לתרגם את הנבואות ואת כל ההשגות שקיבל לדיבור, היה קשה מאד.

אבל לפי פשוטו שהיה משה רבינו ערל שפתים כפשוטו, מגמגם, מה טעם בדבר? - כתב הר"ן בדרשותיו (הדרוש החמישי), כי מה שהיה משה רבינו מגמגם דווקא זו היתה הסיבה שהיה יכול משה להיות מושיען של ישראל. זאת, מפני שיש כאלו אנשים שהם בעלי דברים ובעלי צחות הלשון מאד, ויכולים לבוא לאחרים ולשכנע אותם, וכששומעים אותם מדברים נכנסים הדברים אל השומעים ופועלים את פעולתם. וכאן היה צורך ללמד שזה לא היה כך. משה רבינו כשבא לדבר אצל פרעה וכשבא לדבר עם בני ישראל, השכנעו שלהם לא היה מחמת הדיבור שלו והשכנעו שלו, ובפרט שעם בני ישראל הם עם קשה עורף ולוקח זמן עד שהדברים נכנסים אל לבם, אלא מפני שהדברים שלו היו דברי ה'.

ולכן דווקא משה רבינו היה כבד פה, ואף על פי שהיה מגמגם דוקא הוא נשלח אל פרעה ואל ישראל לדבר עמם, ללמדך שלא הדיבור והשכנע של משה פעל מה שפעל ועשה מה שעשה, אלא שכינה שהיתה מדברת מתוך גרונו והאמת היא היא שפעלה את הדברים לטובה.

הרבה פעמים יש אחד שמדבר, והוא מדבר יפה, ובתוך הדברים גם מזכיר כל העת "בעזרת ה'", "אם ירצה ה'", ואדם שומע את הדברים ומתפתח ומקבל את הדברים. וזו טעות, כי תמיד צריך לבדוק ולראות כמה אמת יש בדבר הזה. אסור שתהיה לנו ראייה שטחית. ואם קשה לאדם, אזי כמו שבחיי המסחר שלו הוא הולך לפעמים ומתייעץ מה לעשות וכיצד לעשות, ואיך להשקיע ובמה להשקיע, כי הוא לא סומך על שכלו ועל דעתו, כך גם בחיים הרוחניים שלך תתייעץ. ברוך ה' בכל דור ודור הקב"ה משאיר לישראל את עיני העדה, חכמי התורה שמדריכים את האדם בדיוק מה לעשות ואיך לעשות.

האדם צריך ללמוד לחייו הרוחניים מחייו הגשמיים
הר"ן בתשובה (ס' ע"ט) כותב, ומביאו מרן ז"ל בבית יוסף בהלכות מגילה (ס' תר"צ סעיף י'), שילמד האדם מחייו הגשמיים לחייו הרוחניים. וכשם שבחיי הגשמיים הוא לא משקיע את ממונו בקל, ואם מגיע אדם לחבירו ואומר לו אני מציע לך לעשות אתי שותפות, תשקיע אתה כך וכך מליונים ואני אשקיע כנגדך גם כן כמה מליונים וביחד נרווח ונהיה עשירים גדולים. האם אדם יסכים ויאמר לו בבקשה, קח? - ודאי שלא. קודם כל הולך ודורש בשבע חקירות ודרישות אם העסק הזה באמת רווחי, או שהוא כמו תרנגול כמו שאומרת הגמרא (ירושלמי בבא מציעא פ"ב ה"ח), אוכל ואינו עושה. כל מה שמשקיעים שם לא יוצא כלום. ואחרי שמתברר לו שהכל בסדר ובאמת יש סיכויים טובים שתהיה לו ברכה והצלחה ורווח נאה, הולך לחקור בשאלה חדשה. האם השותף הזה נאמן? - שלא יביא חלילה את כל הכסף ובסוף השותף הוא ישקר וירמה ויגנוב את ממונו. ואחרי כל הדרישות והחקירות, אם עלו כהוגן, והולך ונותן את חלקו בעסקה, עדיין יושב בביתו ודואג. נכון, אמנם בדקתי, אבל אולי לא הכל יהיה בסדר, ואולי היה עדיף בכל אופן להשאיר את הכסף בבית מתחת לבלטות...

כך האדם מתנהג בחיים הגשמיים שלו. ואיך הוא מתנהג בחיים הרוחניים שלו? - ההיפך הגמור. מישוהו אומר לו יש מקילין, מיד אומר טוב, אני איתם... סומך עליהם. ולמה כאן לא תלך לחקור ולדרוש, שמא רק כך

אומרים העולם אבל אין לזה שום בסיס אמיתי? סיפר לי יהודי, שפעם אמר לאמו, אמא, יש לי שאלה אלייך, אבל בבקשה אל תפגעי. אמרה לו כן בני, שאל. שאל אותה, תגידי, באיזה אטלז את קונה את הברש? והיא אמרה לו, במקום פלוגי ברחוב זה זה מספר זה זה. שאל אותה, והמקום הזה כשר? את יודעת שהוא כשר? - אמרה לו אמא שלו, מה זו השאלה הזו, הרי כולם קונים שם. ומי זה 'כולם'? איך אפשר לסמוך על זה? לא שמעתי שיש בית דין שנקרא 'כולם'... צריך לחקור ולדרוש היטב היטב. למה בחיים הרוחניים הכל הפקר? אדם אומר, אם כולם עושים כך, גם אני אעשה כך. ואותו אחד שאתה סומך עליו הרי גם הוא עושה את זה כי הוא סומך עליך, גם הוא סומך על ה"כולם". כולם סומכים על כולם... למה לא תלך ותברר?

זה מה שאומר הר"ן, כמו בחיים הגשמיים, כך האדם צריך להתנהג בחיים הרוחניים. וצריך לבדוק ולברר היטב היטב, ולא לסמוך על שמיעה או ראייה שטחית. ובפרט בזמננו שהאור והחושך משמשים יחדיו ויש הרבה הטעויות, כמו שאמרנו, הן בעניני אמונה, הן בעניני דעות, והן בכל הענינים הרוחניים. אדם צריך לעמוד על המשמר ולבדוק ולעיין היטב היטב.

ברצוני להקריא הודעה, כפי שהתבקשתי בזה על ידי כבוד עטרת ראשנו מרן ראש הישיבה דודי רבי יהודה צדקה שליט"א:

אל כל אחינו בני ישראל שליט"א. לרגלי האסונות והמחלות אשר פקדונו בזמן האחרון בעווננו, הננו להעתיק בזה דברי הגאון הגדול רבי אברהם ענתבי זכר צדיק לברכה, שהיה רב ואב בית דין בחלב לפני מאתיים שנה בערך, הובאו דבריו בספר קרבן אשה זה לשונו. ואני אניד מה שראיתי בימי חורפי, כלומר כשהייתי צעיר, העיר ה' רוחו של אחד מהנכבדים שם בקהילה, שמו חכם ידידיה בן דין, אזר כגבר חלציו והיה קם קודם חצות לילה והיה לוקח עמו משמשי בית הכנסת והולך ודופק על פתחי בני ישראל לקום ולבוא לבית הכנסת אחר חצות לילה. והי' ה' עמו, שתיכף היו קמים ממטתם ולא היה אחד מחזיר פניו ריקם, והולכים כולם לבית הכנסת. ויכולני כמעט לומר שרוב קהל עדתנו היו קמים אחר חצות ובאים לבית הכנסת ונאספו חבורות חבורות. היו חבורות שלומדים גמרא ותוספות, והיו כאלו שלומדים שלחן ערוך, והיתה חברה שלומדים זהר הקדוש, ויש חברה שלומדים ספרי מוסר וחכמה וכיוצא בזה. ובכל ליל שישי יש כמה אנשים שהולכים לבית הכנסת מתחילת הלילה עד הבוקר, ובליל שבת היה הולך מבעוד יום ומכיין שמן למאור ומדליק נרות רבות בבית הכנסת, והיו באים רוב הקהל הקדוש וכמעט כולו, ומעידיני עלי שכל זמן שהיה המנהג הטוב הזה בידם, שהיו הולכים ולומדים אחרי חצות, היה אור לבני ישראל במושבותם ולא היה להם כל אותם השנים, שהיתה ההנהגה הזו הנפלאה, שום עצבות ושום דאגה, ולא קרה שום נזק לשום אחד מבני ישראל. ועל אותו דור נאמר 'שומר מצוה לא ידע דבר רע', וכל אותו הזמן שהיו תופסים מנהג זה בידיהם היה שובע בעולם והיה הכל בזול, הכל מצוי בחנם אין כסף נחשב ואין דאגה בלב איש, ואין מי שימות בלא זמנו. ועל הדור הזה אני אומר 'ועמך כולם צדיקים'. עד כאן לשון הרב הצדיק הזה רבי אברהם ענתבי זצ"ל.

מבקש הרב ואומר, לאור הדברים האלו, הוחלט לסדר לימוד בלי נדר כל ליל שישי מחצות לילה עד הבוקר בשיבת פורת יוסף בגאולה. לכן מבקשים שכל אחד ואחד ישתדל בדבר הזה להתרגל בדבר הזה ויבורכו מפי עליון בכל הברכות האמורות, ונזכה לגאולה שלימה במהרה בימינו אמן.

מי שמעט אכפת לו מכלל ישראל, שישתדל בדברים האלו. ילך וישן מוקדם בלילה, ויקום מעט קודם חצות ויבוא להשתתף בלימודים האלו. ויזכה לו עצמו, ויזכה לכלל ישראל ואשריו ואשרי חלקו. ברוך ה' לעולם ועד אמן ואמן.

נחל אליהו

רחל אמנו הודתה דוקא על הדברים הקטנים

ומענין לענין באותו ענין, אצל רחל נאמר (בראשית ל, כג) כשילדה את יוסף: ותהר ותלד בן ותאמר אסף ד' את חרפתי, וכתב רש"י: מה זה אסף ד' את חרפתי? ואגדה, כל זמן שאין לאשה בן אין לה במי לתלות סרחונה - אם בלי כוונה האשה שוברת כלי, היא מרגישה נבוכה, אין לה במי לתלות סרחונה, משיש לה בן תולה בו, כשיש לאשה בן ונשבר כלי, מי שבר כלי זה? בנך! מי אכל תאנים אלו? בנך! ולכן: עכשיו אסף ד' את חרפתי.

שואלים הבעלי מוסר: זה רחל אמנו? בשביל זה היא היתה צריכה בן? זה מה שהיא היתה צריכה? בשביל אסף ד' את חרפתי היא אמרה: ואם אין מתה אנוכי, שאם היא תשבור כלי בלי כוונה אפשר יהיה לתלות בנך? זה הכל?! בזה התעסקה רחל שהיתה מהאמהות שבנו את כלל ישראל?

אלא ביאורו: אדרבא - זהו גדלותה של רחל אמנו! ודאי שהיא הודתה על כך שזכתה לבן, שזכתה להיות אמא של כלל ישראל, ולהביא את יוסף הצדיק, ושבתים בישראל, אבל היא אמרה: אני זוכרת להודות עוד, אני זוכרת את הכאב הקטן הזה שהיה לי כשנשבר כלי שלא יכולתי להגיד שזה בגלל הבן, אפילו עד הנקודה הזאת ההודאה מגיעה! לא שעל זה כל ההודאה, אלא היא זוכרת אפילו את הנקודה הזאת בהודאה!!

תמיד צריך לזכור את כל כל הפרטים עד הקטן שבהם ולהודות עליהם.

ויפן פרעה ויבוא אל ביתו ולא שת לבו גם לזאת (ז, נג). למופת המטה שנהפך לתנין, ולא לזה של דם (רש"י). ביאור השייכות בין האות של המטה למכת דם

היה קשה לרש"י: מה זה גם לזאת? הרי גם ריבויא הוא, ודם היתה המכה הראשונה, ומה בא לרבות? אלא שלא שת לבו לא למופת של המטה שנהפך לתנין, ולא למכת דם.

אלא שהדבר צריך ביאור: לאיזה צורך הוזכר פה אף המופת שנהפך המטה לתנין, הרי סדר הדברים שבתחילה כשבאו משה ואהרן אל פרעה, אמר להם פרעה: תנו לכם מופת, ומשה אמר לאהרן: קח את מטך והשלך לפני פרעה יהי לתנין, אך פרעה התעלם מזה, וכן החרטומים המכשפים. ואח"כ ציווה הקב"ה למשה: אמור אל אהרן קח מטך ונטה ידך על מימי מצרים והיה דם בכל ארץ מצרים, וכי יש פה איזה סיכום ביניים? שאחרי מכת דם נאמר שפרעה לא שם לב - התעלם, גם מזה וגם מהמופת של התנין? בשביל מה מזכירים פה את המופת של התנין?

והביא בזה בספר פנים יפות חשבון יפה מאד לבאר הענין בשם מהר"י הורוביץ ז"ל: פרעה אמר למשה ואהרן תנו לכם מופת, אמרו לו משה ואהרן: הרי לך, בבקשה "וישלך אהרן את מטהו לפני פרעה ולפני עבדיו ויהי לתנין" - מופת עצום, המטה נהפך לתנין.

אך פרעה היה לו טענה: הוא קרא לכל החרטומים - לילדים מהגן, במצרים היו מלמדים כישוף ילדים מהגן, הגנת הביאה סוללה של ילדים - וכולם לקחו מקלות קטנים השליכו אותם לארץ ונהפכו לתנינים, אמר להם פרעה: וכי תבן אתה מנניס לעפריים? זה מופת? אתם לא יודעים שכל הכשפים ברשותי הן?

אמר משה לפרעה: ככה! אתה אומר שזה כישוף ולא מופת?! מיד חזר מטה אהרן להיות מטה, ויבלע מטה אהרן את מטותם, לכישוף יש מגבלות: דומם לא יכול לבלוע ע"י כישוף, והנה מטה אהרן בלע את מטותם, הרי לך ראייה שזה לא כישוף - שזה יד ה'.

לכן אמור לבני ישראל אני ה', והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים, והצלתי אתכם מעבודתם, וגאלתי אתכם בזרוע נטויה ובשפטים גדולים, ולקחתי אתכם לי לעם והייתי לכם לאלוקים, וידעתם כי אני ה' אלוקיכם המוציא אתכם מתחת סבלות מצרים. (ו, ו-ז).

לפקוח עינים ולהודות לה' על כל החסדים גם על הדברים קטנים

בפסוקים אלו מוזכרים, ארבע לשונות של גאולה, 'הוצאתי' 'והצלתי' 'וגאלתי' 'ולקחתי'. אומר ר' איצ'ל וואלוז'נר: ארבע לשונות אלו אינם ביטויים בלבד של הגאולה, אלא הם ארבעה שלבים של הגאולה:

"לכן אמור לבני ישראל אני ד' והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים" זהו השלב הראשון - שיצאו מקושי השעבוד מתחת סבלות מצרים, ותחילתו היה כשהתחילו לבוא המכות על מצרים, שהקלו מעליהם את השיעבוד.

"והצלתי אתכם מעבודתם" זהו השלב השני - לא רק קושי השעבוד הורד מעליהם, אלא בכלל נתבטלו מהעבודות, אבל עדיין הם נשארו בתואר של עבדים בלי לעבוד בפועל.

השלב השלישי - "וגאלתי אתכם" כלל ישראל השתחררו לגמרי מלהיות עבדים, אפילו שם עבדים כבר לא היה להם.

והשלב הרביעי - "ולקחתי אתכם לי לעם" זה שלב נוסף של הגאולה, ולא ענין לעצמו, אלא כך הוא סוף הגאולה שנהיו עם ד', זהו השלב הרביעי.

אולם בפסוק זה אנו מוצאים יסוד חשוב, אחרי שהוזכרו כל ארבעת שלבי הגאולה, ונאמר: ולקחתי אתכם לי לעם, חוזר הכתוב ואומר: וידעתם כי אני ד' אלוקיכם המוציא אתכם מתחת סבלות מצרים, מכל ארבעת שלבי הגאולה חזר הכתוב והדגיש את השלב הראשון: "המוציא אתכם" - היציאה מסבלות מצרים ומקושי השיעבוד.

מה בא זה ללמדנו?

מבואר פה יסוד גדול: אדם מוקף בכל ימי חייו בחסדיה', כל דרכיו והליכותיו מסובבים בחסד וברחמים, ובדרך כלל כשם שצרות אחרונות משכיחות את הראשונות, כך החסדים האחרונים משכיחים את הראשונים, גם אדם שזוכר ושם ליבו לחסדיה' עמו, את החסדים שהיו לו בתחילה - החסדים הקודמים הוא שוכח! הקב"ה מצוה את בני ישראל: גם כשתגיעו לשלב האחרון, כשתהיו כבר במצב של: ולקחתי אתכם לי לעם, תזכרו תמיד להודות - להגיד נשמת, לא רק על השלב האחרון, לא רק על החסדים שמקיפים אתכם כעת, אלא: 'וידעתם' אף את ההתחלה 'כי אני ד' אלוקיכם המוציא אתכם מתחת סבלות מצרים' גם בשעה זו אל תשכחו את החסדים הגדולים שהיו לכם בתחילה.

יהודי נולד לו נכד, הוא שמח! הוא מודה לקב"ה! על מה הוא שמח? על הנכד החדש שנוולד לו! אבל איך נולד נכד? !חיתנת את הבת שלך! זה לא כל כך פשוט!! יש כאלה ששנים על גבי שנים בשידוכים עד שמוציאים את הראוי להם, גם על זה צריכים להודות!!! וזה שיש לך בת? !לא כולם זוכים שיש להם בת!! וזה שאתה עצמך התחנתת?! !לא כל אחד זוכה להתחנתן!!! זה שזכית בכלל להגיע לגיל הזה? !כשנולד נכד צריכים לזכור את כל החסדים, ועל כולם להודות: שהתחנתתי, ונולדה לי בת, וחיתנתי אותה, והגעתי לגיל הזה!!!

וידעתם כי אני ד' אלוקיכם 'המוציא אתכם' מתחת סבלות מצרים!!!

עבודת האדם לשנות את הטבע וההרגל - מהעבודות הקשות שבמקדש

פירוש נוסף אומר ר' איצ'ל וואלוז'ינר: שגור בפי העולם, כשרוצים לבטא על דבר שאין בו ממש כלל, אומרים: לא דובים ולא יער, מה מקור הפתגם הזה?

ליכא מילתא דלא רמיזא באורייתא: הגמ' במסכתא סוטה מו ע"ב אומרת על האמור אצל אלישע כשעלה מיריחו אל בית אל (מלכים ב ב, כג-כד) "ונערים קטנים יצאו מן העיר" מה זה נערים קטנים? אמר רבי אלעזר מנוערים מהמצוות, "ויתקלסו בו ויאמרו לו עלה קרח עלה קרח" - אנשיב קטנים מנוערים מהמצוות החלו לבזות את אלישע הנביא אחרי שנסתלל אליהו מעל ראשו, ואלישע: "ויראם ויקללם בשם ה'" אלישע נתן בהם אר עיניו ויקללם, ומיד: "ותצאנה שתיים דובים מן היער ותבקענה מהם ארבעים ושני ילדים" - מהיכן הגיעו לשם דובים? פליגי בה רב ושמואל: חד אמר נס וחד אמר נס בתוך נס, מאן דאמר נס - יער הוה, דובים לא הוו; מאן דאמר נס בתוך נס - לא יער הוה ולא דובים הוו.

לדעת חד מהנך אמוראי, היה שם כבר יער, אולם ביער הזה לא היו דובים ונעשה נס ונבראו דובים, ואידך סבר, לא דובים ולא יער, לא היה שם כלום לא דובים היו שם ואף יער לא היה שם, ונעשה נס ונברא יער ובו דובים.

שואלת הגמ': וליהו דובים ולא ליהו יער? בשבילמה צריך לברוא גם יער? שיבואו דובים בלי יער ויבקעו בהם? מתרצת הגמ': דבעיתי - דובים שאי להם יער לידם, אין להם מספיק בטחון לטרוף, הם לא מרגישים מספיק שהם במקומם - הם לא היימיש, אבל כשיש להם יער לידם יש להם יותר בטחון לטרוף, ולכן נעשה נס בתוך נס ונברא יער ונבראו דובים.

אומר ר' איצ'ל וואלוז'ינר: זה אף מה שקרה במצרים כשהגיעה מכת ערוב הגיעו כל חיות השדה - ממרחקים, כל הבעלי חיים שבעולם, אבל הם רחוקים מהיער שלהם; ממקור חיותם, מהמקום שהם רגילים אליו ומרגישים בו בבית הם לא מרגישים מספיק היימיש, מספיק בטחון לטרוף! מה עשה הקב"ה? "ומלאו בתי מצרים את הערוב וגם האדמה אשר הם עליה" הקב"ה הביא אר כל היערות של כל החיות לתוך מקום הישוב של מצרים, כל האדמה אשר הם עליה באה איתם למצרים, כדי שהם יוכלו לטרוף בבטחון, שירגישו היימיש עם האדמה אשר הם עליה!!

ומהגמ' הזאת אומרים בעלי המוסר לומדים יסוד גדול במוסר: כלל הוה בידינו, גם כשצריך לעשות נס בדרך כלל עושים מה שהוא פחות שינוי טבע העולם - כמה שפחות שיהיה בזה נס, תכלית הבריאה היתה: ויעמידם לעו לעולם חוק נתן ולא יעבור, 'ולא יעבור' - כמה שניתן לא משנים את חוק הבריאה.

וכאן נעשה נס שנבראו דובים שיטרפו את אותם קטנים מנוערים מהמצוות, ושני דרכים היו לעשות זאת: יש אפשרות לברוא יער שלם שב ירגישו הדובים בטחון ולא יפחדו, ויבקעו. ויש אפשרות לברוא רק דובים ולשנות את הטבע של הדובים שיהיה להם בטחון לטרוף גם בלי יער לידם בהשקפה פשוטה, מה נראה פחות נס, שינוי קטן יותר בטבע הבריאה? לא יותר קל לשנות את הטבע של הדובים מאשר לברוא יער שלם!! ומדאמרינן שנברא יער שלם כדי שלא יפחדו הדובים, אומרים בעלי המוסר: שרואיב שיותר קל לברוא יער שלם, ויש בזה פחות שינוי הטבע, מלשנות טבע שי דוב!! קל וחומר בן בנו של קל וחומר שלשנות טבע של בן אדם, הוא נס ושינוי טבע הבריאה יותר מבריאת יער שלם!!! ונמצאנו למדים: שכן אדם; כל ב אדם שבא כאן לעולם, נברא בשביל לשנות את הטבע - לשנות את טבע הבריאה!!! שינוי טבע יותר מבריאת יער שלם יש מאין!!! עד שבריאת יער נקרא פחות נס.

ובדרך צחות יש לומר: בבריסק אומרים, למה יצאו דובים? למה לא יצא אריות, למה לא יצאו זאבים ונמרים? אלא שטעם הדבר איננו יודעים, אבי בעל כרחנו שהיה פה דין שיהיה דוקא דוב! [איך וויס נישט פאר וואס אבעו ס'גווען דא א'דין פון בער]. ועל דרך זה יש לומר: דוב שמוכן לטרוף בלי יער איז קיין בער נישט - זה לא דוב, זה בריה אחרת, ופה היה דין שיהיה דוב.

אמר להם פרעה: אני מכיר את היהודים, הם עם חכם ונבון, מה אהרן ישה? הוא לקח תנין מקורי וע"י כישוף הפך אותו למטה, וכשהוא בא אלי עם וטה - זה היה כאילו יש לו מטה, זה היה תנין במקור שהוא הפך אותו למטה, כשהוא השליך אותו בפני לארץ והפכו לתנין, הוא לא עשה מופת אלא כל מה שהוא עשה, הוא החזיר אותו למקור, הוא ביטל את הכישוף, וממילא אף מה זאח"כ כשחזר להיות מטה בלע את שאר המטות אין זה מופת, אלא פשוט הוא עשה פעם נוספת כישוף וחזר והפכו למטה, וכיון שבמקור זה תנין הוא על לבלוע את שאר המטות, ואין על זה את המגבלה של כשפים, ולכן פרעה תעלם מהאות והמופת.

אולם לכישוף מלבד המגבלה שדומים אינו יכול לבלוע ע"י כישוף, יש גבלה נוספת: כישוף אינו מתקיים במים, כשהוא נוגע במים הכישוף מתבטל.

וכשהגיעה מכת דם, הקב"ה אומר למשה: לך אל פרעה בבוקר, והמטה ושר נהפך לנחש תקח בידך, הקב"ה מדגיש למשה, איזה מטה תיקח? המטה אשר נהפך לנחש! ועם המטה הזה: נטה ידך על מימי מצרים ויהיו דם, את וותו מטה שפרעה אמר שאיננו מטה אלא הוא תנין במקורו ונהפך למטה ע"י ישוף, אותו תיקח, ואיתו נטה את ידך על מימי מצרים, ואעפ"כ המטה נשאר וטה! הוא לא חזר להיות תנין! ובה נודע שהמטה הוא מטה במקורו והוא לא תנין - שלפיכך אף במים נשאר מטה - ובכל זאת הוא בלע את מטותם, אף ידומם לא יכול לבלוע ע"י כישוף, ובה הוכח לפרעה שגם המופת של התנין א היה כישוף אלא יד ה' הוא, ואעפ"כ: ויפן פרעה ויבוא אל ביתו ולא שת לבו גם לזאת, גם עכשיו - אחרי מכת דם, שנודע שהמופת של המטה לא היה ישוף, לא שת לבו לשניהם, גם למופת של התנין!

וע"פ דבריו הנפלאים יבואר עוד, שבמכת דם נאמר לשון מיוחד שלא אמר בשאר המכות: ויך את המים אשר ביאור לעיני פרעה ולעיני עבדיו, בכל המכות לא נאמר שעשיית המכה היתה לעיני פרעה ועבדיו, ומדוע נשתנית זכה זו שעשייתה היתה לעיניהם?

אלא שבמכת דם מלבד עצם המכה שהיה בה שיהיו כל מימיהם דם, עוד היה בה תועלת: שעל ידה יוכח פרעה שאף המטה שנהפך לתנין היה מופת מאת ה' ולא היה כישוף, וזה נודע לו ע"י שראה שהכה במטה על היאור ולא נתבטל כישופו לחזור להיות לתנין, ולפיכך הכו על היאור במטה לעיני פרעה צבדיו.

הנני משליח בך ובעבדיך ובעמך ובבתיך את הערוב, ומלאו בתי מצרים את הערוב וגם האדמה אשר הם עליה (ת, ז).

שני דרכים בביאור הפסוק שיהיה ערוב על האדמה

מה משמעות הלשון "וגם האדמה אשר הם עליה", ומה בא ללמדנו?

שני דרכים מצאנו בזה במפרשים: דרך אחת ידועה בשם הגאון, וכבר הקדימוהו הרבי ר' העשל בחנוכת התורה ור' שמשון הורסטרופולר: מבואר מסכת כלאים פ"ח מ"ה: שישנה חיה שנקראת 'אדני השדה' והיא הנקראת 'וע', ידעוני, חיה זו היא גם חי וגם צומח, היא מחוברת בטבורה לאדמה והיא רועה סביבותיה כאורך החבל, וכשרוצים להרוג אותה יורים בה חיצים עד זנפסק ונחתך חבל הטבור שלה, ובכך שחותכים אותה מהאדמה ומפסיקים ות היניקה שלה היא מתה.

ובמכת ערוב נשתלחו כל מיני חיות רעות שיש, היה צריך להיות ערוב של כל בעלי החיים שיגיעו למצרים, ואיך הגיעה חיה זו - אדני השדה, הרי רגע שמנתקים אותה מהאדמה שלה מיד היא מתה? עשה הקב"ה נס, והיא הגיעה יחד עם גוש האדמה שהיא מחוברת אליו! ולא נפסק מקור חיותה!

וזה ביאור הלשון "ומלאו בתי מצרים את הערוב וגם האדמה אשר הם עליה" גם האדמה שהיא מחוברת - עם האדמה היא באה!

להצטרפות לקבלת הגליונות והשיעורים:

 N0527683029@GMAIL.COM 0509127078

מתוקים מדבש

ליקוט נטפי לקח מפרשיות השבוע
מאת הגאון רבי יעקב ישראל הכהן בייפוס שליט"א
בעל מחבר "ילקוט לקח טוב"

חובת הלבבות

כל המתבונן מעט בפרשת עשר המכות, אומר הגר"ש פינקוס זצ"ל בספרו "תפארת שמשון", עומד ומשתומם לנוכח תגובתו של פרעה למכות הקשות שקיבל. כיצד לא נכנע מפני ה', אחרי שספג את המכות? איך לא הבין אחרי כל האותות והמופתים אשר ראו עיניו, כי אין מנוס ומפלט מפני ה'? מאין שאב את היכולת לחזק את ליבו, ולהמשיך את סדר יומו כרגיל כאילו לא אירע דבר?

אם נוסיף להתבונן בפרשה, נמצא שסוד הענין נכתב בתורה בפירוש. שלוש מילים מתארות את אשר התרחש בליבו, ואז הכל מובן. "ולא שת ליבו", זהו הסוד. אחרי מכת דם, שהיתה אסון נורא לכל האומה המצרית, בכל הארץ לא נמצאה אפילו טיפת מים אחת, הכל נהפך לדם, נאמר בפסוק: "ויפן פרעה ויבוא אל ביתו, ולא שת ליבו גם לזאת". כלומר, פרעה לא עשה כלום, רק לא השיב את הדברים אל ליבו! וכאשר מעלימים עין, ולא שמים לב להתבונן בדברים, גם אם יקרה האסון הגדול ביותר, הוא יימוג כעשן ולא ישאיר אחריו שום רושם.

יש בזה לימוד גדול וחשוב עבורנו. שכן מעשים שבכל יום ממש, מתרחשים לנגד עינינו, ואיננו נותנים את ליבנו למתרחש! כאשר אנו שומעים או רואים דברים שקורים בסביבתנו הקרובה, כולל את מה שקורה לנו בעצמנו, הדברים אינם זוכים לתשומת הלב הנכונה. בין כאשר מדובר במאורעות הצריכים לשמח את לבנו ולמלא פינו בהודיה להשי"ת, ובין כאשר פוקדים אותנו או את סביבתנו מקרים קשים רח"ל, הבאים לעורר אותנו מתרדמתנו. בין כך ובין כך, שיגרת החיים עושה את שלה, ואיננו נעצרים אף לא לרגע כדי לחשוב מה עלינו להסיק מהפוקד אותנו. [הסביבה הקרובה הודגשה כאן רק כדי להבליט את חוסר תשומת הלב, אפילו ממה שקרוב אלינו. אולם ברור שהוא הדין לכל אסון או לחילופין נס, המתרחשים אפילו בקצה העולם!]

על זה נאמר מיד לאחר הקללות הנוראות שבתוכחה בפרשת "כי תבוא" - "פן יש בככם

שורש פורה ראש ולענה, והיה בשומעו את דברי האלה הזאת, והתברך בלבבו לאמור שלום יהיה לי כי בשרירות ליבי אלך". דהיינו, גם מי שמאמין במה שנאמר בתוכחה ורואה את המוסר הנורא הנמסר שם. מסוגל לבטל במחי יד את כל הרושם שהדברים הקשים היו אמורים לעשות עליו. את הכל הוא ישליך מאחרי גוו, במשפט פשוט: "שלום יהיה לי". וגם אם לא יאמר זאת בפירוש, אדישותו תבטא את התעלמותו מהתוכחה, וכאילו אמר "אין לדברים האלה השלכות אישיות לגבי!"

רבינו יונה ז"ל כ' ב"שערי תשובה" (שער ב', ב) בענין זה: "כאשר תמצאנה את האיש צרות, ישיב אל ליבו ויאמר, אין זה כי אם דרכיו ומעלליו אשר עשו אלה לו, וחטאיו עוללו לנפשו. וישוב אל ה' וירחמהו, כענין שנאמר 'ומצאוהו רעות רבות וצרות, ואמר ביום ההוא על כי אין אלוקי בקרבי מצאוני הרעות האלה'".

"ואם לא ישוב האיש מדרכו הרעה ביום רעה, והוכח במכאוב, ולא שב עד המוכיח, יגדל עונו ויכפול עונשו... ואם האדם לא יעורר את נפשו מה יועילוהו המוסרים. כי אע"פ שנכנסים בליבו ביום שמעו, ישכיחם היצר ויעבירם מליבו. אכן צריך האדם בשמעו המוסר לעורר נפשו ולשום הדברים אל ליבו ולחשוב בהם תמיד, עד אשר תקבל נפשו המוסר ועד אשר יטהר".

דברים יקרים אלה צריכים להביא אותנו לשלוש מסקנות: א) לשית את ליבנו לכל מה שקורה לנו ומתרחש סביבנו, ואף במקומות הרחוקים מאיתנו. ואז נגלה את שפע טובו יתברך המושפע עלינו בפרט ועל כל הבריאה בכלל. ונודה לה' על חסדיו המרובים.

ב) על ידי שימת לב ופקיחת עין, נגלה כי הקב"ה "מדבר" אלינו בדרכים שונות, במגמה להוכיח אותנו כדי שניטיב את דרכינו. ומי אשר לא שת ליבו לזאת, הרי הוא מתנהג כהתנהגותו הקלוקלת של פרעה.

ג) עלינו לזכור שהיצר נלחם בנו, ופועל גדולות ונצורות כדי לסמא את עינינו ולאטום את אזנינו, לבל נפיק את הלקחים הנדרשים הנ"ל. ברוב ערמומיותו הוא מסייע לנו לעתים להתלהב ולהתפעל מחזיון מעורר או מדברי התעוררות בכתב ובעל פה, כדי שנהפוך אותם ל"חוויה", ובכך הוא מרחיק אותנו מהפקת לקחים מעשיים.

על כן נשית את לבנו / לכל המתרחש סביבנו / שימת הלב תעורר אותנו להסיק מסקנות / שכן זוהי חובת הלבבות.

מצות לחם משנה - הברכה על שניהם, הבציעה, האחיזה או האבילה

מהכח המונח לפנייהם ודי בזה שיצאו בברכת המוציא הנאמרת מהבעל הבית שהרי בין כך אינו בוצע על שניהם ועיקר מצותו היא הברכה או האחיזה כדפירש רש"י.

ומצינו בזה פלוגתת רבוותא, לענין האם צריך להשומעין לאכול מפרוסת המברך או כל אחד מכר שבידו, בפשוטו נחלקו בזה הלבוש והגר"ז, הלבוש ס"י קס"ז סעיף ט"ו כתב דהעיקר דיוצאים בברכת המברך המוציא ושוב כל אחד אוכל מכרו, ואילו הגר"ז בס"י רע"ד סעיף ד' כתב דבעינן דהשומעין יטעמו מהלח"מ ולא רק לצאת בהברכה, וז"ל, 'והם יוצאים ידי חובתם במה ששומעים ממנו ברכת המוציא שמברך על הלח"מ ואוכלים מאותו לחם משנה'. ובדעת הח"ח יש בזה סתירה, דבס"י רע"ד סק"ח העתיק לדברי הלבוש, ואילו בס"י קס"ז סקפ"ג העתיק לדברי הגר"ז, וכן בס"י תפ"ב סק"ח מתבאר מדבריו דיוצא אף אי לא אכל מלח"מ אף המברך גופא אמנם הפמ"ג ס"י תע"ה מ"ז סק"ח כתב דבעי לאכול מהלח"מ, והגר"ז לשיטתו שם שכל דברי הרמ"א לענין ג' מצות גמניה ב' ליו"ט שני זהו בשעת הדחק לסמוך על שיטת הר"ף, ואכ"מ. וצ"ב בשורש פלוגתתם.

אי ראים השומעים לכתך מחדש - פלוגתת הקר"ן והא"א

עוד יש לדון באופן שיצאו השומעים ברכת המוציא מבעל הבית ולפני שאוכלים שוב מברכין מחדש אי יצאו בזה די"ל דדי בזה שיצאו בברכת המוציא דומי' לקידוש שנאמרה על הכוס.

ומצינו פלוגתת הקרבן נתנאל עם האשל אברהם מבוטשאש, הקרבן נתנאל ע"ד הרא"ש פרק ערבי פסחים ס"י ט"ז שאם אין לח"מ למסובין והם צריכין לכרו של בעה"ב צריכין לכיין לצאת בברכת המוציא, ולא יברכו המסובין המוציא אלא יענו אמון אחר בעל הבית, ואילו דעת הא"א דלאחר דשמעו הברכה יכול כל אחד לברך המוציא לעצמו, וז"ל, יוצאים ידי לח"מ בשמיעה גם שהברכה של נהנין אינו יוצא ידי חובתו ומברך בפנ"ע, מ"מ מצות לח"מ על הבציעה קודם הנאת האכילה מהני בכך שליחות ומהני. וסוף דבריו דעיקר המצוה היא הבציעה ויוצאים מדין שליחות, אכן תחילת דבריו כתב בשמיעה משמע דצריך לצאת בברכה ובצירוף הבציעה וע"ז שייך שליחות, ומ"מ אף אי יברך כל אחד מחדש אין קפידא, וזהו דלא כהקרבן נתנאל, וצ"ב בכל זה.

קושי' עצומה היאך מתקיים לח"מ בהיה סועד מבעו"י דפורס מפה ומקדש

צ"ב טובא בכל האי ענינא דלחם משנה, מהמבואר בפסחים דף ק' ע"א ונפסק בשו"ע ס"י רע"א ס"ד, שאם התחיל לאכול מבעו"י דפורס מפה ומקדש, וי"א דאף דמקדש על היין אינו מברך המוציא, וכן קי"ל דאינו מברך המוציא.

ועד"ז ברמ"א ס"י רע"א ס"ה אדם ששכח לקדש עד לאחר שבירך המוציא ונזכר קודם שיאכל, יקדש על הפת ואח"כ יאכל. וביאר המג"א סק"י"א שנזכר קודם שיאכל פרוסת המוציא, ומ"מ צריך להביא לפניו לחם משנה ולא היו הפסק, וכ"כ הגר"ז.

וקשה היאך יוצא לח"מ במה שמביאין לו עתה ב' ככרות, הרי כבר בירך המוציא וכן אינו בוצע על שניהם, א"כ במאי מתקיים מצות לח"מ, וצ"ע.ג.

יסוד לח"מ באחיזה ב' הככרות ולא בברכה

פלוגתת רש"י והרשב"א אי המצוה הברכה או הבציעה על שניהם

שבת דף קי"ז ע"ב חייב אדם לבצוע על שתי ככרות, מ"ט לחם משנה כתיב, אמור רב אשי חזינא לרב כהנא דנקט תרתי ובצע חדא אמור 'לקטו' כתיב, ואילו ר' זירא היה בוצע אכולא שירותא, אמור ל"י רבינא לרב אשי והא קא מתחזי כרעבתנותא, אמור ל"י כיון כיון דכל יומא לא קעביד הכי והאידינא קא עביד לא מתחזי כרעבתנותא. ונחלקו הראשונים בביאור דברי ר' זירא.

שיטת רש"י וכן הרמב"ם פ"ז מברכות ה"ג דדברי ר' זירא לא נאמרו כלל לענין מצות לחם משנה כי אם מה' דרך ארץ דבימי חול היה בוצע פרוסה בינונית ובשבת היה בוצע פרוסה גדולה מפני כבוד השבת, אכן שיטת הרשב"א ביאר דר' זירא חלק על רב כהנא, דאליבא דרב כהנא דין לח"מ לא נאמר אלא בשעת ברכה, דבקרא 'לקטו לחם משנה' בשעת אחיזה, ודעת רב זירא דצריך לבצוע את ב' הככרות.

והנה משמעות דברי רש"י דיסוד דין לח"מ היא הברכה על שניהם דפירש בד"ה מצוה 'לבצוע' - ברכת המוציא. ובטעמא דמילתא דנקט

תרתי ובצע חדא ד'לקטו' כתיב, כתב רש"י דמשמע אחיזה אבל בציעה לא כתיב לח"מ, ולדעת רש"י אף לר' זירא כן ולא דיבר אלא מה' דרך ארץ, ואילו לדעת הרשב"א ר' זירא חולק וסובר שיסוד החיוב דלח"מ היינו מה שבוצע על שניהם.

ולדינא בשו"ע ס"י רע"ד ס"ב הכריע כדעת רש"י והרמב"ם דדין לחם משנה אינו אלא בשעת הברכה, ולעולם אינו צריך לבצוע על ב' ככרות, ואילו הגר"א הכריע כשיטת הרשב"א שהמצוה היא לבצוע על ב' הככרות.

סתירת דברי רש"י אי המצוה הברכה על הלח"מ או האחיזה הלבוש וגר"ז

והנה רש"י הזכיר בדבריו ב' ענינים, מצוה לבצוע היינו ברכת המוציא, ובעיקר הילפותא 'לקטו' כתיב היינו אחיזה, ומלשון זה היה נראה אחיזה גרידא אף בלא הברכה, וצ"ע.

וכן יש לדון טובא כלפי השומעים במה יוצאים הלח"מ בשלמא לענין הברכה ניחא דמדין שומע כעונה נדון כולם דבירכו על הלח"מ, אכן לענין האחיזה צ"ב הרי בזה לא שייך שומכ"ע, דבשלמא בקידוש על הכוס הרי עיקר המצוה היא אמירת הקידוש ורק צריכה להיאמר על הכוס, אכן לענין לח"מ דילפי' מ'ולקטו' דבעי אחיזה הרי דזהו מצותו לאחוז השני לחמים, א"כ היאך מהני לשומעים.

שיטת הט"ז בס"י תרע"ח סק"ב דחיובא דלח"מ היא מהתורה, וכ"כ בשו"ת חת"ס ס"י מ"ו ורק כתב שהדין שלמות זהו רק מדרבנן.

ולשיטה זו ע"כ אין הברכה הנהנין ד'המוציא' חלק ממצות לחם משנה שהרי ברכת הנהנין היא רק מדרבנן, וע"כ לקיים לח"מ אין שייכות להברכה הנאמרת על הב' ככרות וכן אף לבצוע על שניהם לא צריך לדעת השו"ע ודעימ' א"כ במאי מתקיים הלח"מ ד"ת לכאורה רק באחיזה בתחילת הסעודה, ועדיין תקשי דכל זה לענין המחזיק אכן לענין שאר המסובין במאי מקיימי מצות לח"מ, וצ"ע.

אי האבילה מהלח"מ היא מנף המצוה - פלוגתת הלבוש וגר"ז

עוד יש לדון אי השומעין צריכין לאכול מפרוסת הלח"מ או שאוכלין

אשר יראה בהאי ענינא, דהנה לשון הש"ס 'לקטו' כתיב, ופירש רש"י דמשמע אחיזה אבל בציעה לא כתיב משנה, והיינו דזהו החפצא דמצוה **אחיזת ב' הכרות**, ואין המצוה בברכת המוציא על הלחם משנה, כי אם דיסוד דין לח"מ היינו דתחילת הסעודה היא על לח"מ, ולזה נתחדש דתחילת הסעודה היא כבר בברכת המוציא, וכלשון רש"י שם בשבת ד"ה 'שרו ב', - היינו ברכת המוציא שהיא **התחלת הסעודה**. וכל זה כשיש ברכת המוציא לזה בעי להתחיל עם ברכת המוציא ואחז ב' הכרות ומברך, אמנם היכא שכבר בירך מבעו"י א"כ התחלת הסעודה במאי דמחזיק הב' ככרות כדי לאכול כעת סעודת שבת אף דבוצע על אחת.

ומעתה מיושב דמחד גיסא הרי מבוואר ברש"י וכל הפוסקים דמברך על ב' הכרות מ"מ אין זה גוף המצוה אלא דזהו רק משום דבזה מתחיל הסעודה **ותחילת הסעודה** בעי ב' ככרות, אכן באופן שכבר בירך א"כ כל ההתחלה היא במאי דמחזיק ב' הכרות כדי לאכול, ובאחיזת ב' הכרות בתורת תחילת הסעודה מתקיים מצות לח"מ.

והדברים מדויקים בדברי רש"י דמחד גיסא ביאר מצוה לבצוע ברכת המוציא ואח"כ כתב דילפי' מולקטו היינו אחיזה, והיינו דדי לאחוז בברכת המוציא משום שזהו תחילת הסעודה, ועיקר המצוה לעולם היא האחיזה כדילפי' מ'ולקטו' ורק בעי לאחוז בתחילת הסעודה וזה מתקיים בברכת המוציא.

וזהו הישוב לדעת הט"ז ודעימ' דלחם משנה חיובא מהתורה, אף דברכת המוציא אינו אלא מדרבנן, והיינו דענין לח"מ זהו ע"י האחיזת לח"מ כמש"כ רש"י וקודם לתקנת ברכת המוציא הרי תחילת הסעודה היא באחיזת הלח"מ ואח"כ בוצע, ולאחר תקנת ברכת הנהנין א"כ נמצא שתחילת הסעודה היא בברכת המוציא, ואה"נ בהיה סועד מבעו"י שכבר בירך המוציא שוב מקיים הלח"מ באחיזה הלחם משנה שזהו תחילת הסעודה, והרי זה כדברי הט"ז דחיוב לח"מ מהתורה קודם לתקנת ברכת הנהנין דרבנן.

היאך סוהג אחיזת כע"ב ב' הכרות להמסובין

והנה כ"ז לענין בעל הבית שאוחז ב' הכרות בידו וזהו קיום של 'ולקטו' - אחיזת הלח"מ, אמנם אכתי צ"ב היאך מהני לענין כל המסובין שאין ב' הכרות בידם, ובשלמא אם המצוה היא הברכה על הלח"מ, ניחא, דיוצאים מדין שיומע כעונה וככל קידוש על הכוס שמצותה שתיאמר על הכוס כמו"כ נאמרה ברכת המוציא על ב' הכרות, אמנם הרי נתבאר שיוצאים ידי מצות לח"מ אף ללא ברכת המוציא כהיה סועד מבעו"י ובאופן זה שהיה מסובין מבעו"י ואין מברך המוציא ומ"מ דינו כעת 'להחזיק הלח"מ' וכולם יוצאים, וע"כ המצות לח"מ היא אחיזת ב' ככרות זכר למן, והיאך מהני לשומעים, וצב"ר.

צירוף הסיבת המסובין בגוף אחד לענין ברכה, אכילה, ואחיזה

וכפה"נ צ"ל דודאי המצוה היא אחיזת הלח"מ וזהו קיום ה'ולקטו', ואכן כל שסועדים יחד בסעודת פת הרי יש צירוף מיוחד של המסובין בסעודה, ויסוד הדבר במתני' ברכות דף מ"ב ע"א 'הסיבו אחד מברך לכולם', אשר מה"ט כתבו הראשונים שם בברכות נעשו לגוף אחד וברכת בעה"ב חשיב ברכת כולם אף לא מההילכתא דשומע כעונה יעו"ש בריטב"א 'כשהן דרך קביעות וחבורה לפי שהן כגוף אחד חשוב' ובר"ן מגילה דף כ"ד 'אבל היכא דמברך גופיה מחייב ואיכא קביעותא דדמו כולהו כחד גופא' והעתיק

כן הגר"ז ס' קס"ז ס"ז 'אלא' כ נקבעו יחד על דבר שדרך לקבוע עליו כגון פת ויין שקביעותם מצרפתן להיות נחשבים כגוף אחד לברכה אחת לכולם' וכ"כ ס' ר"ג ס"ו, והבגדי ישע ס' קס"ח ביאר דמה שמהני שנית המקדש בכל קידוש אף דכל מי שיוצא בקידוש בעי לשותת זהו משום דשתית המקדש נדון כשתית כולם מדין הסיבו א' מברך לכולם, ומה"ט כתב הגנת ורדים ס' מ"ג מובא בהגהות הגרע"א בגליון ס' קס"ז ס"ו במש"כ הרמ"א שם דכל הפסק בין הברכה לאכילה זהו רק במברך עצמו אבל כל שהמברך לא הפסיק בין הברכה לאכילתו, אף שהשומעין הפסיקו מ"מ 'כבר יצאו כולם באכילת הברכה', וביאר הגנת ורדים שזהו מטעם דע"י ההסיבה נחשבים כגוף א' ואכילת הברכה נדון כאכילת כולם, ולכן שיחת השומעים הוי כשיחה לאחר אכילתם שאינו מפסיק וכן ביאר הבגדי ישע. והביאור הלכה ס' קס"ח הביא דברי הבגדי ישע לענין נוסף בה' קדימה בברכות והוא נוגע להנ"ל, ואכמ"ל. ומתבאר מ"ז צירוף המסובין בסעודת פת נחשב כגוף אחד לענין ברכה ואכילה.¹

ומעתה י"ל דבהך סעודה כיון שבעל הבית הוא מחזיק הב' ככרות וזהו תחילת הסעודה נמצא שבסעודה זו נתקיים לח"מ ברישא, ולכל המסובין מתיחס החזקת הלח"מ, והוא דין מסוים דצירוף בה' סעודה כמוש"כ הראשונים דצירוף המסובין חשיבא כחד גופא בסעודה זו לענין ברכה אכילה.

ביאר פלוגת הלכש וגר"ז אי כענין אכילה מהלח"מ

לדעת הלבוש נראה דזהו כל קיומו דלח"מ במאי דאוחז הלח"מ זכר למן ואין האכילה מהלח"מ מגוף המצוה,² ולדעת הגר"ז אף האכילה מהלח"מ היא מגוף המצוה וי"ל בדעת הגר"ז דאין המצוה נגמרת במאי דמחזיק בידו ב' ככרות זכר למן כי אם דזהו משמש לתחילת הסעודה ורק ע"י שממשיך לאכול מהני ככרות זהו מקרי התחלת הסעודה ולכן האכילה מהלח"מ היא מגוף המצוה.

ביאר פלוגת הקרבן נתנאל והא"א אם המסובין רשאים לסך מחדש

לדעת הקרבן נתנאל שכתב שלא יברכו כל א' לאחר שיצאו בברכת המוציא דהמשמיע, יש לדון אי משום דסובר ע"ד הגר"ז דהאכילה היא מגוף המצוה וממילא בעי אכילת הלח"מ כהמשך לברכה שבירכו על הלח"מ, או לעולם נגמרה המצוה במאי דמברך ואוחז ב' הכרות ורק אם יברך מחדש הרי בזה מתנתק מברכת בעה"ב ואינו מברך על לח"מ כי אם על הפרוסה בידו. ולדעת האשל אברהם יש לדון במש"כ מצות לח"מ על הבציעה קודם להנאת האכילה ויוצאים בה מדין שליחות, משמעות דבריו דיוצאים בשמיעה ומ"מ צריך להתיחס אף הבציעה מדין שליחות [ולפמש"כ י"ל דזהו דין מסוים של צירוף בה' סעודה מדין הסיבו א' מברך לכולם, כמש"נ], וי"ל כונתו ע"י הברכה והחזקת ב' הכרות א"כ הבציעה של א' נדון כבציעה על החפצא דלח"מ ומתיחס הבציעה לכולם מדין שליחות ובזה נגמר המצוה.

באופן דנתבאר ביסוד דין לח"מ דבר חידוש, דאף דמשמעות רש"י ושאר פוסקים דפירשו במצוה דלח"מ היינו ברכת המוציא, נתבאר דאין הברכה החפצא דמצוה כדחזינו בהיה סועד מבעו"י דפורס מפה ומקדש ומביא לח"מ בלי ברכת המוציא, ואין המצוה כי אם האחיזה ורק החזקת ב' הכרות בתחילת הסעודה היא המצוה, ורק משום דברכת המוציא הרי היא תחילת הסעודה ולכן מחזיק בשעת הברכה, וכמש"נ.

¹ ומדברי שער הציון ס' קס"ז סג"ו מתבאר דיש לדון קביעות דהסיבה דכוחו יפה לצירוף המסובין אף למילי דאורייתא יעו"ש היטב.
² והיה מקום לדון בשיטת הלבוש דלעולם אף האכילה מהלח"מ היא מגוף המצוה ורק די בזה באכילת מברך ומהני לכולם וע"ד המבואר בס' קס"ז בהוציא אחרים בברכת המוציא והמברך אכל ובינתים הפסיקו השומעים בדבור בין שמיעת הברכה לאכילתם דיון שאכל המברך מהני המצוה אף להמברך עצמו.

יעלת הון

וארא תשפ"א

דברי חיזוק מהגה"צ רבי יצחק שמואל גמזו שליט"א אב"ד חיפה

ואני אקשה את לב פרעה

"ואני אקשה את לב פרעה והרביתי את אתתי ואת מופת" וגו' (ו', ג)
א- מפרש"י וז"ל: מאחר שהרשיע והתריס כנגדי, וגלוי לפני שאין נחת רוח באומות עובדי אלילים לתת לב שלם לשוב, טוב לי שיתקשה לבו למען הרבות בו אותותי, ותכירו אתם גבורתי, וכן מדתו של הקדוש ברוך הוא, מביא פורענות על האומות עובדי אלילים כדי שישמעו ישראל וייראו וכו', ואף על פי כן בחמש מכות הראשונות לא נאמר ויחזק ה' את לב פרעה, אלא ויחזק לב פרעה עכ"ל. והנה מתחילת דברי רש"י משמע שהפסוק ואני אקשה את לב פרעה, היינו גם על החמש מכות הראשונות, שכתב מאחר שהרשיע והתריס כנגדי וכו', טוב לי שיתקשה לבו למען הרבות בו אותותי וכו', והרי זה שהרשיע והתריס כנגדי היה עוד לפני כל המכות. ובסוף כתב, ואעפ"כ בחמש מכות הראשונות לא נאמר ויחזק ה' את לב פרעה וכו'. וצ"ב מה ההבדל בין ואני אקשה את לב פרעה לבין ויחזק ה' את לב פרעה?

ב- והרמב"ן כתב וז"ל: ואני אקשה את לב פרעה, אמרו במדרש רבה (שמ"ר ה, ו) גילה לו שהוא עתיד לחזק את ליבו בעבור לעשות בו הדין, תחת שהעבדים בעבודה קשה, ועוד שם (ג"ג ד) כי אני הכבדתי את לבו אמר ר' יוחנן מכאן פתחון פה למינין לומר לא היתה ממנו שיעשה תשובה ארשב"ל יסתם פיהם של מינין, אלא אם ללצים הוא יליץ (משלי ג, לד) מתרה בו פעם ראשונה ושניה ושלישית ואינו חוזר בו, והוא נועל בו דלת מן התשובה כדי לפרוע ממנו מה שחטא, כך פרעה הרשע, כיון ששיגר הקב"ה אצלו חמשה פעמים ולא השיגח על דבריו, אמר לו הקב"ה אתה הקשית ערפך והכבדת את לבך הריני מוסיף לך טומאה על טומאתך. והנה פירשו בשאלה אשר ישאלו הכל, אם השם הקשה את לבו מה פשעו, ויש בו שני טעמים ושניהם אמת, האחד כי פרעה ברשעו עשה לישראל רעות גדולות חנם, נתחייב למנוע ממנו דרכי התשובה, כאשר באו בזה פסוקים רבים בתורה ובכתובים, ולפי מעשיו הראשונים נדון, והטעם השני, כי היו חצי המכות עליו בפשעו, כי לא נאמר בהם רק ויחזק לב פרעה (פסוקים יג, כב, להלן ח טו) ויכבד פרעה את לבו (להלן ח כה, טז) והנה לא רצה לשלחם לכבוד השם, אבל כאשר גברו עליו המכות ונלאה לסבול אותן, דך לבו והיה נמלך לשלחם מכובד המכות, לא לעשות רצון בוראו, ואז הקשה השם את רוחו ואמץ את לבבו למען ספר שמו, כענין שכתוב, והתגדלתי והתקדשתי ונודעתי לעיני גוים רבים וכו' (יחזקאל לח כג), ואשר אמר קודם המכות (לעיל ד כא) ואני אחזק את לבו ולא ישלח את העם, יודיע למשה העתיד לעשות בו במכות האחרונות, כענין שנאמר (לעיל ג ט) ואני ידעתי כי לא יתן אתכם מלך מצרים להלוח, וזה הטעם ואני אקשה את לב פרעה והרביתי את אותותי, כלומר שאקשה לבו למען רבות מופתי בארץ מצרים, כי בחמש מכות האחרונות גם בטביעת היס נאמר ויחזק ה' (להלן יד ח), כי פלגי מים לב מלך ביד ה' על כל אשר יחפוץ יטנו (משלי כ"א א) עכ"ל.

והנה הרמב"ן מביא ב' מדרשים וב' טעמים למה השם הקשה את לב פרעה, וכתב ושניהם אמת, והטעם הא', כי פרעה ברשעו עשה רעות גדולות לישראל חנם, ולכן נתחייב למנוע ממנו דרכי התשובה, ולפי זה בכל המכות מנע השם ממנו לעשות תשובה, והטעם הב' שאומר רשב"ל שבחמש המכות הראשונות הוא חזק את לבו, ובחמש המכות האחרונות נמלך לשלחם מכובד המכות, ולא לעשות רצון בוראו, ואז הקשה השם את רוחו ואמץ את לבבו למען ספר שמו. והנה במדרש רבה (פרשה י"ג ג) שמביא הרמב"ן שרבי יוחנן אמר שמהפסוק כי אני הכבדתי את לבו וגו' ומכאן פתחון פה למינין לומר לא היתה ממנו שיעשה תשובה, ורשב"ל אמר יסתם פיהם של מינים, אלא אם ללצים הוא יליץ וכו', לא פליג רבי יוחנן על רשב"ל וכמו שכתב בפירוש מהר"ז על המדרש שם, שר"י אמר דרך קושיא, ורשב"ל תירץ שמכאן ראה לסתום פיהם.

ג- רבינו בחיי כתב וז"ל: רבים שואלים בכאן אם הקב"ה היה מקשה את לבו שלא ישלח אותם, למה הרבה עליהם המכות הגדולות ההם חנם וכו'. והתשובה בזה כי פרעה היה רשע וכו' ומבואר בכתוב (שמות א) הנה עם בני ישראל רב ועצום ממנו הבה נתחכמה לו, וכיון שהיה רשע כופר

מעצמו והזיד עליהם הוא ועמו נתחייב למנוע ממנו דרכי התשובה וכו' כן כתב הרמב"ן, ובמדרש ואני אקשה את לבו וכו' אמר רשב"ל וכו' מתרה בו פעם ראשונה ושניה ושלישית ואינו חוזר בו, הוא נועל בו דלת מן התשובה כדי לפרוע ממנו מה שחטא וכו' ולפי המדרש הזה יהיה פירוש ואני אקשה את לב פרעה באחרונה וכו'. עיי"ש רבינו בחיי בכתב כרמב"ן, אלא דמשמע מדבריו שלפירוש המדרש ואני אקשה את לבו היינו על המכות האחרונות, וכן כתב בחזקוני, ואינם מחלקים בין הפסוק ואני אקשה את לב פרעה (ו' ג) לבין ויחזק ה' את לב פרעה שנאמר בחמש מכות האחרונות.

ד- ובפירוש יפה תואר על המדרש רבה כתב וז"ל: אמר רבי יוחנן מכאן פתחון פה וכו', נראים הדברים כי ר' יוחנן סובר כדעת העקרים שהקב"ה הסיר מפרעה רק הסיבות המביאות לידי תשובה כמו יראה פחד מורד לבב, ונשאר פרעה על בחירתו ושב לחטוא ולא נכנע מפני ה', אפס אם שב בתשובה שלימה מנפשו אז לא נדחה מפני ה', וזה שאמר רבי יוחנן כי מפשט הכתוב כי אני הכבדתי את לבו, משמע כי ה' מנעו מתשובה וזה פתחון פה למינין, אבל אין זה כלום, כי פירוש כי הקב"ה מנע ממנו הסיבות המביאות לתשובה בשביל רוע מעליו למען ישית אותותיו בקרבו ובזה יגדל שם ה' בארץ. אמנם דעת ר"ל הוא שהקב"ה מנעו ממש מתשובה וכדעת הרמב"ם בהלכות תשובה, שבשביל גודל חטאו מקשה הקב"ה את לבו ונועל מפניו דלתי התשובה, ואמר כי בכל זאת אין בזה פתחון פה למינים, כי אם היה מחזק את לבו מתחילה באמת היה פתחון פה להם, אבל כיון שבחמש מכות הראשונות לא חזר מרשעתו והיה חטאתו כעבות העגלה, לכן בדין ובצדק סגר ה' לפניו דלתי התשובה, וזהו שכתב הרמב"ם, והוא לבדו אשם בזה עכ"ל. והנה היפה תואר כתב שר"י ור"ל פליגי במחלוקת העקרים והרמב"ם. דלדעת העקרים הקב"ה הסיר מפרעה את הסיבות המביאות לידי תשובה כמו יראה פחד וכו', ונשאר פרעה על בחירתו ושב לחטוא. ור"ל ס"ל שהקב"ה נעל בפניו דלתי התשובה וכדעת הרמב"ם אולם זה רק בחמש מכות האחרונות.

ה- הרמב"ם בהלכות תשובה (פרק י הלכה ג) כתב וז"ל: ואפשר שיחטא אדם חטא גדל, או חטאים רבים, עד שיתן הדין לפני דין האמת שיהא הפרעון מזה החוטא על החטאים אלו שעשה ברצונו ומדעתו שמונעין ממנו התשובה, ואין מניחין לו רשות לשוב מרשעתו, כדי שימות ויאבד בחטאו שיעשה וכו'. לפיכך כתוב בתורה ואני אחזק את לב פרעה, לפי שחטא מעצמו תחילה והרע לישראל הגרים בארצו, שנאמר הבה נתחכמה לו, נתן הדין למנוע התשובה ממנו עד שנפרע ממנו, לפיכך חזק הקב"ה את לבו, ולמה היה שולח לו ביד משה ואומר שלח ועשה תשובה, וכבר אמר לו הקב"ה אין אתה משלח שנאמר, ואתה ועבדיך ידעתי וגו', ואולם בעבור זאת העמדתך, כדי להודיע לבאי העולם שבזמן שמונע הקב"ה התשובה לחוטא אינו יכול לשוב אלא ימות ברשעו שעשה בתחילה ברצונו וכו' נמצאת אומר שלא גזר האל על פרעה להרע לישראל וכו' אלא כולם חטאו מעצמן וכולן נתחייבו למנוע מהן התשובה, עכ"ל. מבואר ברמב"ם שפרעה חטא מעצמו תחילה והרע לישראל הגרים בארצו לכן נתן הדין למנוע ממנו התשובה, ומשמע שכל העשר מכות הקב"ה הכביד את לבו כדי למנוע ממנו התשובה.

ו- החפץ חיים על התורה כתב וז"ל: ורבו השואלים, איך זה ננעלו בפני פרעה דלתות התשובה, הלא בדרך כלל שערי תשובה אינם ננעלים אפילו לחוטא היותר גדול? אלא הענין הוא, כי ישנם חוטאים שמן השמים עוזרים להם לחזור בתשובה, כמו שאנו מתפללים, החזירנו בתשובה שלימה לפניך, ויש חוטאים שהגדישו את הסאה עד כדי כך שנשללה מהם הסיוע ומן השמים לא יעזרו להם ורק עליהם להתעורר מעצמם לעשות תשובה. הקב"ה אמר למשה לך והודיע לפרעה, שהרחיק לכת ברשעתו, ויענש מן השמים שלא יעזרו לו לחזור בתשובה, כי אני הכבדתי את לבו, לבו עכשיו כבד כי מן השמים לא יסייעו בידו, אבל לא נלקחה ממנו הבחירה לחזור בעצמו בתשובה, וזו היתה טעותו של אלישע מן אבויה (אחר), כששמע בת קול שובו בנים שובבים חוץ מאחר (חגיגה טו)

חשב שלעולם לא תתקבל תשובתו, והוא לא ידע כי לא נשלל ממנו הבחירה להתעורר בעצמו לתשובה, ורק הודיעוהו שלא יעזרוהו, עכ"ל. והחפץ חיים מבאר שמפרעה רק נשללה סיוע שלא יעזרוהו לעשות תשובה, וכותב זה גם על הפסוק, ואני אקשה את לב פרעה (ו' א), וגם על הפסוק כי אני הכבדתי את לבו (י' א), שזה במכות האחרונות.

ז- לסיכום: א. מרש"י משמע אקשה את לב פרעה היינו גם על חמש מכות הראשונות כיון שהרשיע והתריס כנגדי ועל חמש מכות האחרונות כתוב ויחזק ה' את לב פרעה. ב. הרמב"ן כתב שב' הטעמים אמת, והטעם הא' שפרעה ברשעו שעשה רעות גדולות לישראל נתחייב למנוע ממנו דרכי התשובה, וכן כתב רבינו בחיי. ג. הרמב"ם כתב כיון שחטא בתחילה והרע לישראל נתן הדין למנוע ממנו התשובה. ד. ספר העקרים ס"ל שהקב"ה מנע ממנו הסיבות לעשות תשובה, וזה כעין שכתב החפץ חיים. ה. היפה תואר מבאר שזה מחלוקת ר' יוחנן ור"ל, דלר"ל הקב"ה מנע ממנו הסיבות לעשות תשובה כעקרים, ולר"ל מנע ממנו לעשות תשובה כרמב"ם, וצ"ב דהרי קימ"ל מחלוקת ר"י ור"ל הלכה כר"י, וכאן פסקו הרמב"ם והרמב"ן שמנעו ממנו לעשות תשובה, ושמא בדברי המדרש לא קימ"ל הלכה כר"י. אכן אפשר לומר כדברי המהרז"ן, דר"י שאל ולא פליג על ר"ל, וקבל את תשובת ר"ל, אולם במדרש כתוב שר"ל ס"ל שרק בחמש מכות האחרונות נשלל ממנו התשובה, וברמב"ם משמע שבכל המכות נשלל ממנו התשובה.

ח- ונראה לי שב' את רש"י, שהפירוש ואני אקשה את לב פרעה, היינו שנשלל ממנו העזר של הקב"ה לעשות תשובה, וזה כבר אפילו חמש הראשונות וכמו שכתב בספר העקרים וכמו שמבאר החפץ חיים, אולם בחמש מכות האחרונות שכתבו ויחזק ה' את לב פרעה, היינו שמנעו ממנו לעשות תשובה וכדברי הרמב"ם והרמב"ן. ומה שכתב הרמב"ן שב' הטעמים אמת, היינו שהטעם הא' שמפני שפרעה הרשע עשה רעות גדולות חייב למנוע ממנו דרכי התשובה, היינו העזר השם לעשות תשובה, והטעם השני שכיון שהקב"ה התרה בו בחמש מכות הראשונות ולא שלח כתב הרמב"ן הקב"ה נועל ממנו דרך התשובה. ויש הבדל בין הלשון נתחייב למנוע ממנו דרך התשובה שהכוונה שאין לו עזר השי"ת לעשות תשובה, לבין הלשון נועל ממנו דרך התשובה שהשער נועל ומעכב אותו שלא יעשה תשובה. ולפ"ז רש"י כהרמב"ן וכן משמע מלשונם שגם רש"י והרמב"ן הביאו ב' הטעמים כיון שהרשיע והתריס כנגדי, וכן הטעם שבמכות הראשונות לא נאמר ויחזק ה' את לב פרעה, אלא ויחזק לב פרעה. אולם הרמב"ם שלא חילק בין חמש מכות האחרונות לחמש הראשונות אפשר דס"ל דאין חילוק בין אקשה את לב פרעה לבין ויחזק ה' את לב פרעה, אולם אפשר שמודה לדברי רש"י והרמב"ן, אלא שכיון שהרמב"ם כולל שם גם את סיחון שלפי העוונות שהיו לו נתחייב למנוע מן התשובה, וכן עוד רשיעים לכן כתב רק אלו שנתחייבו למנוע מן התשובה, שזה כולל כל המכות, ולא פירש על פרעה שבחמש המכות האחרונות נעלו בפניו דלתי התשובה.

ורבינו בחיי שכתב שלפי דברי המדרש הפסוק ואני אקשה את לב פרעה, היינו על החמש מכות האחרונות, לא מחלק בין הלשון אקשה את לב פרעה לבין הלשון ויחזק ה' את לב פרעה. ולכן כתב שלפי המדרש הפסוק ואני אקשה את לב פרעה היינו על חמש מכות האחרונות. וכן כתב החזקוני שהפסוק ואני אקשה את לבו היינו על חמש מכות האחרונות.

לשוב בתשובה יותר חשוב מקידוש השם

"ואני אקשה את לב פרעה וגו' (ו' א), ופרש"י: מאחר שהרשיע והתריס כנגדי וגלוי לפני שאין נחת רוח באומות עובדי אלילים לתת לב שלם לשוב טוב לי שיתקשה לבו למען הרבות בו אותותי ותכירו אתם גבורותי וכו' עכ"ל. ושמעתי ממר"ר מרן ראש הישיבה הגרא"ל שטינמן זצ"ל שמבואר מרש"י שאם היה לבו לשוב בלב שלם אז הקב"ה לא היה מקשה את לבו, ואף שימנע האותות ויחסר קידוש השם בעולם, רואים מכאן שאם אדם שב בתשובה שלימה זה יותר חשוב מכל הקידוש השם שיעשה בעולם, וזה חיזוק גדול בשבילנו לעשות תשובה שלימה ורצון השי"ת, וזה הדבר החשוב ביותר.

הצפרדעים שבתנורים לא מתו

"ושרץ היאור צפרדעים ועלו ובאו בביתך וגו' ובתנורך ובמשארותיך" (ז' כח)

א- בגמרא בפסחים (נ"ג ע"ב) ת"ש עוד זו דרש תודוס איש רומי, מה ראו חנניא מישאל ועזריה שמסרו עצמן על קדושת השם לכבשן האש, נשאו

קל וחומר בעצמן מצפרדעים, ומה צפרדעים שאין מצוין על קדושת השם כתיב בהו, ובאו ועלו בביתך וגו' ובתנורך ובמשארותיך, אימתי משארות מצויות אצל תנור, הוא אומר בשעה שהתנור חם, אנו שמצוין על קדושת השם על אחת כמה וכמה, ופרש"י מה ראו, שלא דרשו, וחי בהם ולא שימות בהם. ובתנור"ה מה ראו וכו' כתבו על פרש"י וז"ל: וקשה דהא בפרהסיא הוה, ומסקינן בסנהדרין (עד, א) דלכולי עלמא בפרהסיא חייב למסור עצמו אפילו אמצוה קלה? ומפר"ת דצלם זה שעשה נבוכדנצר לאו ע"ז הוה, אלא אינדרטא שעשה לכבוד עצמו, ולכן אמר מה ראו וכו', ור"י מפרש מה ראו שלא ברחו, שהרי קודם המעשה היו יכולים לברוח כמו שעשה דניאל וכו' עכ"ל. המהרש"א בחדושי אגדות מישב את רש"י דרבי ישמעאל ס"ל (סנהדרין עד, א) דאפילו בע"ז יעבור ואל יהרג. ומה שקשו עוד דהוי בפרהסיא וכו' מודו דיהרג ואל יעבור, ז"ל דלאו בפרהסיא הוה דלא היה שם עשרה מישראל בצלם שהעמיד בבקעת דורא, עיי"ש.

ב- והנה הרמב"ם בהלכות יסודי התורה (פרק ה' הלכה ד') כתב וז"ל: כל מי שנאמר בו יעבור ואל יהרג, ונהרג ולא עבר הרי זה מתחייב בנפשו עכ"ל. וא"כ קשה על פירוש ר"ת כיון שלא היה ע"ז האין החמירו על עצמם?

ונראה דתוספות אזלי לשיטתם שכתבו בע"ז (כז) בתוד"ה יכול וכו' שרשיא להחמיר על עצמו. עוד נראה דהכסף משנה שם הביא את דברי הנימוקי יוסף סוף פרק בן סורר (י"ח א) שאפילו לפי הרמב"ם אם הוא אדם גדול וחסידי ירא שמים ורואה שהדור פרוץ בכך רשאי לקדש את השם ולמסור עצמו אפילו על מצוה קלה כדי שיראו העם וילמדו ליראה את השם ולא יהבו בכל לבם, והיינו דאמרינן מה ראו חנניה מישאל ועזריה שהפילו עצמון לכבשן האש, שהרי לאו ע"ז היתה אלא אנדרטה של מלכים לכבוד בעלמא, אלא מתוך שהיו רובן טועים וסבורים שהיתה ע"ז היה קידוש השם במה שעשו עיי"ש.

ג- אך לכאורה קשה מה הק"ו מהצפרדעים, הרי חנניה מישאל ועזריה היו פטורים מלמסור עצמם על קידוש השם, אלא כיון שהדור היה פרוץ היו רשאים למסור עצמם על קידוש השם, וא"כ מה הלימוד מהצפרדעים, שהם היו מחויבים להכנס לתנורים, שהרי כך ציוה הקב"ה בהדיא ובתנורך ובמשארותיך?

ונראה שהרי הצווי היה ועלו ובאו בביתך ובחדר משכבך ועל מטתך וגו' ולכל צפרדע היה בחירה חופשית לאן להכנס, וכיון שהיו צפרדעים שנכנסו לתנורים החמים אף שלא היו מחויבים, מהם למדו חנניה מישאל ועזריה ק"ו להכנס לכבשן האש אף שאין מחויבים. וכתוב בילוקט שמעוני (קפ"ב) ומה פרע להם הקב"ה שכל הצפרדעים מתו ואותן שירדו לתנור לא מתו מפני שמסרו עצמן לשריפה. והוא בדעת זקנים (ט ח) וז"ל: מן הבתים, אבל אותם שבתנורים לא מתו, לפי שבטחו בקב"ה ונכנסו בתנור חם בציווי השם עכ"ל.

והנה בילוקט כתוב ואותן שירדו לתנור לא מתו מפני שמסרו עצמן לשריפה. ובדעת זקנים כתוב לפי שבטחו בקב"ה ונכנסו בתנור חם בציווי השם, וצ"ב היכן הבטיח להם הקב"ה שינצלו, ומה שייך בטחו בקב"ה? ונראה לתרץ עפ"ד השפת אמת בפסחים שכתב כיון שכתוב בצפרדעים בתנורך ובמשארותיך, משמע שאחר שבאו לתנור חם יצאו אחר כך לעיסה, יש כאן הבטחה שלא ישרפו, ולכן כיון שבטחו בשם, לא מתו.

ד- ויש ללמוד מהצפרדעים, שהיה להם לכל צפרדע בחירה חופשית האם להכנס לבית של פרעה או למטה שלו וכו' והיו צפרדעים שבחרו להכנס לתנור ולישרף כדי לקדש את השם, והם זכו שהם לא מתו, ומהם למדו חנניה מישאל ועזריה לקדש שם שמים אפילו כשלא היו מחויבים כיון שלא היה ע"ז לפר"ת וכן לפירוש ר"י הרי היו יכולים לברוח וכן לרש"י מתרץ המהרש"א בחידושי אגדות שס"ל שאפילו בע"ז יעבור ואל יהרג, וכן שלא היה בפרהסיא בפני עשרה מישראל, וכן בכל ענין ששייך לתורה ולמצות, אפילו שהאדם עושה יותר מה שהוא חושב שהוא מחויב ומתאמץ ללמוד תורה ולהתפלל ביגיעה גדולה, מזה הוא יזכה להיות ת"ח וירא שמים וכמו שמבואר בגמרא בחגיגה (ט ע"ב) אמר ליה בר הי להלל מאי דכתוב בנייא במלאכי (ג יח) 'ושבתם וראיתם בין צדיק לרשע בין עובד אלוקים לאשר לא עבדו, היינו צדיק היינו עובד אלוקים, היינו רשע היינו לא עבדו, א"ל עבדו ולא עבדו תרוייהו צדיקי גמורי נינהו, ואינו דומה שונה פירקו מאה פעמים לשונה פירקו מאה ואחד, א"ל ומשום חד זימנא קרי ליה לא עבדו, א"ל אין צא ולמד משוק של חמרין, עשרה פרסי בוזא, חד עשר פרסי בתרי זוזי, ופרש"י וז"ל: עשרה זוזי ישכיר לך אדם חמורו בוזא אחד, שכבר נהגו כן, אולם תאמר לו לילך פרסה יותר ישאלך שני זוזים, עכ"ל, והיינו מה שאדם עושה יותר מהרגלו ויותר ממה שחושב שחייב יש לזה כבר מחיר אחר, כן שונה פרקו מאה ואחד פעמים זה מעלה אחרת. וכן בכל דבר מה שאדם מתאמץ יותר ממה שחושב שחייב זוכה בזה במעלות גדולות.

לרפואת הגאון הגדול רבי יצחק בן נחמה הקר שליט"א ראש ישיבת גרודנא

לבירורים: 0527626683

מעון ביתך

התבוננות ותפיסות עומק ביקרת ומעלת בית ה'

לשם מה ישב הגרי"ס חצי לילה עם צעיר מחלל שבת?

אחת הסיבות לכך שההקפדה על 'קדושת בית הכנסת ובית המדרש' [אצל רבים] אינה נמצאת במקום גבוה לעומת שאר המצוות שאנו מקפידים בהן ומהדרים בהן, היא היא האוש והכרת המציאות שאנו חיים בה. הפרסומים השונים אודות חומר הענין, "עוברים לידנו", מאחר וקבועים אנו בבהמ"ד וחיים בו את שגרת יומנו, וקשה לשמור על ההלכות כתיקונן. מבקשים אנו להציג גישה קצת חדשה לנושא זה, שבכוחה להפקיע את האוש, ההשלמה ואזלת היד, ולאפשר לנו להתקדם.

תשובה של בני תורה

נקדים:

על אף שמצויים אנו בעיצומו של זמן חורף, נלך אחורה [וגם קדימה] לימים הנוראים. אחד הנושאים המדוברים ביותר בעולם התורה בימי אלול ועשי"ת, הוא יסודו של רבי ישראל סלנטר זללה"ה בדבר תשובה בבחינת הקלות. בכל ישיבה וכולל מתפתחים דיונים וויכוחים אודות יסוד זה, ביאורו וגדריו.

יש להבין, מפני מה כה נפוצה ה'תורה' הזו בשנים האחרונות, מדוע לא מצינו שבספרים היותר קדמונים היא תובא. באותם ספרים התשובה היא דבר מאד פשוט ומוחלט, בקיום עיקרי התשובה - עזיבה, חרטה וכו' ובכך נעשה אדם ל'בעל תשובה'. מה השתנה?

וידוע שההסבר הוא זה: יש הבדל אם באים לשוב בתשובה ממעשה-עבירה מסוים, שאז הדבר מוגדר ומתוחם ויש אפשרות לקיים כלפי מעשה זה את עיקרי התשובה. וגם אם הדבר דורש גבורה ועוצמה, במידה והאדם אוזר את כוחותיו ביכולתו לבצע את המהלך. אולם כשבני תורה באים לשוב ולתקן את מעשיהם, בדרך כלל מדובר בהתנהגות כללית שטעונה חיזוק ושיפור, או בעבירות שאדם דש בעקביו ומושרשות בצורת החיים. ועל כן, אם אדם ניגש ברצינות לשפר את מעשיו, מבין הוא שהשינוי לא יכול להעשות ע"י החלטה אמיצה גרידא, כי הרי מדובר בדברים דקים יחסית, ולא ניתן לשנות אותם באיבחת חרב.

ענינים של חטאי הדיבור, חוסר כוונה בתפילה ומצוות, פגמים ביחס הנכון אל הזולת, מידות בלתי מתוקנות, וכדומה, הם הענינים שבני תורה מבקשים לתקן ולשוב עליהם בתשובה, אבל כמובן שלא ניתן להפוך את הכל ע"י החלטה טובה ורצון לקיים את עיקרי התשובה. ומתוך כך עלולה להכנס אל הלב תחושת יאוש - הכיצד ניתן לשנות התנהגויות שכאלה.

מה היא יראת חטא אמיתית?

מתוך הבנה זו באה גישתו של הגרי"ס שמעמידה את האדם מול הרבדים השונים בתוך הנהגותיו, ומצביעה על כך שיש לו אפשרות להתקדמות ותיקון ע"י שיימנע מלהסתכל על הכל כמיקשה אחת גדולה, שאז כמובן הוא 'מרים ידיים' כי מדובר בעבודת חיים ולא ב"מעשה תשובה", ואיך

יקבל על עצמו להשתנות כשהוא יודע שאין בכח קבלה זו להחזיק מעמד באמת; אך אם יחלק את התנהגותו לרבדים, ביכלתו לשנות באופן מעשי את הרובד של ה'קלות' ורווח גדול בידו. גישה זו אופיינית היא לרבינו הגרי"ס, אשר לימד דעת כי יש להתייחס אל התורה והמצוות כאל עסק ממוני וכאל עניני בריאות הגוף - שכמו שבענינים האלה עושה האדם מה שביכלתו להקל ממצבו הקשה, וגם העני שאינו יכול להיות עשיר, מתאמץ להרוויח לפחות משהו. וגם החולה שאינו יכול להבריא לחלוטין, משקיע מאמצים וממון בכדי להקל ולו במעט מסבלו, כך שווה להשקיע בענייני התורה והמצווה בכדי להקל ולו במעט מחומרת המצב (ויש על זה מכתבים באור ישראל).

הקל הקל תחילה

ומעשה שהיה כך היה (תנועת המוסר ח"א עמ' 229):

פעם נזדמן להגרי"ס לשבות באחד הכרכים בבית מלון ידוע. בשבת הרגיש בצעיר אחד, מאכסנאי המלון, כשהוא יושב בעיצומו של יום השבת ורושם חשבונותיו. עם כל הזדעזעותו של ר' ישראל למראה חילול זה, לא הגיב בשעת מעשה ולא כלום. במשך היום החל להתחקות על שרשיו של אותו צעיר, ונדע שהוא עובד כסוכן בפירמה מסחרית גדולה ומוטל עליו לנהל יומן ולמסור יום יום, לרבות שבת, דין וחשבון מעסקיו. ר' ישראל נכנס אתו בשיחה ארוכה, גילגל וגילגל עמו, ואחרי שנוכח שאין אפשרות לכפות עליו שיעזוב לגמרי אותה משרה, השפיע עליו שיקצר לכל הפחות בכתיבתו. ובמוצאי אותה שבת, ישב אתו ר' ישראל עד שעה מאוחרת ועזר לו למצוא את הנוסח הקצר ביותר לרפורט שלו, כדי להשתמש בו ביום השבת ולמעט בזה בחילולה כמה שאפשר. באופן דומה לזה נהג, כפי שמספרים, גם בעיר קניגסברג. לאחר ששוכנע שאין בידו להשפיע על החנוונים שיסגרו את עסקיהם בשבת, התנה אתם שלפחות לא יביאו בשבת את המפתחות מביתם אל החנות, משום איסור הוצאה, ויחביאום באיזה מקום סתר סמוך לחנות.

מה נפלאים סיפורים אלה, המראים לנו כיצד יראת שמים אמיתית אינה מזלזלת בשום שינוי קל, ואף במצב שהתיקון השלם רחוק, היא שואפת להקל ולו במעט על חומר הדבר.

מה למעשה?

ועתה נשוב אל נידון דידן. פשוט שאותה משיכת כתף אצל רוב הלומדים, החשים שתחום זה של קדושת ביהכ"נ וביהמ"ד הוא "נושא אבוד", ואין לנו אלא לדחוק אותו מדעתנו, הינה טעות. שהרי גם אם הקפדה מלאה על כל גדרי הדיבור האסור והמותר בביהמ"ד, הוא ענין קשה, אבל אפשר לפחות להתחזק בבחינת הקלות.

למשל: עומדים אברכים בביהמ"ד ליד הדלת ומשוחחים באיזה ענין. נשאלת השאלה: הרי בין כה וכה אתם עומדים במעבר, מה ממכם יהלוך אם תפסעו שני צעדים לכיוון הדלת ותדברו בחוץ. אלא מאי, שהנושא הזה אינו כלל במודעות, וכאילו לא קיים. ובנקודה זו כולנו יכולים להשתנות, שהנושא יהיה קיים בתודעה, ולפחות במצבים כמו אלה, להשתדל לצאת החוצה. כמו"כ ביחס לשיחה בטלפון נייד בתוך ביהמ"ד, הרי את זה אפשר לקיים בלא קושי, ולהחליט שלא מדברים בטלפון בפנים אלא בחוץ, ועדיין אין זה אומר שנעשה תענית דיבור. הבעיה היא כששמים את כל הנושא בתוך סל אחד, ואז אומר האדם לעצמו, או הכל או לא כלום. אבל אין בכך הגיון.

כך יכול כל אחד להחליט את גדר ה'קלות' שהוא מאמץ לעצמו ומבודד את ההנהגה הזו מכלל הענין, וירוויח בכך המון. וגם בכך ודאי הפקיע עצמו מכעין "מומר לדבר אחד". אין לשער כמה גדול כחו של כל חיזוק. ופשיטא שההבדל בין מי שקדושת ביהמ"ד נמצאת אצלו במערכת השיקולים, ובין מי שלא, הוא עצום ורב. ויעזרנו ה' על דבר כבוד שמו.

פרטי הצטרפות:

1. מטרת המבחן לעידוד חזרה שבעית על הגמרא או על סיכום, והשאלות מותאמות לכך.
2. יש להתקשר לטלפון 073-7289669 ולהירשם במערכת, ולאחר מכן להזין את התשובות.
3. ניתן לענות בטלפון, וכן ברישום במייל a0527692282@gmail.com.
4. ההספק השבועי מראשון עד שבת כולל. ניתן לענות מחמישי עד אור ליום שלישי ב-05:00 לפנות בוקר.
5. המבחן מיועד ללומדי הדף היומי בלבד. המבחן הינו על גמי רש"י, ויש לענות בגמרות סגורות.
6. ציון עובר להגרלה הוא 80%. לחוזרים על הגמי או סיכום מתוספים 10% נוספים.
7. ההגרלה ע"ד רבני האירגון, בחורים שזוכים יקבלו סך 300 ₪. – ניתן לשמוע שמות הזוכים בשלוחה 5.
8. לפרטים ולתרומות בטל' 050-4172898 בין 21.15-22.30 בערב.
9. מדי חודש, הגרלה נוספת לכלל הנבחרים (3 זכויות ע"ס 150 ₪ כ"א) לעושים 3 מתוך 4 מבחנים.
10. ניתן להשיג את המבחן ואת סיכומי התמצית בנקי הפצה (שלוחה 4), או במייל הנ"ל.
11. מדור "לדעת חכמה" - 4 שאלות נוספות להעמקת החזרה, הגרלה שבעית נוספת לעונים נכון על 3 מתוך 4 שאלות אלו, על זכייה בסך 150 ₪

פרשת וזאת ~ פסחים נ'~נ' ~ מבחן מס' 54

6. האם מותר לומר בשר זה לפסח או חיטים אלו לפסח?
 - א. אסור.
 - ב. בבשר אסור ובחיטים מותר.
 - ג. תלוי במנהג המקום.
7. מתי נבראה האש של הגיהנום?
 - א. לפני בריאת העולם.
 - ב. ביום שני.
 - ג. מוצאי שבת.
8. תרנגולת שישבה על הביצים וברחה ולא עברו ג' ימים מבריחתה, האם מותר להחזירה בחול המועד?
 - א. מותר אפילו אם לא ישבה עליהם ג' ימים.
 - ב. מותר רק אם ישבה עליהם ג' ימים.
 - ג. מחלוקת.
9. על מה מיחו חכמים באנשי יריחו?
 - א. על שהרכיבו דקלים ביי"ד ניסן כל היום.
 - ב. על שהיו עושים גדיש מהתבואה לפני הקרבת העומר.
 - ג. על שהיו מתירים ענפים שגדלו מעצים לאחר שהוקדשו.
10. במה נחלקו אנשי יריחו וחכמים האם מותר לקחת בשבת פירות הנושרים לפי הצד שנחלקו בשל בין הכיפין?
 - א. האם יש חשש שיעלה למכבדות ויתלוש.
 - ב. האם יש בהם משום מוקצה.
 - ג. האם יש בזה איסור במה שהוא משתמש באילן.

1. איזה חילוק מצינו בין העושה שלא לשמה לעושה לשמה?
 - א. זהו שכרו עד שמים וזה שכרו מעל שמים.
 - ב. האם העוסקים במלאכת שמים רואים סימן ברכה.
 - ג. שתי התשובות נכונות.
2. עם מי אסור לרוחץ (בכל מקום)?
 - א. אביו ובעל אמו ובעל אחותו.
 - ב. גם עם חמיו ורבו אם רבו אינו צריך לו.
 - ג. גם עם אחיו.
3. מה טעם איסור ספיחים בשביעית לפי ר"ע?
 - א. מדאורייתא, דכתיב "הן לא נזרע ולא נאסוף".
 - ב. מדרבנן, מפני הרמאים שזורעים בשביעית ואומרים שזה גדל מאיליו.
 - ג. מדרבנן, כדי שלא יבוא לזרוע בשביעית.
4. המוליך פירות שביעית ממקום שלא כלו למקום שכלו (כפשוטו), האם לפי רבי יהודה חייב לבערם?
 - א. חייב.
 - ב. פטור.
 - ג. מחלוקת.
5. מדוע יש שלש ארצות לביעור?
 - א. כיון שחיה מארץ אחת אינה אוכלת ממקום אחר.
 - ב. כיון שבני אדם מארץ אחת אינם קונים אוכל מארץ אחרת.
 - ג. מפני שזמן הזריעה שונה ממקום למקום.

"האיש שנותן ליבו תמיד לחזור על למודו, לבד שבזה מצליח ומשתמר תורתו, -ניכר בזה חביבותו לתורה" (תורת הבית ס"ז).

ההגרלה השבוע על
תו קניה ע"ס 500 ₪

2-

מדור "לדעת חכמה"
 א"ר' ישראל יעקב ב"ר יצחק אייזיק ז"ל

1. האם מותר לעשות מלאכה בערב פסח (גמרא ורש"י)?
 - א. בלילה מותר לכו"ע, אסור בכל היום רק במקום שנהגו שלא לעשות.
 - ב. לפני חצות מותר בכל מקום, ואחרי חצות אסור רק במקום שנהגו, ובלילה מחלוקת.
 - ג. לפני חצות אסור רק במקום שנהגו, ואחרי חצות אסור בכל מקום, ובלילה מחלוקת.
2. על איזה חילוקי מנהגים נאמר "ושניהם לטובה נתכוונו"?
 - א. עשית מלאכה בערב פסח לפני חצות.
 - ב. אכילת צלי בליל פסח.
 - ג. הדלקת הנר בליל יום הכיפורים.
3. לגבי איזה דין תשעה באב קל מיום הכיפורים לכו"ע (פסחים נ"ד)?
 - א. האם הדברים שאסורים בימים אלו אסורים כבר בבין השמשות.
 - ב. הושטת אצבעו במים, עוברות ומניקות.
 - ג. ש ספק בקביעת דירחא, עשית מלאכה במקום שנהגו לעשות.
4. מה מהדברים דלהלן מותר לעשות ביי"ד ניסן לכו"ע (פסחים נ"ה)?
 - א. מלאכה שהתחיל בה לפני י"ד אע"פ שאינה לצורך המועד. צלצל קטן.
 - ב. מלאכה שהתחיל בה לפני י"ד והיא לצורך המועד. תפירה וכיבוס אף ע"י אומן.
 - ג. הכנת מנעלים. תפירה וכיבוס ע"י הדיוט או בשינוי.

לחיות רגוע

א. ה"כלי יקר" בפרשתו, מפרש ע"פ האברבנאל את ג' הקבוצות שמוצינו בעשרת המכות, דצ"ך עד"ש באח"ב, שכל אחת מהן באה ללמד את העולם כולו יסוד באמונה.

וז"ל (פ"ז פ"ז): "כה אמר ה' בזאת תדע כי אני ה'", לשון זה נאמר במכה ראשונה של סדר דצ"ך, וכן במכה ראשונה של סדר עד"ש נאמר "למען תדע כי אני ה' בקרב הארץ", וכן במכה ראשונה של סדר באח"ב נאמר "בעבור תדע כי אין כמוני בכל הארץ". גם מהר"י אברבנאל נתעורר על זה ופירש שפרעה היה חולק על שלושה דברים. האחד הוא מציאות ה' יתברך, כי כחש בה' ויאמר לא הוא "ולא ידעתי את ה'" (שמות ה ב) על כן נאמר במכה ראשונה "בזאת תדע כי אני ה'". השנייה, שהיה חולק לומר אם תמצא לומר שיש אלוה בנמצא מכל מקום אינו משגיח בשפלים, על זה נאמר "כי אני ה' בקרב הארץ". השלישית הוא, שהיה חולק על יכולת ה' יתברך לומר שאינו יכול לשנות הטבע כלל, על זה אמר "כי אין כמוני בכל הארץ", כלומר יכול לפעול כחפצו, ועי' בכלי יקר שהוכיח שכל אחת מהקבוצות, את זה באה לגלות.

אנחנו צריכים לברר לעצמינו, האם אנו חיים ונושמים את שלשת חלקי האמונה, להכיר ולדעת כל מציאות ה', ולהאמין בהשגחתו הפרטית עלינו, ולהאמין ביכולתו יתב' לשנות את הטבע ככל אשר יחפוץ, שזהו תכלית כל יציאת מצרים, ועשרת המכות, להחדיר בנו אמונות אלו.

והרי לא מדובר על משהו חד פעמי שעשה ה' לשעתו ולמקומו, אלא בא זה ללמד על כל הנהגת ה' בעולמו יום יום, שהכל הוא באופן הזה של השגחה פרטית עלינו, ושליטה גמורה בכל חלקי הטבע, לשנותו כאשר יחפוץ. וככל שנחיה את זה כדבר פשוט, כך יתעלו ויתרוממו כל החיים שלנו לחיי אמונה טהורה, כתינוק הסומך על אימו.

ב. פעמים ישנה חולשה באמונה, שאדם חושב לעצמו מן אומר שאני בדרגה כל כך גבוהה להאמין לחיות כך, ומתוך כך פועל בהשתדלות מוגזמת ויתירה עוד יותר מכפי הראוי לו, ומצוי מאד תחושות כאלו, שמצד אחד אדם אומר לעצמו למה לי כל ההשתדלות הזאת הרי בין כך הקב"ה מוגלגל את הגלגולים שבעולם כרצונו, ומאידיך מרגיש שהוא לא בדרגה מספיק גבוהה לא להשתדל.

ונראה שצריך להבחין, בין מקרה שהאדם מכניס את עצמו בידיים לדרגה גבוהה, שבזה עוד שייך לדון ולדוש בשאלה זו האם אני בדרגה, לבין מקרה שמשמים גוררים

אותו ומכניסים אותו בכוח לדבר המצריך אמונה גבוהה, שאז אינו יכול לומר, מן אומר שאני בדרגה... שהנה כעת משמים "מאתגרים" אותו, ומשליכים אותו לים האמונה.

ולמשל, יהודי נוסע לשבת, אם הוא בדרגה רגילה עליו לנעול את הבית ולא להגיד ה' יעזור, כי חייב השתדלות, אבל אם הוא כבר באוטובוס וזוכר שלא נעל, אז משמים "מאתגרים" אותו לחיות בורא עולם, ולהשאיר במשך כל השבת את הדירה פתוחה. ואם לא יקח את ה"אתגר" הזה וינקוט בהשתדלות יתירה בלי אמונה, ימהר לרדת מהאוטובוס, ויחזור הביתה, ויתרוצץ, ואולי יאחר לשבת. אך אם יקח את זה ויתרומם באמונה, ימשיך לנסוע רגוע.

ג. וכן בענין הזהירות ממקרי העולם, אם נקוט בדרכי השתדלות יתירה בכל ענין, להזהר ממה שצריך להיזהר, ויחפש תחבולות ושמירות עליונות שלא ינזק בשם צד הזק וכו', הרי יפסיד בזה "אתגר" שנתנו לו משמים, להנך אותו לסמוך יותר על הבורא עולם, ולהתדבק בו ברוגע.

והכלל בזה, שכל דבר שהוא חלק משיגרת חייו, אולי אינו יכול לדעת האם הוא בדרגה להשליך את עצמו על הבורא יתב' ולהתעלם מכל מיני צדדי הפסד, אבל באופן שעליו לשנות משיגרת החיים, ולהשתגע... ולהתאמץ... אז מוכרח לקחת את חבל האמונה שמושיט אליו ה' יתב' ולאחוז בו, ויכול להיות סמוך ובטוח עליו יתב' שיצילנו.

ובפרט, ועל אחת כמה וכמה, בדברים שרואים עליהם בחוש שהם שמיימים, ושאין לפי הכללים המקובלים, בודאי שצריך לפקוח עיניים ולא להיות מחרטומי מצרים שמתעלמים ממופתני ה', ולמשל דרכי פרנסת האברכים בימינו, שהנה כשבעים שנה הולכים הכוללים ומשגשגים יותר ויותר, בודאי שאם יבא אחד ויגיד שהוא חושב שיש לחסוך ולהשקיע ולדאוג למחר... יגידו לו: "אדוני, הבט ימין ושמאל, ותראה איך שאברכים חיים, ומחתנים כבר נכדים וננינים, ומה לך כי תתערב במופלא שבהנהגות...".

וכך בכל הנוגע לשמירת הבריאות, הרי יכול לעשות עיצות ותחבולות בלי סוף, להינצל מכל צד הזק וכדומה, אבל אם יתבונן בנתונים, ויראה ויבחין שאין שום כללים ואין הרופאים יודעים מאומה, ויכול להיות חולה ומסובל ביסורים שידבק בנגיף קשה וינצל, ולהיפך יש חזק כארז שיפול מנגיף קל, יגיע להבנה הפשוטה ולאמונה התמימה שהקב"ה שולט בחיי בני אדם בהשגחה פרטית מקיפה ביותר, ואפס זולתו, אז ישליך עצמו על ה"ת, ויחיה רגוע. ואדרבה כל מה שעושה הקב"ה, הוא כדי שנתקרב אליו.

הפלאים של גשמי השנה

א. פלא עצום מה שמבואר בגמ' (תענית ו,ב) אודות הפסק הגשמים בחודש טבת כפי שעיינו הרואות השנה, שזה שבח גדול לשנה שלא יורדים בה הגשמים בטבת. "דאמר רב יהודה, טבא לשתא דטבת ארמלתא". ופירש רש"י: "אשריה! כלומר, טובה יש לשנה דטבת ארמלתא, שאין גשמים יורדין בה להרביע את הארץ".

ומובא שם בגמ' ב' טעמים מדוע זה כ"כ טוב ומשובח: א. איכא דאמרי, דלא ביירי תרביצי, ופירש רש"י, "אותן מקומות שמרביצין בהן תורה אינן בורות, מפני שהדרכים יפין הן, והולכין התלמידים ממקום למקום ללמוד תורה". ב. איכא דאמרי, דלא שקיל שודפנא. פי' רש"י אין השדפון נאחז ומתדבק בתבואה". מקשה הגמ' שכתוב להיפך: "איני, והאמר רב חסדא, טבא לשתא דטבת מנוולתא" כלומר שמבואר שיותר טוב שחודש טבת מנוול גשמים, ומתרצת הגמ': "לא קשיא, הא דאתא מיטרא מעיקרא, הא דלא אתא מיטרא מעיקרא. ופירש רש"י: שירדו הגשמים בזמן במרחשון, וירדו אף בטבת, רעים הן, שכבר די לעולם בגשמים של מרחשון.

ב. והנה הגמ' לא מבארת מדוע דיברו על חודש טבת ודילגו על כסלו, ובפרט שרש"י הזכיר שירדו הגשמים בזמן במרחשון, אבל יתכן שפשר הדבר הוא כדאיתא בבבא מציעא (ק"ב) שטבת הוא עיקר תוקפו של החורף, וז"ל הגמ' שם: חצי תשרי, מרחשון וחצי כסלו – זרע. חצי כסלו, טבת וחצי שבט – חורף. חצי שבט, אדר וחצי ניסן – קור. חצי ניסן, אייר וחצי סיון – קציר. חצי סיון, תמוז וחצי אב – קיץ. חצי אב, אלול וחצי תשרי – חום.

ורש"י שם מפרש שהחורף הוא עיקרו של ימי הצינה, מלשון חריפות וחידוד, ואילו בחומש כתב רש"י (בראשית ח,כב) שקור שבסוף הוא עיקר וקשה מחורף, וא"כ דבריו סותרים זה לזה. ותירץ שם במזרחי, דבאמת תוקף הקור הוא באמצע כמו שכתב רש"י כאן, כמו שבכל דבר התוקף הוא באמצע, כגון אורו של יום באמצע היום, ואח"כ מחשיך והולך. ומש"כ רש"י בחומש שהקור של בסוף הוא יותר מהחורף שבאמצע, היינו רק כלפי בני אדם שכמו דשלהי קייטא קשה מקייטא (וימא כט,א) שכיון שנמשך החום וההבל קשה יותר לסבול אותו, כן הוא לגבי הצינה שכיון שנמשך כל כך הקור קשה יותר לסבול אותו בסוף, אבל עצם תוקף הצינה היא באמצע.

וממילא לפ"ז כוונת הגמ' שאם לא ירדו גשמים בטבת שהוא שיא החורף, אלא ירדו בתחילת החורף בתקופת הזרע, א"כ זה מלמד על כל השנה שאינה קרה ומכבידה, ואשרי השנה שכל הגשמים שיוורדים בה באים בניחותא ובאופן שיהיה קל למקבלים לקבלם, ולא בצורה מעיקה.

והנה הטעם הראשון המוזכר שם "דלא ביירי תרביצי" מאד נוגע למצבינו, שכה זקוקים אנו למוזג אויר נאה על מנת שיוכל להתקיים כל מנייני החצירות, וחתונות ושאר שמחות, שנערכות תחת כיפת השמים ובחוצות קריה. גם על הגשמים שירדו בתחילת החורף, היה בולט מאד שירידתן היתה בעיקר בסופי שבוע שלא יפגעו השמחות שנערכות בחוץ. ואע"פ שרש"י פירשו על אותם מקומות שמרביצין בהן תורה והולכים התלמידים ממקום למקום ללמוד תורה, בוודאי בכל עת הוא כפי הצורך לקיים חיי תורה ומצות בדרך הראוי. שעד כמה שרואים שהגשמים "מתחשבים" בצרכי הבריות, ויורדים באופן נוח ומרוצה, הרי זה שנה משובחת וטובה, וכמו שאמר רש"י: אשריה!

וכל זה מורה על החסדים הגדולים שהקב"ה ברחמיו וברוב חסדיו מתחסד עימנו, שאין הוא נותן לבניו אהוביו נסיונות שאינן יכולים לעמוד בהן, ואפילו בדבר המבטא שפע כמו "גשמים", יש בחינה שהוא נותן אותם בצורה חביבה וקלילה שלא תעכב ותשבש את כל סדרי החיים. ג. ובפרשת השבוע אודות מכת ברד נאמר: "והפשטה והשעורה נכתה, כי השעורה אביב, והחטה והכסמת לא נכו כי אפילות הנה", ובמדרש רבה (פי"ב): מהו כי אפילות הנה, ר' פנחס אומר פלאים עשה הקב"ה בהם. ורש"י פירש: הנה פלאי פלאות נעשה להם שלא לקו, והנתיבות בפירושו נחלת יעקב כתב: והוא תמוה, דמהיכי תיתי יהיה נעשה עמהם פלאות. ונראה דוודאי כי אפילות הנה ויכולים לעמוד בפני הברד כמו שכתב רש"י, מ"מ היה להם לישרף באש. רק הקב"ה הראה להם מופת, כי ששה חדשים קודם נפסק השעבוד (על פי ר"ה יא,א) ממילא אותן המאוחרות לא זרעו אותן המצריים על ידי ישראל, כי נפסק השעבוד. והראה להן הקב"ה מופת שאותן שנזרעו ע"י ישראל מחמת שיעבוד הכה הברד, ואותן שלא נזרעו ע"י ישראל לא הכה אותם הברד, עכ"ל. וזה רעיון נפלא.

ועדיין יש להבין, שהרי בלאו הכי כל המכות הם פלאי פלאות ממש, ויש בהן שינוי הטבע, וגילוי שליטת הבורא בטבע בלי גבול, וא"כ נכון שהיה כאן איזה חידוש במכת ברד, שכל מה שלא זרעו ישראל נשאר ולא נשחת, אבל מה הפסוק כ"כ מדגיש את הפלא פלאות שנעשה להם??

ואשר נראה בזה, דהנה הגשמים באים בריבוי עצום, וכ"ש הברד ירד בשפע אדיר, וכשבתוך זה רואים את יד ה' המכוונת את המים למקומן, ויש מי שניצל ולא נשחת, הרי זה פלא על פלא. וכך נוכל לומר על השבח של חודש טבת, שאם הקב"ה מכוון את הגשמים באופן שירדו כבר בתחילת שנה בתקופת הזרע, ולא ירדו באמצע החורף הרי זה פלא שרואים איך שהקב"ה מכוון את השפעת הגשמים בצורה שלא תפגע בשמייגען של כלל ישראל.

'אלגביש' ו'אבני ברד' דגוג ומגוג

א. הנה חזינן דאבני הברד נותרו בשמי שמים ע"י תפילתו של משה רבינו דכתיב "וברד לא ניתך ארצה", ומבואר בגמ' בברכות (נדב) דחלקם ירדו בימי יהושע במלחמתו נגד ל"א המלכים בכיבוש ארץ ישראל, וחלקם נשתייר למלחמות גוג ומגוג, וכדכתיב ביחזקאל (לחכב): "ושפטתי אתו בדבר ובדם וגשם שוטף ואבני אלגביש" ופרש"י: אבני ברד המאירות... ורבותינו אמרו 'אל גב איש' (אל-גב-יש) אבני ברד שהתחילו לירד על מצרים ועמדו באויר על גב האיש משה שהתפלל שלא ירדו כענין שנאמר 'לא נתך ארצה' לא הגיע לארץ, עכ"ל. (וכן הוא שם יג,יא). ועיין בדברי המהרש"א בברכות.

וצריך להבין מהו הביטוי 'על גב איש', וכי משה רבינו סבל שמחזיקן כל הזמן על גבו, ונהי שבזכות תפילתו הם נשארו תלויים, אבל מהו על 'גב' איש, והיה גם יכול לומר על "ראש" איש, או ב"ידי" איש, וזהו דקדוק עצום.

עוד מותר אולי לשאול היכן הם אבני הברד הללו בשמים, הרי כל החלל והקוסמוס הסמוך אלינו מצולם ע"י לווינים יום וליילה, ולא נצפו עדיין תצלומים של אבני ברד שממתנינים בחלל היכן שהוא. ואין לומר שהן אבנים רוחניות בלתי נראות, שהרי הגמרא אומרת בברכות שמי שרואה את האבנים שירדו בימי יהושע מברך עליהם ברכה משמע שהם אבנים הנראות לעיני בשר. וצ"ע.

ב. והנה לאמיתתו של דבר אי אפשר להקשות כזאת קושיה, שהרי גם נהר סמבטיון שמשליך אבנים בשבת לא ידוע, ושבעה פתחי הגיהנם בלתי ידועים, ועל כרחך שהקב"ה מסתיר מדורינו החלוש את המציאויות הללו כדי להגדיל את הבחירה ואת הניסיון. אבל בכ"ז נראה לומר כאן הצעת דברים מחודשים, לאשר יוכשר בעיניו.

ויוכן ע"פ ב' הקדמות: הראשונה, נבואת בלעם בסוף ברכותיו: "דרך כוכב מיעקב וקם שבט מישראל ומחץ פאתי מואב" ומבואר שם ברמב"ן דהכוכב הזה הוא מלך המשיח, שתפקידו למחץ פאתי מואב, ואכן צריך להבין מדוע המשיח מופיע לעתיד לבא במשל 'כוכב' דייקא, ומה הכוונה שהוא 'מחץ', היאך כוכב בשמים מחץ על הארץ...? השניה, מה שבידך יעקב "עד כי יבא שילה ולו יקחת עמים", ואיתא שם בבב"א ט"ב "א שילה גימטריא משי"ח, וכן 'שילה' גימטריא 'מש"ה', הרי שמשה רבינו הוא המשיח, וממילא 'דרך כוכב' קאי נמי על משה...!

ומעתה נכונים אנו להציע חידוש פלאי פלאות ע"י חיבור ארבעת הקצוות המוצעות כאן בדברינו: א. שישנם אבני ברד שעומדות על 'גב' משה. ב. שהם עדיין ממתנינים היכן בשמי שמים להיות מומטרים על גוג

ומגוג. ג. שהמשיח נמשל לכוכב שמוחץ. ד. שהמשיח זהו משה. ועניינם אחד. דהנה ידועים דברי הגמ' בברכות (נחב) דעל הזיקין אומר ברוך שכוחו וגבורתו מלא עולם, והגמ' מפרשת דהיינו כוכב שביט, והרמב"ם (פ"י הי"ד) מפרש עניינו: שהוא אור הנראה באויר שנראה כאילו כוכבים נופלים ורצים ממקום למקום, או כמו כוכבים שיש להם זנב, והמשנ"ב (רכ"ה סק"א) הביא שיש אומרים שהוא כוכב שיש לו זנב ושבת של אורה ע"ש.

וידוע מחכמי המחקר שהזנב הזה הוא בעצם סלעים אדירים שמכוח המשיכה אצים ורצים אחרי הכוכב בדרך מסלולו, ולפעמים ע"י החיכוך העצום ממרוצת הסלעים הללו נראה על הארץ כמין שובל בדמות זנב שמאיר אחרי הכוכב, והרואה כן אומר ברוך שכוחו וגבורתו מלא עולם, דכמה כוח משיכה עצום דרוש בכדי להריץ סלעים כאלו ענקיים ואמתניים, במרוצה עצומה על פי מסלול הכוכב.

ומעתה י"ל שאבני הברד שממתנינים לעת מלחמת גוג ומגוג, הם אכן נצפים ע"י טלסקופים, בדמות אותם זנבות אבני ברד שרצים ואצים במרוצתם אחרי כוכב מסויים שזוה תכונתו וכוחו למשוך אחר גבו אבני ברד אלו. ונראין הן בשמים לעין כל, אלא שאין הבריות מבינים מה רואים.

ג. וכמה מתוק לפ"ז הרמז שרומז הפסוק בתיבת אלגביש שעמדו על 'גב' איש, דרומז לכוח המשיכה שהולך אחרי גב הכוכב. והכוכב הזה רומז יפה למשה רבינו בפסוק 'דרך כוכב מיעקב' דעיי"ש במפרשים שהוא מלשון דרך, ולדרכינו הוא כוכב ההולך במסלול ובדרך מסויימת ברקיע השמים, ואחרי 'גבו' ממשיכים לרוץ במסלולו שם האבנים האדירות הללו. (ואולי המשכו של הפסוק וקם 'שבט' מישראל רומז לכוכב 'שביט' שהוא הזנב של האבנים והסלעים שמאחרי גבו).

וזהו שמוסיים ומחץ פאתי מואב, דיעוי"ש באור החיים דמואב רומז לשלשת העממים האחרונים שנותרו בארץ ישראל אחרי סילוק שבעה עממין, והם קיני קניזי קדמוני – מואב שעיר ואדום, שרק מלך המשיח יוכל לסלקם, ולכן מדגיש הכתוב שזוה יהיה בצורת 'מחץ' ע"י האבני אלגביש שיפלו מן הכוכב עליהם וימחצו אותם כמו שהיה במכת ברד בפרשתן, שהם האבנים של גוג ומגוג.

לסיום נשלים את הדברים ברמז מופלא, דאחר שנתבאר שאבני הברד הללו עומדים על גב משה, מה נפלא דתיבת 'אלגביש' בגי' 'משה' (עה"כ) ותיבות 'אבני ברד' בגי' 'רבינו' (עה"כ). ועלינו להתחזק בתורה כדי שיתרצה משה לגאלינו, כמאמר האור החיים: משה הוא הגואל הראשון והוא הגואל האחרון ואינו חפץ לגאול עם הבטלנים מן התורה. ה' ירחם. ויה"ר שבמהרה יבא גואל.

לזקק ולצרף

א. במדרש שוחר טוב (תהלים קט"ז) ישנם שני משלים ליציאתם של ישראל מתוך מצרים, א. כמוציא זהב מכור הברזל. ב. כמו רועה השומט עובר ממעי הבהמה, וז"ל: "ויוציא אתכם מכור ברזל" כשם שהזהבי פושט ידו ונוטל הזהב מן הכור, כך הוציא הקב"ה את ישראל ממצרים. וכעובר שהוא נתון בתוך מעיה של בהמה והרועה נותן ידו ושומטו, כך הנסה אלהים לקחת לו גוי מקרב גוי ע"כ. וצריך להבין מדוע הוזקק המדרש לב' משלים ליציאתינו.

והמהר"ל בספרו היסודי על יציאת מצרים גבורות ה' (פ"ג) עומד בביאור ב' המשלים הללו, ונוקט שהם באים לתאר את ב' הקשיים שהיו ביציאה, אחד מצד מצרים ששלטו על ישראל בתוקף, ומחמת זה לא היו ישראל שייכים להקב"ה, והשני, מצד ישראל שלא נודעו כאומה.

וז"ל: באר בזה המדרש שני דברים גדולים מאוד שהיו במצרים, האחד, שהמצריים היו מחזיקין וגוברין עליהן בחזקת היד שלהם שלא יצאו ישראל מרשותם, השני מעצמם של ישראל שהיו בתוך מצרים כאלו היו מחוברין למצרים טפלים עמהם אין להם מציאות בפני עצמו. ולפיכך על הראשון אמר שהיו ישראל כמו הזהב שהוא בכור, שהאש פועל בזהב שבכור ומפסיק בין המוציא ובין הזהב עד שקשה ההוצאה מאוד, כך ישראל כאשר היו במצרים היו מצרים פועלים בהם ומשעבדין בהם ביותר והיו מושלים עליהם עד שקשה היה ההוצאה. וכנגד הב' אמרו שהיו ישראל דומין כעובר במעי בהמה מחובר לאם טפל אצלה שהוא ירך אמו ואין לו מציאות בעצמו... ע"כ.

והנה הח"ח (דבר בעיתו פ"א): משווה את מצבינו עתה בסוף גלות אדום, למצב גלות מצרים בענין הברור והצירוף הנזכרים במדרש הנ"ל, וז"ל: "ותדע עוד אחי כי אמנם כל ענין קושי גלותינו עתה ופזורנו בקצה הארץ בסוף הגלות הוא ענין בחינה שיתבחן ויתלבן כל איש ויצא מחשבותיו מכח אל הפועל. וכענין שאמר הכתוב (זכריה י"ג) "וצרפתים כצרוף את הכסף ובחנתים כבחון את הזהב" וגו' וענינו הוא כמו הצורף כשרוצה להסיר את הסיג מהכסף והזהב ולהוציא אותם מזוקק הוא משליך אותם לתוך כור הברזל שמזקקין שם ואז ע"י כח האש נבדל הפסולת והזהב יצא מזוקק. כן הוא בסוף הגלות כאשר שהוא סמוך לעת הגמול לשלם לאיש כמפעלו רוצה הקב"ה לזקק ולצרף את בניו ולהודיע לכל מי ומי שהוא לה' באמת ובתמים. ומי שהוא מחזיק עם ה' רק לפנים ובסתר הוא עושה כרצון רוע לבו וע"כ הוא מוכרח להתנהג עמנו באופן זה..." ע"כ דברי מרנא ורבנא הח"ח.

ב. לכשנתבונן במהותם של דברי הח"ח, נבין אולי יותר מהות מטרת התהפוכות שעוברות על כלל ישראל בעת

האחרונה, שכמו שיציאת מצרים לא היתה לכלל יהודי, אלא רק לאותה חמישית שהכירה במציאות ה', ולכן היא היתה כור ברזל ללבן ולצרף את הבריות, כך לפני שיבא משיח יהיו נסיונות שתכליתם ללבן, לצרף ולבדוק, מהי הפנימיות שיש בתוככי ליבו של כל יהודי, מה הוא עושה משום שכולם עושים, ומה עושה משום שהקב"ה ציוה...

ודוקא על ידי ביטול המסגרות, שיבוש סדרי הכוללים והישיבות, טלטול הבתי כנסיות ממקומן הקבוע, הפרעת תיפקוד בתי ספר וסימנרים לבית יעקב, וכל שאר ענייני אידשקייט, שהיפכו סדרי בראשית שכה הורגלנו אליהם, הא קגרים שיבורר כל אחד בעומק פנימיותו מהו באמת.

ויש שתמהים מה רצון ה' בכל תהפוכות אלו, ובפרט שראשי המוסדות כל כך מתאמצים לכונן את הלימודים, ובכל זאת הרבה ימים מתפספסים ואינם מצליחים להגיע לתיפקוד המקסימלי, וכל ההורים כואב להם כביכול משמים לא מכירים במאמציהם, ולא מצליחים להגיע לרצף לימודים, והילדים אינם מוצאים את מקומם וכו'. אבל באמת לפי דברי הח"ח יוצא, שאדרבה זהו רצון ה' שיבורר פנימיותו של כל יהודי באשר הוא, עד כמה הינו מחובר לתורה, והאם הוא מתפלל בשביל הקשר עם ה', ואיך הוא נראה כשהסדרים מתבטלים, ומה הוא עושה בזמנו הפנוי ואיך הוא מחנך את ילדיו, מה יש לו, ומה לא.

ג. גם אצלינו יש ב' בחינות כב' משלי המדרש: א. מצד טומאה שמקיפה אותנו כיום, בערות הארץ דכלי המזיה, שהם השער הנ' דטומאת ערות מצרים כנודע, ומי שנתון תחת זה, מאבד את הצטרפותו לה' יתב' רח"ל, כי אש הטומאה שבוערת בכל תגורי האינטרנט, מפרידים בין הנתונים בהם לבוראם, עד שקשה ההוצאה משם מאד. ב. מצידנו שאנחנו מחוברים לעולם כמו עובר בבטן אמו, שסגורים אנו בסגר של טבע המטביע אותנו בתוכו, וסוגר עלינו, ואפילו איננו מבינים מה עלינו לשאוף, ומה לעשות בכדי להשקיט את מידת הדין, ומה עלינו להתעורר עתה.

מבקשים אנו בפייט הקדוש קה אכסוף "הצל מאחרי.. לבלתי תהיה סגור מהם ששה ימים" שמונח בזה הכמיהה להיות מחובר לה' תמיד, ורואים בחוש שהיקף ה"סגר" אינו כפי שמחליטים, כי הסגר מצידנו שאנו נופלים תחת שלטון הטבע שסוגר עלינו, ולכן אין הרע יכול להשליט עלינו סגר, יותר משניתן להם רשות בהתאם למעשינו.

ולכן אנו מצידנו צריכים לזעוק לה', שכבר יוציאנו מגו גלותא, מהנסיונות הנוראים של טומאת שער הנ', סיומא דצירופא וליבונא דכור הברזל, ומשאר חיבורינו לעולם, שמטביעים אותנו במצולות הטבע, ונזכה לקבל רוממות הדעת, להבין את היקף עבודת ה' המוטלת עלינו להיות בשקיעות בלימוד בכל מצב, ובתפילה בדביקות בכל עת.

נושא הגיליון

'כיסוי שבת לעמפ'

תאורה מהודרת לשבת

'שאבעס לאמפ': בגיליון הקודם (מספר 294) התבאר דין 'טלטול תאורת חירום בשבת'. בהמשך לזה נעסוק בעז"ה בגיליון הנוכחי (מספר 295) בשאלה, האם מותר לפתוח ולסגור בשבת כיסוי של 'שבת לעמפ', עיקרי הסברות שנאמרו, וההבדלים בין הדגמים השונים, בצירוף תנאי ההיתר. [יש גם שאלה דומה, האם מותר לפתוח ולסגור בשבת דלת של ארון שקוף כעין ויטרינה של הנרות, או דלת של ארון חשמל, מטעם 'כלי שמלאכתו לאיסור' ודין 'בסיס'].

חובה להדגיש, לפי שיטת הפוסקים שמותר לטלטל את הנורה בעצמה שאינה בכלל 'מוקצה דשלהבת', כל שכן שמותר לפתוח ולסגור את הכיסוי שעל גבי האור, וכל השאלה מתחילה לפי הסכמת רוב הפוסקים האוסרים לטלטל את הנורה בעצמה משום 'מוקצה דשלהבת', האם מותר לפתוח ולסגור את הכיסוי שעל גבי מתקן האור?

נורת לד: גם להסכמת הפוסקים האוסרים לטלטל את האור בעצמו, ההידור הראשון שאפשר לעשות כמעט בכל הדגמים הוא, להכניס נורת לד ולא נורת ליבון. בנורת ליבון יש חוט להט, שלפי הרבה פוסקים דינה כשלהבת, ואילו בנורת לד או פלורסנט הוא רק חומר כימי שמאיר על ידי זרמי החשמל, ואף שלמעשה לא התירו לטלטלו מכל מקום מעיקר הדין אין בהם דין 'מוקצה

סוגי הדגמים של 'מנורות שבת' עם כיסוי לנורה

דגמי 'כשר לעמפ'

הדגם הראשון שהותקן בבתי חולים

דגם 'שב-לד'

דגם אור לשבת

מחובר לשקע או לקיר

עם זרוע מחובר לקיר

דבר העורך

את וְהָבָה בְּסוּפָה

מי כעמר ישראל: על עצם הדיונים והוויכוחים ההלכתיים על כל 'התקן חדש' שבא לעולם בעניני שבת ובשאר נושאים, התבטא גאון אחד שליט"א באופן נפלא 'מי כעמר ישראל', שלא ממהרים לקבל מיד כל שינוי וכל המצאה חדשה, לשימושם של רבבות אלפי ישראל, אלא דנים בכובד ראש על כל קוצו של יוד, ואם עלול להיות חשש מכשול וסרך איסור, עומדים על המשמר כחומה בצורה בכל תוקף, שלא יכנס לכרם בית ישראל אבני נגף וקולות בהלכה, בחייו של היהודי המקפיד על קלה כבחמורה.

דבר והיפוכו: כעת נבין יותר את העובדה שיש דבר והיפוכו בוויכוחים, ויש שתי דעות קיצוניות בין הצדדים, בהרבה נושאים בהלכה ובהשקפה, וכגון טלטול 'כיסוי שבת לעמפ' שמופיע בגיליון הנוכחי, שהרבנים המכשירים מברכים על הרעיון החדש, הכשר ומהודר מצד ההלכה, ויש בו מעלה מצד עונג שבת ויום טוב, וממליצים עליו את הפסוק (שמות י כג) וּלְכַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הִיָּה אֹר כְּמוֹ שִׁבְתָּם. ואשרי חלקם של המייצרים, שעשו דבר חשוב זה לכבוד שבת קודש.

ואילו הרבנים האוסרים טוענים בתוקף, נגד ההמצאות החדשות שלא שערום אבותינו, ולדעתם עדיף לחיות כמו אלפי שנים שעברו, שגידלו דורות ישרים מבורכים בלי להזדקק לפתרונות שנועדו להקל על החיים, ומבוססים על קולות בהלכה והיתרים קלושים.

כך היא דרכה של תורה, שמתווכחים בתוקף, וכלשון הגמ' (קידושין דף ל:). על הפסוק (במדבר פרק כא פסוק יד), אֶת וְהָבָה בְּסוּפָה, אפילו האב ובנו, הרב ותלמידו, שעוסקין בתורה בשער אחד נעשים אויבים זה את זה, ואינם זזים משם עד שנעשים אוהבים זה את זה.

וכל צד כיבד את הדעה השניה, ונוהגים כבוד זה בזה, כמבואר בגמ' (יבמות דף יד.). אף על פי שאלו אוסרים ואלו מתירים, לא נמנעו בית שמאי מלישא נשים מבית הלל, ולא בית הלל מבית שמאי.

בברכת התורה

עקיבא יוסף לוי

דשלהבת', ורק שהחמירו בזה משום 'לא פלוג', 'זילותא דשבתא', וטעמים נוספים. ובספר **תורת הבסיס** (פרק ב) ביאר את הענין במאמר מקיף ונפלא (13 עמודים) בביאור 'מוקצה דשלהבת'.

1. לעמפ כשר למהדרין

מקדמת דנא: הרעיון של 'מנורת שבת' כבר מופיע **בבן איש חי** (שנה שניה פרשת וירא), 'עשית להם תקנה שנייחו הנר בתוך חלון עמוק העשוי בכותל, ויעשו לחלון דלת', וסגירת הדלת תסתיר את אור הנר, ופתיחת הדלת יגרום שיכנס האור.

לראשונה: לפני קרוב לחמישים שנה הגו לראשונה **במכון מדעי טכנולוגי להלכה**, רעיון של תאורה חשמלית מיוחדת לשבת, שהותקנו בבתי חולים רבים לרווחת החולים ובני משפחותיהם, המדובר היה בפלורסנט קבוע לקיר, שמורכבת עליהם קופסא סגורה עם תריס נפתח ונסגר באופנים שונים לפי הצורך (בדגמים אלו שמחובר לקיר הוא ממש כמו דלת, ואינו מחובר לגוף תאורה, ולכאורה גם האוסרים דלהלן יתירו בזה, ואולי עדיין יכולים לומר שהכיסוי משמש רק את האור והוא בכלל המוקצה).

בארה"ב: לפני כ-17 שנה הופיע לראשונה בארה"ב לשיווק לציבור, מנורת שבת מיוחדת בשם 'כשר לעמפ' (ויש בה כמה דגמים), על ידי ר' **שמואל וועפער הי"ו**, הבעלים של חברת Koshers Innovations (כשר אינאוויישנס), שמאז כבר התפרסם בשיווק כמה מוצרים למהדרין, כמו, 'מברשת שינים מיוחדת לשבת' (בירור דינו הופיע בגיליון עומק הפשט מספר 244), 'שולחן אור' לבדיקת ירקות מחוקים, 'פלטת לשבת', 'פתחן שבת' לבקבוקי שתייה מפלסטיק, 'ספל מתקפל' לנטילת ידים במטוס, 'טישו חתוך' לשבת, ועוד.

המוצר קיבל מכתבי הסכמה מפורשים מטעם גדולי הפוסקים בחו"ל, **הג"ר שלמה אליהו מילר שליט"א** חבר מועצת בארה"ב (במכתב מתאריך ל' חשון תשס"ד), **הג"ר יחזקאל ראטה שליט"א גאב"ד קארלסבורג** (במכתב מתאריך אדר"ח אייר תשס"ד), **הג"ר חנוך הכהן עהרנטרייא שליט"א ראב"ד לונדון** (במכתב מתאריך ז' אב תשס"ד), **הג"ר דוד שחט שליט"א רב ומו"ץ בטורנטו**, **קנדה** (במכתב מתאריך כ"ח אלול תשס"ד), **בד"ץ פריז בחתימת הג"ר מיכל גוגנהיים שליט"א** (במכתב מתאריך כ"ג כסלו תשס"ה).

תנאי ההיתר: תנאי ההיתר של המכשירים, כולם פה אחד אוסרים לטלטל את גוף התאורה (חולקים על המתירים לטלטל את הנורה עצמה), ומתירים לטלטל את החלק העליון, מכיון שאינו מחובר לחלק התחתון [א.ה. המציאות היא שבדגם מתאריך ז' אב אפטר לשלוף בקלות את הכיסוי לגמרי, אבל אם מכניס נורה רחבה הכיסוי לא נשלף בקלות], והוא כלי היתר המיועד להסתיר את האור ולגלותו, ובלבד שלא יזיז את החלק התחתון, אבל לגעת מותר (ולכן עשו את גוף התאורה כבד קצת, שלא יזוז, בניגוד לדגמים אחרים שכן זזים). ומוצר איכותי זה מוסיף עונג שבת, ולימוד התורה וקיום המצות כראוי, ואין בו שום חשש טלטול מוקצה, ולקל בגי' יש'אל ק'ה אור' כ'מושב'תם.

ארץ המודש: מאז ועד היום, הופיעו הרבה דגמים של מנורות עם כיסוי מיוחד לשבת, ביניהם 'שב-לד' באישור **משמרת השבת**. חברות 'סהרה אלקטרוניקה' (דגם 'אור לשבת' OR LE SHABBAT), 'בית טופסן', 'שבת לייט' באישור **מכון מדעי טכנולוגי להלכה**, חברת OMEGA בדגם מיוחד לשבת. חברת 'קנדי' (KENNEDY) דגם 'אורלי מיוחד לשבת. חברת 'מולטי לד' בדגם שגוף התאורה מתחבר לשקע החשמל, ומכסה זז נפתח ונסגר. דגם הקבוע בקיר לכל אורכו, ויש בו דלת מסתובבת על ציר המכסה את נורת הלבד שבתוכה.

2. סברת האוסרים 'כשר לעמפ'

פולמוס מרתק: כאשר הופיעה לראשונה מנורת שבת 'כשר לעמפ', התעורר פולמוס עז האם יש על הכיסוי דין מוקצה, ונכתבו על כך כמה מאמרים. הראשון שפרסם מאמר לאיסור, **הג"ר יושע עסטרייכר שליט"א** (עץ חיים באבוב חלק ו עמוד שטע, הופיע בתאריך סיון תשס"ח). אחריו פרסמו מאמרים לאיסור, **הג"ר אלכסנדר אשכנזי שליט"א** (עץ חיים באבוב חלק ז עמוד שכא), **חבורת הלכות שבת ככולל אברכים תורה ויראה דרב"י מ'סאטמאר** (קובץ גינת ורדים חלק כג עמוד קלד, הופיע בשנת תשע"ה), ובשם **הג"ר חיים דוד כץ שליט"א** דומ"ץ דקהל ייטב לב סאטמאר בארא פארק (גינת ורדים עמוד קמה, קובץ הלכות לימי הקיץ). וכן מורה

לאיסור **הג"ר משה שאול קליין שליט"א** (בהוראה לרבני הילכתא). ובספר **טל לישראל** (ביטון, חלק א סימן לו אות ז) בשם **הגרי"ש אלישיב זצ"ל** שאין לטלטל את הכיסוי של המנורה שהוא עשוי למנורה, ומוקצה כדין 'בסיס לדבר האסור'. וכתב שם בהערה, שאין לסמוך הלכה למעשה על ההוראות שהביא, כי אם להאיר עיני המעיין. והובא בשם הגרי"ש (שלמי יהודה פרק ב הערה יא, אשרי האישי או"ח חלק ב פרק יז אות נא) דשומר הכלי נחשב משמש הכלי, ומוקצה מטעם 'בסיס'.

כלי שמלאכתו לאיסור: כתב **הפרי מגדים** (משבצות זהב סימן רעז ס"ק ח, אשל אברהם סימן רעז ס"ק ג), באותן כלי זכוכית שקורין לאנטעריין, שנותנין גר בתוכו, לא מבעיא אם הוא תלוש דאסור לטלטל דהוה כלי שמלאכתו לאיסור, ואפילו קבוע במסמרים על העמוד יראה דאסור לסגור הדלת קטן שבו, דמכל מקום כלי שמלאכתו לאיסור הוה בזה.

מוכח מדברי הפרי מגדים, שהדלת של מתקן הנרות מוקצה כדין כלי שמלאכתו לאיסור, ואם כן הכיסוי שעל ה'כשר לעמפ' הוא מוקצה כדין כלי שמלאכתו לאיסור, ואסור לפתוח או לסגור שהרי מטלטל מוקצה.

בסיס: שיטת **הב"ח** (סימן שח ס"ק י), שדין 'בסיס' נאמר רק כאשר האיסור מונח על ההיתר, ולא להיפך. ונחלק עליו **הפרי מגדים** (משבצות זהב הקדמה לסימן שח, משבצות זהב סימן שח אות יד), שמוקצה של בסיס נאמר גם כאשר ההיתר מונח על האיסור, אם הוא משמש לאיסור. והביא מה שכתב **בשו"ת אבן השרם** (סימן נב ג), שאם הניח מפתח על פמוט ליישרו שלא יכריע לצד השני, אסור לקחת את המפתח, עיין שם טעמו, ונחלק הפרי מגדים על טעמו, והסכים לדינו מטעם בסיס, שהמפתח נעשה בסיס, כי בסיס אינו רק במונח תחתיו, אלא כל שמשמש לאיסור הרי הוא כאיסור, ומסיק הפמ"ג ועדיין צ"ע.

ומפורש **במנחת שבת** (על קיצור שו"ע סימן פח ס"ק כב, וראה שיידי מנחה בסוף הספר זכור לאברהם), הובא להלכה בספר **תולדות שמואל** (מצוה לא סימן צט אות ח), אהיל שעל גבי המנורה, שהתועלת הוא להכהות האור קצת, יתכן שדינם כמשמשים לאיסור ומוקצה מדין בסיס כמו שכתב הפרי מגדים, וצ"ע וראוי להחמיר. **ובשו"ת באר מרדכי** (סימן כח), לגבי ארגז ברזל ובתוכו דולק נורת חשמל, אסור לפתוח כיסוי הארגז בשבת, על פי הפרי מגדים שאסר בדלת של לאנטעריין, וכל שכן שהפריד מגדים יאסור בכיסוי הארגז שהוא ממש כלי אחד.

אם כן גם הכיסוי של ה'כשר לעמפ' לפי שיטת הב"ח מותר, אבל לפי שיטת הפרי מגדים אסור בטלטול כדין מוקצה מדין 'בסיס' לנורה, והרי הכיסוי מביא תועלת לנורה, א. פלסטיק לבן בחלון, הגורם להפצת האור באופן שווה ונעים, ולא מסנוור את העיניים, וכאשר מסירים את המכסה אינו יפה כל כך. ב. על ידי נייר כסף שהוא כמין מראה הדבוק על הצד הפנימי של הכיסוי, שמגדיל את האור ומסייע להפצת האור כאשר פתוח (המציאות האמורה תלויה בדגמים השונים, ויש דגמים שהפלסטיק הלבן מורכב על הבסיס ולא על המסובב).

נגיעה ונענוע: לגבי נגיעה במוקצה עצמה, כתב **הרמ"א** (סימן שח סעיף ג). כל מוקצה אינו אסור אלא בטלטולו, אבל בנגיעה בעלמא שאינו מנדנדו, שרי. וכתב **המשנ"ב** (ס"ק יז) דעת **המגן אברהם והט"ז** שאם הנגיעה לצורך דבר המוקצה, צריך ליהזר שלא ליגע בו. **והבאר הגולה והגר"א והדרך החיים** נקטו כדעת **המגיד משנה** (הלכות שבת פרק כה), שנגיעה מותר בכל אופן, אם לא יבוא לנדנדו על ידי הנגיעה. והכרעת **המשנ"ב** (סימן שי ס"ק כב, סימן שיא ס"ק כא, סימן שכב ס"ק ג, סימן תקיג ס"ק ב וס"ק יב) לנקוט להלכה דלא כהמגן אברהם, ונגיעה בלא נדנדו מותר אפילו לצורך המוקצה. **ובשו"ע הרב** (סימן שי סעיף י), הביא את שתי הדעות ולא הכריע ביניהם.

ולגבי נגיעה על ידי דבר אחר שגורמת נענוע למוקצה, מבואר **במשנ"ב** (סימן רסה ס"ק י) שמתר כדין 'טלטול מן הצד'. ולדעת **החוט שני** (שבת חלק ג פרק מה ס"ק א, עמוד צו), אם נוגע במוקצה 'לצורך דבר המותר' אסור רק אם ודאי יתנדנד, אבל ברגיל להתנדנד מותר. ואם נוגע במוקצה 'לצורך דבר האסור', אף ברגיל להתנדנד אסור.

ואשר על כן, ב'כשר לעמפ' יש לחוש לשיטת הסוברים שאסור

ומבואר **בתהילה לדוד** (סימן שי ס"ק ז), שארון המכיל מוקצה, ואסור בטלטול כדין בסיס, מותר לפתוח ולסגור את הדלת, שהפתח אינו נצרך לבסיס, וכן מוכח ממה שכתב **המשבצות זהב** (סימן שט ס"ק א), שמפה המונחת תחת הנרות, רק אותו מקום מוקצה, ושאר המפה אינו מוקצה, שלא נצרך שאר המפה לבסיס (ארחות שבת חלק ב עמוד קסג פרק יט פתיחה לאות שיב).

בסיס: את הטענה של 'בסיס' דוחים בכמה אופנים.

א. הכרעת הפוסקים: בדברי **הב"ח** (הביאו הפרי מגדים משבצות זהב ס"ק יד) מפורש שלא נחשב בסיס, ו**בשו"ת אבני שהם** (סימן נג) שהביאו הפרי מגדים, מוכח שאינו בסיס. וכן נוקט להלכה **בדעת תורה למהרש"ם** (סימן שח טז), וגם **מנחת שבת** שצייד כהפרי מגדים, חזר בו בספרו **מנחה חדשה**, והסיק כשיטת הב"ח. וסתימת **השו"ע הרב והמשנ"ב ושאר אחרונים**, משמע דלא כפרי מגדים (הגרא"א וויינבערגער).

ב. חידוש: הפרי מגדים הוא חידוש, כי פשוט דין בסיס רק כאשר התחתון משמש לעליון ולא שהעליון משמש לתחתון (הגרש"א מילר). והפרי מגדים עצמו הניח בצ"ע.

ג. תועלת האדם: הפרי מגדים מדבר רק באופן שהמשמש הוא לתועלת המוקצה, כמו בנר ופמוט, אבל ב'כשר לעמפ', הכיסוי הוא לתועלת האדם, כאשר רוצה לגלות או להסתיר את האור, ואינו מייפה את האור (הגרש"א מילר). וכתב בספר **תורת הבסיס** (עמוד ש), בכיסוי רגיל ודאי מותר שהרי הוא לצורך האדם, ובכיסוי שמצופה בצד הפנימי נייר זכוכית או נייר כסף, כדי לחזק את זריקת קרני האור לחלל החדר, לכאורה הוא בכלל מוקצה דבסיס לשיטת הפרי מגדים, ויתכן מכיון שהאור כבר דולק היטב, והציפוי רק מוסיף תועלת יותר, אינו בכלל מסייע לעיקר הנר.

ד. אינו מחזיקו: הפרי מגדים שאוסר לטלטל את המפתח המיישר את הפמוט, הוא רק כאשר המשמש מחזיק את המוקצה ובכך דינו כבסיס, אבל ב'כשר לעמפ' אינו מחזיק את המוקצה (הגרמ"ש ז גולדמן). וכן מבואר **בארחות שבת** (חלק ב עמוד קנב הערה תכח), שרק כאשר ההיתר מחזיק את המוקצה דן הפרי מגדים שיהא עליו דיו בסיס, כעין שמצינו **בחיי אדם** (חלק ב כלל סז סעיף י) הובא **במשנ"ב** (סימן שי ס"ק לא) שאם יש מוקצה במגירת השולחן, גם השולחן דינו כבסיס. וכן העיד **הג"ר יצחק דרזי שליט"א** בשם **הגרי"ש אלישיב זצ"ל** (שלמי יהונתן מוקצה ב עמוד מז), שדברי הפרי מגדים הוא רק כאשר ההיתר אוהז את המוקצה שלא יפול, אבל היתר המונח על האיסור כדי לנאותו או לשמור מהאבק, לא נעשה בסיס. ובשלמי יהונתן יישב את הדברים, עם מה שכתב **בשלמי יהודה** (פרק ב) בשם **הגרי"ש שלדברי הפמ"ג** כיסוי לכלי חשמלי הוא מוקצה.

נענוע: את הטענה של נענוע דוחים בכמה אופנים, א. מצד הנגיעה הרי כבר הכריע המשנ"ב שמותר, וגם אם ודאי מתנענע מותר, כדין 'טלטול מן הצד לצורך דבר המותר' דהיינו לצורך שימוש האדם, והכיסוי נחשב דבר נפרד, ומהיכי תיתי שיחשב טלטול בידים.

ב. ולדעת **אחד מגדולי הוראה שליט"א** (בהוראה לרבני הילכתא) איסור הנגיעה הוא רק אם פסיק רישא שיתנענע, וכמו שמבואר **במשנ"ב** (סימן שט ס"ק טו) שהאיסור בנגיעה הגורמת נענוע, הוא רק בנגיעה שבודאי או קרוב לודאי תגרום נענוע, אבל אם אינו 'פסיק רישא' או קרוב ל'פסיק רישא' שיתנדנד, מותר כדין 'דבר שאינו מתכוין'. ולפי זה ב'כשר לעמפ' שאינו קרוב לודאי שיתנענע מותר. והוסיף הגרש"א מילר שבאותם דגמים שהוא 'פסיק רישא' שיתנענע הוראה היא לאיסור, למרות שמצד הדין היה מקום להתיר כדין 'טלטול מן הצד לצורך דבר המותר'.

ג. והוסיף **הג"ר ישראל בעלסקי**, שלדעתו יש 3 תנאים להיתר המנוגרים, א. שהמכסה יהיה נפרד לגמרי מגוף המנורה. ב. שלא תהיה שום אפשרות להגביר או להנמיך את עוצמת האור. ג. ראוי לכסות את מתג ההדלקה והכיבוי בדבק, כדי שלא יבוא להדליק ולכבות בשבת, כמו שרגיל בימות החול.

והוכיח כדבריו, ממה שכתב **השו"ע** (סימן רעז סעיף ה), מותר לכפות קערה על הנר בשבת כדי שלא יאחוז האור בקורה, וכתב **הט"ז** (שם ס"ק ח), אע"פ שמשמעות לשון השו"ע שההיתר רק במקום סכנה, יש להוכיח שמותר לכסות גם שלא במקום צורך גדול.

נגיעה במוקצה, וגם לשיטת המתירים נגיעה, כיון שהזזת הכיסוי עולה לגרום באופן שכיח לטלטול המתקן כולו, אסור לפתוח ולסגור את הכיסוי (הגר"א אשכנזי). ולדעת **הג"ר יצחק הכהן רובין שליט"א** (מאמר 'בענין השימוש במנורת שבת שמונתן בה כיסוי'), לגבי אותם מנורות שהזזת הכיסוי גורמת בהכרח להזזת בית המנורה, אין הדבר מוכרע די הצורך, האם נחשב טלטול מן הצד ומותר לצורך דבר המותר, או כיון שכל עיסוקו ונגיעתו במנורה וכיסויה, נחשב כטלטול בידים. ומסיק לדינא שאין להקל בדבר, ויש לחוש שנחשב טלטול גמור.

3. סברת המתירים 'כשר לעמפ'

המתירים: שיטת המתירים בנוסף לרבנים המכשירים הנ"ל, ביארו טעם ההיתר הרבנים דלהלן, **הג"ר ישראל בעלסקי זצ"ל** (שלחן הלוי חלק א פרק ז אות א עמוד עב, במכתב מתאריך ד תמוז תשס"ד), **הג"ר משה ידלר שליט"א** (בהוראה לרבני הילכתא), **בקובץ פרי עץ חיים** (בקובץ ו הופיע שיטת האוסרים, בחלק ז שהופיע בתאריך תשרי תשס"ט פורסמו כמה מאמרים להיתר) **הג"ר יואל מענדלאוויטש שליט"א** (גינת ורדים עמוד קמט, ערש"ק עקב תשע"ד, והוסיף שמוטל על הייצורן, להדגיש יותר על האריזה, שאסור לטלטל את הגוף תאורה, ורק הכיסוי מותר לטלטול), **הג"ר משה שניאור זלמן גאלדמאן שליט"א** (עץ חיים קובץ ז עמוד שכת), **הג"ר אלתר יצחק אייזיק וויינבערגער שליט"א** (עץ חיים קובץ ז עמוד של), **הג"ר משה מאיר לייפער שליט"א** (משמרת המועדות חלק ב עמוד תקנז, הופיע בשנת תשס"ו), **הג"ר ישראל נפתלי קרויס שליט"א** (נחלת ישראל פרק ב אות ז עמוד קפה), **והג"ר אליעזר הכהן רבינוביץ שליט"א** (בשיעור נפלא חשון תשפ"א, והוסיף שאם מסלק את הכיסוי בכניסת השבת, לפי כל הדעות מותר וכפי ששמע מהגרמ"ש קליין).

כלי שמלאכתו לאיסור: מה שהוכיחו האוסרים מדברי **הפרי מגדים** שאסור לסגור דלת קטנה של עששית, דוחים המתירים בכמה אופנים;

א. הכיסוי נפרד: האיסור של הפרי מגדים נאמר רק בדלת המחוברת לעצם הכלי והוא חלק מהכלי, אבל ב'כשר לעמפ' הכיסוי נפרד לגמרי, ואין חשש בטלטול הכיסוי.

ב. מלאכתו לאיסור: מבואר **בארחות שבת** (חלק ב עמוד כז הערה עא), בכוונת הפרי מגדים, שדלת העששית היא מכלל הבית המשמש להחזקת הנר, ואין לדלת שימוש אחר מלבד צורך הנר, וכשם שארנק המיוחד למעות דינו ככלי שמלאכתו לאיסור, כך העששית והדלת דינן ככלי שמלאכתו לאיסור אף כאשר אין בו נר. וכאשר דולק בו נר, אסור לטלטל כלל את העששית כדין בסיס לדבר האסור, אבל מותר לסגור את דלת העששית לצורך גופו ומקומו כדין כלי שמלאכתו לאיסור, והדלת לא נהפכת לבסיס.

וכתב **במשמרת המועדות** (שם), ב'כשר לעמפ' גם אם נניח כהפרי מגדים, אף שהנורה דינה, ומוקצה מחמת גופו, הכיסוי הוא רק ככלי שמלאכתו לאיסור כמפורש בפרי מגדים, ומותר לטלטלו לצורך גופו ומקומו, וכאשר פותח כדי להאיר את החדר, הוא בכלל 'צורך גופו'. וכאשר סוגר בכדי לכסות האור שמפריע לאדם, הוא בכלל 'צורך מקומו', כעין המבואר **במשנ"ב** (סימן שיא ס"ק יג), שמתיר להוציא את המת שהוא מוקצה מחמת גופו, בטלטול מן הצד, כדי שיוכלו הכהנים לשהות בבית, שהרי הוא בכלל טלטול מן הצד לצורך מקומו שמותר במת. הרי שהצורך בהמוקצה לא יהיה כאן, הוא בכלל 'צורך מקומו'. וכן הוכיח ממה שכתב **ביום יששכר** (על התוספתא) שמותר להוציא תפילין בשבת בשעה שצריך שלא יהיו בחדר, אף לסוברים שנחשב כלי שמלאכתו לאיסור, מדין 'צורך מקומו'.

ג. מלאכתו להיתר: גם אם הכיסוי מחובר לכלי, אינו חלק מהכלי עצמו, כיון שמטרת הכיסוי היא לשמש את האדם ולא את הנר, שאדבריה הוא עושה פעולה הפכית מלהאיר (משמרת המועדות). ומבואר **במנחת יצחק** (חלק ג סימן קלח), שמותר לפתוח ולסגור ברז המיחם, למרות שהמיחם עצמו מוקצה ואסור בטלטול, שאם מחובר לכלי חלק שיש בו שימוש מיוחד להיתר, ותחילת עשייתו לטלטלו לתשמיש היתר, אותו חלק אינו מוקצה. ודלתות הבית יוכיחו, שהבית מוקצה מחמת איסור מלאכה, ומותר לטלטל את הדלת לתשמישו, ואינו דומה לפרי מגדים, שהתועלת בדלת המנורה הוא לצורך המוקצה שלא יכבה הנר.

משיב כהלכה

ההגרלה השבוע על 100 שקל במזומן

שאלה: האם ומדוע מומלץ להדליק נרות שבת ויו"ט עם 'מצית הפלא'?

קיים מספר סוגים של 'מצית הפלא', והמשותף ביניהם שתוקנו באופן שלא יצטרך לעשות מלאכה אחרי הדלקת הנרות, וצריך לדעת האם ואיזה מעלה יש בהם?

מקורות: ארחות שבת (חלק ד פרק לג עמוד ע), שיעור הגרש"י שטיצברג שליט"א (ניתן להאזין ב'קו הילכתא' שלוחה 1), שמעתתא עמיקתא (גיליון תסג שמות תשפ"א), נועם שבת (גיליון 36 יתרו תש"פ).

במדור זה מופיעה שאלה שבועית בנושא הגיליון הבא, כל מי ששולח תשובה נכונה על השאלה נכנס להגרלה. ההגרלה על דעת רבני המפעל. התשובות המזכורות ישולבו במידת האפשר בגיליון הקרוב.

נא להעביר את התשובות עד יום ראשון הקרוב בערב (תשובה שתגיע אחרי יום ראשון תכנס להגרלה הבאה), בצירוף פרטי המשיב (שם, טלפון, מקום לימוד), באחת מהאפשרויות הבאות:

1. בקו 'הילכתא' טלפון 02-5377085 שלוחה 4
2. בעמדות 'נדרים פלוס' ו'קהילות', קופת 'הילכתא' גיליון 'עומק הפשט'
3. בפקס מספר 6507823-1532
4. במייל 5047867@gmail.com

הזוכה בהגרלת גיליון 294 בסך 100 שקל מזומן האברך החשוב הרב יחיאל אומן שליט"א כולל אבני קודש - רצופות, מודיעין עילית

מדור זה הוקדש השבוע לעילוי נשמת האשה הצדקנית מרת שושנה ב"ר בן ציון הורביץ ע"ה. נלב"ע כ"ח טבת תשע"ט ת.ג.צ.ב.ה.

בית הוראה הילכתא

דגם 'שב-לד' (SHABLED)

שב-לד: בשנים האחרונות הופיע מנורת 'שב-לד' עם כמה הידורים, בהסכמות של משמרת השבת הג"ר אליהו בייפוס שליט"א (במכתב מתאריך ט"ז טבת תשע"ח), בית דין לענייני כשרות של שיכון סיקוורא - הג"ר אהרן גולדמינצער שליט"א (במכתב מתאריך טז כסלו תשע"ח), הג"ר שמחה בן ציון אייזיק רבינוביץ שליט"א מחבר ספר פסקי תשובות (במכתב מתאריך ח סיון תשע"ז), הג"ר משה היינעמאן שליט"א מבלטימור ראש כשרות Star-K (במכתב מתאריך ז טבת תשע"ח).

בחוברת הסברה מבואר, שהמוצר מבוסס על הוראת הג"ר משה שאול קליין שליט"א, שבדגמים המצויים הכיסוי נהפך להיות חלק מהמתקן כי הוא משמש את האור, ולכן דינו כמוקצה מדין בסיס לדבר האסור, ואסור להזיזו אף לצורך גילוי וכיסוי האור. אבל בדגם 'שב-לד' המגירה אינה נחשבת חלק מהכלי שהרי יש שימוש נפרד במגירה, ושעון מובנה במגירה, וגם יש שימוש מעל הקופסא, וממילא דינו כבסיס לאיסור ולהיתר, ומותר לטלטלו לצורך דבר המותר. וגם לכל צורך יתכן שיהיה מותר.

עדכוני הלכה

זהירות מחשש צידה

לדעת הג"ר אברהם משה הלפרין שליט"א ראש מכון מדעי טכנולוגי הלהכה (אספקלריה גיליון יא טבת תשפ"א עמוד 14-13), מצד הדין אין הבדל משמעותי בין סוגי מנורות שבת המצויות בשוק, ובכולם מותר לפתוח ולסגור את הכיסוי, אף שגורם טלטול לגוף התאורה, בפרט במנורות של היום שכולם נורות לד (LED). עם כל זאת בדגמים באישור המכון, קיים אפשרות לקיבוע הגוף תאורה, כך שלא יהא בו כל תזוזה. ומסיים, במנורות שבת שיש להם חלל, נכנסים חרקים יתושים זבובים וכדומה, כי דרכם לימשך אל האור, ובסגירה הוא בגדר 'קרוב לפסיק רישא' שיעבור על איסור 'צידה דרבנן', ולכן במנורות אלו צריך לבדוק לפני הסגירה, אם אין שם מעופפים שונים, ולהפריחם החוצה.

נושא הגיליון הבא:

'מצית הפלא לנרות שבת'

טלו חלק בזיכוי הרבים העצום, והשתתפו בהוצאות הגיליון הבא

הגיליון נועד לעורר את לב הלומדים, נא לא לסמוך על הדברים הלכה למעשה בלי לעיין במקורות

אפשרות להנצחה לע"ג, לרפו"ש, וכדומה.

ניתן לשלוח רעיונות ותיקונים, הוספות והערות, להגדיל תורה ולהאדירה. אפשר לתרום עבור הוצאות הגיליונות בעמדות הממוחשבות של 'נדרים פלוס' ו'קהילות' ברחבי הארץ, תחת המדור 'קופות נוספות' לפי החיפוש: 'עומק הפשט'.

הילכתא

לדעת לחיות כהלכה

- גיליון שבועי עומק הפשט
- שיעורים וימי עיון
- בית הוראה טלפוני
- בירורי הלכה אקטואליים
- קו מידע הלכתי
- חוברות הדרכה

מכון הילכתא 02-535-0-535

מענה אנושי בית הוראה מערכת הגיליון

קו מידע הלכתי

02-5377-085

ניתן להאזין לשיעורים, הודעות, עדכונים, רישום להגרלות, ועוד...

לקבלת הגיליון במייל: 5047867@gmail.com

פקס: 02-6507823

פניני הלכה

חידושי הלכה

מראשי ורבני חבורות בישיבת מיר

גליון מספר 138

פרשת וארא

תשפ"א

כהן שאין לו טלית בנש"כ אם יכול לעמוד מאחורי הפרוכת ♦ הרב שמואל אורטל
שכח הזכרת רצה בבר המ"ז בשבת אם בנו הקטן יכול להוציאו ♦ הרב אברהם זנגר

הרב שמואל אורטל

כהן שאין לו טלית בנש"כ אם יכול לעמוד מאחורי הפרוכת

עובדא הוה בעשרה בטבת שחל בע"ש בעת נש"כ במנחה לא היו מספיק טליתות בבית הכנסת עבור כל הכהנים וחד הכהנים נשאר ללא טלית, והציעו שיעמוד מאחורי הפרוכת של ארון הקודש ויעשה שם נש"כ, ויל"ע אם הדבר מותר. ולמעשה נטל אותו כהן אחת מהמפות הפרוסות על השלחנות לכבוד שבת והתעטף בה.

הנה מבואר בסי' קכ"ח סל"א דלא ישא כפיו מי שהעם יסתכלו בו משום היסח הדעת כמבואר בב"י, ועי' מג"א ומשנ"ב שם שאם מכסה עצמו וגם עם הכיסוי עדיין יתנו בו הציבור עיניהם אין היתר בדבר. וא"כ בנידו"ד בכיסוי חריג זה, בין בפרוכת ובין במפת שלחן, יאסר משום היסח הדעת [ויל"ע בגוונא שיתעטף בחליפתו הוא או שיתעטף עם חבירו בטלית אחת].

אך בר מן דין יש לדון דהא יש בפרוכת קדושת בית הכנסת, ומצינו בסי' קנ"ד ס"ו בשם התרה"ד לענין כלונסאות המשמשות לפרוכת ארון הקודש, שאין לעשות מהן פחים שמסמנים בו הס"ת לקריאה לחובת היום בכדי שלא יטעו, הגם שסו"ס הקריאה היא מצרכי בית הכנסת, מ"מ חשיב הורדה בקדושה. ובאמת ד"ז צ"ב, אך מ"מ הכי פסק הרמ"א ע"פ הב"י, וה"נ יש לדון דאסור להשתמש בפרוכת בית הכנסת ככיסוי לצורך נש"כ, ומהיכי תיתי לחלק דצורך תפילה דברכת כהנים [שהיא חלק מסדר התפילה] שאני מעזר וסיוע בסימון הקריאה בתורה בס"ת.

ואם כנים הדברים יש לדון גם במפות בית הכנסת שיהא אסור להתעטף בהם לצורך נש"כ, שגם הם תשמישי בית הכנסת ואין להורידן מקדושתן. [אמנם בערוה"ש כתב שרגילות כיום להשתמש בספסלי ושלחנות בית הכנסת וממילא הווי כלב ב"ד מתנה עליהו. ויל"ע אם זהו גם בתשמישי מפות המיועדות לכיסוי שולחנות בית הכנסת].

ובפשטות נראה למעשה דמותר להתעטף בפרוכת כיון שהיא משימושי תפילת ביהכ"נ. ועי' שו"ת אגרו"מ [או"ח ב מז] שהביא פי' קרבן העדה גבי ספסל שלפני ארון הקודש שעושין בו תשמיש לעלות להארון להוציא משם הס"ת שאף שאין תשמיש זה להארון אלא להאנשים אבל כיון שהוא תשמיש מוכרח בביהכ"נ לצורך התפלה הוא בקדושת ביהכ"נ יותר מספסלים ע"ש. ויש ליישב מהא דאסור לעשות הכלונסאות לצורך הס"ת, וצ"ע.

בימת בית הכנסת בחצר

ומעתה יש לדון באלו המוציאים את בימת הקריאה לצורך מנין

בחצר, דאף היא יש לה קדושת בית הכנסת, וכיצד מוציאים אותה לצורך המתפללין.

והנה בפשטות כיום אין גדרה כ'תשמיש קדושה' מחמת אותם פעמים שנשמט קצת המטפחת מתחתיה והשולחן משמש בעצמו לס"ת, וכבר דברו בזה הפוסקים שכיום שיש מפה עם ניילון העשוי באופן שלא ינוד ממקומו ואין גוף הס"ת נוגע לעולם בבימה עצמה אין חשש בדבר, אבל מ"מ יש לה קדושת ביהכ"נ.

והנה באופן שיש קדושה בבימה מדין תשמיש לס"ת, כמדומה דליכא הורדה מקדושה כאשר מביא אותה לקריאת התורה במקום שאינו בית הכנסת, דיתכן שאין כאן 'בכלל מאתים מנה', וכאשר היא ממשיכה לשמש כתשמיש קדושה [שהיא דרגה גבוהה בהרבה מקדושת בית הכנסת כמבואר בריש פ' בני העיר דמוכרין בית הכנסת לקנות בדמיו מטפחות ספרים דמעלין בקודש אך לא להיפך דאין מורידין] אין בה גם קדושת בית הכנסת. או באופ"א שגם אם באמת יש לה גם קדושת בית הכנסת מ"מ כל שהוא משמש את עיקר יעדו לקריאת ס"ת עליו, אין מתייחסים לענין קדושת הבית הכנסת לחשבו כ'הורדה בקדושה' מה שאין קורין בה בבית הכנסת.

ומצאתי בס"ד בפ"י ר"א מן ההר ריש פ"ד דמגילה שבאמת כתב דכיון דהבימה היא המעמיד לס"ת המונח על המפה, חשיבא איהי גופא תשמיש קדושה אף שאין הס"ת נוגע בה, ואמנם הפוסקים בסי' קנ"ד לא הכריעו כן להלכה, אך דבריו הם צירוף נוסף להקל.

[ומצאנו נפ"מ נוספות אם חפץ מוגדר כתשמיש קדושה או כקדושת ביהכ"נ, לענין מכירת זט"ה אי מפקיעה אותו מקדושתו, דביהכ"נ יוצא לחולין, ואילו לענין תשמישי קדושה האריך הביאור הלכה קנ"ד ס"ג בשיטות הראשונים לכאן ולכאן אי פקעה קדושתו או לא, ומסקנתו דאין להקל. וכמ"כ כתב המשנ"ב סי' קמ"א סק"ד דמותר להשען על הבימה ואסור להשען על המפה שעליה דהויא תשמיש לס"ת, ואילו הבימה היא תשמיש בית הכנסת ומיועדת לשימושי המתפללים כספסלים ושלחנות].

ויתכן דכיון שהרגילות לעתים גם בשנים כתיקונן להוציא הבימה לסוכת ביהכ"נ וכדו' ביום שמחת תורה לצורך קריאות נוספות, על כן שייך כאן לב ב"ד מתנה, [וכבר מצינו בריש פ"ב דתענית 'מוציאין התיבה לרחובה של עיר' ושם מתפללין, והתיבה בפשטות היא ההיכל שהיא ארון הקודש כמבואר בב"י או"ח סוסי' ק"נ ע"ש].

ובדומה לזה שמעתי ממורי ההוראה סברא להתיר ד"ז מחמת שבעיקר קדושת הבימה מצינו שהתנו עליה תנאי ב"ד על שימושים של הנחת סידורים וטליתות מחמת שאין נזהרים, ואמנם הפוסקים כתבו דדוקא על מה שהתנו התנו ולא על שאר שימושים אחרים וכדהכריע המשנ"ב סקל"ו בשם הא"ר, מ"מ יש בזה סניף להקל בפרט להך סברא דמצוי שימושים נוספים וכנ"ל.

ולענין הוצאת ספסלי בית הכנסת כבר עמד בזה הערוה"ש [קנ"ד י"ב] וכתב בזה"ל 'עינינו הרואות ששואלים ספסלי ושולחנות של בהכ"נ ומנורות לבית השמחה והרי איסור גמור הוא, אלא ודאי צ"ל דהוי כאלו התנו מעיקרא כיון שהמנהג כן'.

הרב אברהם זנגר

שכח רצה בברהמ"ז אם בנו הקטן יכול להוציא

שכח להזכיר רצה בברהמ"ז בשבת ביום לאחר שקידש מוקדם בבוקר ואכל עוגה

הוי עובדא באחד שבירך ברהמ"ז לאחר הסעודה בשבת ביום ושכח להזכיר רצה, והנה הזכרת רצה מעכבת בב' הסעודות הראשונות, אולם אותו אחד כבר קידש על היין ואכל עוגה בבוקר לאחר התפילה כותיקין, ובאופן זה האריך הקה"י ברכות סי' כ"ה לדון אם הזכרת רצה מעכבת בסעודה שלאחריו, ויסוד ספיקו הוא דלפ"ד הראשונים דס"ל דיוצאים יד"ח סעודת שבת בפת הבאה בכיסו נמצא שהסעודה שלאחריו היא סעודה שלישית ואינו חוזר, ועוד כתב דבעוגות המצויות יש עוד ספק שמא הוי פת גמורה (דמטעם זה אין אנו מברכים עליהם מזונות בתוך הסעודה) ולכו"ע יוצאים בהם יד"ח סעודת שבת, ומאידך גיסא יש ספק גם לצד השני שמא ההזכרה מעכבת גם בסעודה שלישית כמבואר בט"ז סי' קפ"ח ס"ח ובמשנ"ב שם, ע"ש בכל דבריו, והסיק דמספק א"א לחזור ולברך. ובספר ארחות רבינו ח"ג עמ' רל"ה וספר אמרות משה עמ' קכ"ג מובא שהקה"י אמר שהחזו"א הסכים להורות למעשה כדבריו, וכן הביא בכה"ח סי' קפ"ח סק"מ מכמה פוסקים בשם שו"ת דברי דוד סי' פ"ו שלא יחזור לברך בכה"ג, ובקובץ דרך כוכב מיעקב ח"ו מובא בשם גאב"ד טשעבין בעל הדובב מישרים זצ"ל שהורה למעשה שלא יחזור אחר שראה את דברי הכה"ח הנ"ל. [ועי' בספר בר אלמוגים סי' ע"ג וספר בירורי ברכות סי' קנ"ג הרחבה רבה בענין זה]. ובקה"י שם כתב בסוף דבריו דלמעשה בודאי ראוי ליטול ידיו ולאכול שוב פת כדי לחזור ולברך ברהמ"ז ולהזכיר רצה.

שכח רצה בברהמ"ז האם יכול לשמוע מקטן

והנה יש עוד עצה שיבקש מאחר שיוציאונו בברהמ"ז, אולם בעובדא הנ"ל היה המעשה שכבר בירכו בני הבית מלבד אחד מהבנים שלא הגיע למצוות, ויש לדון אם יכול להוציא יד"ח, דהא בעלמא מי שאכל כדי שביעה ונתחייב בברהמ"ז מדאו' אינו יכול לצאת יד"ח מקטן שאינו חייב אלא מדרבנן.

ובפשוטו נראה דיכול לצאת ע"י קטן, דמן התורה כבר יצא יד"ח בפעם הראשונה, דהא הזכרת רצה אינה אלא מדרבנן, ושוב יכול לצאת יד"ח מהקטן כמו באופן שהגדול אכל כזית וחייב בברהמ"ז מדרבנן דיכול לצאת יד"ח מקטן כמבואר בשו"ע סי' קפ"ו ס"ב.

לצאת יד"ח קידוש על הכוס מקטן

ומצאנו דוגמא לזה באחרונים שהביא המשנ"ב סי' רע"א סק"ב דאע"פ שא"א לצאת יד"ח קידוש מקטן לפי שחובת קידוש דאו', מ"מ לאחר שהגדול התפלל יכול לצאת יד"ח קידוש מקטן, לפי שמה"ת יוצאים יד"ח קידוש בתפלה לד' המג"א שם ואינו חייב לקדש על הכוס אלא מדרבנן.

תקע בשופר הפסול מדרבנן האם יכול לשמוע עתה התקיעות מקטן

ועד"ז נראה דמי שתקע בשופר הפסול מדרבנן ושוב שמע תקיעות מקטן יצא יד"ח, דמן התורה יצא יד"ח בתקיעות הראשונות, אלא דכיון שהיה השופר פסול מדרבנן הרי הוא מחויב מדרבנן לתקוע שוב, ועל כן שפיר יוצא יד"ח מקטן

המחויב מדרבנן כמותו, [אלא דאם כבר תקע הקטן לעצמו אינו יכול להוציא לפ"ד כמה אחרונים דס"ל דליכא דין ערבות לקטן, ודין יצא מוציא בשופר לדעת הרבה ראשונים הוא ג"כ מדין ערבות, אך מ"מ אם הקטן תוקע לעצמו בודאי א"צ לדין ערבות ושפיר יוכל להוציא את הגדול החייב מדרבנן כמותו].

נטל לולב הפסול מדרבנן האם יכול עתה ליטול לולב שהקנה לו קטן

וכן מי שנטל לולב הפסול מדרבנן ואח"כ נטל לולב שהקנה לו קטן שהגיע לעונת הפעוטות דיכול להקנות מדרבנן י"ל דיצא, דהא דמבואר בסי' תרנ"ח ס"ו וביה"ל שם דאין להקנות הלולב לקטן לפי שקטן קונה ואינו מקנה, ומבואר שם דהיינו אף בקטן שהגיע לעונת הפעוטות, הטעם הוא משום דחיישינן לדעות דקנין דרבנן לא מהני לדאורייתא כדביאר במחנה אפרים המובא במשנ"ב שם סק"י, אבל בציור הנ"ל שכבר יצא יד"ח מה"ת ואינו מחויב עתה אלא מדרבנן שפיר י"ל דיוצא יד"ח ע"י לולב שהוא שלו רק מדרבנן.

מכירת חמץ בקנין דרבנן אחר ביטול

וכן מצאנו במקור חיים סי' תמ"ח סק"ה וסק"ט וקצוה"ח סי' קצ"ד סק"ד ועוד אחרונים לענין מכירת חמץ דאף אם קנין אגב הוא קנין דרבנן וקנין דרבנן לא מהני לדאורייתא, מ"מ במכירת חמץ מהני, לפי שמדאו' בביטול סגי ואינו חייב למכור אלא מדרבנן, ולזה בודאי מהני קנין דרבנן. [אך לדינא חלקו עליהם הרבה אחרונים מטעם אחר, דביטול ומכירה הוו סתירה זל"ז, דאם דעתו למכור בע"כ אינו מבטלו ואכ"מ].

דעת תוס' דכל היכא דפסלו חכמים מצוה דאו' לא יצא יד"ח אפי' מדאו'

אמנם לענין ב' הציורים הנ"ל דתקע בשופר הפסול מדרבנן או נטל לולב הפסול מדרבנן, הנה הפמ"ג בפתחה כוללת ח"ג ז-ח נקט דכל כה"ג תלוי בפלוגתת הראשונים (תוס' סוכה ג. נגד הר"ן יב: ופסחים כה: והריטב"א שם כח. ויומא לז: גבי מי שאכל בסוכה ושלחנו בתוך הבית אם יצא יד"ח מדאו' ורק מדרבנן לא יצא או אף מדאו' לא יצא, דיש כח ביד חכמים לעקור את קיום המצוה מה"ת (הובא בביה"ל סי' תרל"ד ס"ד), ונקט הפמ"ג דהיא פלוגתא כללית אם כל היכא דפסלו חכמים מצוה דאורייתא לא יצא יד"ח רק מדרבנן או אף מדאורייתא לא יצא יד"ח, והארכנו בזה במק"א, ולדבריו לד' תוס' בסוכה חייב לתקוע וליטול לולב שוב באופן המועיל מדאו'.

ובספר בר אלמוגים למו"ר הגר"א גנחובסקי זצ"ל (סי' ס"ט עמ' שני"ה) ושו"ת תשובות והנהגות (ח"ב סי' קכ"ו) דנו כן גם לענין מי ששכח רצה בברהמ"ז, דלפ"ד הפמ"ג י"ל דלא יצא יד"ח מה"ת ועל כן לא יוכל לצאת יד"ח מקטן, וכ"כ הפמ"ג שם לענין קידוש בתפלה דלפי דבריו לא יצא יד"ח מה"ת אחר שתקנו חז"ל לקדש על הכוס דוקא (ודלא כד' המג"א הנ"ל) ועל כן לא יוכל לצאת יד"ח מקטן. וכ"כ הפמ"ג בסי' קפ"ז סק"ג לגבי מי ששכח ברית ותורה בברהמ"ז ובסי' תפ"ה א"א סק"א לגבי מי שאכל מצה שלא בהסיבה דבכל אלו לא יצא מה"ת לפ"ד תוס' הנ"ל.

אולם בפשוטו נראה דגבי הזכרת רצה גם לדעת הפמ"ג יצא יד"ח מה"ת, דרק היכא דמדרבנן לאו מידי קעביד ס"ל לפמ"ג דלא יצא יד"ח מה"ת, אבל לענין השוכח הזכרה בברהמ"ז כבר הוכיחו רבים מכמה דוכתי דלא חשבינן ליה כמאן דלא בירך כלל, אלא שם ברהמ"ז עליה ורק משום חסרון הזכרה צריך לברך שוב, ואחד מהראיות הוא מהמבואר בשו"ע סי' קפ"ח ס"ט דג' שאכלו בשבת ושכחו להזכיר רצה יצאו ידי זימון אע"פ שצריכים לחזור ולברך, [והרחבנו בזה בספר בירורי ברכות בהערות לחידושי הגר"א גנחובסקי זצ"ל סי' ח'].
וגם בעיקר דברי הפמ"ג לענין קידוש, הלא במג"א ושאר האחרונים מבואר שלא כדבריו דיוצאים בתפלה יד"ח קידוש מדאו', וכן מפורש בכמה ראשונים (ריטב"א שבת כג: וסט.; תוס'

לחלק בין תקנות דרבנן שהם סייג וגדר לדאו' לתקנות שהם תוספת על הדאו'

ורבים דנו לחלק, דרך באופן שמשום סייג וגדר למצוה דאו' תקנו חז"ל לקיימה באופן מסוים ס"ל לתוס' דהפקיעו קיום המצוה מה"ת אם לא קיים כתקנתם, אך במקום שהוסיפו פרטים בקיום המצוה כגון הסיבה או קידוש על הכוס וכדו' ואי"ז משום סייג וגדר לעיקר המצוה דאו', בזה לא הפקיעו הדאו', [וניחא בזה ד' המשנ"ב שנקט דלא כהפמ"ג לענין קידוש, ואילו לענין אכל בסוכה ושלחנו בתוך הבית הביא הביה"ל סי' תרל"ד ס"ד ד' התוס' דלא יצא מדאו'].

ומגאון א' שליט"א שמעתי להוסיף בזה דבר נחמד, דהנה בשבת כג. איתא גבי נר חנוכה 'היכן ציונו מלא תסור', ואילו ביבמות כא. גבי שניות לעריות הביאו הדרשא 'ושמרתם את משמרת עשו משמרת למשמרת', ובפשוטו הביאור בזה דהמקור הראשון הוא על תקנות ומצוות חדשות שתקנו רבנן כמו נר חנוכה, והמקור השני הוא על סייג וגזירה כדי להעמיד המצוות ואיסורים דאו'², ולפ"ז י"ל דבהך קרא נתחדש דיש כח ביד חכמים לשנות אופן קיום המצוה דאו' משום סייג ומשמרת לתורה, דפסוק זה מתייחס לבי"ד שישמרו משמרת התורה ע"י גזירותיהם, אבל לא תסור קאי על היחיד שישמע לבי"ד ובה לא נתחדש דיש כח לחז"ל לשנות דיני התורה.

אם כשתקנו רבנן איך לקיים מצוה דאורייתא החמירו בתקנתם כדאורייתא

עוד דן בספר שלמי תודה להגרב"צ פלמן זצ"ל (יר"ט סי' י"ב סק"ב ד"ה ומיהו) דכיון שאכל הגדול כדי שביעה ונתחייב בברהמ"ז מדאו', אזי כיון שתקנו רבנן דצריך להזכיר רצה בברהמ"ז ואם לא הזכיר לא יצא יד"ח, אפשר שהחמירו בו חכמים שיהא כדאו' ואינו יכול לצאת ע"י מי שאינו חייב בברהמ"ז אלא מדרבנן, והביא דוגמא לזה מד' הצ"ח שצידד דאף מי שאכל פחות מכדי שביעה ונסתפק אם בירך ברהמ"ז חוזר ומברך, דכיון דעצם הברכה הוא דאו' החמירו חכמים בספיקו אפילו בשיעורא דרבנן ע"ש (הובא בשעה"צ סי' קפ"ד סק"ז), וא"כ י"ל דאף דלא קי"ל הכי זהו משום שלא נתחייב מדאו' כלל, אבל כשנתחייב בברהמ"ז מדאו' ורבנן תקנו דבלא הזכרת רצה לא יצא יד"ח אפשר שהחמירו בו כדאו'.

אך כתב דמסברא לא נראה כן, אלא כיון דסו"ס אינו מחויב עתה אלא מדרבנן שפיר יוצא יד"ח ע"י מי שחייב מדרבנן, והביא ראה לזה מדברי הגרע"א ברכות כ: שנקט דלמ"ד דמדאו' הרהור כדיבור אפשר לצאת יד"ח ברהמ"ז ע"י מי שחייב מדרבנן, דלגבי דאו' יוצא בהרהור ולגבי דרבנן יוצא ממי שחייב מדרבנן.

והנה ראה זו יש מקום לדחות דהתקנה דרבנן דהרהור לאו כדיבור לא נאמרה במסוים על ברהמ"ז, אבל הזכרת רצה שנאמרה במסוים על ברהמ"ז י"ל שהחמירו בו כברהמ"ז עצמו.

אך מ"מ נראה להוכיח דלא כעיקר סברתו, דהא מי שמסופק אם הזכיר רצה נחלקו הפוסקים אם חוזר, ויסוד הפלוגתא היא אם אמרינן דחזקה שלא הזכיר, עי' משנ"ב סי' קפ"ח סקט"ז ושעה"צ שם, אבל בספק גרידא כו"ע מודו דאינו חוזר, וכן בביה"ל סוס"י קפ"ז הביא מהח"א דבספק אם אמר ברית ותורה תלוי בפלוגתא

הפוסקים אם הזכרת ברית ותורה היא מדאו' או מדרבנן, הרי שלא החמירו בזה רבנן כדאו' שיצטרך לחזור בספק, וא"כ ודאי דלא החמירו בזה שיצטרך לצאת ממי שמחויב מדאו'. [וביותר מצאנו בפמ"ג שצידד בכמה דוכתי דאף לפ"מ שחידש עפ"ד תוס' בסוכה ג. דכל מצוה שלא עשאה באופן שתקנו חכמים לא יצא יד"ח מדאו', מ"מ כשיש לו ספק אם קיים מה שתקנו חכמים דינו כספק דרבנן לקולא משום דמ"מ הכי אתני שלא להחמיר בספיקו, עי' פמ"ג סי' רע"א א"א סק"א לענין ספק אם קידש על הכוס, ובסי' ש"ג מ"ז סק"ט לענין קרא ק"ש כנגד פאה נכרית דהוי ספק דרבנן אם יצא יד"ח, והרחיב בזה בפתיחה כוללת ח"ד סק"א].

אם קטן הוא תרי דרבנן לגבי הזכרת רצה

עוד דנו בספר בר אלמוגים שם וכע"ז בספר שלמי תודה שם דלא יוכל הקטן להוציא את הגדול מטעם אחר, דהא דעת כמה ראשונים דקטן שאכל כזית אינו יכול להוציא גדול שאכל כזית בברהמ"ז לפי שהקטן הוא תרי דרבנן והגדול הוא חד דרבנן, וכתב במשנ"ב סי' קפ"ו דיש להחמיר בזה, וא"כ בניד"ד נהי דלגבי עיקר הברהמ"ז הוי הקטן חד דרבנן לפי שאכל כדי שביעה, אבל לענין הזכרת רצה הוי תרי דרבנן, דהא עיקר חובת ההזכרה אינה אלא מדרבנן, וא"כ י"ל דלא יוכל להוציא בהזכרת רצה.

לצאת מחבירו ברהמ"ז אך רצה יאמר בעצמו

עוד דנו שם דאם כנים דבריהם יש לדון אם יועיל שהגדול ישמע כל ברהמ"ז מהקטן אבל רצה יאמר בעצמו, וכתבו דלכאו' דבר זה תלוי בפלוגתת האחרונים אם מהני שומע כעונה לחצי ברכה או לא, דכולו באמירה או כולו בשמיעה בעינן, ובשלמי תודה כתב ד"ל דהכא עדיף דהוי חובת הזכרה בפנ"ע ע"ש, וכ"כ בספר שש"כ (פרק מ"ז הערה ק"ע) בשם הגרשז"א זצ"ל לענין הזכרת ברית ותורה דיש מקום לומר דהוי חובת הזכרה בפנ"ע ולכך י"ל דאין בזה חסרון של חציו באמירה וחציו בשמיעה כמו שנקט הגרע"א בברכות כ: דהשמוע ברהמ"ז מאשה יכול לומר ברית ותורה בעצמו כדי לצאת יד"ח להדעות דאשה פטורה מאמירת ברית ותורה ולכך אינה יכולה להוציא בזה, אך אפי' לפ"ד החזו"א סי' כ"ח סק"ו שנקט דלא כד' הגרע"א, דאינו יכול לומר ברית ותורה בעצמו משום החסרון דחציו בשמיעה וחציו באמירה, מ"מ לענין הזכרת רצה או יעלה ויבא מסתבר דכו"ע מודו דיכול לאומרו בפנ"ע, דהא הוי ענין בפנ"ע, וראיה לדבר דהא אם נזכר לאחר הברכה שלא אמרו הרי הוא משלימו בברכה בפנ"ע. אך בספר בר אלמוגים סי' צ"ה עמ' תצ"ג נקט דאין חילוק וגם בזה לא מהני להשיטות דאין שומע כעונה לחצי ברכה.

אם בן א"י יכול להוציא בן חו"ל בברהמ"ז ביו"ט שני של גלויות

ויש עוד נפ"מ בנידון זה, אם בן א"י יכול להוציא בן חו"ל בברהמ"ז ביו"ט שני של גלויות והבן חו"ל יאמר בעצמו יעלה ויבא להדעות דאין שומע כעונה לחצי ברכה, ואכמ"ל.

בד' החזו"א דכל שיש דין ערבות על עיקר החיוב יכול להוציא גם במה שאין לו דין ערבות

נחזור לעיקר הנידון אם קטן יכול להוציא גדול בהזכרת רצה בברהמ"ז או דאינו יכול הואיל והוא תרי דרבנן לגבי הזכרת רצה והגדול הוא חד דרבנן.

ואחר שכתבתי זה ראיתי בסמ"ג מ"ע כ"ט שכתב ושני מקראות יש זכור בלוחות ראשונות וזכרת באחרונות להשמיענו שתי זכירות אחת בתפלה ואחת על הכוס עכ"ל.

² ועי' בהקדמת הרמב"ם למשנה זו"ל; נמצא לפי הכללים שהקדמנו שכל הדינים הקבועים בתורה נחלקים לחמשה חלקים וכו' והחלק הרביעי הם הדינים שקבועים הנביאים והחכמים שבכל דור ודור על דרך הגדר והסייג לתורה, והם שצוה ה' לעשותם באופן כללי באמרו ושמרתם את משמרת, ובא בקבלה עשו משמרת למשמרת, והם שקוראים אותם חז"ל גזרות' וכו' עכ"ל.

¹ אך יש מקום לדחות דס"ל לראשונים ואחרונים הללו דהתקנה דרבנן לקדש על הכוס היא חובת קידוש נוספת מדרבנן מלבד החיוב קידוש דאו' לקדש בדברים, ולא באו חז"ל לתקן האופן איך לקיים הקידוש דאו', [וכעין הבדלה שיש בה ב' חיובים, להבדיל בתפלה ולהבדיל על הכוס, ומדאו' בחד מינייהו סגי, ואמנם בקידוש בודאי יכול לקיים ב' החיובים הדאו' והדרבנן בבת אחת אך מ"מ ב' חיובים הם], וכבר האריכו האחרונים בנידון זה, וז"ל האג"מ אר"ח ח"ד סי' ס"ג; 'ולכן י"ל דהוא ענין קידוש אחר, דלבד הזכרה בדברים בעלמא שלא על היין איכא חיוב מן התורה או מדרבנן לקדש על היין והם שתי מצות וכו'.

חיוב ברהמ"ז בשבת ויו"ט הוא משום ב' דינים א. חיוב ברהמ"ז ב. חובת הזכרה מעין המאורע

אולם יש להעיר על עיקר דברי הבר אלמוגים והשלמי תודה, דנהי דמסתבר דאם יכול הקטן להוציא את הגדול בעיקר ברהמ"ז יכול להוציא ג"כ בהזכרת רצה, והכי משמע מסתימת הפוסקים כאמור, מ"מ בניד"ד יש לדון גם על עיקר ברהמ"ז דלא יכול הקטן להוציא, דהכא הלא כבר בירך הגדול ברהמ"ז ויצא יד"ח עיקר החיוב וכל חובת הגדול לחזור ולברך היא רק כדי לקיים חובת הזכרת רצה (כמו שהארנו להוכיח בספר בירורי ברכות בהערות לחידושי הגר"א גנחובסקי סי' ח), ובזה י"ל דגרע ואינו יכול להוציא כלל ברהמ"ז הואיל וחובת ההזכרה אצל הקטן אינה אלא תרי דרבנן.

[ואין להקשות דא"כ גם בפעם הראשונה נימא דהגדול מחויב לברך ברהמ"ז מצד ב' חיובים, חדא מצד עיקר ברהמ"ז ועוד מצד חובת ההזכרה, וא"כ לא יוכל הקטן להוציא יד"ח ברהמ"ז אלא לענין עיקר חובת ברהמ"ז ולא לענין חובת ההזכרה. זה אינו, דשפיר י"ל דבפעם הראשונה לא רמי עליה חיוב הברכה כי אם מחמת חובת עיקר ברהמ"ז ולא מחמת חובת ההזכרה, ורק כששכח ההזכרה מתחדש עליו חובת ברכה בשביל ההזכרה, וחילוק דומה אמר מו"ר הגר"א גנחובסקי זצ"ל בשם יבלח"ט מרן הגר"ד לנדו שליט"א והבאנו הדברים בספר בירורי ברכות שם הערה ו' אות ד' ואכמ"ל, ועוד י"ל דאחר שמוציא את הגדול מצד חובת ברהמ"ז יכול הגדול להשתמש בזה ג"כ לחובת ההזכרה, וכבר דנו בזה בכמה דוכתי, כגון כשחל יו"ט שני של גלויות בשבת אם יכול בן א"י להוציא בן חו"ל בקידוש ביום וכן בהבדלה במוצ"ש, דמאחר ומוציאו בקידוש והבדלה של שבת י"ל דיכול הבן חו"ל להשתמש בזה גם לחובת יו"ט ידידה אע"פ שהבן א"י אינו בר חיובא לענין זה, עי' ספר יו"ט שני כהלכתו פ"ח סט"ו ואכמ"ל.]

ועד"ז יש לדון לגבי בן א"י הבא להוציא בן חו"ל ברהמ"ז ביו"ט שני של גלויות, דאף אם נימא דיכול להוציא בעיקר ברהמ"ז והבן חו"ל יאמר בעצמו יעלה ויבא, מ"מ אם שכח הבן חו"ל להזכיר יעלה ויבא וצריך לחזור ולברך ברהמ"ז אין הבן א"י יכול להוציא כלל הואיל וכל חובת הבן חו"ל לברך הוא רק מצד חובת הזכרה, והבן א"י אינו בר חיובא בזה כלל.

המברך על עירוב חצירות האם יכול להוציא מי שצריך לברך על עירוב תבשילין

אך טענה זו תלויה בנידון רחב אם המברך ברכה מצד חיוב אחד יכול להוציא את חבירו לחיוב אחר, כגון המברך על עירוב חצירות האם יכול להוציא בברכה זו מי שצריך לברך על עירוב תבשילין (אם אין בזה דין עירוב), או בן כרך ובן עיר אם יכולים להוציא זא"ז בקריאת המגילה בפורים המשולש, (והרחבנו בזה בספר בירורי ברכות בהערות לחידושי הגר"א גנחובסקי סי' י"ג), וה"נ בניד"ד תלוי בזה אם הקטן שמברך ברהמ"ז והוא חד דרבנן יכול להוציא בזה את הגדול לחיוב אחר של הזכרה אשר הקטן אינו בר חיובא בו בדרגת חד דרבנן.

ולמעשה בניד"ד י"ל עוד דכיון דהוי ספק אם מחויב לחזור ולברך י"ל דספק דרבנן לקולא שיוכל לצאת ע"י קטן, דהא הדין דקטן שאכל כזית אינו מוציא גדול שאכל כזית ברהמ"ז לפי שהוא תרי דרבנן הוא פלוגתת הפוסקים כמבואר במשנ"ב סי' קפ"ו וספיקא דרבנן לקולא, ובדומה לזה מצינו בדברי הגרע"א סי' קפ"ו דאשה שאכלה כזית יכולה להוציא איש שאכל כזית מדין ספיקא דרבנן לקולא דשמא היא חד דרבנן כמותו.

(ש"ת ר"י מסלוצק סי' ז', ציץ הקודש סי' כ"ח סק"ב, חזו"א סי' כ"ט סק"ה, זכרון שמואל סי' כ' סק"ה), ובספר שיח השדה סי' ג' בשם האבנ"ז וספר צמח דוד (לבעל המקד"ד על שו"ת רעק"א סי' ז') תי' באופ"א, דעירובות של קטן על חיוב דא"ו הוי חד דרבנן אבל עירובות של קטן על חיוב דרבנן הוי תרי דרבנן ע"ש, וכן נקט בתהל"ד סי' רע"א סק"ד, ולפ"ז ג"כ לא שייך כאן סברת החזו"א לענין ברית ותורה, דאינו יכול להוציא מדין עירובות הואיל והוא תרי דרבנן.

והנה בשלמי תודה שם הביא דברי הביה"ל סי' קפ"ו דאשה יכולה להוציא איש ברהמ"ז בברית ותורה אע"פ שאינה מחויבת בכך (ודלא כד' הגרע"א ברכות כ: שנקט שאינה יכולה להוציא בזה), ובחזו"א סי' כ"ח סק"ז כתב דמסתימת הפוסקים משמע כדברי הביה"ל, וביאר החזו"א דסגי שמחויבות בעיקר ברהמ"ז ע"ש, וא"כ ה"ה בניד"ד י"ל דסגי שהקטן מחויב בעיקר ברהמ"ז בדרגת חד דרבנן כדי שיוכל להוציא את הגדול גם בהזכרת רצה בתוך ברהמ"ז. [אך כתב דיש מקום לחלק, דהתם הוי חלק מגוף הברכה משא"כ הזכרת רצה יתכן דהוי חובת הזכרה בפנ"ע ולא סגי במה שהקטן בר חיובא בעיקר הברהמ"ז, ע"ש בכ"ד, ומסקנתו דמסתבר דאין לחלק בזה].

אולם באמת לא דמי לניד"ד, דהשלמי תודה שם דן אודות אשה הבאה להוציא איש באופן שהאשה אינה מחויבת ביעלה ויבא (כגון ביו"ט לפ"ד הגרע"א דאינה מחויבת בסעודת יו"ט ועל כן הזכרת יעלה ויבא אינה מעכבת בה ע"ש), ובזה כתב לדמות לד' הביה"ל והחזו"א הנ"ל שאשה יכולה להוציא איש בהזכרת ברית ותורה אע"פ שאינה מחויבת בזה, אולם בניד"ד גבי קטן נראה דדברי הביה"ל והחזו"א לא שייכי כלל, דהחזו"א שם ביאר הטעם דאשה מוציאה איש בברית ותורה משום דקיי"ל דמדינא יש דין ערבות להוציא ברהמ"ז, ולכן מי שאכל כזית מוציא מי שאכל כדי שביעה אע"פ שהמוציא אינו חייב אלא מדרבנן והשומע חייב מדאו' כמבואר בשו"ע סוס"ק קצ"ז, אלא דאין ערבות אלא למי שהוא בר חיובא במצוה זו, ולכן אשה אינה מוציאה איש ברהמ"ז כשאכל כדי שביעה מחמת הספק שמא אינה בת חיובא מדאו' ברהמ"ז, אבל באופן שהיא בת חיובא בעיקר החיוב יש לה ערבות ולכן יכולה להוציא גם בברית ותורה כי כל ברהמ"ז חיוב אחד הוא, (וכ"כ בשו"ת הר צבי סי' ס' והוסיף לבאר דכיון דיש לה ערבות על האיש להוציא ברהמ"ז והאיש אינו יוצא יד"ח ברהמ"ז בלא הזכרת ברית ותורה בע"כ נכלל בערבותה שתוכל להוציא גם בזה), וא"כ כ"ז שייך רק באשה, אבל בקטן שנקטו הרבה אחרונים דאינו בכלל ערבות לא שייכא סברת החזו"א.³

דין תרי דרבנן דאינו מוציא חד דרבנן תלוי בעיקר החיוב ולא בפרטים

אולם עדיין י"ל בניד"ד כדברי החזו"א מטעם אחר, דהדין דתרי דרבנן אינו מוציא חד דרבנן אינו תלוי אלא בעיקר החיוב דברהמ"ז ולא בפרטים נוספים שתקנו חכמים כמו ברית ותורה או הזכרת רצה, וכן צידד בבר אלמוגים שם, והביא ראיה לזה מדברי האחרונים ריש סי' רע"א שכתבו דקטן שלא התפלל יכול להוציא בקידוש גדול שהתפלל לפי ששניהם חייבים בקידוש רק מדרבנן (דהגדול יצא יד"ח קידוש דאו' בתפלה), אבל אם שניהם התפללו אינו יכול להוציא משום דהקטן תרי דרבנן והגדול חד דרבנן, (כ"כ הדגמ"ר ומחצה"ש ודה"ח והובא בשעה"צ שם סק"ב וסק"ד), וקשה דהא מדאו' א"צ לומר הפתיחה והחתימה של הברכה כמש"כ בביה"ל שם ס"ב בשם הגרע"א, וא"כ נהי דיכול הקטן להוציא את הגדול בעיקר ברכת הקידוש אבל בפתיחה וחתימה נימא דהקטן הוא תרי דרבנן ואיך יכול להוציא את הגדול, ובע"כ דאין מחלקים הברכה לדון דבחציה הוא חד דרבנן ובחציה הוא תרי דרבנן.

ויש להוסיף דהכי משמע מסתימת הפוסקים שלא עוררו דהדין המבואר בגמ' ברכות כ: ובשו"ע סי' קפ"ו דבן מברך לאביו כשאכלו כזית אינו אלא בחול אבל בשבת אינו מוציא מחמת הזכרת רצה.

³ כן ד' הטורי אבן מגילה יט: דאין ערבות לקטן להוציא גדול, וכן נקט הפמ"ג בפשיטות בכ"ד (פתיחה כוללת ח"ב סק"ז וח"ג סק"ח וסי' תפ"ט מ"ז סק"ב ובספרו תיבת גמא פ' ניצבים), וכן צידד בס' תרפ"ט א"א סק"ד והובא בביה"ל שם, וכן כתבו האחרונים בביאור דעת הראשונים דקטן שאכל כזית אינו מוציא גדול שאכל כזית ברהמ"ז משום דהוי תרי דרבנן, והקשה הגרע"א ברכות כ: ובשו"ת סי' ז' ועוד דוכתי דהקטן הוא ג"כ חד דרבנן משום דין ערבות, ותי' האחרונים דאין לקטן דין ערבות

ותראהו כי טוב – פוטנציאל הנצחיות של משה

למדונו חז"ל שכשנולד משה "התמלא הבית אורה". הדבר מרומז בפסוק האומר "ותראהו כי טוב". והרי נאמר "וירא אלוקים את האור כי טוב". על שם אותו אור אמו קראה לו טוביה. אך שם זה לא התקבל ומשתמשים בשם משה, השם שנתנה לו בת פרעה. זאת משום שהאור עליו נאמר "כי טוב" נגזו, ומאז אין לנו בו השגה. אומנם חזר אור זה ונגלה כשנולד משה, אך לנו אין תפיסה בבחינה זו של משה רבנו, ולכן השגתנו במשה אינו מבחינת היותו "טוב-ה" אלא מבחינת היותו מעל החומר - "מן המים משיתיהו" (מים מבטאים חומר).

אור זה שעליו נאמר "כי טוב" נגזו בתורה (חמש פעמים כתובה המילה אור בפרשת בריאת האור, חמשה אורות אלה נגזו בחמשה חומשי תורה). גם התורה מכונה "טוב" שנאמר "כי לקח טוב נתתי לכם תורתי אל תעזבו" וכמו כן מכונה היא "אור" שנאמר "כי נר מצוה ותורה אור". ותורה זו נקראת "תורת משה שנאמר "זכרו תורת משה עבדי".

כשהיה משה תינוק בבית פרעה חבש את הכתר של המלך, של פרעה. חשדו בו שמא הוא התינוק אותו חיפשו בחשש שמא יוציא את בני ישראל ממצרים וימלוך עליהם. עשו לו אפוא בחינה, לבדוק האם עושה הוא דברים בדעת. הביאו שתי קערות באחת היו גחלים ובשניה זהב. משה התינוק שלח ידו לקערת הזהב, כי אכן בר דעת היה, בא מלאך והכהו על ידו והכניסה לקערת הגחלים ומיד הכניסה לפיו...

כשגדל משה היה כבד פה וכבד לשון - לא היתה לו אמירה, לא היה לו דבור.

לימים לבש משה בשמונת ימי המילואים בגד ללא אימרה. לו לא היתה אמירה ולבגדו לא היתה אימרה.

קישור את כל הפרטים האלה יתן לנו תמונה בהירה מעט יותר על מהותו של משה.

רב שמלאי מתאר את תהלוכותיו של העובר ברחם אמו (נידה ל"ג ע"ב) בין השאר אומר הוא שבהיותו ברחם נר דלוק על ראשו ורואה מסוף העולם ועד סופו, ומלאך מלמדו את כל התורה כולה. וכשיוצא לאויר העולם בא מלאך וסוטר על פיו ומשכחו.

מהו הנר הדולק על ראשו של עובר? יש להניח שזו הנשמה שעליה נאמר "נר ה' נשמת אדם" כשאדם נולד נכנסת הנשמה לתוך הגוף ובטרם יולד, בעוד ברחם אמו, נמצאת היא מעל ראשו ולא בתוך ראשו. ומכיון שעדין אינה מצומצמת בתוך הגוף ואינה מוגבלת על ידי החומר, ממילא רואה העובד מסוף העולם ועד סופו.

וכשיוצא לאויר העולם בא המלאך וסוטר על פיו. מהי הסטירה שסותר המלאך על הפה? אומר מהר"ל שהיציאה לאויר העולם הכוללת כאמור כניסה למסגרת המצמצמת של הגוף והחומר זו סתירה מוחלטת למהותה של הנשמה והיא הסטירה שמקבל מן המלאך.

על פי זה מסביר מהר"ל מודע מלאכת הגימור נקראת "מכה בפטיש". כל גימור נותן לכלי את שמו פעולות הגימור מוגדרות כמלאכה מל"ט המלאכות האסורות בשבת. מודע נקראת פעולת הגימור "מכה בפטיש" - משום שגימור כלי המתכות נעשה על ידי המכה האחרונה שנותן הנפח בפטישו. השאלה היא במה זכו כלי המתכות שעל שם פעולת הגימור שלהם נקראת מלאכת הגימור מכה בפטיש? הרי יש פעולות אין ספור של גימור, כל חפץ והפעולה המיוחדת לו שמסיימת את יצירתו?

מסביר מהר"ל: כל חפץ יש בו פוטנציאל להמשיך אל עבר האין סוף וכשמסיימים אותו ועושים את פעולת הגימור כאילו אומרים: עד כאן תבוא ותו לא. זו היא ירידה לחפץ שיורד מעצם שלו פוטנציאל אינסופי לעצם סופי זו מכה לחפץ! אשר על כן כל פעולות הגימור נקראות על שם ההכאה בפטיש שהיא פעולת הגימור של כלי מתכות.

גם נשמת האדם כשנכנסת לתוך גופו ירידה היא לה, שמרום דרגתה הרוחנית נכנסת למסגרת חומרית וסופית. ירידה זו מכה היא לנשמה ונעשית על ידי מכה.

אצל משה רבנו המלאך לא היכהו על פיו. ולכן כשנולד התמלא הבית אורה, האור האיר מאורה של נשמתו, נשמתו הגדולה של משה רבנו. הנר שהיה דלוק על ראשו בהיותו ברחם אמו - "נר ה' נשמת אדם", הוסיף והאיר גם אחרי שנולד. מאור זה התמלא הבית אורה ועליו נאמר "ותראהו כי טוב".

לימים, האיר אור פניו באור יקרות עד שִׁיָּרְאוּ מגשת אליו, והיה עליו לכסות את פניו במסווה מעוצמת האור המאיר.

כיון שהמלאך לא הכהו על פיו אלא על ידו ומן היד הגיעה המכה אל הפה. היה משה כבד פה וכבד לשון. לא היה לו דבור. שהרי מהו הדבור? אין ביטוי לחיבור שבין חומר ורוח יותר מהדבור, שהרי דיבור פירושו יציקת רעיונות מן הרוח בחמשת מוצאי הדבור של החומר. אצל משה רבנו הגוף עמד בצלה של הנשמה ולכן לא היה לו דבור, לא היתה לו אמירה. וכשם שלא היתה לו אמירה לא היתה לבגד, אותו לבש בזמן שכיחן במשכן בשמונת ימי המילואים, אימרה.

מה המשמעות של בגד ללא אימרה - כמו שהאמיר והדיבור שהם פועל יוצא של הטמעת הנשמה בתוך הגוף, מה שהתרחש בזמן ה"מכה בפטיש" של יצירת האדם הלוא היא המכה שמכה המלאך על הפה, תפירת האימרה לבגד היא ה"מכה בפטיש" של הבגד, כל עוד שלא תפרו את האימרה אפשר להוסיף לבגד עוד ועוד, עם תפירת האימרה הבגד מגיע לקצהו. תפירת האימרה כמו מכריזה: עד כאן תבוא ותו לא. הבגד הופך להיות לסופי.

בגדו של משה בו היה לבוש עת עבד במשכן היה ללא אימרה מה שביטא את פוטנציאל ההימשכות אל הנצח שליווה את משה עוד מערש היוולדו, ובא לידי בטוי באורה שהתמלא הבית בדיבור שהיה שונה ובאור פניו שהצריכו מסווה, ומעל הכל בתורה עליה נאמר "זכרו תורת משה עבדי".

{ אז נדברו }

פרשת וארא תשפ"א | גליון מספר 497 | לסדר: "וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל"

להצטרפות לרשימת

התפוצה במייל,

להערות והארות:

a8447168@gmail.com

נותו חוברות בודדים

"בשובי לירושלים" ימות
החורף חלק ד'

ניתן להשיג בבני ברק בלבד,
בכתובת הרב דסלר פינת חזו"א,
משפחת דרייפוס.

להשתתפות בהוצאות

הגליון:

בבנק:

חשבון 705284

בנק פאג"י

סניף 187

באשראי:

"נדרים פלוס"

- "קהילות"

בטלפון:

(מענה ממוחשב)

0799-654321

תודה מראש!!!

ועננו בורא עולם... שומע תפילה תו טל ומטר לברכה...

אני התחלתי על דעת עצמי להגיד "ועננו בורא עולם במידת הרחמים..." לא יודע... לי באופן אישי חסר שלא יורד גשם... ואז שמתי לב לדבר מעניין... אני בסה"כ רוצה להתפלל על גשם... ועננו בורא עולם... שומע תפילה תו טל ומטר לברכה על פני האדמה..." פתאום הדברים יוצאים מהקשרם ומתחילים לדבר על דברים אחרים "שמור והצל שנה זו מכל דבר רע ומכל מיני משחית ומכל מיני פורענויות..." מי דיבר עכשיו על זה?? אני בסה"כ מדבר על גשם... אבל ממשיכים "והסר ממנו דבר וחרב ורעב ושב וביזה ויצר הרע וחליים רעים וקשים ומאורעות רעות וקשות..." מי דיבר על קורונה... מי דיבר על בחירות (-מאורעות רעות זה בחירות... ודאי גם...) אני בסה"כ רציתי להתפלל על גשם... אז למה אני צריך להתפלל על כל הרשימה הארוכה הזו???

מה התשובה? רואים מכאן שגשם זה לא רווחה נקודתית!!! זה לא שיש פה מחסור נקודתי שחסר לנו גשם וצריך לטפל בבעיה הנקודתית הזו... לא!!!
יום הגשמים זה יום שבו ה' עושה (מה שנקרא-) טיפול עשרת אלפים לכל השנה כולה...
כן... אם שמת לב קוראים לזה ברכת השנים... כשאנחנו מתפללים "ותן טל ומטר לברכה" זה נקרא ברך עלינו ה' אלוקינו את השנה הזו!!!! וברך שנתנו כשנים הטובות... הגשם זה טיפול מקיף שמתפלל בכל השנה כולה... וזו הסיבה שכשמתחילים לדבר על גשם... פתאום מדברים על שבי וביזה ויצר הרע וחליים רעים וקשים ומאורעות רעות וקשות...

עכשיו: באמת מה הפשט בזה?? מה הקשר בין גשם ל... לכל השנה כולה?? העניין הוא כך:

גשם זה הביטוי המוחצן ביותר שבו הקב"ה מבטא את רצונו בקיומו העכשוי של העולם!!!
כן... אמנם עצם זה שהקב"ה מחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית... זה כבר הכרזה שה' רוצה בקיום העולם... **אבל עדיונו!!!** זה עדיין לא אומר בייחס ליום הנקודתי הזה... זה שגם היום זרחה השמש... זה אולי אומר משהו בייחס ל"חשבון בנק" הכללי של העולם... כל יום שהעולם לא נחרב זה אומר שה' עדיין לא רוצה לסגור את החשבון הזה... כן... יש חשבונות בנק לא כ"כ פעילים אבל לא ממהרים לסגור אותם... אז ה' החליט לא לסגור את העולם... אבל מי אמר שה' חפץ בקיומו של העולם כעת ועכשיו?? מי אמר שה' חפץ בנו??
אבל ברגע שיורד גשם?? כאן הקב"ה מכניס מזומנים ל"עובר ושב" של החשבון!!!! זו כבר אמירה הרבה יותר משמעותית!! זה אומר שה' רוצה בקיומו של העולם כעת!!!! ה' מברך את השנה הזו!!! ואת כל מיני תבוא--**תה** של שנה זו לטובה... ולכן... כשאנחנו מתפללים על גשם... זה... זה לא רק תפילה על ה"חשבון מים"... אלא זו תפילה כללית על השנה הזו... ה'... תרצה את השנה הזו... תרצה אותנו- אנחנו- הדור התורן שמהלך כאן על פני האדמה שכמובן דור הולך ודור בא והארץ לעולם עומדת... אנא... תרצה גם אותנו... ואם ה' רוצה אותנו והוא שולח גשם אז כבר על הדרך הכל מטופל... אם ה' שולח מזומנים לעולם זה אומר שהוא רוצה לתפעל את העולם... להשקיע בעולם... וזה כבר אומר ההכל... טיפול עשרת אלפים לעולם... ---

שנה שעברה!! בניגוד לכל התקופה הלא פשוטה שעברה עלינו מסביב עם הקורונה וכו'... תכל'ס ירד המון המון גשם!! ובנינו... ההמון גשם הזה הוא לא היה כ"כ רלוונטי משיקולים כלכליים כמו שהיה בזה אמירה שמיימת... שנה שעברה למרות שהקורונה מאוד הלחיצה... והייתה תחושה כללית של חרון אף והסתרת פנים... אבל היה משהו מקביל שלא נתן לנו לחשוב ככה!!! יחד עם **הסגר** המחניק שעברנו... במקביל... לא הפסיקו לדבר על סכר דגניה שהולך להיפתח!!!

הכמויות של הגשם שירדו שנה שעברה שימשו כאלף עדים מוצהרים ורשמיים שהקב"ה כבר הציב אותם מאז "האזינו השמים ואדברה..." והיתנה איתם שאם "ונתתי מטר ארצכם בעתו יורה ומלקוש" זה הוכחה מוצהרת שכנראה שמוע תשמעו בקול מצוותי... מה שנכון נכון!!!

הגשמים דאשתקד שימשו ממש כטל תחיה ושלילה מוחצת של התחושה הטבעית של הסתרת פנים.
כי שוב... גשם זה אמירה שה' מרוצה מהשנה הזו... ואי לכך ה' גם מטפל בשנה הזו... ואם ה' מטפל בשנה הזו... אז גם אם זה נעשה בצורה של קורונה שנקודתית אנחנו לא מבינים איך זה עובד... אז בסייידר... בשביל זה אנחנו יהודים מאמינים... אבל ה' חפץ בנו... מה שבטוח...

זו היתה התחושה בשנה שעברה!!! לעומת זאת השנה... אמנם דווקא אנחנו הרבה פחות נבוכים ומבוהלים... אבל תכל'ס... הקורונה פה... ואילו גשם ? ! קצת פחות... ואנחנו שוב מחכים לחיוך משמים... וכנראה... כנראה... כנראה שגם אבא בשמים מחכה לחיוך מאיתנו...

כמעט חודש תמים לא ירד טיפה אחת (כמעט) של גשם זה קצת חריג!!! ושוב... עזוב את השיקולים הכלכליים שבזה... עזוב כמה זה נורא שלא יורד גשם ואיפה זה מזיק לנו... עזוב... אנחנו בדור ההתפללות... לא הכל זה כסף!! לא הכל זה מספרי מאומתים ואומדן נזקים... יש גם רגשות... יש גם מערכת יחסים... וגשם זה ביטוי משמים שמיימי שה' חפץ בנו... חפץ בשנה הזו... והאם ה' חפץ גם בשנת התשפ"א?? זה שבשנת התש"פ ה' חפץ בנו... זה... זה עדיין לא אומר שה' חפץ בנו גם בשנת התשפ"א... ואנחנו צריכים לעשות הכל שה' יחפוץ בנו גם בשנה הזו!!!
ועננו בורא עולם במידת הרחמים להודיע גודלו והדרת כבודו, שומע תפילה תו טל ומטר לברכה על פני האדמה.

ויו"ט היה עושה לאוהביו שיצא בשלום מהקודש...

בימים אלו ישנה נקודה קצת כואבת ורגישה שיתכן שכדאי לפתוח אותה ולהציף אותה על השלחן בלי לטייח... **ובכן**: אני באופן אישי מכיר הרבה יהודים עובדי ה' ויראי שמים שבמשך יותר מעשרה חודשים הקפידו מאוד על ההנחיות ועל הכללים של משרד הבריאות... ואני לא מדבר על אנשים שעשו את זה ממקום של פאניקה וכפייתיות!!! אני מדבר על עובדי ה' שעשו את זה כי הם קיבלו מרובותיהם והבינו שרצון ה' כעת להיזהר בכל חובת ההשתדלות שלא להידבק!!!

ו... ואחרי כ"כ הרבה זהירויות וכ"כ הרבה עמל ויגיעה וכ"כ הרבה טרטורים ומסכות ואלכו'ל (- עכ"פ עבר...) ובידודים והרחקות שתי מטר וקפסולות ובדיקות קורונה ומתחים ומה לא... **אחרי הכל!!!** בדיוק עכשיו הם נדבוקו!!! אמנם ב"ה לא נורא... אנחנו כבר לא בפאניקה של פעם... קצת תסמינים... קצת חום... שיעולים... לא סוף העולם... ב"ה זה הסתיים בקלות... **אבל אני מוטרד בעיקר מההרגשה הדפוקה!!!!** כמה נזהרתי... כמה השתדלתי... מה לא עשיתי... ובסופו של דבר זה הגיע אלי... התחושה המתבקשת היא ש... ש... שחבל!!! אם זו התוצאה בסוף... היה כבר כדאי להידבק אי שם בחודש אייר סיוון... לחגוג באיזה מלונית שבוע ימים ולסיים עם זה אחת ולתמיד... ואני כמעט נטיו רגלי כאין שופכו אשורי... אך ריק זיכיתי מקורונה וארץ בניקיון כפי-באלכו'ל... ואהי נגוע כל היום-חושש לא להידבק... ותוכחתי לבקרים- כל בוקר הצהרת בריאות... (כמובן הדימוי בפסוקים הוא בלשון מושאלת גרידא, סו"ס אסף מדבר שם על רשעים... ואנחנו בסה"כ מדברים כן קורונה לא קורונה)

אני בכונה מציף את זה על השלחן כמות שזה בלי לטייח... בשביל לטפל בתחושה הזו!!! אז זהו... שאני באופן אישי... התחושה הזו כבר מלווה אותי מאז חודש אייר סיוון... כששכן שלי הפסיק להקפיד על ההנחיות (בגלל שככה הוא קיבלו מרוב ואני מכבד אותו...) בהתחלה הרגשתי כלפיו כעס גדול!!! הרגשתי שאני פשוט כועס עליו... וניסיתי להבין את עצמי... למה? למה אני כ"כ כועס עליו??? **עכשיו שתבין**: אם הייתי מהסוג הזה שרק אבא שלי קיים ורק הרב שלי צודק... אז אפשר להבין למה אני כועס... בטח... היות והרב שלי אמר שצריך להיזהר והרב שלו לא... אז אני כועס עליו וגם על הרב שלו ביחד... אז זהו!!! שב"ה שלא עשני כזה... אני כן מכבד את הרב של השכן שלי... וכ"ש שאני מכבד ומכיר בשכן שלי בעצמו שאם הרב שלו ככה אמר אז הוא לא אמור לנוהג אחרת ואין שום טענות עליו... ובמקרה גם לא פחדתי שהוא ידביק אותי... (זה לא היה הבעיה שלי...) ובכל זאת הרגשתי כלפיו כעס!!! וניסיתי להבין את עצמי... **למה אני כועס עליו?? ואז קלטתי!!!** שבאיזשהו מקום מטבע הדברים... מה הסיבה שאני שומר על ההנחיות...?? בשביל לא להידבק... בשביל שלא יקרה לי ח"ו אסון!!! אם אכן באמת הסיבה שאני שומר זה רק בשביל לא להידבק ורק בשביל שלא יקרה לי משהו... אז אם אני יודע

בדאות שהודות לשמירה שלי אני לא אידבק והוא כן ידבק... אז כדאי לי המאמץ... אני שלם עם עצמי... אני משלם מחיר על ההחלטה שלי... אני לא רוצה להידבק ולכן אני נזהר... והוא כן רוצה להידבק, לכן הוא לא נזהר... אבל אחרי שעבר חודש ימים שאני נזהר כמו לא יודע מה... והוא חוגג ובסוף התוצאה היא אותה תוצאה... שנינו מהלכים על שני רגלים!!! אז התחושה היא מאוד מתסכלת! (אתה מכיר את התחושה שאתה עומד כבר שלוש דקות ומחכה לרמזור... ושלוש שניות לפני שהתחלף לירוק חבר שלך הגיע והירוק "עלה לקראתך" בלי לחכות רגע... אז תכפיל את התחושה הדפוקה בכמה עשרות אלפים...) לחינם אני נזהר ונזהר ונזהר... וזה מאוד מאוד מעצבן...

ואז עשיתי לעצמי סדר במחשבות... סדר שהיה מאוד נדרש באותו זמן...

שאני כעת שומר על עצמי **לא בשביל** לא להידבק!!! **לא!!!** סו"ס אני רואה שיש הרבה שנדבקים וזה לא נורא... לא קורה להם כלום (זה כבר היה בשלב שהפאניקה עברה... והתחלפה באדישות מוחלטת ואפילו בעליזות של מלוניות וכדו')

אני שומר על עצמי כי אני מבין שזה רצון ה'!!! סו"ס "בכל דרכיך דעהו" ואני כיהודי צריך לעשות את הברור מה רצון ה'... ולפי הנתונים שלי והרבנים שאני מציית להם... המסקנה העולה שצריך ונוכח לשמור על ההנחיות **זה מה שצריך לעשות!!! נקודה!** וממילא גם אם אני כן אדבק למרות שכן שמרתי... וגם אם השכן שלי לא ידבק למרות שהוא לא שמר... זה לא הנושא... זו לא הסוגיה... אני עושה כן, כי כך צריך לעשות!!! (ואגב: גם הוא!!! השכן שלי... זה שהוא לא שמר על ההנחיות... זה לא בגלל שהוא לא פחד מהקורונה וגם לא בגלל שאין קורונה... אלא בגלל שבהוראת רבותיו הוכרע שכן צריך לנהוג! היום כבר מותר להגיד את זה... עזוב... עוד מעט נדבר עליו... כעת בא נסיים איתי) ברגע שעשיתי את הסדר הזה בראש... סר ממני הכעס והתסכול...

הכל בסדר... אני לא שומר על עצמי כדי לצאת בריא יותר או חולה פחות במבחן התוצאה... אני שומר על עצמי רק בגלל שזה רצון ה'!!! ואם ככה... שכן שלי יכול להמשיך להתהלך בארצות החיים ולא לשמור על ההנחיות ולא יקרה לו כלום... וזה שלא קורה לו כלום זה כבר לא גורם לי להרגיש שאני סתם שומר... כי אני עושה כי ככה אני צריך לעשות!!!

זה בדיוק הסיפור פה!!! ידידי היקר... ברוך רופא חולים... בריך רחמנא דייחבך ניהלן ולא ייהבך לעפרא... אתה שכ"כ כ"כ שמרת על ההנחיות... התפללת בר"ה עם מנין מצומצם ולא רקדת בשמחת תורה ולא הלכת למקווה בעיו"כ... והנה עכשיו אתה מסיים את הקורונה...

חברי היקר: אם בעשרה חודשים האחרונים שמרת על עצמך רק בשביל לא להידבק ולא למות ח"ו... אז כעת שנדבקת... אין לי הרבה מה להגיד לך... אין לי איך להרגיע אותך... זה לא יפה מצידו לזרות לך מלח על הפצעים ולהזכיר לך שכשרבת עם השכן שלך שע"פ הוראת רבו לא כ"כ שמר על ההנחיות... וצעקת עליו והתחלת לדבר על הרב שלו... ייעצתי לך בשעתו (וזה נכתב בגיליון זה בשעתו) שמוקדם מידי לדבר... יתכן שזה עוד יגיע אליך (ולאו דווקא ממנו...) **אבל!!!** אם

שמרת על עצמך כי הבנת שזה כעת רצון ה' וזה מה שצריך לעשות... אם זה הגיע מהמקום הזה אז אני חושב שכעת!!!! כשאתה יוצא מהבידוד האחרון שלך (לאחר שהחלמת...) אתה ממש כמו הכה"ג שיוצא בפעם השניה מקודש הקדשים שיום טוב היה עושה לאוהביו בשעה שיצא בשלום מן הקודש!!! כן... אתה צריך לעשות סעודה... ולא ממקום של סעודת הודיה... אלא ממקום של **"יצא בשלום מן הקודש..."!!!** כן... ממש ככה...

יצאת בשלום בפירוש!!!! יצאת עקבי!!! היית שלם עם עצמך... ידעת שזה רצון ה' וזה מה שאתה צריך לעשות והיית עקבי עם זה עד הסוף!!! אתה תקבל שכר על כל מסיכה שלבשת... ועל כל שתי מטר שהרחקת... ועל כל טיול שלא נסעת ועל כל בידוד שנכנסת כי הבנת שזה רצון ה'!!! ואם זה רצון ה' זה תורה!!! כל שמירת הנחיה היתה אצלך תורה! ועמדת בזה... והיית עקבי בזה. ועד הרגע האחרון היית עקבי...

בינינו... כמה אנשים החליפו עקרונות עשר פעמים באמצע הקורונה כולל אני...? אני בעצמי... לפחות עשרים פעמים באמצע הקורונה פתאום זגזגתי... פתאום שיניתי את הדעה שלי... ולא בגלל שהרב שלי שינה דעתו... אלא בגלל ש"עבר לי"... "נמאס לי"... יום אחד לא ביקרתי את אבא שלי כי אוי ואבוי קורונה... ולמחרת פתאום מצאתי את עצמי יושב ואוכל טשולנט באיזה סיום עם כל החברה כי... כי למה??? כי לא יודע... אולי המלאך הממונה על הטשולנט הוא גם ממונה על הקורונה... יום אחד בחודש ניסן לא התפללתי במנין כי... כי קורונה ומסוכן... ולמחרת מצאתי את עצמי נדחף עם מלא אנשים כי היתה שמה חלוקה של כמה תפוחי אדמה... הקורונה החליטה לכבד את התפוח"א וחיתכה בחוץ... כשהתאים לי האמנתי לשמועה מסוימת שיצאה מביתו של אחד מגדולי הדור... וכשלא התאים לי טענתי שאי אפשר להתבסס על שמועות...

בקיצור: זה... זה נקרא לצאת פיסטוק מהקורונה... זה נקרא לצאת לא בשלום מהקורונה... זה... זה נקרא **לצאת בשן ועין מהקורונה!!!** יצאתי קטן... יצאתי זגזגן... אז זהו שחבר שלי הזה כן היה עקבי!!! וברגע שהוא הבין שרצון ה' לשמור על ההנחיות אז הוא עשה את זה ברצינות ובכובד ראש כמו שיהודי ירא שמים מתהלך בדחלתא דה"ר... והוא היה עקבי עד הרגע האחרון!!!! זה נקרא לצאת בשלום... עכשיו זה כבר לא כ"כ משנה באיזה סיטואציה הוא יצא בשלום מן הקודש... האם זה החיסון שהוא עשה... או הקורונה שהקדימה אותו בדקה ה-99... זה לא הנושא... האישיות שלי!!! ה"נס להתנסות" זה הנושא... והוא עמד בניסיון ויצא בשלום מן הקודש **יום טוב הוא צריך לעשות לאוהביו** ואם היית שואל אותי הייתי ממליץ בחום שחלק עיקרי מהמשתתפים בסעודה יהיו **דווקא אלו** שהוא נאלץ

פתאום זיהיתי בצליל של השכנוע שלהם שהם פשוט מנסים לקרב אותי ליהדות להצית בי את ניצוץ הנשמה האלוקית ולהסביר לי את גודל חשיבות העניין (כאילו אני לא יודע) ואז אולי משהו שמה יזוז...

אני כמעט חשבתי להיעלב... מה... הם באמת חושבים שאני מקפיד על ההנחיות ממקום של חולשה... כי קליפת קורונה דמסאבותא השתלטה עלי והורידה אותי למצולות...?? מה... הם לא מעלים על דעתם שאני בן אדם רציני ואני עושה את זה ממקום עקרוני שזה רצון ה'??

ואז חשבתי קצת ואמרתי לעצמי... רגע רגע... ומה אני... מה אני חושב עליהם?? בינינו... מה הליטאי הקלאסי חושב על החסיד???

אני בטוח שהחסיד הוא כזה חרדי חכיפ כזה... ואם לא נוח לו ולא נעים לו לשמור על ההנחיות אז הוא מחפץ... פתאום הוא נזכר לשלוף לך את כל סיפורי ההשגחה בשביל להתחמק ממה שצריך לעשות...

היה או לא היה?? חשבתי ככה על החסיד או לא חשבתי?? חשבתי...

אם ככה... אז למה שהוא לא יחשוב ככה עלי??? בדיוק כמו שאני חושב שזה מגיע אצלו ממקום של חולשה... ככה הוא חושב עלי...

וכעת... אולי עכשיו זה הזמן לתאם עמדות... שינוי! גם הליטאי וגם החסיד... הגיע הזמן שנבין אחד השני לפחות למפרע ונקלוט שאם הליטאי שמר על ההנחיות זה לא בגלל פאניקה ולא בגלל ש"פחדו בציון חטאים..." ולא בגלל שהוא לא האמין בכח התורה והתפילה שיכולים להגן... אלא בגלל סיבה אחת ויחידה!! בגלל שבחובת הבריור שלו מול רבותיו יצא לו למסקנה ש**כך צריך וכך נכון לנהוג!!** אותו דבר החסיד... (הגיע הזמן לעשות סדר... וכעת מותר להכריז את זה בצורה מפורשת...) אם חצרות הקודש לא שמרו על ההנחיות זה רק בגלל שרבותיהם עשו שקלול נתונים והגיעו למסקנה אסטרטגית ש**כך צריך ונכון לנהוג!** אף אחד לא הכחיש קורונה... ואף אדמו"ר לא חשוד על הקונספירציות הדמיוניות... אלא היתה פה הכרעה בהנהגה כיצד צריך לנהוג... ואין אחד שמכחיש את מה שאני אומר!!!!!! עכשיו... אחרי שכך הליטאי היה צריך וכך החסיד צריך לעשות... מטבע הדברים... כאן כבר נכנסה קליפת נוגה שתפקידה לערבב אור וחושך והתחילה לבחוש בקלחת... החסיד התחיל לשלוף מהבוידעם כל מיני סיפורי השגחה ואמונה כאילו זו הסיבה שהוא לא שומר... והליטאי התחיל לפתח היסטוריה והתחיל לספור גולגולות ולשלוף מספרי מאומתים... ולמייעשה שניהם בבלו את המוח....

תכל'ס... אנחנו רוצים יום אחד גאולה?? אז בבקשה!! חייבים לישר את הקמטים ולסגור את הפינות... חברים כל ישראל ו... ו... ואל תאמר אמנ... תעשה את זה... תאהב אותי כבר... אני כבר אוהב אותך... מה איתך?

שומר. הוא המסכן שרק חטף כל הזמן ביזיונות... ובאמת הסיפורים שמסתובבים היום עסוקים בלתאר את אומללותו של אותו אחד שלא עטה מסיכה ומישהו חירף וגידף אותו ואז כמובן כל זמן שהוא לא ביקש ממנו סליחה הוא לא נושע... **ויתכן שזה נכון!!! אבל צריך לדעת שיש גם צד שני למטבע!!** וכעת... לקראת סוף הקורונה... כעת אולי צריך לסגור גם את הפינה הזו... יתכן שהדברים לא ינעמו לאוזניים... אבל בא נראה אותך מקבל תוכחה... את החברים שלי כבר עצבנתי... בא נראה אותך מקבל באהבה...

אני מדבר כעת נטו בשום ההיגיון והישרות!!! מי שקיבל מרביתו שצריך לשמור על ההנחיות!! הוא **מוגבל!!** הוא **לא יכול...** כמה שהוא היה צריך להתחשב בך ולא לצרוח עליך... זה נכון!! אבל עדיין!! אם נעמיד את שניכם אחד ליד השני בשווה... **תגיד לי בשכל ישר:** למי יש ברירת מחדל? לך או ל?? הרי הוא **לא יכול** להסתובב בלי מסיכה... ואתה יכול עם **ויכול בלי...** הוא **לא יכול** להשתתף בהתקלויות... ואתה יכול עם **ויכול בלי...** הרי הוא **לא יכול** להתפלל לידך... כי אין לך מסיכה... ואתה **כן יכול** להתפלל לידך... אז למי יש ברירת מחדל?? **לך!!** אז תגיד לי בהגינות: מי צריך להתחשב במי...?? המידה היהודית של "ועשית הישר והטוב" קובעת שמי שיש לו ברירת מחדל צריך להתחשב במי שאין לו ברירת מחדל!! ולכן אחרי כל העלבונות שהוא העליב אותך... **עדיין!!** עדיין מותר לך להיכנס לראש שלו ולהבין שעדיין הוא היה במצוקה יותר גדולה ממך... לך היו אפשרויות לרצות אותו ולו-לא היו אפשרויות לרצות אותך... הוא לא יכל להגיד לך... טוב... אני אתחשב בך ואני אוריד את המסיכה בשבילך... לא! הוא לא יכל! ואילו אתה כן יכולת להגיד לו... טוב... אני אשים בשבילך מסיכה... ואני כבר יודע... סוג המאמרים האלו מזמינים תגובות נזעמות... שהמכנה המשותף בין כולם ש... שאני כן צודק!! תודה רבה... את זה אני כבר יודע... בא... בא תחשוב שניה!! אל תמהר להגיב... תחשוב שניה בישרות ובהגינות על מה שאמרתי...

עכשיו באופן כללי: מה באמת עמד מאחורי התסכולים שהיו לנו אחד מול השני?? אז ככה: מתוך היכרות מעמיקה עם שני המגזרים... הגעתי למסקנה שכמה שאנחנו בטוחים שאנחנו מבינים אחד את השני... עדיין לא!! לא רבתי!! אנחנו נמצאים בשני כוכבים שונים... אבל כפשוטו... (תמיד זה נכון... אבל גם בקורונה זה היה בולט ונייר) **אני אתן לך דוגמא:** גם השנה מאוד השתוקקתי לנסוע לאסיפת הצלה של הגה"צ ר' צבי מאיר שליט"א מול פגעי הטכנולוגיה. אבל היות ושמעתי שלא בדיוק שומרים שם על ההנחיות אז אני עכ"פ נאלצתי לוותר בכאב והודעתי לחברים שלי שאני לא יכול להגיע ואין לי ברירה אלא להקשיב בטלפון... ואז כמה חברים שלי (שאנחנו ידידים קרובים ומאוד חמים בנושא ועובדים בשיתוף פעולה בנושא של פגעי הטכנולוגיה) התחילו להפעיל עלי מסע שכנועים שאני כן אסע... והם משכנעים ומשכנעים... ואני מקשיב... ופתאום התחלתי להתגלגל מצחוק... **מה קרה???**

להתרחק מהם עד כה כי... כי רבותיהם הורו להם שלא להישמע להוראות... הייתי ממליץ שהם!!! הם יהיו ה"בי עשרה" שאיתם הוא יקיים דינא ד"וירוממוהו בקהל עם" (ברכות נד): **ולמה דווקא הם???** משתי סיבות: **דבר ראשון:** הם בעצמם צריכים כעת לשיר לו אמת מה נהדר... מתוך הכרה והערכה אמיתית למי שעשה מה שצריך לעשות כי כך הוא היה צריך לעשות!! כן... במשך השנה האחרונה לא פעם צחקנו עליו מאחורי הגב... זלזלנו בו על היראת שמים שלו שהוא עשה את מה שהיה צריך וכעת הזמן לנשק את ידיו על שהוא יכול לסכם תקופה כזו ארוכה ולהכריז בגאווה ממש כמו וידוי מעשר בשעתו: **"לא עברתי ממצוותיך ולא שכחתי... שמעתי בקול ה' אלוקי עשיתי ככל אשר ציויתני..."** כן... מי שזוכה להשלים בהצלחה את קיום רצון ה' והוא מגיע **עד הגמר!!** יש לו כח לברך ולהתפלל: השקיפה ממעון קדשך מן השמים וברך את עמך" (כן... בדיוק שם נאמר: **כל השקפה לרעה חוץ מזה**... יתכן שההשקפה שלו שונה משלך... אבל כשהוא עושה את זה כמו שצריך יש לו אפשרות לברך עם ההשקפה הזו... כמובן על דרך המליצה ודו"ק)

זו הסיבה הראשונה למה הייתי ממליץ שמשותפי הסעודה יהיו מה"סוג" השני... **והסיבה השנייה:** כי הגיע הזמן לסיים את הויכוח הזה... סו"ס היה פה איזה ויכוח... מטבע הדברים היו בינינו גם מתחים... (אני עדיין מחכה לאותו שכן שחשד בי שאני הלשנתי למטרה על החתונה רבת המשתתפים שנעשתה באזורנו... אני מחכה ממנו להתנצלות... נעלבתי עד עמקי נשמתי...) היו בינינו המון כעסים ותסכולים. האשמות וחוסר הבנה הדדי סביב הקורונה... ובדרך כלל כשיש ויכוחים זה לא משהו שאמור להיעלם ביום אחד בהיי... כי בדרך כלל מדובר בוויכוחים של השקפה ודרך חיים וזה דבר שלא אמור להשתנות... אז זהו!!!!!! שאכן?? כאן לשם שינוי זה כן דבר שאמור להשתנות... היתה פה סיטואציה של קורונה... הסיטואציה הזו הזמינה כל מיני חילוקי דיעות... וברגע שבעזה"ש אנחנו נעבור אותה... אין שום עניין להנציח את הויכוחים שהיה לנו סביבה... כמו שיום אחד אנחנו נגנוז את המסיכה ואת האלכוהול ככה צריך להשקיע במצולות ים את הויכוחים שהיה לנו בנושא זה... וממילא אני ממליץ בחום שכל ליטאי שעושה יו"ט לאוהביו שיצא בשלום מן הקורונה... זו ההזדמנות לסגור את כל הפינות עם השכן החסיד שהפך בידוד או שלא שמר על ההנחיות... סו"ס אני הקפדתי על ההנחיות **כי כך הייתי צריך לעשות** וגם הוא לא הקפיד על ההנחיות **כי כך הוא היה צריך לנהוג!!**

אולי כאן ההזדמנות גם מצדי לסגור פינה... דווקא בגלל שאני שייך למגזר שכן הקפיד על הנחיות והשתדלתי (עכ"פ בגדול...) אז כשבאתי לכתוב על נושא של בין אדם לחבירו בעניין הזה... פניתי בתוכחת מוסר לי ולחברים שלי... הייתי עסוק בעיקר לדבר על אותו גבאי אדוק שהלבין פניו של יהודי שלא שמר על ההנחיות... זה עוון גדול והלבנת פניו וכו'... בקיצור: הצגתי את התמונה כאילו רק מי שהקפיד על ההנחיות הוא זה שנכשל כל הזמן בבין אדם לחבירו ואילו ידיו שלא

כדאי לי...

לעמ"י היה כדאי מאד לצאת ממצרים. מכל הסיבות שבעולם. היו להם חיי עבדות קשים. ילדיהם זרוקים ליאור, והם עובדים בפרך. משה רבנו בשם ד' מבטיח להם באותות ומופתים כמה כדאי להיות עמו וצאן מרעיתו. בואו, צאו ממצרים. ראו, הנה הקב"ה שולט על הכל, על הים והיבשה, על החיות ועל הבהמות על הטבע ועל האדם. ברור שכדאי לצאת. ולמרות זאת, שמונים אחוז מהעם הגיעו למסקנה שהם לא רוצים. ונשארו שם.

שנים רבות עוד לפני ה'קמפיין' של משה רבנו ש"כדאי".. אי שם בתוך הגלות והטיט.. מרים הנביאה היתה עושה אספות חיזוק והתעוררות לנשים, עצרות סודיות ונסתרות.. היא לא הבטיחה כלום, לא עשתה ישועות, ולא אמרה למה כדאי ומה... היא גם לא היתה נראית כזו משכנעת.. חולנית היתה...

היא תמיד הזכירה שסבא ישראל היה ממליך את הקב"ה בכל מצב, וכל מידה ומידה היה מודה לו במאד מאד, ואת רצונו יתברך קיים בכל שלב בחייו. גם כשהגיע למצרים ברגע הפגישה המרגשת כל כך עם בנו האבוד, המילים הראשונות שהוא אומר הן "שמע ישראל ד' אלוקינו ד' אחד".

עומדת מרים הנביאה ואומרת, כן.. גם אנו נצא מכאן, אנחנו רוצות לצאת ממצרים, מהשיעבוד הרוחני במצרים, ולהמליך עלינו את ד'.

אבל.. רגע רגע... זה כדאי?! זה משתלם לי?!

לא יודעת. מרים לא מבטיחה כלום.

אבל היא דיברה, אמרה את משנתה והכינה תופים. בשביל מה? נקדמה פניו בתודה. עוד נצא מכאן, עוד נשיר לקב"ה על גאולתנו ועל פדות נפשנו. בואו נכין את עצמנו לכך, הבה ניזום מעצמנו...

לא בטוח שנרוויח מזה משו, אבל אנחנו רוצות להמליך את ד' עלינו, וליזום קשר איתו יתברך..

והנה הגיע עת "פקוד פקדתי", וזמן הגאולה. משה רבנו מגיע עם השכנועים, עם המכות, עם האותות...1.. רק חמישית יצאו ממצרים. כל השאר נותרו שם. עם שיקולי הכדאיות... ומרים הנביאה שלא הציעה איזו הצעה משתלמת..., אלא רק רצתה להמליך את ד' עליה, לעשות את רצונו יתברך בכל תחום שהוא... יוצאת, והנה.. ותצאנה כל הנשים אחריה בתופים ובמחולות- הנשים היו כבר מוכנות לשירת הים מראש... זה הגיע מבפנים, מעבודה של שנים..

בזכות נשים צדקניות נגאלו ממצרים, ובזכותן גם עתידין להגאל...

בכל דור ודור חיב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים. היה מדייק ר' עזריאל טאובר זצ"ל את לשון הרמב"ם שמוסיף- "כאילו הוא בעצמו יצא ממצרים".

כי אז, במצרים הקב"ה אסף אותנו על כנפי נשרים והוציאנו כמו תינוק שנוולד זה אתה. (אולי בגלל זה מתוארת יציאת מצרים כלידה). לתינוק אין רצון עצמי. הוא מובל, הוא לא יוזם מעצמו דבר. זה לא נקרא לצאת בעצמך ממצרים. אין כאן שום בחירה עצמית.

כך היתה הורתו ולידתו של עמ"י ואי אפשר היה לצפות מהם ליותר מזה. כי זו היתה לידתו

של העם, היו אלו הצעדים הראשונים של האומה הישראלית.
אבל מאז.. גדלנו! הגיע בר המצוה בחג השבועות, חתונה בהקמת המשכן.. ובמשך ארבעים שנה הגיע העם לשיעור הקומה שלו. כעת אנו ילדים גדולים.
ובכל שנה ה' מעמיד אותנו, כל אחד מאיתנו בנקודת ההתחלה- מצרים, ומצפה מעמנו- צא ממצרים!

האם כעת אתה מוכן להבין לבד, ליזום לבד ולרצות לצאת ממצרים בעצמך? בלי לבדוק אם זה שווה, ומה אקבל והאם זה משתלם לי..?!

ניקח דוגמא מחיינו. כהורים אנו עוסקים בלהסביר ולהבהיר לילד הקטן כמה חשוב לאכול, ואסור לרוץ לכביש- זה מסוכן.. ולא לשפוך את הכוס על הרצפה וצריך לאסוף את המשחקים אחרי שסיימנו ו... עוד אלף ואחד דברים פשוטים ובסיסיים.

ויום אחד גדל ואנו מצפים לראות אותו עצמאי, מבין לבד גם בלי הסברים ושכנועים. שיריד מהשולחן לא בגלל שזה מבצע שמקבלים ככה וככה נקודות או צופר. תבין לבד! תתחבר לענין.

הקב"ה רוצה שנצא ממצרים. הוא רוצה משהו.

מה רצה הקב"ה?

בורא עולם רוצה כלה. רוצה שותף כאן בעולם. לבנות איתנו מערכת יחסים של אכפתיות והדדיות "אהבת כלולותיך" שנהיה מחוברים אליו. רוצה שייכות. אבל הכלה- קטנה, תינוקת עדיין.. היא לא מבינה עדיין.. לכן צריך לשכנע אותה.. כדאי לך.. אביא אותך לבית גדול ויהיה לך טוב..

בשלב הבא הכלה גדלה ב"ה, התקדמנו. והגיע הזמן להבין מה רצון ד'. להתחבר אליו. להבין שכשם שהוא יזם אתי קשר- והוציאני ממצרים, כך אני אזום איתו קשר, גם בלי לחכות להבטחות ולשכנועים.

כאן כל אחד מאיתנו תקוע. אנחנו מאד מצפים לחיוך מהקב"ה שהוא יראה לנו שהוא אוהב אותנו. שמעשינו רצויים לפניו, שכדאי לנו לעבוד אותו, והרבה שחר שמור לנו. הכל נכון והכל חשוב. אבל להעמיד את היהדות על הסכם השכר הזה.. זה לא תכלס...

אולי הגיע הזמן שגם אנחנו ניזום את הקשר? שאנחנו נתבטא לפניו ונעבוד אותו גם אם בשטח אנחנו לא רואים אורות גדולים?!

זה היה ה'קמפיין' של מרים הנביאה, שהצליח בגדול...

היא הפגישה אותנו עם הקשר האישי עם בורא עולם. יש לנו מה לתת לקב"ה!! הוא מצפה מאיתנו שנעבוד אותו בלבב שלם גם בלי לחכות לתמורה. וזה עובד! בזכותה/ן יצאנו ובזכותן עתידין להיגאל.

נכון, זו גדלות, זו דרגה. זו רוממות. אבל מרים הפגישה אותנו עם המקום של הנתנה לקב"ה, לא רק כי זה "כדאי" ומשתלם.. אלא מקום מרומם יותר- שמצוי בתוך כל אחד ואחד מאתנו. תן לקב"ה. צא מהמקום של עבד שחושב רק על עצמו, על הבועה שלו, המנוחה והנוחיות שלו בעצמו. צא משם, צא ממצרים ותן לבורא עולם כתר מלוכה.

זו עבודה בדורנו. כי אנחנו מצויים בדור שכל דבר צריך להיות עם רווח בצידו, משתלם וכדאי.

אולי הגיע הזמן שנבין שלהשאר במצרים, להשאר תינוק קטן שצריך צ'ופר ופרס על כל מעשה פצפון זה העונש הכי גדול שיש...

ואם נשכיל ונצליח כך לעובדו, בלי מחשבות של- איזה רווח יצא לי מתפילת מנחה העיפה הזו, ומה אני אקבל אם אעזור לשכנה שזה עתה ילדה, וכדאי לי להתגבר ולא להתפרץ ככעס עכשו... ומשתלם לי להתקדם עוד בצניעות... אלא פשוט- אני רוצה לעשות רצון ד', לקיים את מצוותיו בשמחה ובאהבה, ופשוט- לעשות נחת רוח לפניו. כמה פשוט.

תוספת שבת

זמני הדלקת נרות שבת מוקדם פרשת וארא

ירושלים: 4:23 מוקדם: 4:13

בני ברק: 4:37 מוקדם: 4:27

מודיעין עילית: 4:31 מוקדם: 4:21

מדברי רבותינו זצוק"ל ושיבדלחט"א במעלת תפילת מנחה בערש"ק וקדושת השבת

תוספת שבת הסגולה לשידוכים ולזרש"ק ולהכלל...

גדולי ישראל! ואכן מרן הגר"ח קניבסקי שנשאל מה לומר בכנסו "תוספת שבת" להקדמת זמן כניסת השבת אמר להגר"י קולדצקי שליט"א שיאמר את המשנ"ב הנ"ל ושיסיף שכשהמשנ"ב אומר שזוכים לבנים גדולי ישראל זה לא סגולה אלא זה פסק הלכה מהחפץ חיים וודאי שזה יתקיים, והוסיף הגר"ח שליט"א שלא רק מי שמזרז אחרים להוסיף ולהקדים בכניסת השבת **אלא כל מי שמתחזק בזה יחד עם הציבור שמתחזקים בזה מובטח לו מהחפץ חיים שיזכה לבנים גדולי ישראל**. ולפי הנ"ל יש פה סגולה גם לזיווג הגון וגם לזרש"ק, ואכן הח"ח פעמים רבות אמר סגולה זו למחכים לזרש"ק ולרפואת חולים וכן פוסק הפרי מגדים בסי' רנ"ו, "והמוסיף מחול על הקודש מוסיפים לו חיים" עכ"ל..

למרן הגר"ח קמיל זצוק"ל היה דרך בדוקה לסייע לאנשים שבאו לפניו בבכיה על מעוכבי שידוך הוא היה פותח את המדרש רבה (ויקרא רבה פרק כ"ז, ס"ב) שאומר: מי הקדימני ואשלם זה רווק (חשוך בנים) הדר במדינה ונותן שכר סופרים ומשנים (משננים) משנה אמר הקב"ה עלי לשלם גמולו ושכרו וליתן לו בן זכר, ושאל הגר"ח איך יתכן בן זכר בלי שהיה לו שידוך הגון לפניו? ולמד מהמדרש הזה שיש פה הבטחה לשידוך ומיד לזכות גם לזרש"ק מאחר והמדרש מבטיח בן וא"א לבנים בלי שידוך טוב לפניו... ורבים נושעו מסגולה זו שמובטחת ע"י רבוננו של עולם.

עפ"י דרך זה אפשר להסביר את המשנ"ב בסי' רנ"ו ס"ק שמבטיח שכל מי שמזרז אחרים לקבל שבת בזמנה יזכה לבנים

דברי חיזוק בענין ניצול הזמן בימי שישי ושבת ובענין ההתנהגות הראויה לשבת קודש מתוך שיחותיו של רבן של ישראל רבינו הגדול מרן הגר"ג אדלשטיין שליט"א

השביעי קדוש כבר מששת ימי בראשית, כמו שכתוב "ויקדש אותו", ובמה יש לקדשו עוד. אמנם הביאור בזה, שכל אחד בהנהגתו יכול להוסיף קדושה ביום השביעי ולקדש אותו יותר, וכיצד? על ידי עסק התורה, שהוא הדבר הקדוש ביותר, בזה מקדשים את השבת, וזה הביאור עם מקדשי שביעי ישבעו ויתענגו "מטובך" - בעסק התורה.

וכל אחד צריך לנצל את הזמן שלא ילך לאיבוד, בפרט בימי שישי ושבת, שיש מורים היתר וסבורים שאין חיוב תלמוד תורה בימים אלו, ומרגישים שאפשר לפרוק עול ולהסיח דעת מתורה, וזה לא נכון! אין זמן שפטורים מתלמוד תורה.

והחיוב הוא לכל אחד לפי כוחו, כמו שכתב הרמ"א (או"ח סימן ר"צ) "פועלים ובעלי בתים שאינם עוסקים בתורה כל ימי השבוע יעסקו יותר בתורה בשבת מתלמידי חכמים העוסקים בתורה כל ימי השבוע, והתלמידי חכמים ימשיכו יותר בעונג אכילה ושתיה קצת, דהרי הם מתענגים בלימודם כל ימי השבוע". מי שאין תורתו אומנותו צריך לעסוק בתורה בשבת יותר מכל השבוע, אבל תלמידי חכמים שבמשך השבוע מתאמצים הרבה בלימוד התורה, צריכים בשבת לנוח מעט, כי התורה מתשת כוחו של אדם (סנהדרין כו, ב) וצריכים לנוח כדי שיהיו להם כוחות לשבוע הבא.

ואמנם ידוע מהגר"א כי מה שהתורה מתשת כוחו של אדם, זה רק בתחילת הלימוד, ובזה ביאר הכתוב (משלי ת, יד) "לי עצה ותושיה אני בינה לי גבורה", שאם התורה היא רק "עצה" אצל האדם, שעדיין לא התחיל ללמוד, אז זה "תושיה" - כוחותיו מותשים ונחלשים מזה, אבל כשמתחיל ללמוד בבחינת "אני

ישבעו ויתענגו מטובך - בתענוג רוחני שייך עונג גם כששבע

בתפילה של שבת אנו אומרים "עם מקדשי שביעי כולם ישבעו ויתענגו מטובך", וההפלאה בהקדמה לכתובות העיר בזה, שמוזכר כאן 'ישבעו' ואחר כך 'יתענגו', משמע שיש תענוג גם לאחר ששבעים, והרי בדרך כלל המציאות היא שאדם שאוכל ושבע כבר אין לו תענוג, וכל התענוג הוא בזמן שרעב, אבל לאחר ששבע וסיים לאכול, נופלת עליו עייפות, ואינו נהנה לאכול עוד.

וביאר ההפלאה, כי אמנם כן הדבר באכילה גשמית, שיש תענוג רק לפני השביעה ולא לאחריה, אבל כאן מזכירים "מטובך", והכוונה לתענוג רוחני של תורה, כמו שאמרו (אבות ו, ג) אין טוב אלא תורה, וגם בתורה שייך שביעה כמו שמצינו לשון הגמרא (ברכות יד, א) המשביע עצמו מדברי תורה, ובתורה התענוג נמשך גם לאחר השביעה, ואדרבה ככל שממשיכים ולומדים יותר ברציפות התענוג גדול יותר.

כמו שידוע ממרן החזון איש זצ"ל שתיאר את גודל התענוג בלימוד ברציפות, שכל שעה נוספת ברציפות, התענוג עולה ועולה, ואין סוף לתענוגים האלו, שהם מעין עולם הבא, כמו שהעולם הבא אין לו סוף, וכל הזמן מתחדשים ונוספים עוד ועוד תענוגים שאין לנו השגה בהם, כך גם לימוד התורה, ככל שלומדים יותר ברציפות, התענוג מתחזק יותר ויותר, ונוספים עוד תענוגים ועוד תענוגים.

מקדשי שביעי - על ידי עסק התורה מקדשים השבת

וכבר הזכרנו שיש להבין מה הפירוש "מקדשי שביעי", הרי יום

בינה", אז אדרבה, התורה מחזקת ונותנת "גבורה" (ועיין כעין זה בזוהר חדש בראשית ה' ע"ב).

וכן ידוע גם לגבי יראת שמים, שהיראה אינה מחלישה את כוחות הגוף, ומה שאמרו חז"ל (ב"ב י, א) גוף קשה פחד שוברו, היינו פחד גשמי, כגון אדם שעומד לפני משפט, ואינו יודע מה יפסקו בדינו, הרי הוא מודאג מזה, והפחד הגשמי משבר את כוחות הגוף, אבל יראת שמים אינה מזיקה לבריאות הגוף, ואדרבה כתוב (משלי י, כז) "יראת השם תוסיף ימים", והאריך בזה הגר"י בלאור בכוכבי אור.

ושמעתי מאחד שמכיר את חכמת ה"גרפולוגיה", שרואים לפי הכתב את טבע האדם, האם יש לו כישרונות ומידות טובות, שמחה או עצבות וכו', אבל יראת שמים אינה ניכרת שם, כי היראה אינה שייכת לטבע הגוף, אלא לנשמה.

רק צריך לראות שלא להיכנס מזה למתח, ומסופר על אחד הגדולים שהיה בעל מדרגה גדולה בתורה ויראת שמים, ולא הסיח דעתו מדברי תורה, ופעם השפיעו עליו ללמוד מוסר, ונתיישב ללמוד מוסר, ואחר כך לא ישן כל הלילה, ובאמת הוא לא היה צריך ללמוד מוסר, כי גם בלי זה היה דבוק בתורה ויראת שמים, ולא הסיח דעתו מ"שויתי השם לנגדי תמיד", ואם ידאג יותר מדי זה מזיק לבריאות.

להיזהר מכעס בערב שבת

על כל פנים יש לנצל הזמן, בפרט בששי ושבת, בצורה רגועה ובלי מתח, ויש להיזהר גם שלא לכעוס בערב שבת, שאז לפעמים יש אווירה של מתח בבית.

וכבר סיפרתי העובדא באברך אחד שהיה כועס הרבה בביתו בערב שבת, ובא לבקש עצה כיצד להיגמל מן הכעס, מפני שהבין שכעס זה מידה רעה, ורצה להתגבר על זה, ושאלתי אותו אם הוא צועק בשעת הכעס, ואמר כי אכן הוא צועק, ואמרת לו שנסתבר שאם ישתוק ולא יצעק בשעת הכעס, זה יועיל לו לשבור את מידת הכעס, כי כשצועק ועושה פעולות מתוך הכעס זה גורם להתגברות הכעס.

ודבר זה יש ללמוד ממה שאמרו (שבת קה, ב) הקורע בחמתו בשבת חייב, והקשו על זה, שהרי כל המקלקלים בשבת פטורים, ומדוע הקורע חייב? ותירצו, שהקורע בחמתו אינו מקלקל אלא מתקן, כי הוא מתקן אצל יצרו, שמשכך את חמתו על ידי הקריעה, ושוב הקשו על זה, שהרי אמרו הקורע בחמתו יהא בעיניך כעובד עבודה זרה.

ובפשוטו כוונת הקושיא, שאם כן אינו מתקן אלא מקלקל, ואף על פי שהוא מתקן בזה שמשכך את חמתו, מכל מקום יצא שכרו בהפסדו, מאחר שהוא נחשב כעובד עבודה זרה, ולא שייך שייחשב מתקן אם הוא כעובד עבודה זרה.

וקשה על זה, שהרי מפורש בגמרא (פסחים עג, א) שהשוחט

לפרטים והנצחות או לשליחת דרשות וכד' ניתן לפנות למייל a0732951324gail.coa לשמייעת שיחות חיזוק בנושא שבת בטל: 073-2951324

בשבת לעבודה זרה חייב משום שבת, והיינו אף על פי שהוא עובד עבודה זרה, נחשב מתקן לגבי שבת, כי הוא מתקן את הבהמה ומוציאה מידי אבר מן החי, וחייב משום שוחט בשבת.

ורואים מזה שאף על פי שהוא עובד עבודה זרה, נחשב מתקן לגבי הלכות שבת, וכך גם הקורע בחמתו, היה צריך להיות חייב, אף על פי שהוא כעובד עבודה זרה, סוף סוף יש כאן תיקון, שמשכך את חמתו, ומדוע אינו חייב משום שבת.

ויש לפרש כי באמת הקורע בחמתו אינו מתקן כלל, וכמו שכתב רש"י שם "לאו מתקן הוא - שמלמד ומרגיל את יצרו לבוא עליו", והיינו שאין זה דומה לשוחט לעבודה זרה, כי השוחט מתקן את הבהמה ומוציאה מידי אבר מן החי, אבל הקורע בחמתו אינו עושה שום תיקון, ואדרבה הוא רק מקלקל בזה, שמרגיל את יצרו לבוא עליו, כי כל פעולה שאדם עושה מתוך מידות רעות מחזקת את המידות הרעות, וכשצועק ומשבר כלים בחמתו, זה גורם לחיזוק מידת הכעס, ואף על פי שמשכך את חמתו, זוהי רק הרגעה זמנית, ובאמת הוא מקלקל ומזיק לנפשו ומרגיל את יצרו לבוא עליו.

לכן העצה להיגמל מן הכעס היא להתאפק ולא לצעוק, שבזה ירגיל את עצמו להיפך, להתגבר על הכעס, ודבר זה הוא "תרגיל" של חינוך עצמי, אם שותק מתוך הבנה שזה כדאי, במשך הזמן ההרגל נעשה לו לטבע, ויחזור לטבעו האמיתי שהיצר הטוב ישלוט בו, ולא היצר הרע של כעס.

ועל זה אנו מתפללים ומבקשים בכל בוקר "ואל ישלוט בנו יצר הרע ודבקנו ביצר הטוב", וגם יש תפילה מיוחדת על כעס "שלא אכעס ולא אכעיסך" כמו שמודפס בסידורים בסוף שמונה עשרה.

וכאמור יש להיזהר ביום ששי כשטרודים בהכנות לשבת, שלא לבוא לידי כעס, ובפרט בשבת, שהוא יום מנוחה וקדושה, יש להיזהר שלא לכעוס, והכעס בשבת הוא דבר חמור מאד [בשל"ה הקדוש פרשת ויקהל כתב: לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת - רומז לאש המחלוקת ואש הכעס שצריך האדם ליזהר שלא להבעיר אותו עולמית ומכל שכן ביום השבת קודש שאין בוער בו אש של גיהינום, והכועס בשבת או עושה מחלוקת ח"ו גורם להיות חמת הגיהינום בוער בו בר מינן].

ואדרבה, בשבת צריכים להיות בשמחה רבה, בלי מתח, לחייך ולהאיר פנים, ואפשר גם לדבר בצחות לשון קצת, לשם שמחת השבת, כדי שתהיה אווירה נעימה ושמחה בבית, אך יחד עם זה יש להיזהר שלא לבוא לידי ליצנות.

ושמעתי מאאמור"ר זצ"ל מעשה שהיה עם הגרע"א שישב פעם באיזה שמחה, ואחד הנוכחים אמר בדיחה, ושאל אותו הגרע"א לפשר הדברים, והשיב הלה כי לא נתכוון ברצינות אלא כבדיחה בעלמא, ואמר הגרע"א, אם כן זהו מושב לצים, ואינני חפץ להיות כאן. ובפרט בשבת, מושב לצים בשבת זה חמור ביותר. (דרכי החיזוק)

לתרומות לעלון אפשר גם ב"נדריים פלוס" ו"קהילות" קופת "אוסף גליונות" קופת "עלון תוספת שבת" או בטלפון 037630543 שלוחה 2040.

מים זכים

דורשי רשומות אמרו 'אין סים אלא תורה'
שנאמר 'הוי כל צמא לכו למים' (כ"ק פכ.)

פרשת שמות

- ב -

וכע"ז שמעתי מאחד מבני ביתו של הגאון המובהק רבי פנחס שרייבר זצ"ל, שפעם אחת דפק יהודי בדלת ביתו של הבן בית הנ"ל, והודיע לו שבחלון ביתו יש קן יונים, והוא מבקש שיתן לו לקיים את המצוה של שילוח הקן, - אז אמר לו הבן בית הנ"ל, תודה רבה שהודעת לי שיש לי את המצוה הנ"ל בבית, וכל טוב.

ואז סיפר היהודי שכמה שנים אין לו ילדים, והוא מבקש אם יוכל לתת לו לקיים את המצוה, - ומכיון שכך, הבן בית הנ"ל ריחם עליו ונתן לו לקיים את המצוה.

אח"כ סיפר הבן בית הנ"ל את המעשה להגר"פ שרייבר זצ"ל, והגר"פ תמה עליו מדוע נתן לו את המצוה? - והבן בית הנ"ל אמר שריחם עליו כיון שאין לו ילדים, אז אמר לו הגר"פ זצ"ל, 'תן לו מליון דולר! מה אתה נותן לו מצוות?!', - עד כאן שמעתי מבעל המעשה.

והעולה מהנ"ל, שמרן בעל האילת השחר זצ"ל הסתפק כיצד עדיף לנהוג בכה"ג, ואילו להגר"פ שרייבר זצ"ל הי' פשיטא, שלא הי' ראוי לו לתת לחבירו את המצוה שהזדמנה בביתו.

ויש לפלפל טובא בזה, וכדלהלן.

- ג -

דהנה מפרשה דידן לכאוי יש מקום לפשוט את ספקו של בעל האילת השחר זצ"ל, וכן יש להקשות על דברי הגר"פ שרייבר זצ"ל, - דהנה מבואר בפרשה, שמשה רבינו הצטווה מהקב"ה ללכת לגאול את ישראל ממצרים, ומשה הסכים לוותר על המצוה הגדולה של קיום ציווי ה' לגאול את ישראל בעצמו, וביקש מהקב"ה שישלח את אהרן לגאול את ישראל.

וכל זה הי' מחמת רצונו של משה לדאוג לטובתו של אהרן, בכך שלא יהי מצב שמשה יקח גדולה על אהרן אחיו שהי' גדול ממנו והי' נביא, וכמובא ברש"י (ד, י).

ולכאוי מבואר בזה, שבשביל לעשות חסד לחבירו ראוי לאדם לוותר על המצוה שהזדמנה לידו, ולתת את המצוה לחבירו, - וא"כ לכאוי יש לפשוט מכאן את ספיקו של בעל האילת השחר זצ"ל הנ"ל, די"ל דמוכח מהכא שראוי לאדם לעשות חסד עם חבירו שאין לו בנים, ולתת לו את מצות שילוח הקן שהזדמנה לידו.

ולפי"ז לכאוי צ"ע טובא מהכא על דברי הגר"פ שרייבר זצ"ל הנ"ל, שתמה מאוד על הנהגת בן ביתו שנתן

ויאמר ה' ראה ראיתי את עני עמי אשר במצרים ואת צעקתם שמעתי מפני נגשיו כי ידעתי את מכאביו: ... ועתה לכה ואשלחך אל פרעה והוצא את עמי בני ישראל ממצרים: ... ויאמר משה אל ה' בי ה' לא איש דברים אנכי גם מתמול גם משלשם גם מאז דברך אל עבדך כי כבד פה וכבד לשון אנכי: ... ויאמר בי ה' שלח נא ביד תשלח: (ג, ז - ד, יג).

הנה מפרשה דידן יש מקום לפשוט, את אשר הסתפק בו מרן בעל האילת השחר זצ"ל, - דהנה במוסף שב"ק של 'יתד נאמן' (וישב תשפ"א עמ' 22) הובא מהגאון רבי אברהם יצחק הכהן קוק שליט"א המעשה דלהלן.

אחד ממקורבי רבינו בעל האילת השחר זצוק"ל סיפר לו שמצא קן יונה בביתו, וזכות מצות שילוח הקן היא סגולה לבנים, ומאחר וידיד קרוב שלו לא נפקד בבנים, רצונו לזכותו במצוה, ושאל מה דעת מרן על כך.

מרן זצוק"ל כדרכו לרדת לעומק העניין, שאלו: 'אמור לי את האמת, אם הי' מתעורר צורך, היית נותן לחברך מאה שקלים?', ההוא לא חשב הרבה ואמר מייד: 'ודאי!', - 'ואלף שקלים גם היית נותן לו?' הוסיף לשאול מרן, 'כן' ענה היהודי ללא היסוס, - כך העלה את הסכום עד שהגיע למליון שקלים, ושאל האם גם סכום כזה הי' מוכן לתת, והשואל שהי' אדם אמיתי, התחיל לגמגם והשיב: 'אינני בטוח...'

ואז מרן זצ"ל העיר לו בזה הערה גדולה, כדלהלן.

- א -

אמר לו מרן: 'מליון שקל אינך בטוח שהיית נותן לו, והרי מצות שילוח הקן היא מצוה, וכל מצוה 'כל חפצים לא ישוו בה', ועוד כי מצות שילוח הקן היא מצוה חשובה, עליה אמרו חז"ל 'אין לך כל מצוה ומצוה שכתובה בתורה שמתן שכרה בצידה, שאין תחיית המתים תלויה בה', ואותה הינך מוכן לתת לו כ"כ בקלות?!'

השואל התחיל לתפוס במה מדובר, ושאל: 'אם כך לא אתן?', - אמר לו מרן: תעשה חשבון אחר, הרי אתה רוצה לגמול עימו חסד, וזו הליכה בדרכי ה' יתברך שאתה חייב בה, ומצות שילוח הקן אולי עדיין אינך מחוייב בה, והשאלה מה עדיף מביניהם, - עד כאן המעשה שהובא מהגרא"י קוק שליט"א.

לאחר את מצות שילוח הקן שהזמנה לידו, - דלכאו יש להוכיח מהכא שבן ביתו אכן נהג כראוי, וכמבואר.

- ד -

ואמו"ר הגאון רבי חיים יעקב כגן שליט"א העירני, דיש להקשות עוד על דברי הגר"פ שרייבר זצ"ל הנ"ל, ע"פ המעשה הידוע, שכאשר רה"י בראדין הגאון רבי נפתלי טרופ זצ"ל ה' חולה מאוד, החליטו בני הישיבה לערוך מגבית של חיים עבור רה"י, וכל אחד מבני הישיבה תרם יום או שבוע מחייו בעבור הגרנ"ט.

וכאשר באו להתרים את הח"ח זצ"ל, בעבור מגבית החיים הנ"ל, - הח"ח הירחר תחילה בדבר, ואח"כ הסכים לתרום דקה אחת (!) מחייו, בעבור הצלת חיי הגרנ"ט, (עי' בספר 'מאיר עיני ישראל' ח"א עמ' 243).

ומבואר בזה, שהח"ח הסכים לוותר על דקה מחייו, שבעצם יכל לקיים בה בעצמו הרבה מצוות, בכדי להאריך את חייו של הגרנ"ט בדקה נוספת, וא"כ עולה שהח"ח סבר שראוי לאדם לוותר על האפשרות של קיום המצוה בעצמו, בשביל לעשות חסד עם חברו, - ולכאו זהו דלא כדברי הגר"פ שרייבר זצ"ל הנ"ל.

ועוד העירני אמו"ר הגאון שליט"א, דכע"ז יש להקשות נמי מהמבואר בגמ' (עירובין נד:), שהבת קול שאלה את רבי פרידא, האם הוא רוצה שיוסיפו לו ד' מאות שנות חיים, או שיהוה הוא וכל בני דורו לחיי העוה"ב, - ורבי פרידא השיב, שהוא רוצה שיהוה הוא וכל בני דורו לחיי העוה"ב (ולבסוף אמר הקב"ה שיתנו לו זו וזו עיי"ש).

ומבואר בזה שרבי פרידא הסכים לוותר על ד' מאות שנות חיים שיכל לקיים בהן הרבה מצוות, בשביל טובת בני דורו שיהיו לחיי העוה"ב, וא"כ מבואר בזה שראוי לאדם לוותר על האפשרות של קיום המצוה בעצמו, בשביל לעשות חסד עם חברו, ולכאו זהו דלא כדברי הגר"פ שרייבר זצ"ל הנ"ל, - ע"כ העירני אמו"ר הגאון שליט"א.

- ה -

והנה על הקושיות מהמעשה עם רבי פרידא ומהמעשה עם הח"ח הנ"ל יש מקום ליישב, ששאני התם שרבי פרידא והח"ח לא ויתרו בידיים על מצוה שהזמנה לידם, אלא רבי פרידא הסכים להפסיד את הד' מאות שנה רק בדרך סגולית (שהרי בכל המו"מ שם, רבי פרידא לא קיצר את חייו בדרך 'טבעית' בעבור טובת בני דורו), וגם הח"ח הסכים לתת דקה מחייו רק בדרך סגולית בעבור הגרנ"ט.

ויש לדון שבדרך סגולית האדם רשאי לתת מחייו בשביל לזכות את בני דורו בעוה"ב, או בשביל להאריך את חייו של חברו, ואע"פ שהאדם יפסיד שלא יוכל לקיים מצוות בעצמו באותו זמן חיים שנתן לחברו, - דמ"מ יש לדון שהדבר מותר, כיון שהוא לא הפסיד מצוות 'בידיים', אלא רק גרם בדרך 'סגולית' שהוא יחיה פחות שנות חיים, ומחמת כך הוא יקיים פחות מצוות, - ועוד שהמצוות האלו עדיין לא הזדמנו לידו.

[וכמו שאין לו לאדם למסור את נפשו בידיים תחת נפש חברו, משום דקיי"ל דחייך קודמין לחיי חבריך, ומ"מ בדרך סגולית מבואר במעשים הנ"ל דס"ל דאין בזה מניעה, ודו"ק].

ומשא"כ גבי שילוח הקן, שיש לדון דיתכן דאין ראוי לאדם לוותר בידיים על מצוה שהזמנה לידו, בשביל טובת חברו, - ועכ"פ אין מהנ"ל הוכחה כנגד דברי הגר"פ שרייבר זצ"ל הנ"ל.

אכן אכתי צ"ע טובא בזה, מהמבואר בהנהגת משה רבינו, שמחמת רצונו לדאוג לטובתו של אהרן, הוא הסכים לוותר בידיים על המצוה הגדולה שהזמנה לידו, לקיים את ציווי ה' לגאול את ישראל בעצמו, וכל השבעה ימים הוא לא רצה ללכת לגאול את ישראל עד שביקש במפורש מהקב"ה 'שֶׁלַח נָא בְיַד תְּשַׁלַּח', - ומבואר בזה שגם בידיים ראוי לו לאדם להפסיד מצוה שהזמנה לידו בשביל טובת חברו, ולכאו זהו דלא כדברי הגר"פ שרייבר זצ"ל הנ"ל.

- ו -

והנראה ליישב בזה בס"ד, דכל דברי הגר"פ שרייבר זצ"ל אמורים, רק גבי אדם שלא מסכים לתת לחברו מליון דולר בשביל לסייע לו לזכות בזש"ק, ומ"מ הוא מסכים לתת לחברו את מצות שילוח הקן שהזמנה לידו, שבכה"ג יש בהנהגה זו בעייה גדולה לדעת הגאון הנ"ל, כיון שיש בזה חיסרון וזילזול בערך המצוות, בכך שהוא מראה שמצות שילוח הקן חשובה בעיניו פחות ממליון דולר!

ומשא"כ גבי משה רבינו שהי' עניו מכל אדם, וידע גם ידע את הערך של קיום המצוות, שלגביו ברור שאם מצינו שהסכים לוותר על המצוה הגדולה לגאול את ישראל בשביל טובתו של אהרן, אזי ברור לחלוטין שהי' מסכים גם להפסיד את כל ממונו בשביל טובתו של אהרן.

ולגביו י"ל דגם הגר"פ שרייבר זצ"ל יודה, שלכזה אדם אין מניעה לעשות לחברו חסד ולתת לו את המצוה שהזמנה לידו, כיון שאין בזה שום חיסרון וזילזול בערך המצוות, שהרי גם את כל ממונו הי' מסכים לתת בשביל טובת חברו, ודו"ק ונפלא.

[וכע"ז מצינו שמשם רבינו הסכים לוותר על הנכס הרוחני העצום, של להיות כתוב בתוה"ק, בשביל טובת כלל ישראל, וכפי שאמר להקב"ה 'וְעַתָּה אִם תִּשָּׂא חַטָּאתָם, וְאִם אֵין מַחְנֵי נָא מִסַּפְרֶךָ אֲשֶׁר כְּתַבְתָּ'.]

ניתן לזכות את הרבים ולהגדיל תורה ולהאדירה

ע"י הקלטת תגובות הערות והוספות

בקו 'מים זכים': 02-633-5850

כמו כן בקו זה ניתן להאזין לתגובות שהתקבלו במערכת

המען לתגובות: יצחק זאב כגן

רח' נתיבות המשפט 81 מודיעין עילית

טל': 1515-271-55442 (תא קולי)

פקס: 02-655-0973 (מערכת נסיונית)

דוא"ל: A0527155442@GMAIL.COM

ניתן לתרום להוצאות הפצת העלון, דרך עמדות 'נדרים פלוס' - [לעבור לקופות נוספות - להיכנס ל'קרבן צרכי הרבים' - ולגלול למשבצת המצוינת: 'עלון מים זכים'] - הדברים נכתבו לעורר לב המעיין בלבד - ניתן לקבל את העלון במייל, ע"י שליחת בקשה לדוא"ל של המערכת. להנצחת שמות לע"נ ולרפו"ש וכדו' (50), ובכל ענייני העלון, ניתן לפנות: 1515-271-55442 (תא קולי)

מים זכים

דורשי רשומות אמרו 'אין סים אלא תורה'
שנאמר 'הוי כל צמא לכו למים' (כ"ק פכ.)

פרשת וארא

ולכאו' צ"ב טובא בזה, דהרי בפשטות י"ל, דכל האנשים שהיו בשדה בזמן מכת ברד, **מתו בתוך זמן קצר**, דהא כתיב בקרא, שהייתה אש מתלקחת בתוך הברד, וא"כ י"ל שלאחר זמן קצר מאז שהאש התחילה לשרוף אותם, **כבר לא נשאר זכר** מהאנשים שהיו בשדה.

ולפי דברי מרן הגר"י הנ"ל, שהברד לא ירד בכל ארץ מצרים, אלא ירד רק על האנשים והבהמות ועשב השדה, א"כ נמצא שלאחר זמן קצר מאז שהתחילה מכת ברד, **הברד כבר הפסיק לרדת**, כיון שכבר לא נשאר מהאנשים והבהמות ועשב השדה שום זכר, **ולדברי הגר"י הנ"ל**, הברד לא ירד סתם כך על אדמת ארץ מצרים.

וא"כ צ"ע טובא בזה, דהא כתיב בקרא, שפרעה ביקש ממשה ואהרן, שיתפללו לה' שיפסיק לרדת ברד, ולדברי המדרש הנ"ל, הי' זה כבר לאחר שבעה ימים שמכת ברד היכתה במצרים, - ומוכח שהברד ירד בכל השבעה ימים, ולא רק ביום הראשון, וא"כ לכאו' צ"ב טובא בדברי הגר"י הנ"ל.

- ג -

ויתכן לבאר בזה כפי ביאורו הנפלא, של המגיד הנודע הרב הגאון ר' שלמה לוונשטיין שליט"א, - דהנה בפשטות רגילים לתאר את מכת ברד, בכך שאמנם מייד בתחילת המכה, עניין המכה הי' בזה שכל המצרים והבהמות שהיו בשדה מתו.

אך אח"כ כל עניין המכה הי', רק בכך שהברד המשיך לרדת שבעה ימים, וכל המצרים היו נצורים בבתיהם בלא שום אפשרות לצאת, והיו גם קולות אלוקים שמאוד הפחידו אותם, אך מ"מ מכת המוות של הברד הייתה רק בתחילה.

אמנם רבי שלמה לוונשטיין שליט"א ביאר ('ומתוק האור', פרשת וארא עמ' תב), שלפי דברי הגר"י הנ"ל יש לומר, שתיאור מכת ברד הי' הרבה יותר מעניין, וכדלהלן (עם שינויים קלים).

דהנה מבואר בקרא, שמשה רבינו התרה בפרעה, שיכניסו את כל האנשים והבהמות לבתים, בכדי שלא ימותו במכת ברד, - ומעתה י"ל, דמשה רבינו התרה בהם, שיכנסו כולם לבתים, ושעד להודעה חדשה לא יעזו לצאת, משום שכל מי שיצא מביתו, ימות ממכת הברד.

ואח"כ כאשר התחילה מכת הברד, כל מי שהי' בשדה מת בתוך זמן קצר מהאש ומהברד, וכאשר כל האנשים והבהמות שהיו בשדה מתו ונשרפו, וכבר לא נשאר מהם זכר, מייד הפסיק הברד לרדת, וקולות הרעמים נדמו, וכדברי הגר"י הנ"ל, שהברד לא ירד סתם כך על אדמת ארץ מצרים.

- ד -

ומייד לאחר שהברד הפסיק לרדת, והרעמים כבר לא נשמעו, שבה השמש לזרוח במלוא עוזה, - ומכיון שכך, חשבו המצרים שלא נשמעו לאזהרת משה (שהזהירם שלא לצאת

ויט משה את מטהו על השמים וה' נתן קלת וברד ותהלך אש ארצה וימטר ה' ברד על ארץ מצרים: (ט, כג).

'כיצד הי' הברד יורד, בתחילה היו הברקים מבריקין, והרעמים מרעמיין, והארץ רועדת... והחצצות נופלות... ואין שם מטר אלא ברד... (מדרש הגדול).

ויעוי' במש"כ הנצי"ב ב'העמק דבר' וז"ל, 'רק בארץ גשן אשר שם בני ישראל לא היה ברד - אבל הקולות נשמעו גם שם, וכדאיתא בברכות (נט.) שקולות של רעמים באים לפשט עקמימות שבלב, וזה הי' נדרש אז הרבה', עכ"ל.

והנה רבינו מרן הגר"י זצ"ל שטינמן זצ"ל הסתפק, האם הי' אפשר לברך על הקולות שנשמעו במכת ברד, וכן על הקולות שנשמעו במעמד מתן תורה, את הברכה שמברכים בשמיעת רעמים, - ומרן זצ"ל נשאר ביש לעיין בזה (אילת השחר על התורה, שם).

ויש לפלפל טובא בזה, וכדלהלן.

- א -

דהנה אי נימא שהיו ת"ח מבני ישראל, שבירכו על הרעמים שנשמעו במכת ברד, את ברכת 'שכוחו וגבורתו מלא עולם' (וברכת עמ"ב י"ל דלא יכלו לברך, משום דלא הי' זה מנח הטבע שנברא בששת ימי בראשית), א"כ יש מקום לדון ולפלפל טובא, כמה פעמים הם בירכו את הברכה הנ"ל, במשך כל הזמן שהייתה מכת ברד, וכדלהלן.

דלכאו' בפשטות הי' נראה לומר, דהם בירכו את הברכה הנ"ל ז' פעמים (או ח' פעמים, ואכמ"ל בזה), כיון דאיתא במדרש (עיי' בשמו"ר פ"ט, יב - ובדברים רבה פ"ז, ט), דכל מכה ומכה נמשכה שבעה ימים, וקיי"ל במשנ"ב (סי' רכז, ח) שיש לחזור ולברך שוב על הברקים והרעמים בכל יום ויום, עיי"ש.

- ב -

אמנם באמת יש מקום לפלפל טובא בזה, וכדלהלן.

דהנה ידוע ומפורסם, מש"כ מרן הרב מבריסק זצ"ל בספרו על התורה, לגבי מכת ברד, שהברד לא ירד בכל ארץ מצרים, אלא ירד רק על האנשים והבהמות ועשב השדה, וז"ל: 'ויאמר ה' אל משה נטה את ידך על השמים ויהי ברד בכל ארץ מצרים על האדם ועל הבהמה ועל כל עשב השדה בארץ מצרים - נראה מלשון הכתוב, כי הברד לא ירד, [אלא] רק במקום שהי' שם אדם או בהמה או עשב השדה, דאל"כ למה פרט הכתוב, הלא פשיטא דנשברד יורד, יורד על כל מה שימצא'.

'וכן מה שנאמר למעלה, 'ועתה שלח העז את מקנך' וגו', י"ל דכך היתה הנבואה, דאם יהיו בבית, לא ירד עליהם הברד ולא יזיקם, ורק על אותם אשר ימצאו בשדה ולא יאספו הביתה, עליהם ירד הברד ומתו, - ולא משום דהבית הי' שמירה לענין הברד, רק דמעיקרא לא ירד עליהם הברד כלל, עכ"ל.

אמנם באמת אכתי יש לעי' ולפלפל טובא בזה, משום דיתכן דאע"פ דבני ישראל ידעו, שמכת ברד תימשך לפחות ז' ימים, ולא הי' להם היסח הדעת מזה כלל, אך מ"מ יש לדון דהם יכלו לברך שוב, בכל פעם ופעם שהתחדשה שוב ירידת הברד, וכדלהלן.

דהנה בשעה שעסקנו בפילפול הנ"ל, גבי מכת ברד שהייתה במצרים, התעוררו לדון בנידון חדש, שכמדומה שנידון זה לא הוזכר עד היום כלל בדברי הפוסקים, וכדלהלן.

דהנה לאחר חתימת ספר המשנה ברורה, נוצרה בזמנינו מציאות חדשה, שיש לדון האם בכוחה של המציאות החדשה, לשנות את האי דינא דנתפזרו העבים הנ"ל, - דהנה כיום ניתן לשמוע מהחוזאים, את תחזית מזג האוויר החזוייה לבוא אלינו, ולפעמים שומעים בתחזית, שבבוקר יהי' גשום עם ברקים ורעמים, ובצהריים תהי' הפוגה מהגשמים, ואחר הצהריים יתחדשו שוב הגשמים עם ברקים ורעמים.

ומעתה יש לדון, באחד ששמע בבוקר את התחזית, ובירך אז על הברקים והרעמים, ואח"כ בצהריים הייתה הפוגה, ונתפזרו העבים והשמים נטהרו וזכו לגמרי מעבים, - אך הוא זוכר את תחזית מזג האוויר, והוא יודע שהפוגה בגשמים הינה הפוגה זמנית, ובעוד זמן מה, הגשמים עתידים להתחדש עם ברקים ורעמים, - **האם דינו לברך שוב על הברקים והרעמים שיבואו אח"כ**, - או"ד דאין לו לברך, משום דלא הסיח דעתו מהברקים והרעמים.

- ח -

והצעתי את הספק הנ"ל, קמ"י הגאון רבי אשר וייס שליט"א, והשיב שלדעתו נראה, שהעובדה שהוא יודע את התחזית הצפויה, לא תשנה את האי דינא דנתפזרו העבים, ובכה"ג שנטהרו השמים לגמרי מעבים, הוא יצטרך לחזור ולברך אח"כ שוב באותו היום, ואע"פ שהוא ידע שהגשמים עתידים לחזור.

וכע"ז השיב הגאון רבי מנחם מנדל לובין שליט"א, שיי"ל שכאשר השמים נטהרו וזכו לגמרי, למעשה יש בזה הפסק והיסח הדעת, ולכן דינו לחזור ולברך אח"כ שוב, ואע"פ שהוא ידע כבר בתחילה שהגשמים עתידים לחזור, - **וכע"ז דעתם של עוד רבנים מובהקים.**

[ואמנם יש מן הרבנים המובהקים שהשיבו, שבאמת בכה"ג הנ"ל שהוא לא הסיח דעתו מהברקים והרעמים, אי"צ לחזור ולברך אח"כ שוב, - ויש מן הרבנים המובהקים דנשארו בספק בזה, ואכמ"ל].

ומעתה לדעת הסוברים דידיעת תחזית מזג האוויר לא תשנה את האי דינא דנתפזרו העבים וכו"ל, א"כ שוב י"ל בנידון"ד גבי בני ישראל במצרים, שאע"פ שהם ידעו שמכת הברד עתידה להתחדש בעוד זמן מה, אך מ"מ הם יכלו לברך שוב בכל מטח ומטח של הברד, - וא"כ יתכן שהם בירכו עשרות פעמים על הרעמים שהיו במכת ברד וכו"ל, - ויש לפלפל טובא בזה, ונפלא.

מבתיים עד להודעה חדשה) שמכת הברד הסתיימה, ולאחר שהמתינו זמן מה וראו שהשמש ממשיכה לזרוח במלוא עוזה, החליטו אותם המצרים ללכת למכולת להביא קצת אוכל לילדים הרעבים.

ואז, לאחר שהרבה מצרים חזרו להסתובב ברחובות, לפתע בלא שום סימן מוקדם, התחילו לרדת שוב מטחי ברד כבדים מעורבים באש, עם ברקים ורעמים עצומים, וכל המצרים שהיו באותה שעה מחוץ לביתם, מצאו את מותם תחת מטחי הברד.

ולאחר שכל המצרים שיצאו החוצה בזמן שהשמש זרחה, גם הם מתו ונשרפו, וכבר לא נשאר מהם זכר, אזי שוב הפסיק הברד לרדת, וקולות הרעמים נדמו, ושוב השמש חזרה לזרוח במלוא עוזה, וכדברי הגר"י הנ"ל, **שהברד לא ירד סתם כך על אדמת ארץ מצרים**, - וכך חזר חלילה, שוב הייתה הפוגה מהברד, ושוב יצאו מבתיים, ושוב ירד ברד...

[ובין שלא היו אז טלפונים, לכן לא ידעו המצרים, שכל אלו שהעזו לצאת בזמנים שהשמש זרחה במלוא עוזה, כולם מצאו את מותם ללא יוצא מהכלל, במטחי הברד הפתאומיים, - ומכיון שכך, לאחר כמה ימים שהיו המצרים נצורים בבתיים, אזי גם אלו שהיו פחות אמיצים בטיבם, הוצרכו לחדש את המלאי של המזון, - ולכן בזמן שהייתה הפוגה ממכת הברד, והשמש זרחה כרגיל, החליטו גם הם לצאת ולהביא אוכל, בתקווה שהם יספיקו לחזור לביתם ולתפוס מחסה, עוד לפני שיבוא מטח הברד הבא].

ומעתה מיושב שפיר מה שהקשינו לעיל, כיצד גם לדברי הגר"י הנ"ל, מכת הברד נמשכה שבעה ימים וכו"ל.

- ה -

ועתה נשוב למה שכתבנו לדון לעיל, דאי נימא שהיו ת"ח מבני ישראל, שבירכו על הרעמים שנשמעו במכת ברד, את ברכת 'שכוחו וגבורתו מלא עולם' וכו"ל, א"כ יש מקום לדון ולפלפל טובא, כמה פעמים הם בירכו את הברכה הנ"ל, במשך כל הזמן שהייתה מכת ברד וכו"ל.

ומעתה לפי הביאור הנ"ל בדברי הגר"י יש לומר, דיתכן דהם בירכו את הברכה הנ"ל עשרות פעמים, במשך כל השבעה ימים של מכת ברד, - משום דהנה קיי"ל בשו"ע (או"ח סי' רכז, ב), **'כל זמן שלא נתפזרו העבים, נפטר בברכה אחת, - נתפזרו בין ברק לברק, ובין רעם לרעם, צריך לחזור ולברך'**, - והיינו אפי' באותו היום, - ודווקא היכה דהשמים נטהרו וזכו לגמרי, בין ברק לברק ובין רעם לרעם (ע"ע במשנ"ב שם ס"ק ח).

וכיון דלפי הביאור הנ"ל, בין מטח ברד אחד למשנהו, השמש זרחה במלוא עוזה וכו"ל, א"כ להנ"ל י"ל, דהם יכלו לברך את הברכה הנ"ל עשרות פעמים במשך כל שבעת ימי הברד, משום האי דינא דנתפזרו העבים בין רעם לרעם הנ"ל.

- ו -

אמנם באמת יש מקום לדון ולומר, דהם לא יכלו לברך את הברכה הנ"ל, יותר מפעם אחת בכל יום ויום, וכדלהלן.

דהנה יעוי' ברא"ש (ברכות פ"ט אות יג) שהביא מהירושלמי, שהדין של נתפזרו העבים הנ"ל, דומה לדין של הנכנס ויוצא מחנותו של בשם, עיי"ש ואכמ"ל, - והעולה משם, **שטעם הדין שכאשר נתפזרו העבים צריך לברך שוב, הוא משום שכאשר נתפזרו העבים יש בזה היסח הדעת**, ולכן כאשר שוב נתקדרו השמים, דינו לחזור ולברך שוב על הברקים והרעמים שיבואו אח"כ, - **וכן כתב להדיא הב"ח** (בסי' רכז שם), **שהטעם לזה הוא משום היסח הדעת**, עיי"ש.

ומעתה יש מקום לדון ולומר, דבני ישראל לא יכלו לברך על הרעמים שהיו במכת ברד, יותר מפעם אחת בכל יום ויום, כיון שהם הרי האמינו למשה, והם ידעו שעד להודעה חדשה (ועכ"פ לא פחות מז' ימים) מכת ברד תימשך.

והם ידעו שאפי' אם כעת יש הפוגה קצרה בירידת הברד, וקולות הרעמים נדמו, וגם השמש חזרה לזרוח במלוא עוזה, אך מ"מ הרי בעוד זמן מועט יירד שוב מטח חדש של ברד, וא"כ הם לא הסיחו דעתם כלל, מירידת הברד ומהברקים והרעמים, במשך כל שבעת ימי הברד, וא"כ יש מקום לומר שהם לא יכלו לברך יותר מפעם אחת בכל יום ויום, (ומ"מ פעם אחת בכל יום צריך לברך, ואפי' כאשר לא נתפזרו העבים, ע"י במשנ"ב שם ס"ק ח).

ניתן לזכות את הרבים ולהגדיל תורה ולהאדירה
ע"י הקלטת תגובות הערות והוספות
בקו 'מים זכים': 02-633-5850
כמו כן בקו זה ניתן להאזין לתגובות שהתקבלו במערכת

המען לתגובות: יצחק זאב כגן
רח' נתיבות המשפט 81 מודיעין עילית
טל': 1515-271-55442 (תא קולי)
פקס: 02-655-0973 (מערכת נסיונית)
דוא"ל: A0527155442@GMAIL.COM

ניתן לתרום להוצאות הפצת העלון, דרך עמדות 'נדרים פלוס' - [לעבור לקופות נוספות - להיכנס ל'קרבן צרכי הרבים' - ולגלול למשבצת המציינת: 'עלון מים זכים'] - הדברים נכתבו לעורר לב המעיין בלבד - ניתן לקבל את העלון במ"ל, ע"י שליחת בקשה לדוא"ל של המערכת. להנצחת שמות לע"נ ולרפ"ש וכדו' (50@), ובכל ענייני העלון, ניתן לפנות: 1515-271-55442 (תא קולי)

הפרשה המחכימה

פירוים מבית 'הפרשה המחכימה' - אוצר מופלא של לקחים מעשיים ואקטואליים מהפרשה פרשת וארא התשפ"א גלין 157

תליה בדרך מקרה

שאלה: כיצד מחליט היצר את כח ההתפעלות מן הנסים של הקדוש ברוך הוא?

א. שמות ז, כב: "ויעשו כן זורטובי ביצרים בלטיהם, ויוזוק לב פרעה ולא שמוע אלהם". פירש רש"י "ויוזוק לב פרעה – לומר על ידי מכשפות אתם עושים כן, תבן אתם מכניסים לעפריים, עיר שכולה תבן, אף אתם מביאין מכשפות למצרים שכולה כשפים". וכך תמיד דרכו של היצר הרע, וכמו שכתב הרמב"ם (תענית א, ג) "אם לא יזעקו ולא יריעו, אלא יאמרו דבר זה ממנהג העולם ארע לנו, וצרה זו נקרה נקרית (מלשון מקרה בלבד) – הרי זו דרך אכזריות, וגורמת להם להידבק במעשיהם הרעים, ותוסיף הצרה צרות אחרות".

בדרך זו תירץ המכתב מאלהו' (ח"ב עמ' 238 על פי התרגום יונתן שכתב 'ואני אקשי ית יצרא דלבא דפרעה'), כיצד אחר כך במכה החמישית הקשה ה' את לב פרעה ונטל ממנו כביכול את כח הבחירה, וביאר שהקב"ה לא נטל ממנו את כח בחירתו אלא אדרבה נתן לו את אפשרות הבחירה, שהרי ידוע שכאשר אדם רואה נס מיד הוא מאבד את כח הבחירה, כי רואה בחוש שה' מנהיג את העולם, וכך היה צריך לקרות לפרעה, לכן חיזק הקדוש ברוך הוא את יצרו הרע כדי שהנס לא יגרום לו לאבד את בחירתו לכיוון החיובי, ועל ידי כך איזן את כח בחירתו, עד כאן.

לכן גם כאשר ישנו מופת או ראייה מפורשת על סיעתא-דשמיא מופלאה מאת הקדוש ברוך הוא, מיד בא היצר ותולה הדבר במקרה, בדיוק היה כאן כך וכך, ובדיוק עבר כאן זה וזה וכדומה. ובדוקא מכניס היצר לאדם תירוצים שונים על הנסים שרואה, כדי להכחיש ממנו את אמונתו בבורא יתברך. **וכעין** מה שסיפר הגה"צ רבי שלמה ברעודה זצ"ל (וכתבו גם בספר 'ליל שימורים עמ' כ), פעם בבחירתו הלך לבית אחד בשעת לילה, באותו מקום היו מדרגות חדות ביותר בכניסה לבית, ובדיוק באותו ערב הם לא הוארו, עקב העלטה ששררה שם, המשיך ללכת בדרכו כאילו הרצפה ישרה, וממש ברגע האחרון כשנגע כבר בשפיץ של המדרגה הראשונה תפס את עצמו באיזה דבר, וברוך ה' ניצל ברגע האחרון מספק מות.

הוא היה ממש נרעש מהמעשה, והיה בטוח שכעת יקדיש כל חייו לתורה בלא הפסקה, ועוד קבלות רוחניות שיתפלל ברגשי

קדושה וטהרת הלב הרבה יותר ממה שהתפלל עד היום, אך מה הופתע לראות שלמחרת בבוקר כשקם ופנה לצאת לדרכו, הוא נשאר אותו בן-אדם בלא כל ההתפעלות היוצאת דופן שהיתה לו אתמול. **כשפנה אל החזון איש זצ"ל לשאול:** כיצד יתכן מצב כזה של בחור שראה כיצד ניצל ממות, ולאחר כמה שעות הוא מתנהל כאילו לא ארע מאומה. השיבו החזון איש: הדבר פשוט הוא, לא יתכן שתהיה אפשרות כל כך להתפעל מכל נס ופלא שהקדוש ברוך הוא עושה, ולכן עם כל כח של יצר הטוב שבא מכח הנסים שארעו וההשגחה המיוחדת, מביא הקדוש ברוך הוא כנגדו גם יצר הרע מיוחד לבטל מלב האדם את הרושם העצום שעשה בו הנס, כדי שישאר בעל בחירה. ולכן, אם לא יתחזק האדם מאוד לאחר הנס, יאבד ממנו כל רגש ורושם מהנס, וכאילו שלא היה נעשה כלל. אבל אם יתאמץ ויתחזק אז מאוד, יזכה להתעלות על ידי הנס שנעשה לו, ויעשה חיל בעבודתו¹.

גם בזמנינו בענין הנגיף הנורא, הקדוש ברוך הוא מראה כיצד הוא שולט בעולמו ויכול בחיידק אחד לסובב את כל העולם ולייראם, כדי שיידעו כולם כי 'אין עוד מלבדו' ולהכינם לקראת הגאולה (כדרך שאמרו בסוטה מט: שבעקבתא דמשיחא יצטרכו להרגיש כי אין על מי להטען אלא על אבינו שבשמים). אבל גם בזה יש שמנסים להכחיש את הכל, ולטעון שהדבר נגרם מלכתחילה על ידי בני אדם שתכננו זאת מכל מיני מטרות שונות. וגם זה חלק מעצת היצר לתלות כל מיני דברים בבני אדם וכדו', והכל כדי לאזן את כח הבחירה, שאם לא כן – כולם היו חוזרים בתשובה מזמן. אבל המאמין יודע שגם אם היו צודקים בדבריהם, דבר זה לא נוגע לנו, שהרי כל בני האדם וכל מה שיקרה בעולם כולם שליחים של הבורא יתברך, ועצם זה שנגרם מצב זה מן השמים, בא לעוררנו שנתחזק ונחזור בתשובה ונכין את עצמינו לגאולה השלימה שתהיה בקרוב בב"א. **[וכן לפני כמה שנים שהיה סיפור עם הדיבוק, שמעתי ממי שהתעסק עמו ממש והביאו בפני גדולי ישראל מרגן הגראי"ל שטיינמן זצ"ל ולהבח"ל**

¹ וכבר הבאנו במקום אחר מדברי הרמב"ן בספר האמונה והבטחון שמיד כשנעשה לאדם איזה נס ורואה השגחה וכדומה, עליו לקבוע התפעלותו והודאתו על חפץ, כדי שיהיה לזה קיום, ולא ידעך במשך הזמן, עיין שם. ועל רבי שמואל מלונה מסופר שכאשר היתה לו פעם השגחה פרטית מופלאה, חזר וסיפר זאת שוב ושוב להרבה אנשים, כדי שלא יישכח ממנו החסד שה' יתברך עשה עמו.

הגר"ח קנייבסקי שליט"א, עד שלבסוף נשלח לאחד המקובלים שליט"א כידוע. והיו הרבה שטענו שהדבר מומצא ואינו נכון, ואמר על כך צדיק אחד שליט"א שכך דרך היצר הרע תמיד לבטל דברים שיכולים לגרום לחיזוק, כדי שישאר כח הבחירה].

וכתב ה'אור החיים' (דברים ה, יח) "וזכרת את ה' אלקיך, כי הוא הנותן לך כח לעשות חיל", ופירש ה'אור החיים' "שצריך לתת לבו על טובתו, כי מה' היתה לו, ודבר זה יעירהו תמיד להכיר בוראו והשגחתו עליו, ותחילת תחבולות יצר האדם הוא להשכיחו דבר זה, ודרך זה יכנס לאבדו". **וכן** מבואר בספר החינוך (מצוה קלב) שאפילו בעת שהקדוש ברוך הוא עושה ניסים ונפלאות, הוא מסתיר זאת שהניסים הם ממנו, ומשאר פתח לתלות זאת בדרך הטבע כדי שיהיה לנו נסיון אם נתלה בו או לא. וכמו בקריעת ים סוף שהקדוש ברוך הוא הביא רוח קדים עזה קודם קריעת ים סוף, כדי שתישאר הבחירה ביד הרשעים ויוכלו לכפור ולתלות שקריעת ים סוף אינה הנהגה ניסית מה' יתברך אלא זו דרך הטבע על ידי רוח ים חזק.

כיוצא בזה מובא בחז"ל (ב"ר נג, ה. פסיקתא רבתי פמ"ב, ילקוט שמעוני בראשית כא, צב-צג ורש"י בראשית כא, ו) שביום שנפקדה שרה, נפקדו עמה הרבה עקרות ונתרפאו הרבה חולים, ונענו הרבה תפילות, ורב שחוק היה בעולם. ובפשטות הכוונה שמכח השפע הגדול שהגיע לשרה, נתברכו גם האחרים.² אבל יש שפירשו שעשה זאת הקב"ה כדי להכהות את עוצמת הנס, כדי שתהיה בחירה לאנשים שיוכלו לומר שגם אצל שרה לא היה זה בתורת נס, אלא שבטבע היה מונח באותו היום שמסוגל לפקידת עקרות.³

תשובה: גם בזמן של ראיית נס או השגחה פרטית משמים, משתדל היצר להחליש את כח ההתפעלות מנסי הקדוש ברוך הוא ותולה זאת במקרה כדי שימשיך האדם בהרגליו ולא יתחזק מכך.

קידוש השם

שאלה: כיצד נקיים את מצות קידוש השם כראוי?

ב. שמות ז, כה: "ויערף היאור צפרדעים, ועלו ובאו... ובתנור ובישול ארוותיך". בגמרא (פסחים נג:) "דרש (על כך) תודוס איש רומי, מה ראו חנניה מישאל ועזריה שמסרו

² וכן כתב בבניהו בן יהודע (שבת נג:) ש'כיון שפתח הקדוש ברוך הוא (את) שער השפע הזה בשביל תפילתו של יצחק, נפתח גם לתפילות (של) אחרים'. וכן כתב במקום אחר (תענית ז) 'הטעם מפורש בספרי המפרשים ז"ל, כיון שנפתח צינור של נס זה בפקידת שרה או רבקה, אז נפתחו בנקל צינורות של נס כזה לכמה עקרות, אף על פי שאינם ראויים לנס זה'. וכן כתב רבי צדוק מלובלין (דברי סופרים אות ל) "כשגם הוא (הצדיק) צריך לאותו דבר, ומתוך זכותו פועל ישועות לעצמו, ועל ידי זה ממילא נושעים גם אחרים עמו, וכדרך שאמרו בשרה 'הרבה עקרות נפקדו עמה', ואמרו (ביבמות יז) 'כל העולם כולו ניוון בשביל חנינא'... ועל ידי המשכת מוון לו, נפתח שפע מווני לכל העולם כולו, רק שהוא די לו בקב, כי השי"ת משיביע לכל חי רצון כפי רצונו". ובישועות מלכו כתב 'כי בעת שנתעורר הנהגה הניסיית, אז גם חוק הטבעי נתפעל לעשות פרי ביותר עוז חיל'. ועיין עוד בפירוש הט"ז (שם) ושם משמאל (פרשת וירא שנת תרע"ג ד"ה ולפי האמור).

³ **כעין** זה פירש בני השילוח (פרשת וירא) "כי הרבה עקרות נפקדו עמה, ומסתמא ליצני הדור היו אומרים: מי יאמר לנו שהנס בא מכח שרה, והלא הרבה עקרות נפקדו, ועל כן אמרה שרה: 'כל השומע' היינו מי שיש לו הבנה, 'יצחק לוי, כלומר) יבין שהחזק שעשה ה' יתברך, בשבילי הוא".

עצמן על קדושת השם לכבשן האש, נשאו קל וחומר בעצמן מצפרדעים, ומה צפרדעים שאין מצווין על קדושת השם (ובכל זאת) כתוב בהם 'ובאו בביתך... ובתנור ובמשארותיך', אימתי משארות מצויות אצל תנור, הוי אומר בשעה שהתנור חם, אנו שמצווין על קדושת השם, על אחת כמה וכמה" (וראה עוד דברים חמורים שכתב בזה בעל הטורים להלן ה, א).

וכתוב (דברים ו, ה) "ואהבת את ה' אלקיך... ובכל נפשך", ופירש רש"י (ומקורו בברכות סא: וסנהדרין ע. ד.) "ובכל נפשך – אפילו הוא נוטל את נפשך". ובוזה נצטוינו על מסירות נפש במקומות שדינם ביהרג ואל יעבור, שצריך האדם למסור נפשו על קיום התורה והמצוות. אבל צריך לדעת ש'מסירות נפש' אינה דוקא כשממית עצמו על הדבר לגמרי באופן שיפטר מן העולם, אלא כל פעם כשהאדם מוותר על צרכי הגוף למען קיום התורה והמצוות, זה נקרא 'מסירות נפש'. **וכדרך** שאמרו (גיטין נז:) "אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שממית עצמו עליהם", ובספר חסידים (סימן תקנה) כתב ש"ממית עצמו עליה" אין הכוונה למיתה ממש, אלא "ימות באהל" היינו באהל ביתו, שחיי צער תחיה ובתורה אתה עמל. וכן כתב המהרש"א (שם) "ענין המיתה שממית גופו ומסלק ממנו מותר התאווה". וכעין זה כתב החזון איש (קובץ אגרות א, ג) "המיתה שבכאן הוא הנטיה מפשוטו של החיים... כל שהאדם מרבה בשבירת המידות מרבה חיים, כי שבירת המידות היא הריגת החיים השטחיים, ומיתה של היצר הממלא את הגוף, הוא החיים המוליך בדרך התורה".⁴

כמה פעמים הסכמנו למסור מרצונו ותאוותינו הגופניים והגשמיים לצורך לימוד התורה וקיום המצוות! האם הסכמנו לוותר על כמה דקות שינה למענה, האם הסכמנו לוותר על ארוחת צהרים או ערב למענה? ככל שנפנים את חובתנו בעולמנו, נדע להגדיל את ערך חיינו הרוחניים, ואת מטרת בואנו לכאן, וממילא נבין כיצד ראוי לוותר על דברים גשמיים, חולפים ועוברים לצורך דברים קיימים, שורשיים ונצחיים. בפרט בימים אלו של השובבי"ם המיועדים לתיקון עיני החומריות, תאוות האכילה ושאר תאוות העולם הזה, שבודאי ראוי להתגבר ולוותר על דברים גשמיים מסויימים, במיוחד כאשר הדברים באים על חשבון הלימוד ושאר קיום המצוות. וגם בזמנים קשים אלו, שיש כאלו חולים או מבודדים ה' ישמור, ואופן הלימוד קשה לפעמים יותר ממה שהורגלנו עד כה, אבל עלינו למסור קצת מהנוחיות שלנו למען התורה והמצוות, כדי לעשות נחת רוח ליוצרנו ולהשיג את תכליתנו בעולם הזה שלשמה ירדנו לעולם הזה.

אם נתבונן בעצמנו נסכים שאם היה מגיע לידינו נסיון למות או להמיר את דתנו ח"ו, בודאי היינו מוסרים עצמנו למות על קידוש ה', אם כן תמוה כיצד אפילו על עבירות זעירות, אין

⁴ **כיסוד** זה מבואר עוד בשאר ספרים, ראה בתנחומא (פרשת נח, ג), רמב"ם (תלמוד תורה ג, יב), אמונה ובטחון להתחזק"א (ג, סוף ט), לאנוש בינה להגר"ר מלמד (עמודים צ, רעז), רב טוב (עמ' לד) – לה: על הפסוק בבראשית כג, א) ובדברי המהר"ל (חיודיו אגרות גיטין שם, שבת פג: סנהדרין קא: ובדרך חיים באמת ג, ה, ז, ה), ובספר לב טהור הרחבנו בזה.

בכוחנו להתגבר על עצמנו. לפעמים אדם מסכים לעזוב באמצע התפילה ולהפסיד קדיש וברכו כדי שלא להפסיד סכום פעוט (עקב איחורו למקום לימודו או עבודתו וכדומה), או שמסכים ללכת למקום שאינו צנוע כל כך (אף שיכול להכשל בראיה או הרהור) כדי לקנות באיזה 'מבצע' וכדומה, כדי להרויח שקלים בודדים. וזאת כיצד, אתמהה?! **אלא** שאיננו מחשיבים את גודל חומרת העבירה⁵, ואיננו יודעים כי גם כעת אנו עומדים בפני נסיון, רק כאשר מגיע נסיון גדול לעבוד עבודה זרה או למות וכדומה – אז מרגישים שזה נסיון ומסכימים למות על קדושת ה' כדי שלא לעבור את העבירה. (וכן היה במשך הדורות שגם יהודים שלא הקפידו כל כך על שמירת המצוות, כשהגיע הדבר לעבירת עבודה זרה וכדו' הסכימו למות על קידוש ה').

אולם זהו גופא עבודתנו, צריך לדעת ולחשוב: למה להמתין למות על קידוש ה' על מניעת עבירה גדולה, הבה נתגבר על עצמינו בעבירה קטנה. אם נתבונן אפילו מקצת בקורות הדורות, נראה כיצד אבותינו מסרו נפשם על קיום המצוות, נשרפו במשרפות ונעקדו על המוקד, כדי לשמור את התורה בטהרתה. כיצד מסרו נפשם על שמירת המצוות, ואפילו על מנהגים, למשל לצורך טבילה במקוה היו שוברים את הקרח לטבול בתוכו, דבר שקשה למצוא אדם בזמננו שהיה מסוגל לעשות זאת. **הבה** נחשוב בעצמינו, האם גם אנו היינו עומדים בכאלו נסיונות, ואם כן במה אנו חשובים ובמה נוכל לזכות בדין?! צריכים אנו 'לפחות' למסור נפשנו על עבירות קטנות ולהתגבר על היצר לאותו רגע מועט או הנאה רגעית וכדומה של הרצון. ואם בכל פעם שבא לנו נסיון קטן של הפסד כמה שקלים לצורך מצוה וכדומה, נתבונן בזה ונחשוב: הלא בודאי היינו מסכימים אפילו למות על קידוש ה' אם היינו עומדים באופן כזה של יהרג ואל יעבור, ואם כן כעת שעומדים אנו בפני נסיון של כמה שקלים בודדים, בודאי ראוי להתגבר כנגד היצר ולהצליח בנסיון.

ומצאתי שכן כתב בספר חסידים (סימן קנה) "כשיבוא לידך שום דבר שלא לרצון הקדוש ברוך הוא, ומפני הבושת אתה מונע אותה שקשה לעשות ומפליא בעיניך הדבר, או שיש לך יצר הרע שמתגבר עליך לעבור, או לעשות, תחשוב: אילו היית בשעת השמד, הרי היו לך כל היסורין או מות בעבור הבורא... **ואם** היו רוצים להורגך או יסורין לעשות לך שנבחר מות

⁵ פעם שאל אחד את הגר"ז מבריסק זצ"ל (הבאנו זאת גם באות שגיאות מקור התפנית לא נמצאו): למה הוא כל כך מדקדק בכל חשש איסור, וכי הרב נכשל איזה פעם שהוא כל כך חושש על להבא? השיבו הגר"ז: דבר זה לא נובע מרגשי עצבנות (הנקרא נעווען) וכדומה, אבל הבה אסביר לך, האם פעם נפלת מהמיטה באמצע השינה, השיבו אותו אחד: לא ואני גם לא חושש שזה יקרה. אמר לו הגר"ז: וכעת, אם נניח אותך בנג בנין של עשר קומות בלי מעקה, האם תסכים לישון שם לילה אחד בלבד, השיבו הלה: לא, בשום פנים ואופן, הלא זה פחד מות. שאל אותו הגר"ז: מה כל כך מפחיד בזה, הלא אתה העדת בעצמך שמעולם לא נפלת מהמיטה, ואם כן אין שום סיכוי שבדיוק הלילה שתישן על הגג תיפול, ומדוע אתה חושש?! אמר הגר"ז – וכך אני בדיוק מרגיש, כאילו אני נמצא על גג של בנין רב קומות, שאפילו אם מעולם לא נפלת, אבל היות שאם אפול או המצב יהיה חמור מאוד, לכן אני נזהר מאוד שלא אפול. **ואם** היינו רואים או אפילו לומדים בספרי המוסר והמקובלים, כמה הרס וחורבן יוצרת כל עבירה שלנו, בודאי היינו נזהרים ובורחים ממנה לפחות כמו מן האש.

מחיים, היית סובל, וכל שכן זה הדבר שאינו כל כך גדול, שמתגבר עליך יצרך ומקבל שכר טוב, (בודאי שתתגבר שלא להיכשל). **וה'פלא** יועץ' (ערך 'יצר' ד"ה אבל) פירש כעין זה את מאמר ריש לקיש (ברכות ה.) "לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע... אם נצחו – מוטב, ואם לאו – יעסוק בתורה... אם נצחו – מוטב, ואם לאו – יקרא קריאת שמע... אם נצחו – מוטב, ואם לאו – יזכור לו יום המיתה", וכוונתם "אם נצחו מוטב, ואם לאו, שגברה עליו מאוד תאות העבירה, ואינו יכול לכבוש את יצרו לפרוש הימנה, יקרא קריאת שמע, ובעיניו יראה שמוטל על האדם חיוב למסור נפשו על קדושת ה' לכבוד ה'. **ואם** נקל בעיניו למסור נפשו למיתה, **כל שכן** שיסבול לכוף את יצרו, ולפום צערא – אגרא (כגודל הצער בעבור המצוה – כך גודל שכרה)".

וכן הביא הגר"ש וולבה ('עלי שור ח"ב עמ' סט) "וכתבו הספרים שיש לצייר לעצמו איך מוליכים אותו להישרף או להיסקל על קידוש השם, והוא מוסר נפשו ברצון. בר דעת ידע בזה את אשר לפניו. למשל: אדם קיבל על עצמו מסירות נפש ליהרג על קידוש השם וצייר לעצמו את הציור הזה, והנה אחר התפילה יש לו סדר ללמוד גמרא, אבל הוא מתעצל ללמוד... אם בר דעת הוא, הוא תופס את עצמו: איך יכול להיות – ליהרג על קידוש השם הוא מוכן ברצון ואילו ללמוד אינו מוכן ברצון? איה איפוא מסירות נפשו? עיין שם עוד.

וכבר אמרו בעלי המוסר, שבמקום שימות האדם על קידוש ה', יש לו אפשרות 'לחיות על קידוש השם' כשיתגבר על יצרו ויעמוד בנסיון, ממנו יראו וכן יעשו, ובכך יקדש את ה' ויגרום לרבים ללמוד ממעשיו הטובים. **וכן** ביאר ה'בית הלוי' (שמות כב, ה) למה 'עקידת יצחק' נחשבת בעיקר נסיון לאברהם ולא ליצחק, משום שנסיונו של אברהם היה לשחוט את בנו יחידו שנוולד לו בגיל מאה שנים וימשיך לחיות, ואילו אצל יצחק הנסיון היה להישחט ולמות. והנה אנחנו רואים בחוש שדוחק הפרנסה ואהבת הבנים מביאים את האדם לכמה מכשולים (וכמו שהזכרנו לעיל), ואף על פי כן בודאי שגם אלו האנשים העוברים על חוקי התורה למען אהבת הבנים וכדומה, היו מניחים עצמם ליהרג על קידוש השם. ועל כרחק שיותר קל הנסיון להיות נהרג ולאבד מכל וכל, מלהשאיר בעולם בכל חושיו ורק יחסר לו אותו פרט שאהוב עליו כל כך⁶. ולכן נסיונו של אברהם שהיה להשאיר חי ולהניח את האהוב עליו גדול יותר מנסיונו של יצחק.

לפני כמה זמן נלקח מעמנו בחטף, מקים עולה של תורה לאלפי תלמידים, ראש ישיבות מיר, הגרנ"צ פינקל זצ"ל, הוא היה דמות של הרבצת תורה, התמדת התורה, עמל התורה מתוך יסורים, בין אדם לחבירו, ודאגה לכל תלמיד ברוחניות ובגשמיות. וידוע כיצד סובבוהו מכאובים ויסורים אשר אין לתאר ולשער, די היה לראותו לרגעים ספורים וכבר היה אפשר לקבל מזה חיזוק. בזמנים מסויימים היו לו כאבי ראש עזים עקב

⁶ וכמדומה שסיפור האור החיים' שאמרנו לו כמה רשעים שאילו היו נהרגים מיד היו יכולים לחזור בתשובה ולמות, אבל קשה להם לחזור בתשובה ולהמשיך לחיות מבלי למלא את תאוותיהם, ולכן נמנעו מלחזור בתשובה. הרי שהמבחן הוא לחיות ולהתגבר.

השלכות מהמחלה שסבל ממנה, ובכל זאת למד בהתמדה נוראה של שעות רצופות בלא שישתה אף מעט מים להרוות צמאוננו, עד ששפתיו נהיו ירוקות מרוב יובש. ומסר שיעורים לכמה וכמה חבורות במסכתות שונות ובנושאים שונים, עם שליטה מקיפה כל כך. וכל בחור שהיה לומד איתו, הרגיש כאילו לומדים את המסכת מחדש, לברר כל דבר בסוגיא, מה כתוב כאן ומה רואים כאן... **בשעת השבעה הגיע יהודי אחד** שסיפר כי גם הוא סובל ממחלה זו, והרופא אמר לו שיש לו אולי עשירית מהמחלה שיש לרב נתן צבי. אותו יהודי אמר: אני ממש מתבייש שיש כזה אדם, אני כבר כמה חדשים לא פותח ספר, ובקושי הולך להתפלל, והנה הוא היה בדרגה של יסורים פי עשר ובכל זאת היה לומד שעות על גבי שעות ברציפות כמסופר. וסיפר בנו כיצד היו קשיי הנסיעות לחוץ לארץ שעשה זאת במסירות נפש של ממש, ולאחר שעות של נסיעה מפרכת עבורו, לא היתה אפשרות אף להזיז את רגלו, וכשהתקרבו אליו אמר להם: גמרתי קצת להכין שיעור אחד... כזו מסירות נפש לתורה, בכל הכוחות. **החיזוק** שניתן לנו לקבל מזה, אם יש לפעמים איזה רפיון קטן, רוצים לדבר באמצע הלימוד, כואב הראש או הבטן, חייבים לצאת לשתות קצת וכדומה, נוכל לתאר לעצמנו את רבי נתן צבי זצ"ל, לא אדם מדורות קודמים, אלא אדם שחי עמנו, ולקבל מושגים להיכן יכול האדם להגיע, באיזו מסירות נפש לתורה, וממילא דברים פעוטים אלו יהיו כאין וכאפס, ולא יפריעונו מלהמשיך להגות בתורה ולקיים את המצוות.

תשובה: היהודי מצווה למסור נפשו על קיום התורה והמצוות, ולבד ממה שלפעמים צריך למות ממש על ביטול קיומם, עוד יש לו אפשרות למסור נפשו בחינתו דהיינו לזוטר מצרכי גופו ותאוותיו לצורך עבודת השם.

דקדוק הדין

שאלה: עד כמה גודל דקדוקו של הקדוש ברוך הוא בדין שמים?
ג. שמות ז, כח: "וּשְׂרֵץ הַיָּאֹר צִפְרָדִיעִים, וְעֹלֹ וּבָאוּ... וּבִתְזָרוּךְ וּבְמִשְׁאָרוֹתֶיךָ". פירש רש"י (ומקורו בשמו"ר י, ג) "בביתך – ואחר כך 'בבתי עבדיך', (והיינו כי) הוא התחיל בעצה תחילה (שנאמר לעיל א, ט) 'ויאמר אל עמו', וממנו התחילה הפורענות". והנה יודעים אנו תמיד שהקדוש ברוך הוא נותן בשכרו ובעונשו באופן של "מידה כנגד מידה", כמו שמצינו בחז"ל במקומות רבים (סוטה ת: סנהדרין ק. ועוד רבים כמו שהבאנו בבראשית ז, יא בהרחבה). וכן הביאו חז"ל (תנא דבי אליהו רבא, ז. שמו"ר ט, י. תנחומא וארא, יד) כיצד כל עשר המכות היו במידה כנגד מידה על דברים שעשו המצריים לבני ישראל, שכך היא מידתו של הקדוש ברוך הוא (וכן להלן רש"י יד, כה יינהגוהו בכבודו! טו, ד 'טובעו בים סוף'). **אבל** כאן רואים אנו יותר, שלא זו בלבד שעצם המכה היא באה מידה כנגד מידה על מה שהמצריים עשו לישראל, אלא גם כל פרטי המכה בדיוק הם כדוגמת מעשי המצריים, ולכן מכת צפרדע היתה קודם 'בביתך' של פרעה שהתחיל בעצה, ורק אחר כך אצל עמו שנמשכו אחריו. וכן מצינו במכת

בכורות שנאמר בה (להלן יב, יב) "והכיתי כל בכור בארץ מצרים, מאדם ועד בהמה", ומוכה שקודם האדם ילקה ורק אחר כך הבהמה, והיינו כפירוש רש"י כי "מי שהתחיל בעבירה תחילה, ממנו מתחלת הפורענות".

מזה נבין שאין לאדם להרהר אחר מידותיו של הקדוש ברוך הוא אף במאומה, לפעמים יכולים לבוא לאדם מחשבות רעות: למה ה' עשה זאת, הרי לא מגיע לי כך וכדומה, אבל צריך לדעת שהכל מדוקדק להפליא עד הפעולה הקטנה ביותר. **'ומרובה מידה טובה'** (יומא עז. סוטה יא. סנהדרין ריש ק: וברש"י מכות סוף ה: וכן כג. ד"ה על), גם לענין השכר, הקדוש ברוך הוא מדקדק בכל, וכפי כל תוספת פעולת מצוה מצדו, ולו המועט ביותר, כך רבה עליה השכר, כמו שמצינו ברש"י (בראשית ט, כג 'דקדוק המעשים') שכתב "לימד על שם שנתאמץ במצוה יותר מיפת, לכך זכו בניו לטלית של ציצית", ואפילו נקיפת אצבע רב שכרה לעולם הבא וכמו שהרחבנו בכמה מקומות.

תשובה: דין שמים נעשה בדקדוק עצום, הן לשכר והן לעונש, וכל פעולה אפילו הקטנה ביותר נמדדת ונשקלת, ולכן צריך האדם להזהר היטב בכל מעשיו.

בשורה משמחת / ספר 'ברורי הלכות – איסור והיתר' בשר וחלב ותערובות

ברוך ה' השבוע יצא לאור בכמות מצומצמת מאוד ספר 'ברורי הלכות – איסור והיתר', בשר וחלב ותערובות יו"ד סימנים פז–קיא, סיכום מפורט בעיקרי הסוגיות ומפרשיה עד להלכה, בתוספת ביאורים ובידורים, בהירים ומאירים, ובסופו קצת שאלות וחיידות 'למעשה' (מבעל מחבר הספרים הנודעים 'שלום רב' על שאילת שלום, 'הפרשה המחכימה' על התורה, ועוד), 810 עמודים. ישיבות, כוללים וחבורות הלומדים נושאים אלו ומעוניינים לקבלו, יפנו לטלפון 02,5864229 או בכתיבת: רחוב סולם יעקב 3/47 רמות א' ירושלים, בתיאום מראש. כמו כן, המעוניין לצורך לימוד בספר יכול לקבלו גם במייל:

BH5864229@GMAIL.COM

למעוניינים

ניתן לקבל בחינם במייל את העלון כל השבוע, וכן 'הכנה נפלאה לנישואין' (הלכה והשקפה בעבור חתנים), וכן 'הכנה נפלאה לבר מצוה – הזדמנות פעם בחיים' (במעלת אותו היום ושהכל הולך אחר ההתחלה). גם מחלקים בחינם לבתי כנסיות או בתי מדרשות את הספר 'הפרשה המחכימה – שמות'. וכן ניתן לקנות את הספרים: שלום רב (על שאילת שלום והארת פנים), הפרשה המחכימה (שבעה חלקים, חכמה ומוסר אקטואליים על התורה), המשנה המחכימה (על פרקי אבות), המגילה המחכימה (על מגילת אסתר), תורת עשר המכות (סיכום והערות בענין עשר המכות בדרך הפרד"ס), זמנים ומועדים (סימנים ופולפולים בעניני חנוכה ופורים), *חדש: בזאת תבחנו (630 שאלות על הש"ס מכת" מרן הגר"ח קנייבסקי שליט"א שתשובותיהן במסכתות אחרות), אהבתי תורתך (סיפורים על אהבת תורה של גדולי ישראל).

בטלפון: 02-5864229 בפקס: 02-5861245 (לציין: עבור בן-חוד ולברר אם נתקבל) ובדוא"ל: BH5864229@GMAIL.COM

נא לסייע לעלון ב'נדרים פלוס' עבור 'שבט אחים – רמות פולין' (שלוחה 3044) בקטגוריה 'עלון הפרשה המחכימה'

עולם התורה

23N ר"מ כ"א

407

שאלת השבוע: חודש כסלו - טבת פ"א (1)

'אוהו, ברוך השם שהגעת סוף סוף', פנה ראובן לשמעון החברותא שלו, 'לאן נעלמת לכ"כ הרבה זמן?' אמר לו שמעון: 'אגלה לך את האמת, ההורים שלי אינם מקפידים כ"כ על כשרות מהודרת, ולכן אני צריך בעצמי לקנות את המוצרים לשבת כשאני מגיע הביתה'.

אמר לו ראובן: 'חוששני שנכשלת, מלבד באיסור לשה"ר על הוריק בעוד איסורים המורים, כמו"ש בח"ה בעשין י: וכ"ש אם ה"ו על אביו ואמו ממש, בודאי עובר על מ"ע דכיבוד אב ואם, מלבד כ"ז עובר ג"כ על ארור מקלה אביו ואמו ה' ישמרנו'.

ענה לו שמעון: 'לגבי איסור לשה"ר ומצות כיבוד אב ואם, אתה צודק מאוד, וטוב שהסבת את תשומת ליבי לכך. בעז"ה אעשה ע"כ תשובה. אך לגבי 'ארור מקלה אביו ואמו', אינני חושב שעברתי עליו, שהרי כלל לא התכוונתי לגנותם ולהקל בכבודם. וברש"י שם (דברים כ"ז, ט"ז) כתב: מקלה אביו - מזלזל, לשון 'ונקלה אחיך', וכ"כ שם באבן עזרא: מקלה, לשון קלון. הרי מפורש שכל האיסור הוא רק כאשר מזלזל באביו ובאמו ומיקל בכבודם, וכאן ודאי שלא התכוונתי הלילה, לזלזל בהם'.

אמר לו ראובן: 'לכאורה ראייתך מרש"י והאב"ע היא ראייה טובה, אבל מהח"ה משמע שבכל מקרה הוא עובר על איסור זה. כנראה הסיבה לכך היא שאין גדר האיסור מחמת כוונת העושה, אלא מחמת התוצאה של מעשיו שאביו ואמו נקלים ומזלזלים, ולכן, חושבני שעברת גם על 'ארור מקלה אביו ואמו'.

מי צודק?

לסיכום*: א. אדם שעושה מעשה שעלול לגרום זלזול באביו או אמו, אך אין זו כוונתו, האם עובר על 'ארור מקלה אביו ואמו'? (כתוב סברת לך).

ב. האם עובר על 'ארור מקלה אביו ואמו' רק כאשר מבזה אותם בדברים או אפילו ברמיזה? (רמב"ם הלכות ממרים סוף פ"ה, שו"ע יו"ד ס' רמ"א ס"ו).

ג. כיצד יתכן שאדם עובר על עשה דכיבוד אב ואם למרות שאינו מזלזל באביו או באמו? (ח"ה עשין י).

ד. המקבל לשה"ר על אביו או אמו שלא בפניהם, האם עובר על עשה דכיבוד ומדוע? (במ"ה עשין י ועשין ט).

ה. האם יתכן לקיים מצוות כיבוד אב שלא בפניו וכיצד? (קידושין ל"א: רמב"ם פ"ו ממרים הל"ד, שו"ע יו"ד ר"מ ס"ו).

* נא לכתוב כל תשובה על דף נפרד כדי שנוכל להכניס בנפרד להגרלה.

שיים לב! בחודש זה יש אפשרות לענות 20 תשובות!!! הגרלה פנימית בכל ישיבה לפי מספר התשובות!

הורף שמואל גידיה

שומרים על הפה - שומרים על העולם
מילה טובה - מאירה את העולם

חיים 232 י"א כ"א

ע"י לימוד יומי בהלכות שמירת הלשון
ניתן לשמוע שיחות חיזוק והכנה לימי החנוכה וימי השובב"ים וכן פירוש על הלל ועל הניסים בטל" 03-6171132.

טמונה בפרשה

ארכא

פנינים

לסדר את הפרשה

לפניכם רשימת נושאי הפרשה 2020 גיליון 2020,
לפניכם מסמך המגיש את סדר ההגהות
בפרשה. כשתצלו, תקבלו מהאגודות את
מפתח ההפרשה.

- ב. מטה אהרן נהפך לתנין
- ל. התראת מכת צפרדע וקיומה
- ד. התראת מכת דם וקיומה
- ה. התראת מכת ברד וקיומה
- ו. הבטחת השי"ת לגאולת ישראל

- ז. תולדות ראובן, שמעון ולוי
 - ח. השי"ת שולח את משה ואהרן לפרעה
 - ט. מכת כינים
 - י. התראת מכת ערוב וקיומה
 - יא. מכת שחין
 - יב. התראת מכת דבר וקיומה
-
- "
-
- "

"בני ראובן בכר ישראל... ובני שמעון ימואל... ואלה שמות בני לוי לתולדתם גרשון וקהת ומררי" מדוע אצל ראובן ושמעון נאמר רק "בני ראובן בכור ישראל", ובבני שמעון, ואילו אצל לוי נאמר: "ואלה שמות בני לוי"? ניתן לתרץ על פי דברי הש"ל: לוי ידע שבניו לא יהיו נתונים לשעבוד מצרים, בעוד שכל בני ישראל יהיו משועבדים בגופם ובנפשם בעבודת פרך - בניו לא יהיו נתונים בצרה זו. אך, מצד שני, הוא רצה להיות "נושא בעול" עם אחיו, להרגיש את הסבל שסובלים אחיו, למרות שבפועל הוא לא סבל ממנו. מה עשה? נתן לבניו שמות כאלו שיוזכרו להם תמיד את הצרות שאחיהם נאלצים לעבור: "גרשון" - גר הייתי בארץ נכריה, "קהת" - על שם שקחו שניהם מפני הצרות, "מררי" - על שם המרירות שהיתה להם מפני השעבוד. שמות אלו הווי סיוע ותזכורת להשתתפות של שבט לוי עם צער אחיהם הסובלים, לזכור ולהרגיש תמיד את צערם. לפיכך, הדגישה התורה דווקא אצל לוי: "ואלה שמות בני לוי". (יחי ראובן)

"אמר ויבוא ערב, כנים בכל גבולם" (תהילים קה, לא)

הכינים קדמו לערוב במציאות, ומדוע בתהלים כתוב להפך? וביאר זאת המגיד מדובנא במשל: גביר אחד עשה חתונה לבנו, והנחה את משרתיו שליום הראשון משבעת ימי המשתה יש להזמין את בני המשפחה בלבד. ביום השני את בעלי המלאכה, בשלישי את בעלי העסקים, ברביעי את התלמידי חכמים, בחמישי את העניים וכך הלאה, כך שבשבעת ימי המשתה תוזמן כל האוכלוסייה. אכל תנאי הוא התנה עמם: יש להקפיד שלא יבואו אנשים פעמיים! וכך היה, משרתיו עשו כרצונו והזמינו את האנשים כסדר שציווה להם אדונם. והנה ביום החמישי, רואה אחד המשרתים אדם שכבר בא ביום הראשון, נגיש אליו ואמר לו: "כבר היית ביום הראשון!" ענה לו האורח: "אני הוזמנתי פעמיים", "הכינד?" שאל המשרת. ענהו האיש: "ביום הראשון באתי מצד המשפחה, והיום אני מוזמן מצד השנוררים..." כך היה עם הכינים. במכת כינים הן באו מצד עצמן, ואילו במכת ערוב באו פעם נוספת, בין שאר החיות. פרעה תמה: "סליחה, מה אתן עושות כאן? הלא כבר הייתן פה!" ענו הכינים: "אז, באנו מצד עצמנו, ועכשיו אנחנו 'מחותנים' מצד הערוב..." וזהו א"כ הפשט: "אמר ויבוא ערב כנים בכל גבולם" - במכת ערוב באו הכינים וחגגו פעם נוספת כמחותנים מצד הערוב... (פנינים)

"וזממקנה בני ישראל לא מת אחד. וישלח פרעה ונהג לא מת ממקנה ישראל עד אחד"

יש להבין מדוע בהתחלה כתוב שממקנה ישראל לא מת אחד ואילו לאחר מכן נאמר: "לא מת ממקנה ישראל עד אחד", ומשמע שאחד כן מת. יוסף התקין במצרים חוק שהמלך גובה מס מהמקנה אחד מעשרה. לכן ישראל שהיו לו עשר בהמות, מתה בהמה אחת כדי שלא יהיה למלך מהיכן לגבות ממנו, ואם היו לו עשרים בהמות - עדיין מתה רק אחת. כי אם היו מתות שתי בהמות היה פרעה בכל מקרה גובה מהמקנה העשר הנותרות והיה מפסיד בהמה. כך גם למי שהיו שלושים בהמות ויותר, תמיד מתה אחת כדי שלא יהיה ניתן לגבות מעשר הבהמות האחרונות. לפי זה: "וזממקנה בני ישראל לא מת אחד" - מאותן בהמות שהיו אמורות להישאר בחלקו של ישראל לא מתה אפילו אחת. ואז שלח פרעה לבדוק וראה: "והנה לא מת ממקנה ישראל עד אחד" שתמיד מתה רק אחת כדי לגרוע את חלק פרעה. (בשם המהרי"ל דיסקין)

"וישלח פרעה ויקרא למשה ולאהרן"

במכת ברד כל מי שלא הכניס את עבדיו ומקנהו לתוך הבתים - פגע בהם הברד ומתו. ויש לבאר כיצד יכל פרעה לשלוח את עבדיו לקרוא למשה ולאהרן שיבואו לבטל את המכה, והרי לכאורה כל עבד שיצא מהבית לשליחותו, ימות בדרכו לארץ גשן ע"י הברד? ויש לומר: א. פרעה צעק מהחלון לבתים הסמוכים, והם העבירו את הקריאה עד לביתו של משה, ומדויק שזו המכה היחידה שבה כתוב שפרעה שלח לקרוא ולא שהוא קרא להם בפשטות. (ט"ב) ב. שלח את דתן ואבירם שהיו בני בית אצלו והמלשינים של הדור. ג. הכין לו מראש כמה יהודים למקרה שהתראתו של משה תתממש, או ששלח סתם יהודים שראה. (אילת השחר) (ומדויק שכתוב 'וישלח' למ"ד אין שליחות לגוי) ד. מי שהיה בדרכו למשה לא ניווק למרות שהיה מצרי. (המהרי"ל דיסקין) ה. הברד פגע רק בעבדים של המצרים ולא במצרים עצמם שיצאו מבתיהם. ו. שלח פרעה את בתיה אחותו (וי"א בתו), שלא ניווקה מן המכות. ז. שלח יונת דואר. (ע"פ תשובות הקוראים ל'שאלה לשלחן השבת' ע"ט)

שאלה לשולחו השבת

"ויקח עמרם את יוכבד"

דדתו לו לאשה"

כתוב בגמרא (ב"ב יז.), שארבעה אנשים מתו בעטיו של נחש, דהיינו שהיו צדיקים ללא חטא ורק מפאת הנחש הקדמוני שבעטיו נגזר על אדם הראשון וצאצאיו למות - מתו. והם: בנימין בן יעקב, עמרם אבי משה, ישי אבי דוד, וכלאב בן דוד.

ויש לבאר מדוע לא נחשב עניין גשיאת דודתו יוכבד לאשה, לעווון עבור עמרם?

מטרת השאלה הינה לחזור דיון 2020
השאלה העצומה היא, האם אצל עמרם לא היה יחוס אצל אביו משה, ומה היה יחוסו עם אביו ישי?
השאלה העצומה היא, האם ישי אבי דוד, נהנה מהשאלה העצומה הזו?

העלון מוקדש לע"נ ר' אברהם בן חיים מנחם בן ציון ר' משה יצחק גרשון בן אברהם יהודה ת.נ.צ.ב.ה

ישנו ביקוש רב בבתי כנסת ברחבי הארץ לקבל את העלון לקהילה שלהם. זו ההזדמנות שלכם ליזכות בהפצת תורה! ניתן לתרום:

- 1. בהעברה לבנק לאומי (10) סניף 905 חשבון 5055271, ע"ש 'ביון'. 2. לשלוח שיק למערכת.

טמונה בפרשה וארא

חידון א' ת'

הגשמה לכל אלה הגמילה באוג המופיעה בראש השורה.

- א. דברי החרטומים לאחר מכת כינים
- ב. מתו במכת דבר
- ג. מבני לוי
- ד. מתו במכת דם, והבאישו את היאור ביתם
- ה. מי מהמצרים ניצל ממכת ברד?
- ו. לשון חמישית של גאולה לעתיד לבוא
- ז. ד' הבטיח לגאול את בני ב-
- ח. כך אספו המצרים את הצפרדעים המתים
- ט. עומק הכנים בקרקע היה ששה ____ (מדרש)
- י. שם נשאר הצפרדעים לאחר המכה
- כ. מעשר המכות
- ל. סבא רבה וסבא של משה
- מ. למתי ביקש פרעה שמכת צפרדע תיפסק
- נ. גיסו של אהרן
- ס. שם חפרו המצרים לחפש מים
- ע. מעשר המכות
- פ. לקתה במכת ברד
- צ. מבני שמעון
- ק. הסיבה שבנ"י לא הקשיבו למשה
- ר. פרעה אמר: "ואני ועמי ה ____"
- ש. מעשר המכות
- ת. מטה אהרן הפך ל ____

חידון א' ת' - הפוך

הגשמה לכל אלה המטיית באוג המופיעה בראש השורה.

- א. מבני אהרן
- ב. במכת ברד, השעורה הייתה-
- ג. אחיו של קורח
- ד. השי"ת המטיר על מצרים: " ____ "
- ה. לא לקתה במכת ברד
- ו. מיהו פוטיאל? (1 מתוך 2 הפירושים ברש"י)
- ז. "שלח ____ את מקנך"
- ח. משה זרק ממנו לשמים, והתפזר בכל מצרים
- ט. " ____ משה את ידו על השמים"
- י. 4 לשונות של גאולה
- ך. גשם יורד בעוצמה = מטר ____
- ל. במכת ברד, הפשתה הייתה -
- ם. ניסו גם הם לעשות את המכות
- ן. אביו של חצרון
- ס. הירא את דבר ד' ____ את עבדיו ומקנהו לבתים
- ע. מעשר המכות
- ף. מיהו פוטיאל? (1 מתוך 2 הפירושים ברש"י)
- ץ. היאור ____ בצפרדעים
- ק. מהו "משארותיך"?
- ר. מעשר המכות
- ש. הייתה בתוך הברד
- ת. לא לקתה במכת ברד

מן המדרש

(המשך משבוע שעבר אודות רבי פנחס בן יאיר שהלך לפדיון שבויים) שמע רבי יהודה הנשיא שרבי פנחס עובר בעירו, יצא לקראתו ואמר לו: רצונך להתארח ולאכול אצלי? אמר לו: כן. צהבו פניו של רבי מרוב שמחה מפני שלא היה רגיל רבי פנחס ליהנות משל אחרים. ואמר לו רבי פנחס: האם חושב אתה שמודר הנאה מישראל אני? לא! שהרי ישראל קדושים הם, וודאי ראויים ליהנות מהם. אבל, זה שאין דרכי ליהנות מהם, הוא משום שיש מי שרוצה להנות אחרים משלו, ואין לו יכולת לכך, ואיני רוצה להכביד עליו. ויש מי שיש לו יכולת בידו, ואינו רוצה בכך, ואף על פי שקורא לי לסעוד אצלו, בליבו אינו חפץ. וממנו איני רוצה להנות משום הפסוק: "אל תלחם את לחם רע עין, ואל תתאו למטעמותיו. כי כמו שער בנפשו, כן הוא. אכול ושתה יאמר לך, ולבו בל עמך". וסיים ר' פנחס: 'אבל אתה, רוצה אתה באמת להנות אותי, וגם יש לך יכולת (רבי היה עשיר), אולם כעת אני ממחר למצוה של פדיון שבויים ואין לי פנאי לסעוד. אבל בחזור, אעבור דרכך. כשחזר, ראה שלייד פתח ביתו של רבי היו פרדות לבנות, השייכות לרבי. אמר רבי פנחס: 'מלאך המוות בביתו, ואסעד אצלו?!' (פרדות אלו כשהן בועטות באדם מכתן קשה ואינה מתרפאת). שמע רבי את דבריו, ואמר לו שימכור אותן. השיב ר' פנחס שכמו שלו אסור להחזיקם כך גם לאחרים והרי "ולפני עור לא תתן מכשול" ואסור לך גם למוכרם. אמר לו: 'אפקיר אותם!'. אמר לו: 'כל שכן שאסור לעשות כן, שהרי ללא בעלים שישמור עליהם יזיקו יותר!' אמר לו רבי: 'אעקור את פרסותיהם כדי שלא יוכלו לבעוט!' אמר לו: 'גם זה אסור, משום צער בעלי חיים'. אמר לו: 'אהרוג אותם!' אמר לו: 'זה איסור בל תשחית!'. המשיך רבי להפציר בו רבות שבכל זאת יסעוד אצלו, ולא נענה לו. וכאילו התרומם הר גבוה ביניהם, והבדילם, שדבר זה גרם להם שנתרחקו זה מזה. בכה רבי, ואמר: מה בחייהם של צדיקים כך עוזר הקב"ה בידם שלא יעברו על דעתם, כמו כאן, שסובב הקב"ה שיכנס רבי פנחס דווקא בפתח זה ויראה את הפרדות ויפרוש ממני, כדי שלא יעבור על דעתו הראשונה שלא ליהנות מאחרים, במיתתם, שאז הם יותר גדולים, על אחת כמה וכמה שמתמלא כל רצונם.

(ע"פ חוליו ד')

ואלה שלמות:

"ותעל הצפרדע"
מדוע הצפרדע קרויה בשמה?
(התשובה במדור התשובות)

מילה בפרשה

הציג לנתין קושיה.
שבגיהנום לא היה.
המלך הקדמוני.
שלקח באופן זמני.

המונח המצויק הינו מילה בג' אותיות המופיעה בפרשה, אשר לא שורה בגידיה רומא להקשר שונה שלה.
(יגכן כגיב אסר ומלופי אותיות 182 ה"ה בומה)

הגשמה לגפרוס א"ה גזיליון הזכ

טמונה בפרשה ארא

ושפני טמוני חול

”בחמרים”

היכן בהלכה מצאנו דין שעל חמור לפסוע ג' פסיעות?

שעשועי דאורייתא

”ויפן פרעה ויבא אל ביתו”

היכן עוד בתורה כתוב ”ויפן”? (4 תשובות)

מצאו נא בפרשה:

1. אדם שהיה דור תשיעי ליעקב.
2. שם של שכונה בירושלים.
3. את שמותיהן של 12 מפרשות התורה. (לא עם 23)
4. אות המופיעה פעמיים ברצף. (8 תשובות)
5. את שמותיהם של שלושה מספרי התנ"ך.
6. עז שאינה עז.

”לך אל פרעה בבקר הנה יצא המימה”

”ה'אבן כספיו" כתב, שהיה מנהג מלך מצרים ועד היום הוא כן, שפעמיים בכל שבוע יוצא המלך מארמונו, ביום שלישי וביום השביעי, והולך הוא ועבדיו אל מקום ידוע על שפת היאור כדי לשחק שם בכדור קטן (!) ומטייל שם מן הבוקר עד עת המאכל. ועל זה ציוה השם למשה שישיכם ליאור לדבר עם אל פרעה ואמר: 'ונצבת לקראתו על שפת היאור' -רוצה לומר הזדמן שתהיה לקראתו באופן שלא יוכל להמלט מפניך אנה ואנה. (אברבנאל)

זיכרון סימן

גיאטריאל ורמיזים אכזרים מספר פסוקי הפרשה

בפרשת וארא מסופר על שבע המכות הראשונות, והראשונה: ”הנה אנכי מכה במטה אשר בידי”.
 בפרשת וארא ישנם 121 פסוקים, ואפשר לזכור זאת ע"י זכירת המילים:
”מכה במטה” = בגימטריא = 121

תשובות

ושפני טמוני חול - תשובה לשבוע שעבר: ”נאמר על אב, על בנו האחד, על בנו השני, ועל שני בניו”? הכוונה למילה 'וילך' בפרשה: 'וילך איש מבית לוי' (עמרם), 'וילך משה', 'וילך ויפגשוהו' (אהרן), 'וילך משה ואהרן'. **לסדר את הפרשה** - 'ויכבד לב פרעה'. **חידון א' ת'** - אצבע אלוקים היא, בהמות בקר, גרשון, דגה, הירא את דבר ד', והבאתי, זרוע נטויה, חמרים חמרים, טפחים, יאור, כינים, לוי, מחר, נחשון, סביבות היאור, ערוב, פשתה, צוחר, קוצר רוח, רשעים, שחין, תנין. **חידון א' ת' הפוך** - אביהוא, אביב, נפג, ברד כבד מאד, חיטה, יתרו, העז, פית, ויט, והוצאתי והצלתי וגאלתי ולקחתי, ניתך, גבעול, חרטומים, ראובן, הניס, צפרדע, יוסף, שרץ, הבצק, דבר, אש, כוסמת. **שעשועי דאורייתא** - בפרשת שמות: "ויפן כה וכה", בפרשת בא: "ויפן ויצא מעם פרעה", בפרשת כי תשא: "ויפן וירד משה מן ההר", ובפרשת בהעלותך: "ויפן אהרן אל מרים". 1. פינחס בן אלעזר בן אלישבע בת עמינדב בן רם בן חצרון בן פרץ בן יהודה בן יעקב. 2. מורשה. 3. וירא, ויצא, וישלח, שמות, בא, ויקרא, אמור, במדבר, שלח, קרח, פינחס, ראה. 4. בבקר, ההוא, חיי, ללכת, ממטיר, הנני, מררי, לתת. 5. שמות, ויקרא, במדבר. 6. "שלח העז את מקנך". **ואלה שמות** - מובא המדרש שהצפרדע קרויה כך מלשון 'ציפור דעה' - שיש לה דעה לקרוא לציפורים למקורות מים. **מילה בפרשה שמות** - פקח. "מונה על ידי המלך" - פקח בן רמליהו היה מלך ישראל, "להיות משגיח בפקח" - משגיח=פקח, "לכן משרד שם פתח" - פתח=פקח, "בעודו צלול וחושו מפותח" - צלול=פיקח, וכן פיקח הוא מי שאינו עיוור או חירש וחושיו תקינים. **טמונות בפרשה** - 1. "ותעל הצפרדע" (ח,ב), 2. L+E+7 = "אלישבע" (ו,כג), 3. "ולא יסקלוגי" (ח,כב), 4. בלטות - "בלטיהם" (ז,כב), 5. דגים ביאור שמותו (ז,כא), 6. "ומטר לא ניתך ארצה" (ט,לג), 7. אצבע אלוקים" (ח,טו), 8. אבא+בועות="אבעבעות" (ט,י), 9. סוגים של - "דם" (ז,יט), 10. "לתנין" (ז,י) ו"א שאלו היו הצפרדעים במכת צפרדע. 11. "ברד" (ט,כב), 12. אל צפון="אליצפון" (ו,כב), 13. "ובמשארותך" (ז,כח), 14. -תמונה ללא פתרון, תחשבו! 15. 'שפיטם עגלים' (רש"י ו,כה), 16. "הערוב" (ח,יז), 17. "השעורה...והחיטה והכוסמת" (ט,לא-לב) וגם רש"י שכותב שאין השד שולט על בריה פחותה משעורה. 18. שמן - "יצהר" (ו,יח), 19. אי+ תמר= "איתמר" (ו,כג), 20. 'נס בתוך נס, האש והברד מעורבין' (רש"י ט,כד), 21. מקל אהרן שאכל (ז,יב) **טמונות בהפטרה** - 1. "ערים מחרבות" (כט,יב), 2. נסיכת הנילוס - "דגת יאורך" (כט,ד), 3. "רגל בהמה לא תעבור בה" (כט,יא), 4. "משענת קנה" (כט,ו) **שאלה לשלחן השבת יוגש** - שאלנו: מדוע כתוב: "ובני דן חושים", בלשון רבים, הלוא היה לו רק בן אחד? כמה מעיקרי התשובות שהתקבלו במערכת: 1. מדגיש שכל הבנים שהיו לו - לא היה אלא זה. (רד"ק) 2. היה לו בן בשם חושים שמת ונקרא אף אחיו שנולד לאחר מכן באותו השם. 3. היו שניים ואחד מת והשני היה חושים, וכאילו כתוב שמבני דן נותר רק חושים. (חזקוני) 4. גם לבן יחיד ניתן לקרוא בלשון רבים, כמו: "ובני פלוא אליאב" ועוד. 5. בני דן היו זריזים ואין למספרם סכום ולכן לא הזכיר שמותיהם. (יב"ע)

ניתן להשיג את העלון

במייל: ע"י שליחת מייל בקשה אל: temunabaparashah@gmail.com - מלמדים, תלמודי תורה ובתי ספר - נא ציינו זאת.
 באתר: 'לדעת', בכתובת: <http://ladaat.info/gilyonot.aspx> או באתר: 'אידישער ווינקל' (באידיש):
<https://yiddishevinkel.com/gilyones> או באתרים: 'דרשו', 'תורת יוסף'.
 בשכונת בית ישראל בירושלים: כחנות 'פיצוחי בית ישראל' רחוב בית ישראל 1, ובמערכת.

העלון מגיע מדי שבוע לעשרות אלפי משפחות וילדים, המשתמשים בו ללימוד משותף סביב שולחן השבת. מעוניינים להקדיש את העלון לכל מטרה? צרו קשר עם המערכת, או טלפנו: 052-766-5775
 © כל הזכויות שמורות לאהרן ביין.
 ניתן לשלוח תגובות רעיונות והערות למערכת:
 קויפמן 17 ירושלים - temunabaparashah@gmail.com

לקראת שבת מלכתא

dirshu@dirshu.co.il | לקבלת הגליון למייל:

תקציר שבועי של 'הדף היומי בהלכה'

גליון מס' 258

פנינים לפרשת וארא

"ההרדמות לא כל כך הצליחו והכאבים היו חזקים מאוד. קמתי מהכסא והתחלתי לרקוד "הטוב הטוב הטוב, כי לא כלו רחמיך...". הרופא הסתכל עלי ואמר, "אני מקנא בך!"

הגר"ש גלאי שליט"א, בשיחה מיוחדת ל'לקראת שבת', על חינוך הילדים, על הסתפקות במועט ועל הסוד המיוחד שכמוס באמירת 'עלינו לשבח' שבה הוא מרבה להאריך בהתלהבות גדולה

צוות 'לקראת שבת'

זכינו להתקבל לשיחה אצל הגאון רבי שמעון גלאי שליט"א, רב קהילת מנחת יהודה, וחניכי הישיבות שיכון ה' בב"ב, ומחשובי הדיינים בבית דינו של מרן הגר"נ קרליץ זצ"ל.

הגענו לבית המדרש שברח' צירלסון בבני ברק, כשהרב גלאי היה בעיצומה של תפילת ערבית שבסיומה אמר הקהל כמובן את תפילת 'עלינו לשבח'.

מי שמכיר או שמע, יודע שתפילת 'עלינו לשבח' אצל הרב גלאי היא פרק בפני עצמו. יש 'מעריב' ויש 'עלינו לשבח', כמו שיש 'שחרית' ויש 'עלינו לשבח' וכן במנחה.

באמירת 'עלינו לשבח' מתלהב הרב עד מאוד, ולפעמים שוקע באמירתה במשך עשר דקות ואפילו רבע שעה או יותר. המילים נאמרות ברגשי קודש, בהתלהבות יוצאת דופן, בהתפשטות הגשמיות ממש. בסיומה של השיחה המרתקת, אזרנו אומץ ושאלנו את הגר"ש שליט"א לטיבה של הנהגה זו, ומדוע הוא מאריך כל כך ב'עלינו לשבח' יותר משאר בני האדם ויותר ממה שהוא עצמו מאריך באמירת 'אדון עולם' או 'ברוך שאמר', ושאר קטעי התפילה. את תשובתו האופיינית כל כך, נביא בהמשך בעז"ה.

חינוך הילדים על רגל אחת

"היסוד הגדול ביותר בחינוך, הוא להראות להם דוגמה אישית. להראות לילדים מה חשוב לנו", אומר הגר"ש שליט"א. "רק דוגמה אישית! להראות לילדים מה חשוב לנו באמת."

"הסטייפלר היה אומר, אתה יכול להגיד מאה פעמים לילד ליטול ידיים. אם הוא יראה אותך נוטל ידיים כמו שצריך אז הוא גם יטול, ואם הוא לא יראה אותך, לא יעזרו כל הדיבורים וההפצרות. "זה מה שכתוב בפרשת וירא "למען אשר יצווה את ביתו אחריו ושמרו לעשות את דרך ה'" לפי הדקדוק זה לא נכון לכאורה. היה צריך להיות כתוב למען אשר יצווה את ביתו אחריו לשמור את דרך ה', הרי אני מצווה אותך לעשות משהו, מצווה אותך לשמור... "אלא נראה לי הפשט הוא שיש ציווי שלא צריך לומר אותו בפה. זה סוג של ציווי שאתה מצווה בלי מילים, והשמירה באה ממילא. זה ציווי בדרך של דוגמה אישית. אברהם אבינו פועל ומקיים כך

את המצוות, באופן שעצם קיום המצוות הוא ציווי לילדים והם כבר ישמרו את המצוות, כי הם יראו כמה הן חשובות ויקרות לאביהם אברהם.

"אבי מורי היה תלמידו של מרנא החפץ חיים זיע"א, אני חושב שמימי לא שמעתי ממנו מילה רעה על אדם. לא בגלל שהוא למד את הספר חפץ חיים, אלא בגלל שהוא גדל בצלו של החפץ חיים עצמו, הוא ראה את הדוגמא האישית, וזה מה שהוא החדיר גם בנו, הילדים שלו."

אמונה ושמחה - המפתח להצלחה

בתוך השיחה מספר לנו הגר"ש גלאי, כי את שנות הילדות שלו עשה בבית בן שני חדרים, שבו התגוררו שמונה נפשות. "בבית הזה גרה הסבתא, אמה של אמי ע"ה, שני ההורים שלי ואנחנו היינו חמישה ילדים..."

"שני חדרים הכילו את כולנו. היה בנוסף איזה 'הול' קטן, היתה שם ספה... אבל שני חדרים מגורים היו לנו. הדור של היום לא יבין את זה, אני לא יודע אם מותר לי לספר על כך בכלל, כי הם יגידו שאנחנו בכלל לא מבינים את הדור של היום ולכן אני לא יכולים לומר להם דעות. "אתם חיים באטמוספירה אחרת", הם אומרים לנו, אבל אנחנו מבינים אותם מצוין... גרנו בבית עם שני חדרים בלבד, אבל היה אושר ושמחה בבית, לא היה חסר שום דבר.

"אז קודם כל מה שצריך הרבה להחדיר היום, זה אמונה, אמונה פשוטה, אתה עובר עם ילד ברחוב ורואה גינה, תראה לו איך עגבנייה צומחת, אמונה פשוטה, האמונה פשוטה זה הדבר הכי חשוב שבאמת יכול להחדיר המון.

"ועוד דבר, חשוב לדעת שהילד יודע להבחין כמה האבא שמח. האם האבא שמח כשהוא שומע שהבן שלו משחק יפה או כשהוא שומע שהבן שלו למד טוב. צריך לשמוח בלימוד של הילד, שמחה אמיתית, שהילד ירגיש בה מעצמו. לא לשמוח בגלל ציון טוב, אלא בגלל שהוא למד.

"כשהאבא אומר לילד 'אה ב"ה קיבלת 100 במבחן', זה עוד לא חינוך כמו שצריך. האבא קיבל כבוד בזכות הילד אז הוא שמח..."

"אבל אם האבא שמח באמת ואומר לילד 'אני רואה איך אתה לומד, איך אתה מתאמץ, הציון לא מעניין אותי, אכפת לי שאתה לומד. או אז הילד רואה מה באמת גורם לאבא שמחה, וזאת הדוגמא האישית החשובה ביותר."

ה'מה רבו' של הגראי"ל שטיינמן זצ"ל

בתוך השיחה אנחנו מבקשים מהגר"ש שליט"א שיספר לנו אולי איזה סיפור שהיה עד לו, או שמע, בעניין של השגחה פרטית ונפלאות הבריאה, שהרי הציבור בימינו צמא לסיפורים מהסוג הזה. הרב מחי"ך חינוך רחב ומספר לנו סיפור קצת שונה מזה שביקשנו לשמוע...

"אתם יודעים שהרב שטיינמן פעם נסע לשוויץ. כדרכו לא הרים את עיניו אל מחוץ לד' אמותיו ולא התבונן בכלל בנופים היפים שהקיפו

אותו. אמרו לו אולי הרב יסתכל קצת, הרב יראה 'מה רבו מעשיך ה'... רואים את הרי אלפים היפים כל כך'.

"הצביע הרב שטיינמן על הגוף שלו, "כדי לראות 'מה רבו מעשיך', אני לא צריך לראות את האלפים. אני רואה את זה פה! בגוף שלי. כמה ניסים ונפלאות יש בגוף שלי!!!".

"כשאדם מתבונן באמת, אפילו אדם פשוט, רק ההתבוננות הזאת בכל רגע מהחיים אנחנו רואים השגחה פרטית ו'מה רבו מעשיך'.

"אני מכיר אנשים שבכל שבוע, בסעודה שלישית, הם יושבים כל המשפחה, וכל אחד מהמסובים סביב השולחן מספר סיפור אחד של השגחה פרטית שהיה לו במשך השבוע. אם רק נתחיל לספר סיפורי השגחה פרטית, הרי לא נוכל לסיים לעולם, כי בכל רגע רואים כאלו סיפורים."

הסוד הכמוס שב'עלינו לשבח'

השיחה כללה נושאים רבים נוספים, אבל מפאת קוצר היריעה וכדי שלא להאריך הבאנו רק רק חלקים ממנה, ועוד חזון למועד ובעז"ה נביא בהמשך ב'לקראת שבת' ובפלטפורמות נוספות של 'דרשו', את כל חלקי השיחה.

ובכל זאת לא נוכל לחדד מכם הפעם את הסיימת המיוחדת שהיתה לשיחה הזאת, כשאזרנו אומץ וביקשנו מהרב שליט"א, שיגלה את אוזנם של קוראי 'לקראת שבת', מה הוא הסוד הכמוס הטמון באמירת 'עלינו לשבח' המפורסמת שלו.

"היסוד של 'עלינו לשבח', זה שהוא כולל את כל יסודות האמונה", מסביר הרב גלאי. "עלינו לשבח לאדון הכל שלא עשנו כגויי הארצות!".

"כשהייתי שם, בבית לווינשטיין, (אחרי תאונה קשה שעבר הרב, לפני כ-17 שנים, והצריכה שיקום ממושך י.א.ל.), ישב לידי בן אדם שלא אמון על דרך התורה. והוא אומר לי אני מקנא ברב, לרב יש מה לעשות עם היום ולי אין..."

"יהודי כל זמן שהוא חי, והנשמה בקרבו, יש לו מה לעשות. הוא לא יכול לעשות כל מה שהוא רוצה, אבל הוא יכול ללמוד קצת, הוא יכול להתפלל קצת, הוא יכול לעשות משהו, אז קודם כל אנחנו אומרים "עלינו לשבח לאדון הכל שלא עשנו כגויי הארצות, ולא שמנו כמשפחות האדמה שהם משתחוים להבל ולריק... ואנחנו משתחוים ומודים למלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא.

"אנחנו יודעים בשביל מה אנחנו קמים בבוקר! אתם יודעים איזה תענוג זה? אדם יודע בשביל מה הוא קם בבוקר, לא 'לך לו' היום כמו שצריך, או כן 'לך לו' כמו שצריך, הוא לא יודע איך יראה היום, אבל הוא יודע בשביל מה הוא קם בבוקר. על זה לבד צריך להודות בלי סוף.

"אמרת פעם ווארט נפלא על הכתוב "להגיד בבוקר חסדך, ואמונתך בלילות, למה אמונתך בלילות ובבוקר חסדך? אולי להיפך? בבוקר לפני שמתחילים את היום צריך אמונה, ובלילה כשמסיימים את היות להודות על כל החסדים..."

"אלא אנחנו צריכים להגיד בבוקר חסדך, אתה קם בבוקר אתה צריך

פעם ירד רבי שלמה ברעוודה זצ"ל לתומו בגרם מדרגות תלול מאד, וכפסע היה בינו ובין התרסקותו הנוראה במדרגות. הוא נעצר שניה אחת לפני!... למחרת הוא נשבר מאד; נעשה לו נס נפלא, והיה ברור לו שמעתה יתקרב בקרבה מיוחדת לקב"ה, והנה הוא מרגיש בדיוק כמו אתמול!?!... בצר לו, נסע אל רבינו מרן ה"חזון איש" זי"ע

הגאון רבי יחיאל מאיר צוקר שליט"א על אם הנך חפץ להיות 'יהודי'...

איתא במדרש (שמות רבה יד, ג): "חושך למה הביא עליהן? יתברך שמו של הקב"ה שאין לפניו משוא פנים והוא חוקר לב ובוחן כליות, לפי שהיו פושעים בישראל שהיה להן פטרונין מן המצריים, והיה להן שם עושר וכבוד ולא היו רוצים לצאת"....

דברי חז"ל אלו לכאורה פלא גדול הם. לנו נראה פשוט שאם אנחנו היינו במצרים, והיינו רואים את כל אותם נסים ונפלאות, בהם שידד הקב"ה את כל מערכות תבל והראה כי אין עוד מלבדו - ודאי היינו מאמינים בבורא ונכנעים לרצונו בכל רמ"ח איברינו ושס"ה גידינו... איך יתכן שבדור דעה, לאחר כל מה שראו בעיניהם, שמונים אחוזים מעם ישראל לא רצו לצאת ממצרים, והעדיפו את אורח חיי המצריים?

היסוד פשוט - אמר המשגיח רבי נח פלאיי שליט"א: גם הרואה נסים ונפלאות, יש לו הבחירה האם להתחזק על ידם או לאו! הוסיף המשגיח וסיפר, כי אצל אביו, רבי הירש זצ"ל, התארח יהודי אמריקני בוגר ישיבת ראדין. בישיבה שם הוכר כגיבור הישיבה. בכל פעולה שהיה צריך בה אומץ - הוא היה הראשון.

לשאלתו של אבי זצ"ל, אם ידוע לו על הדיבוק שהיה אצל ה'חפץ חיים', ענה ואמר: "בוודאי, הלא אותי שלח ה'חפץ חיים' יחד עם יו"ש'ה קולר [גאב"ד פוניבז' הגרי"ש כהנמן זצ"ל] לבדוק בפיה של האשה אם אכן זהו דיבוק, ואני בדקתי לפי כל הסימנים שמסר לנו ה'חפץ חיים', וראינו בחוש שזהו דיבוק".

"ומוה היתה מידת ההשפעה עליך ממה שראית, הרי מראה כזה אמור לזעזע כל נפש!...", המשיך אבי והתעניין.

נתן האיש מכה חזקה לקיר, ואמר: "כמו שזה השפיע על קיר זה, כך זה השפיע עלי!!!"

כיצד יתכן הדבר?

המעשה הבא, שסיפר רבי שלמה ברעוודה זצ"ל יבהיר לנו את העניין:

פעם הלך לתומו בסמטאות העיר ירושלים. היה שם גרם מדרגות תלול מאד, והוא הלך מבלי לשים לב והתקרב למדרגות אלו. כפסע היה בין התרסקותו הנוראה במדרגות. הוא נעצר שניה אחת לפני!... למחרת הוא נשבר מאד; נעשה לו נס נפלא והיה ברור לו שמעתה יתקרב בקרבה מיוחדת לקב"ה, והנה הוא מרגיש בדיוק כמו

אתמול!?!...

בצר לו, נסע אל רבינו מרן ה"חזון איש" זי"ע והביע בפניו את צער על הדבר.

אמר לו החזון איש: "ברגע שנעשה עמך נס גלוי כזה - בעצם ניטל ממך כוח הבחירה, כי לא שייך אחרי שרואים כאלו נסים לא לעשות רצון הבורא. אמנם, כיון שהבחירה היא מיסודות הבריאה, לכן השפעת הנס ניטלת ממך, ואתה בכוח הבחירה שלך צריך להתבונן, להשריש בלבך את מה שארע ולהתחזק על ידו".

דוד המלך ע"ה אומר בתהלים (קטז, טז-יז): "אנה ה' כי אני עבדך, אני עבדך בן אמתך פתחת למוסרי. לך אזבח זבח תודה ובשם ה' אקרא".

מביא ה"עונג יום טוב" בהקדמתו ביאור נפלא ומתוק מהמהרי"ט: כידוע, הבעת תודה היא רק במקום שניתן לכפור בטובה, כי אז יש משמעות לתודה שאדם מביע.

דוד המלך מביע את בעייתו: אני חפץ להביא קרבן תודה, אבל אני עבדך... ולא סתם עבדך - בן אמתך, כיצד, אפוא, יכול אני להתכחש לרוב תודתי שאני חייב לך?

בהכרח - אומר דוד המלך - ש"פתחת למוסרי", הקב"ה פותח את מוסרות חובת התודה, ההרגש הזה נלקח ממני, ואז מביא אני את

המשך בעמוד 29

סיפר לי רבי שלום שבדרון זצ"ל, שבהיותו באמריקה, סיפרה לו אלמנה עשירה את המעשה הבא: היא החזיקה בביתה כלב. היא פחדה להתגורר לבדה עם הילדים [העושר הרי מושך גנבים], לכן רכשו לה כלב שמירה, כדי שאם יהיה מי שרק ינסה להיכנס לחצר - קולות הנביחות ישמעו עד הרחוב השלישי, ואם הוא ייכנס לתוך החצר - הכלב יתנפל עליו ויעשה בו שפטים...

הגה"צ רבי ראובן קרלנשטיין זצוק"ל על מכות מצרים

ומניח אותו לנפשו. אבל אריה הפוגש באדם 'אחד', דהיינו שהוא רק גוף בלי צלם אלוקים - ממנו אינו פוחד, ועליו הוא מתנפל. אם כן, לאדם בודד בעל צלם אלוקים - אין מה לפחד מחיות טורפות, כי מקובל בידנו ש"אריה אבי תרי לא נפיל". עובדות מפליאות ידועות בעניין המיוחד הזה - לחיות הטורפות יש דרך ארץ כלפי אדם המעוטר בצלם אלוקים! העיר שנחאי שבסין הייתה מקום הצלה לשיבת מיר בשנות המלחמה העולמית. בני הישיבה ורבותיהם הגיעו לשם בנסי נסים, הם שהו שם שש שנים וחוו נסים גלויים. קשה לתאר את המציאות שהייתה, כאשר שלוש מאות בחורים נמלטים מהאש הבערת באירופה, מגיעים לסין ומוצאים שבשנחאי מוכן ומזומן להם בית מדרש מפואר. בית המדרש היה גבוה וענק, ובו מקומות לכל הבחורים, כאילו נבנה במיוחד בשבילם - לפי מספר בחורי הישיבה שהגיעו. ולא רק בית מדרש אלא גם 'חדר אוכל', הפלא ופלא!

יהודי פלוני, מיליארדר שהתגורר בסין לצורך מסחרו, החליט שיהודי סין המועטים צריכים בית כנסת גדול. היהודים לא התגוררו במרכז העיר שנחאי. אבל כיוון שהוא עצמו שהה במרכז המסחרי של העיר, החליט לבנות שם בית כנסת, לשם כך בנה בניין ענק והשקיע בו הון תועפות. לא היה מי שיבוא להתפלל שם, והעשיר בעצמו כמעט ולא נכנס אליו. בשבתות שכרו בתשלום עשרה

לפני מכת ערוב אמר הקב"ה למשה: "והפליתי ביום ההוא את ארץ גושן אשר עמי עומד עליה לבלתי היות שם ערוב למען תדע כי אני ה' בקרב הארץ" (שמות ח, יח). וכאן הבן שואל: לאחר שלוש מכות שבהן המצרים הוכו שוק על ירך, בעוד בני ישראל יושבים בשלווה בארץ גושן, מדוע התעורר הצורך בהבטחה מיוחדת שישראל לא יפגעו במכת ערוב?
מבאר הריב"א וזו לשונו: "ויש לומר שחיות רעות - קלות הן ללכת בכל מקום גם בבתי ישראל, לפיכך הוצרך להפריד בין מצרים ובין ישראל".
עם זאת, כאשר אדם מצוי בדרגה רוחנית גבוהה, גם חיות הטרף העזות ביותר, מתייראות מפניו וסרות למרותו. ניתן להביא ראיה לכך מדברי הגמרא (שבת קנא ע"ב) האומרת, כי אריה אינו מתנפל על שני אנשים - "אריה אבי תרי לא נפיל". שואלת הגמרא: "והא קא חזינן דנפיל" - הרי רואים שהוא כן מתנפל?
מבארת הגמרא כי למקרים הללו יש סיבה מיוחדת: "דאמר רמי בר אבא, אין חיה שולטת באדם עד שנדמה לה כבהמה, שנאמר 'אדם ביקר בל ילין נמשל כבהמות נדמו'. בדרך כלל אריה אינו מתנפל על שני בני אדם, אלא אם נדמים לו כבהמה. אם שמעתם על מקרה מיוחד שאריה התנפל על בני אדם, הייתה להם בעיה שהם נדמו לו כבהמה...
אך קשה ממה נפשך: אם הסיבה שאריה מתנפל היא משום שנדמים לו כבהמה, אם כן מהו ההבדל בין איש אחד לשניים, מדוע על אחד אינו מתנפל? וכאשר אין נדמים לו כבהמה, מדוע רק על שניים אינו מתנפל, ועל כל אחד כן?
אומר על כך רבינו בעל ה"נתיבות המשפט" חידוש, ומיישב את כוונת חז"ל:
מלבד רמ"ח איברים ושס"ה גידים, יש באדם דבר נוסף, והוא 'צלם האלוקים' הניכר עליו בחיצוניותו. הרשעים מטמינים ומכהים את כוח צלם האלוקים [רשעים בחייהם קרויים מתים], וכך הם נראים בעיני רוחה של החיה הטורפת - בשר ודם וגוף, ללא צלם אלוקים, ומבשר ודם אין לאריה פחד, שהרי הוא חזק וגיבור שבעתים...
על כך אומרת הגמרא: "אריה אבי תרי לא נפיל", הינו אדם אחד עם "בי תרי" - עם שני דברים: גוף וצלם אלוקים - ממנו האריה ירא

יהודים שיבואו להתפלל בבית הכנסת שעמד כמעט שומם, כיון שהיה רחוק ממקום מגוריהם...

לא היה לו די בבניית אולם תפילה, כי חשב לעצמו: הרי היהודים בסין צריכים לערוך שמחות וחתונות. לכן בנה בצמוד לבית הכנסת אולם חתונות שכלל שכלולים מיוחדים - חיבור לגז לבישול. למי היו אז המושגים הללו: גז לבישול!...

וכך עמדו הבאים משהתמומים, כאילו הם בתוך חלום: הם מצאו שמוכן ומזומן היכל בית מדרש וחדר אוכל. אך היה חסר להם משהו אחד: סטנדרים...

בהיותם במיר הורגלו ללמוד עם סטנדרים, אבל בית הכנסת נבנה ורוהט בספסלים ושולחנות, בלי סטנדרים.

"בעזרת ה', יהיו סטנדרים!" - הכריז המושגי רבי יחזקאל לוינשטיין זצ"ל "יהיו סטנדרים!", הכריז גם ראש הישיבה.

בשנחאי התגוררה משפחה עשירה שהחזיקה נגר פרטי. ראש הישיבה פגש את הנגר וביקש ממנו שיבנה סטנדרים לבחורי הישיבה. אמר לו הנגר: "לא ראיתי מימי סטנדר מהו, תשלחו אלי שני בחורים שיסבירו לי מה זה, ואדע כיצד לבנותו".

הסבירו לו, הבין. לקח איתו פועלים, ובתוך שלושה ימים היו סטנדרים מעץ לשלוש מאות בחורים. יש תמונות מהיכל הישיבה בסין, ורואים שכולם יושבים עם סטנדרים גדולים ונאים, באולם עם תקרה גבוהה במיוחד.

מקום מגורי הבחורים היה רחוק מבית המדרש, שכאמור, נבנה במרכז המסחרי של העיר. הגויים הטילו עליהם מגבלות קשות, והיה אסור להם ללכת ברחוב, רק עם רישיון מיוחד.

היו שתי דרכים לבית המדרש - דרך ארוכה ודרך קצרה. בדרך הקצרה היו מסתובבים כלבים אימתניים, וכמובן לא הלכו דרכה, ובדרך הארוכה הסתובבו סוכני הממשל ופקידי המשטרה.

המושגי רבי יחזקאל תמיד הלך בדרך הקצרה. באחד הימים ליווה אותו בחור ונתקף בפחד: געוואלד, יש כאן כלבים טורפים!

המושגי רבי יחזקאל אמר לו: "תתפוס בחליפה שלי, ולא יאונה לך כל רע!". וכך היה. הכלבים עמדו בשקט כאילו איש לא עובר לידם... התלמיד ההוא, בסוף ימיו, התגורר בארץ ישראל, בתל אביב. שמעתי מפי פלוני שהוא עצמו נסע אליו לשמוע מפיו את העובדה - שהחזיק בחליפה של המושגי, וכך חלפו על פניהם של כלבי הטרף.

מעשה דומה סיפר לי רבי שלום שבדרון זצ"ל, שבהיותו באמריקה, סיפרה לו אלמנה עשירה את המעשה הבא:

היא החזיקה בביתה כלב. הייתה לכך סיבה: לאחר שהתאלמנה פחדה להתגורר לבדה עם הילדים [העושר הרי מושך גנבים], לכן רכשו לה כלב שמירה, כדי שאם יהיה מי שרק ינסה להיכנס לחצר - קולות הנביחות ישמעו עד הרחוב השלישי, ואם הוא יכנס לתוך החצר - הכלב יתנפל עליו ויעשה בו שפטים. כלב שמירה!

בוקר אחד הבחינה האשה שהכלב המסור שלה רץ מהחצר לתוך הבית פנימה, ונעמד ליד השמשה הקדמית של הדלת השקופה,

מסתכל מבפנים החוצה, וכאילו נתלה ונשען על הדלת. עומד דום כאלו רועד מפחד.

מה קרה לכלב?

עד שהספיקה לבדוק מה קורה, נשמעו דפיקות על הדלת השקופה. התקרבה, והנה, לא פחות ולא יותר, רבי אלחנן וסרמן זצ"ל עומד ליד הפתח. הכלב אפילו לא נבה, ברח פנימה ונצמד לדלת. כלב הרי לא יודע חכמות, הטבע שלו לנבוה ולכעוס, והפעם הוא נאלם דום. בעלה היה מהנדיבים של הישיבה בברנוביץ, רבי אלחנן הגיע לאמריקה למסע התרמות ובא לביתם.

ר' שלום סיפר כי היא הדגישה ואמרה, שכל העת כאשר היה רבי אלחנן בבית, נשאר הכלב במקומו כאלו נדבק לדלת הכניסה, עמד דום, אחרי שרבי אלחנן יצא, שב הכלב למתכונתו הקודמת, לקפוץ ולרוץ, כאחד הכלבים ויהי לפלא.

הוא העניין שדיברנו אודות צלם האלוקים שניכר על פני האדם. אך על איזה אדם? זה ששומר על הצלם אלוקים שלו. מוראדיג! "נשמה שנתת בי טהורה היא", הנשמה היא הצלם אלוקים שבאדם, והצדיקים שומרים עליה בשלמות.

במכת ברד, שואל ההייליגער בריסקער רב זצ"ל: הרי כבר כתוב: "ויהי ברד בכל ארץ מצרים", וממילא יודעים שהוא ירד "על האדם

על הבהמה ועל כל עשב השדה", ומה הצורך לומר זאת שוב? אלא - אומר הרב מבריסק - בא הכתוב ללמדנו שהברד לא ירד סתם, בכל מקום, אלא רק "על האדם ועל הבהמה ועל כל עשב השדה". במקום שהיה אדם - ירד ברד, במקום שעמדה בהמה - וגם על עשב השדה ירד הברד. אם אין אדם, בהמה או עשב - אין ברד! נסביר:

התורה נתנה רשות, וכך היה ש"הירא את דבר ה' הניס את עבדיו ואת מקנהו אל הבתים". תבינו, לא שהבית יכול היה להגן מהברד. כי ברד שהיה נופל על הבית היה מפוצץ אותו, רק שהייתה גזרת הכתוב שהמכה תהיה רק בחוץ על מקומות של בני אדם, או שדות. נס ופלא! נבאר:

למשל - בית לא מקורה, אם יש לו מהות של בית על פי תורה - גוד אחית גוד אסיק, עם לבוד, עם מחיצה... יכלו לתלות שלט: "פה לא נופל ברד". מצרי שהיו לו אלף עזים, לא נאלץ למהר ולבנות בית מושלם לפני מכת ברד, אלא אם בנה משהו שיש לו 'דין בית', ניצול, כי זו הייתה גזרת התורה, שהירא את דבר ה' יוכל להיכנס לבית. זו הקדמה אחת.

הקדמה שניה: הקב"ה הודיע - "הנני ממטיר כעת מחר" - מה זה 'כעת'?

שרט לו שריטה בכותל, למחר כשתגיע חמה לכאן ירד הברד. אתם ראיתם מסתמא ברד, כשיש ברד - עננים שחורים, כבדים, ואחריהם 'קנאק' - ברד - - - והנה משה רבינו אומר לו בכוונה תחילה - למחר, כאשר השמש תגיע לכאן. איזו שמש? איך יתכן שמש עם ברד? כזה דבר לא ראיתם בעולם, ברד היורד עם חמה ביחד!

משהתקרב להרי הגליל, ראה בצדי הכביש זוג מבוגר עומד מתחת לשמש הקופחת מנסה לעצור רכב ל'טרעמפ', נכמרו רחמיו עליהם והכניסם לרכבו. הוא זיהה לאלתר כי מדובר בתושבי חו"ל שאינם יודעים מימינם לשמאלם, הם סיפרו כי יצאו מירושלים לעבר מירון, אך הנהג הורידם בצומת זו ואמר להם כי מכאן קלה הדרך למירון ומיד ימצאו טרעמפ לציון הרשב"י, אך לא מצאו עד כה...

גאב"ד חרדים הרה"צ אשר אנשיל כ"ץ שליט"א, בעניין אחדות וחשיבה על הזולת

”וְאַלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי לֵוִי לְתֹלְדֹתָם: גְּרָשׁוֹן וְקָהָת וּמְרָרִי וְגוֹ” (שמות ו, ט"ז)

להלן שני סיפורים - שניהם משדה הכשרות - בה זכיתי ליטול חלק ולעמוד בה על המשמר:

החסיד ר' ישראל ברקוביץ ז"ל, מגדולי חסידי ויזניץ (חתן הרה"ח ר' שמועון לורנץ ז"ל מלונדון), היה נוהג בכל יום תמיד לקיים את ה'הוי מקדים בשלום כל אדם' בכל מקום שהוא, בשבתך בביתך ובלכתך בדרך. בשנת תשל"ח נתמנה ר' ישראל להיות משגיח כשרות, במשחטה אשר הוקמה בעיר דבלין בירת אירלנד, וכמאז ומקדם גם בעבודתו כאן היה מקדים בשלום כל אדם, ובכל יום ויום בכניסתו למפעל לעבודתו, וביציאתו בעת סיום עבודתו, היה ניגש לשומר ומאחל לו ברכת 'שלום' בחמימות נסוכה, ככה בכל יום תמיד ערב ובוקר - פעמיים באהבה.

ויהי היום, בהגיע זמן סיום העבודה, אחר שווידא השומר כי כל עובדי המפעל יצאו, טרק את כל הדלתות ונעל את השערים, עזב ויצא. אחר שיצא, נחרד, הוא שב תיכף למפעל פתח את השערים והחל מחפש... הוא 'תפס' כי מישהו מעובדי המפעל נשאר בפנים, ברור היה לו כשמש שהמשגיח ברקוביץ עדיין לא יצא, ונימוקו עמו - הרי באותה לילה לא שמע את ברכת ה'לילה טוב' שלו! הוא הסתובב בכל המפלסים, עבר בכל האולמות בדק בכל החרדים בדקדוק, קרא במערכות הכריזה... אך אין קול ואין עונה, בלית ברירה חזר ונעל את המפעל ויצא. ויהי אך יצוא יצא - נזכר שנית כי במקום אחד שכח לבדוק - בחדרי המקפאים האימתניים... משכך, חזר ופתח שוב שנית את המפעל, ירד לאותו מקפא פתח ו... מצא אותו שוכב על הרצפה חצי מעולף, ה"י...

מתוקף תפקידו של ר' ישראל, היה יורד ונכנס בכל לילה לעת סיום העבודה לתוך המקררים והמקפאים, לבדוק את הכמויות ואת החותמות ולהשוותם ביום המחרת, אף בערב זה נהג כן, אך הפעם בעת היכנסו לתא ההקפאה נטרקה לפתע הדלת עליו, בלא יכולת לפותחה מבפנים. הוא החל להרעיש עולמות, עשה 'ויצעקו' גדול, נקש ודפק, אך אין איש שם על לב, עד שנפל שרוע באפיסת כוחות,

ואילולא תושיית השומר, שלא התיימש לחפש אחריו, כי אז כעבור זמן מועט היה הופך המקפא לחדר קירור תרתי משמע, ר"ל. מילה טובה שהצילה: אותה מילה טובה שהעניק ר' ישראל לשומר ערב ובוקר - היא זו שהצילה את נפשו. שומר זה איש קשה יום היה, בודד בעולמו ללא חברה וללא סביבה, וברכת השלום של ר' ישראל הייתה בעבורו כל עולמו - לה הוא ציפה בכליון עיניים בכל יום שיבוא. כך גם באותו היום, העבודה הסתיימה, השערים ננעלו, אך את הפרס שני של בין הערביים - טרם קיבל אותו שומר. וזאת אומרת שר' ישראל איננו. ואם איננו - הלוא חובתי לדאוג עבורו ולהשיב לו על גמולו הטוב, עד שאכן מצאו ברגע האחרון...

הביטו וראו כוחה של מילה טובה מהי. יודעי דבר הוסיפו להגיד, כי גם באותו לילה לא זו משם עד אשר קיבל השומר הגוי מ'מיסטר ברקוביץ' ברכת 'לילה טוב'.

זוהי גדלות! (את הסיפור הנפעם שמעתי מבנו של בעל העובדא, הרה"ח ר' נחמן שליט"א אב"י בבית שמש, שהוסיף לציין אשר לאחמ"כ עזב אביו את המשחטה, ונעשה לראש כולל 'טשאבע' בלונדון, ולאחמ"כ עלה לארץ שם הרבה להסתופף גם בצלו של מו"ח מרן ה'באר

יעקב' מנדבורנה ז"ע. יהיו הדברים לזכרו של אביו הגדול 'המשגיח', הרה"ח ר' ישראל בהר"ר דב ברקוביץ ז"ל).

סיפור שני שבדידי הווי עובדא:

בשנים ההן, משום מה, טרם הובן הדבר כל צורכו, אשר גם במטבחי הישיבות הקדושות צריכים משגיחי כשרות. הרי גם שם בתוך המטבחים רבה המכשלה, כבשאר מטבחי המזון ללא נפקותא כלל. הלוא החרקים השונים אינם מבדילים בין האורז והפולים השוכנים במטבחי האולמות והמסעדות, לבין עמיתיהם שבחדרי האוכל של הישיבות, גם התולעים אינן יראות יותר מעלי הירק והקמחים המוקדשים לעמלי תורה, מאשר אלו שבחנויות, וכו'.

ואולי אדרבה, במטבח הישיבה הניסיונות גוברים, כאשר הנה קרבה שעת הצהריים - כי אז יעשן אפו של הטבח - גם אם יהיה לבוש בבגדים כפול שמונה עטור פאות וזקן עבותות - וכהרף עין מוצאים עצמם האורז והירק היישר בתוך הסירים ללא בדיקה וברירה כל שהיא, ערימות הבצל שנחתכו לארוחת הבוקר בסכינים חלביים מוצאים את עצמם לפתע בתוך סירי הבשר, והביצים הקלופות שנשארו מליל האתמול מארוחת הערב האחרונה מצטרפים לסעודה, והנה הארוחה מוכנה בזמן המיועד לשמחת הטבח, שעוד מתפאר בעיני ראש הישיבה כמה דמעות שפך בקילוף הבצל למען לומדי התורה (אתמול...), ובנשימה אחת מוסיף לשבח ולפאר את עצמו, כביכול, על הפרדת הבשר ודגים (שמעולם לא הייתה), על הפרשת חלה (שמעולם לא נלקחה) ועל הבונדלעך-השעועיית של הטשולנט (שלא נבדקה), ועוד כהנה וכהנה אשר לא יעלה על הדעת. והיו אלו מעשים שבכל יום, ואין פוצה פה ומצפצף.

אשר על כן, לקחתי על עצמי בס"ד לשדד מערכות ולעורר הלבבות כי לא טוב הדבר, הייתכן שיכשלו התלמידים בממשות של 'נטמתם במ'?' היה זה מעבודות הקשות שבמקדש, לא תמיד נתפסו דברי בהבנה, מנהלי הישיבות העדיפו לסמוך על היתר קלוש של יוצא ונכנס של אחד מרמ"י הישיבה, אך לא ידעו שלפני שיוצא כבר נכנס הכל לתוך הסירים, ואחרי שיוצא מחלבי זה נכנס לבשרי... הייתה זו תפיסה חדשה שלא כל כך התקבלה (וב"ה אפשר דרא, וכיום רוב הישיבות מחזיקות משגיח כשרות כדבעי).

באחד מאותם ימים קיבלתי שיחת טלפון מאחד מגדולי ראשי הישיבות, אשר ביקש ממני לבוא לסייע לו לבצר ולבסס את הכשרות בישיבתו - ישיבה גדולה ומפורסמת מאוד.

בשמחה רבה נעניתי לבקשתו והתייצבתי במטבח הגדול שבשישיבה ההיא. אך מיד חשכו עיני, שלטה שם בוקה ומבולקה. יתירה מכך, הטבח הראשי בישיבה ההיא היה יהודי שאינו שומר בחמורה כבקלה, כך שהמכשולים המצויים בלאו הכי בכל מטבח מוסדי - היו אחד מיני אלף לעומת המכשולים שהיו במטבח ההוא. התחלתי תיכף להעיר ולהאיר כדת מה לעשות, עיני ראש הישיבה אורו משמחה, כי מעתה יסודר מערך הכשרות כתיקונן, אך לעומתו עיני הטבח כבו ופניו חפו, הוא הבין כי בכך תמו מעשיו הקלוקלים, וכי מעתה שוב

ואולי אדרבה, במטבח הישיבה הניסיונות גוברים, כאשר הנה קרבה שעת הצהריים - כי אז יעשן אפו של הטבח - גם אם יהיה לבוש בבגדים כפול שמונה עטור פאות וזקן עבותות - וכהרף עין מוצאים עצמם האורז והירק היישר בתוך הסירים ללא בדיקה

לא יוכל לעשות ככל העולה על רוחו, והוא היכן הוא בא... אחר הכשרת המטבח לחומרה, הבאנו משגיח כשרות יר"ש, לעמוד מקרוב ולהשגיח על עושי המלאכה. עבודתו של הטבח אכן הוכפלה והוקשתה, תם עידן החיסכון ושוב לא יכול היה להעביר שאריות של לחם, ביצים, פירות וירקות ושאר מטעמים ממטבח אחד למשנהו, אלא היה צריך להזמין הכל כפול.

ובכך קפץ עלי רוגזו של הטבח, אשר הפנה את כל תסכולו וכעסו עלי. אך הדבר עמד בעוכרו, כי הלוא פסוק מפורש הוא (- פרשת שמות) "וכאשר יענו אותו כן ירבה וכן יפרוץ", וכיון שהבנתי כי איש קשה עורף הוא, הוכרחתי להגביר את ההשגחה, להוסיף חומרות, גדרים וסייגים לבל יוכל להביא חלה מכשול בזדון או בשגגה ר"ל. בתקופה זו פקדה צרה מסוימת בביתו של אותו טבח, ומשונדע לי דבר צרתו לא עשיתי שום חשבונות, ותיכף התחלתי לעזור ולסייע לו בכל דרך אפשרית. עירבתי עסקנים ופעלתי עבורו רבות ונצורות, אך בכשרות החמרת עלי ללא רחם. כך יצא שילוב של עז כנמר ורך כקנה, בעינינים של בין אדם לחברו הארתי לו פנים, וסייעתי בעדו בכל המצטרך. לא כן בענייני כשרות - כי אז הייתי גוער עליו כנהמת ארי.

ב"ה ראינו פירות בעמלנו, ותוך זמן קצר התייצב מטבח הישיבה בדרך המלך, כשעל המשמר נותר שם משגיח הכשרות שפעל ע"פ הנהלים אותם קבענו.

הגיע 'בין הזמנים', ובני הישיבה יצאו להחליף כת. הישיבה וכן המטבח סגרו את שעריהם, והטבח ניצל את ההזדמנות לנפוש בגליל. משהתקרב להרי הגליל, ראה בצדי הכביש זוג מבוגר עומד תחת לשמש הקופחת, מנסה לעצור רכב ל'טרעמפ'. נכמרו רחמיו עליהם והכניסם לרכבו. הוא זיהה לאלתר כי מדובר בתושבי חו"ל שאינם יודעים מימינם לשמאלם, הם סיפרו כי יצאו מירושלים לעבר מירון, אך הנהג הורידם בצומת זו ואמר להם כי מכאן קלה

העבריות'. אלא י"ל שבשונה מיתר המיילדות שאמנם עשו את תפקידן כפי הצורך, לא כן שפרה ופועה - שהן היו מוסיפות גם מילה טובה ודברי חיזוק ועידוד לילודת, וכמאמר חז"ל המובא ברש"י: שפרה ע"ש שהייתה משפרת את הוולד ופועה ע"ש שהייתה פועה קולה ומדברת, היינו רמזו שהיו משמיעים קולם בדברי חיזוק ונחמה, ובשכר זה זכו רק אלה מכל שאר המיילדות שרק הם נקראו 'המיילדות העבריות' ויעש להן בתים. ומהכי קמ"ל שכשאומרים מילה טובה 'א גוט ווארט' לזולת - מיילדים ומחיים אותו, 'א מחייה'.

בפרשתינו: "ואלה שמות בני לוי לתולדותם גרשון וקהת ומררי וגו' בני גרשון וגו' ובני קהת וגו' ובני מררי וגו'" (ו טו-כג)

יסוד גדול דורש השל"ה הק' (בדרך חיים תוכחת מוסר) ממה שרק אצל לוי מונה הכתוב את תולדותם, בשונה מראובן ושמעון שלא מנה את המשך תולדותם: מה נשתנו אלו מאלו? (ועיין מה שכתב בזה רש"י פסוק י"ד).

וכך אמר: כיוון ששבט לוי לא היו תחת עול גלות מצרים - רצה לוי להשתתף בצרת הכלל. מה עשה, קרא שמות בניו על שם הגלות. גרשון - ע"ש כי גרים הם בארץ לא להם. קהת - ע"ש ששיניהם של ישראל קהו מצער הגלות. מררי - ע"ש שמיררו את חייהם בעבודה קשה. ולכן, מחמת חשיבות ההשתתפות בצער הזולת וגודל מעלתה מנה הכתוב שמות בני לוי.

ומוסיף השל"ה, מכאן ילמד האדם להשתתף בצער הציבור אע"פ שאין הצרה נוגעת לו, וכמידתו של לוי.

וזהו שאמר לו הקב"ה למשה (גיד) "אהיה אשר אהיה", דהיינו אהיה עמהם בגלות זו - אהיה עמהם בגלות אחרת - כי זוהי מידתו של הקב"ה אשר 'בכל צרותם לו צר', וכדכתיב (תהילים צא טו) "עמו אנוכי בצרה", ע"כ.

שמעינן מיניה, אשר חשיבת האדם נמדדת לפי ההשתתפות עם הזולת להיותו עמו בצרתו, ולשמוח בשמחתו, לקיים את דברי רבי מתאי בן חרש (אבות ד טו) "הוי מקדים בשלום כל אדם", וכדאמר רבי יוחנן (כתובות קיא): "גדול המלבין שיניים לחברו יותר ממשקו חלב".

נכנסנו זה עתה לימי השובבי"ם - שובו בנים שובבים, ודבר בעתו מה טוב, שראשית נקבל על עצמנו להיותנו "בנים", להתנהג באחדות בצוותא חדא כבנים, לשאת בעול עם הזולת, להרגיש את צרותיו ולשמוח בשמחותיו, כי הלוא אנשים אחים אנתנו. איש לרעהו יעזור ולאחייו יאמר חזק, ובכך נזכה גם אנו להיותנו "בנים" למקום לאבינו שבשמים, אמון.

הדרך למירון, ומיד ימצאו טרעמפ לצינן הרשב"י, אך לא מצאו עד כה, והנה הוא שליח להולכה.

הוא התרגש מסיפורם, ויותר, מגודל תמימותם, ולכן אמר להם: "אף כי עדיין ירחק מוכך הדרך למירון, ואין פני מועדות להתם, עכ"ז אביא אתכם עד למירון, ואם כבר נוסעים מירונה - אזכה גם אני לשפוך שם תפילה קצרה", ותוך כדי דיבור שלף מכיסו כיפה קטנה ולבשה, וכמתנצל בעיניהם אמר: "אל תסתכלו עלי כקל וריק, אלא דעו לכם כי זה לי תקופה ארוכה אשר התחלתי להניח תפילין ולקרוא קריאת שמע בכל יום תמיד".

בהמשך סיפר להם את השתלשלות העניינים - איך החל להתקרב ליהדות ולהניח תפילין וכו', וכה סיפר להם: "היה זה באחד מן הימים בעת עבודתי במטבח הישיבה, והנה משום מקום הגיע לפתע רב חדש 'לעשות סדר' ולתת כשרות עבור בני הישיבה, תיכף הבנתי שהשתנו סדרי עבודתי, וסימנתי לאלתר את הרב כחפץ ברעתי. ומכאן הדרך למלחמה הייתה קצרה. ניסיתי לפרוץ ולסדוק את חומת הכשרות, אך כנגדן הוסיף הרב מלחמה השערה עם כל מיני חומרות וגדרים, ובכך גברה שנאתי אליו שבעתיים.

"אך אז השתוממתי לראות, אף כי אמנם הרב הזה עקשן גדול הוא, מכל מקום בענייני בין אדם לחברו - שונה הוא לחלוטין, ובעת צרתי עזר וסייע לי ודאג לי לכל מחסורי, ובנוסף היה דורש תמיד בשלומי. "משכך, באותו רגע הכתה בי ההכרה והבנתי כי המצוות לא דבר ריק הוא - אלא 'משה אמת ותורתו אמת', ומאז קיבלתי על עצמי להתחזק בשמירת המצוות והתחלתי להניח תפילין ולקרוא את קריאת שמע, והנני תקווה שמעתה אהיה מוסיף והולך להתחזק ולשמוח עוד מצוות - מצווה גוררת מצווה".

את הסיפור הנפלא [על עצמי] שמעתי מכלי ראשון - הלוא הוא הרה"צ רבי משה לאבין שליט"א אדמו"ר מזידיטשוב ארה"ב, ששמעו מפי הנהג הטבח בעצמו. התברר שאותו זוג שעמדו שם בהרי הגליל היו האדמו"ר והרבנית. האדמו"ר הטריח לברר ולספר לי את הדברים כהווייתם, בכדי להודיע בשער בת רבים: כוחה של מילה טובה.

ובעניין זה יש לפרש הכתוב דלעיל (א טו): "ויאמר מלך מצרים למיילדות העבריות אשר שם האחת שפרה ושם השנית פועה וגו'" - והקשו המפורשים הלוא יפלא מאוד איך היה די בשתי מיילדות לרבבות ילדים, וכפי שמביא רש"י מדברי המדרש (רבה א ח) שהיו יולדות שישה בכרס אחד, וי"א (במדרש שם) שהיו יולדות שישים בכרס אחד. ואכן כתב האבן עזרא שאין ספק שהיו שם במצרים יותר מחמש מאות מיילדות עבריות' (ועי"ע בחזקוני ובאוה"ה הק').

אך מעתה הלוא תתעצם קושייתנו שבעתיים, אי הכי שהיו שם הרבה מיילדות - למה קרא הכתוב רק לשתייהן בשם 'המיילדות

חצים לקבל את 'לקראת שבת' מדי שבוע ישירות למייל?

שלח מייל ל- dirshu@dirshu.co.il

24
שעות

להתקשר לתורה מסביב לשעון

מאת הרבנים הגאונים שליט"א

הרב **דוד בוק שליט"א**
שיעורים מבוארים בלימוד התוס' על
סדר הדף היומי

שלוחה 2/10

הרב **חיים שמרלר שליט"א**
הדף היומי בבלי • עברית

שלוחה 2/11

הרב **אליהו אורנשטיין שליט"א**
הדף היומי בבלי • עברית

שלוחה 2/1

הרב **אריה זילברשטיין שליט"א**
הדף היומי בהלכה • עברית

שלוחה 1

הרב **מאיר שפרכר שליט"א**
הדף היומי בבלי • עברית

שלוחה 2/2

הרב **אפרים סגל שליט"א**
הדף היומי בבלי • עברית-אידיש

שלוחה 2/3-4

הר' **אברהם פוקס הי"ו**
הפותח בכל יום - המייל היומי של דרשו
60 שניות מתקוות על סדר הדף היומי

שלוחה 3

הרב **מרדכי שלמה פריינד שליט"א**
הדף היומי בהלכה • אידיש

שלוחה 1 3 1

הרב **יצחק לובינשטיין שליט"א**
הדף היומי בבלי • אנגלית

שלוחה 2/6

קו השיעורים של 'דרשו' - לחייג, ללמוד, לדעת

חייגו: *4992 או 077-2222-666

אך לפתע... בום, טראסק, מפולת. אולי עודף המרץ של ר' אנשיל גרם לכך... ערימה גדולה של בדים החלה להידרדר מטה, כשאחד הגלילים פוגע ישירות בפדחתו הבוהקת של הגוי. ר' אנשיל חש שעוד רגע הוא מתמוטט ממרומי הסולם. "עד שסוף סוף כבר היה לך קליינט אחד רציני, הפסדת גם אותו ברגע זה, במו אצבעותיך..."

על הברכה המופלאה של האדמו"ר בעל ה'עקבי אבירים' מסדיגורא זי"ע

מאת: שמעון טיקוצקי

"וְלִמְעַן סֵפֶר שְׁמֵי כָּל הָאָרֶץ" (שמות ט', ט"ז)

אוירת נכאים שררה בחנות האריגים האנגלית. אפילו שירי הלכת שניגנה תזמורת הרחוב שהתמקמה כמול, לא הצליחו להפיג את העגמומיות בחלל האפלולי. מאחורי דלפק העץ ניצב בעל החנות, יהודי חסידי, ב'ווסט' ואידיש אירופאית, מעיין בספר כלשהו. עיניו הכבויות משדרות הכול.

מדי פעם נכנס מישהו במקרה לחנות, זרק מבט סביב ומיהר לשוב על עקביו, כציפור דרוו שנקלעה בטעות למלכודת ונחלצה מתוכה בשלום... כך נראית חנות שלא מצליחה.

כבר כמה חודשים שהמצב בחנות תקוע. לא הולך.

חנות האריגים של ר' אנשיל, שבשנים עברו הייתה מוקד לאנשי עסקים רציניים, שרשמה מדי יום 'טראפיק' - תעבורה בלתי פוסקת של לקוחות 'כבדים', שבקה כמעט חיים. בקושי נכנסים, ואם נכנסים מיד יוצאים. לא ברור למה, הרי למרות הדורות שהתחלפו, הביקוש לאריגים משובחים ויוקרתיים - לא פסק מעולם.

אך בכל הקשור לחנותו של ר' אנשיל נדמה שהביקוש לאריגים אפס מן העולם. כאילו הוא מוכר ציוד לשואבי מים. ר' אנשיל לא יודע את נפשו, איש מחבריו לא מתאר לעצמו מה מצבו האמיתי. בשיחות בשטיבל בין מנחה למעריב הוא מתנה את מצבו הקשה באוזני ידידים קרובים, שאפשר לסמוך עליהם שלא יפרסמו את מומדי מצוקתו.

מוחו תר כל העת אחר רעיון שיחיה את החנות הנובלת, אך לא.

באחד הימים הוא מוצא את עצמו על מטוס הממריא משדה התעופה האנגלי לארץ ישראל, לרגל חתונה משפחתית, אלא שגם בהתהלכו בארץ הקודש - החנות הקטנה שם באנגליה ממשיכה לטרוד את מנוחתו.

"אתה כאן, בארץ, נצל את ההזדמנות והיכנס אל הרבי מסדיגורא, בעל ה'עקבי אבירים'", מפציעה בקרבו באחד הימים המחשבה. הוא אמנם לא נמנה על חסידי סדיגורא, אך שמעו הנשגב של הרבי ה'עקבי אבירים' זי"ע, זקן צדיק בית רוז'ין, הגיע לאוזניו, מפי ידידו והוא מחליט לנצל את ההזדמנות.

רוח ארצישראלית נושבת מבעד לחלון, הרבי הקדוש ה'עקבי אבירים' מאזין לסיפורו של היהודי המתגורר מעבר לים וליבו הטהור נכמר עליו, פניו מביעות השתתפות כנה בצרתו הקשה.

"שהרבי יברך נא אותי שהעסקים יעלו על דרך המלך, שהחנות תחזור למסלול ההצלחה", מסיים ר' אנשיל ומצפה לשמוע מפי הצדיק דברי ברכה.

הרבי מקשיב ולא מגיב מאומה, הברכה לה הוא מצפה אינה נשמעת מפיו.

"אם ייכנס גוי לחנותך ויציע לך לקנות חנות אחרת, אל תסרב!", אלו המילים הבודדות שיוצאות בסוף מפי קדשו, הא ותו לא. ר' אנשיל מאוכזב, המילים בקושי נקלטות במוחו, הן ממש לא מה שהוא קיווה לשמוע, הוא הגיע כדי לקבל ברכה, אולי אפילו הבטחה, שתעלה את החנות שלו על שביל הזהב.

הוא מנסה לרמוז בעדינות, לבקש מהרבי ברכה, אך לא. הרבי חוזר שוב על מילותיו הקודמות ומושיט לו את ידו לשלום.

המועקה בליבו של ר' אנשיל לא התפוגגה. הוא לא הצליח להבין מה פשר הוראתו של הצדיק.

בלב כבד הוא עושה את הדרך חזרה משמי ארץ הקודש לשמי אירופה, נוחת בשדה התעופה הלונדוני גורר את מזוודתו אחריו, לא יכול להימלט מהתחושה שבעצם הוא זה שנגרר אחריה בחזרה אל החנות שבתוך ימים ספורים תהפוך כנראה ל'כאן תהא קבורתכם'

"אתה יודע מה? בוא נראה את המקום", נתן לו ר' אנשיל אור ירוק. תוך כמה שעות הם היו שם. בפתחו של האולם הענק רחב הידיים. לא היה צריך להיות בעל דמיון מפותח כדי לראות כאן חנות ענקית, של כמה קומות, מלאה בדים ואריגים מכל הסוגים, ומלאה גם... בלקוחות. הבעיה היחידה היא כסף. הסכום בו נקב האיש, עם כל חביבותו, היה גבוה מאוד. גם אם ימכור את החנות הנוכחית, הוא יאלץ לקחת משכנתא אדירה כדי לרכוש את המקום.

הבוקר שלמחרת מוצא את ר' אנשיל בפתחו של אחד הבנקים הגדולים בלונדון, כדי לבקש משכנתא, אלא שכאן מתברר לו, להוותו, שמדובר בהליך ארוך שייקח חודשים, עד שהבנק ישלח את השמאי מטעמו, ורק לאחר מכן תיסלל הדרך להתקדם עם המשכנתא. הוא ממחר לעדכן את המוכר בפרטים. "מצטער" אומר לו הלקוח, "הזמן פועל לרעתך. קניתי את הנכס לפני כמה חודשים, בעוד כמה חודשים עומדת להסתיים השנה (הלועזית) אם המכירה לא תתבצע עד אז - לפי החוק איאלץ לשלם מס שבח שיקפיץ כמובן את מחיר הנכס בעוד מאות אלפי פאונדים, אם לא יותר. אם אתה רוצה לקנות אותו כדאי לך להזדרז לפני סוף השנה".

ר' אנשיל נחבט שוב בתהומות הייאוש, ניצוץ התקווה שהבליח לרגע נעלם כירח בין ענני חורף.

בצר לו הוא מחליט להתקשר שוב אל הצדיק שבגיניו נכנס לכל העניין הזה, הרבי העקבי אבירים' זי"ע. הרבי מאזין לדבריו בטלפון וכדרכו בקודש אינו מכביר במילים. "תתקדם" הוא אומר לו. ודי באמירה זו כדי לדרבן אותו, מתוך 'אמונת צדיקים' אמיתית. אלמלי האמירה הזו הוא לא היה צועד למחרת לבנק גדול מפורסם באירופה, מבקש הצעה נוספת למשכנתא, כשהוא משתדל לא לפתח ציפיות מראש.

"אתה מדבר על השטח המסחרי בקומה הראשונה, ליד אזור התעשייה?", פוקח מולו סוכן המשכנתאות של הבנק את עיניו, בחיוך לונדוני דק כקרח.

"כן, בדיוק" מהנהן ר' אנשיל בראשו בהפתעה. "אם כך יש לנו שמאות מוכנה בשבילך, אתה יכול לקבל אותה ברגע זה".

"איך זה יכול להיות?", ממצמץ ר' אנשיל בעיניו.

"לפני כמה חודשים התעניין הבנק עצמו ברכישת הנכס, כחלק מהשקעות שונות שהוא מבצע, לשם כך עשינו שמאות על המקום, אם אתה רוצה לקבל משכנתא הרי שיש לך שמאות מוכנה".

הוא קם נפעם מההיסא, מרגיש בפעם השנייה שמושהו שמימי מלווה אותו. משהו ניסי מתחולל כאן. הוא יוצא החוצה ומתקשר למשמשו בקודש של הרבי מסדיגורא, כעבור שעה קלה הוא שוב בשיחה עם הרבי, מספר לו על ההתקדמות המפתיעה. "תבצע את הרכישה", מורה לו הרבי ברורות ומאציל את ברכתו.

יום ראשון בבוקר, הוא מסובב את המפתח בדלת החנות, פותח שוב את החנות השוממת, היום לפחות הוא יודע מראש שהחנות תהיה ריקה, יום ראשון אינו נחשב ליום מסחר רשמי בארצות הגויים, זהו יום המנוחה שלהם. הוא יושב ליד הדלפק, שולח מבטים על הררי הגלילים הססגוניים שלפתע נדמים לו כיצורים מאיימים. "שלום", נשמע פתאום קול אנגלי מאופק.

אדם בעל חזות של גוי אנגלי טיפוס, לא עשיר ולא עני, נכנס אל החנות, סוקר בעיניו את הבדים, מהתקרה הגבוהה ועד אלו שמגרדים את הרצפה, ומפתיע את ר' אנשיל בהתעניינות אחר בד מסוג מסוים.

"כן, יש לנו את הבד הזה", נזרקת רוח חיים בר' אנשיל שקם, שלא לומר מזנק ממוקומו במרץ, גורר את סולם המתכת (מנער את האבק שהצטבר עליו...) ומתחיל לטפס לשמי קורה, אל אחת הקומות הגבוהות, שם שוכן הבד המבוקש.

אך לפתע... בום, טראסק, מפולת. אולי עודף המרץ של ר' אנשיל גרם לכך, אך סביר יותר שהצפיפות בחנות היא האשמה המרכזית. ערימה גדולה של בדים החלה להידרדר מטה, כשאחד הגלילים פוגע ישירות, כטיל שלוח, בפדחתו הבוהקת של הגוי.

ר' אנשיל חש שעוד רגע הוא מתמוטט ממרומי הסולם. "כל הכבוד לך", שמע באוזני רוחו רעם של מחיאות כפיים לעגניות, "עד שסוף סוף כבר היה לך קליינט אחד רציני, הפסדת גם אותו ברגע זה כמו אצבעותיך..."

"זה בסדר", נשמע קולו של הקליינט המנומס, כשהוא ממשש את ראשו הדואב, מוודא שלא ניתז ממנו קילוח של דם.

"אבל אני לא מבין אותך" ממשיך הלקוח בקול מתנגן, "למה אתה מצטופף בחנות כל כך קטנה ודחוסה, למה שלא תעבור לחנות רחבת ידיים, כדי שמקרים כאלו לא יישנו אצלך שוב?!"

ר' אנשיל מביט בו בצער. "חנות חדשה? הפינה הטובה הזו עומדת לפשוט רגל, בקושי מכסה את הארנונה שלה, ואתה מדבר אתי על לקנות חנות חדשה?"

"האמת יש לי רעיון טוב בשבילך" ממשיך הלקוח מבלי להתייחס להבעות פניו, "לא מזמן קניתי שטח מסחרי באזור התעשייה של העיר, אני מוכן למכור לך אותו במחיר הגון".

"אזור התעשייה?" מעווה ר' אנשיל את נחיריו, עומד לגרש את הרעיון האווילי בהינף יד. מה יש לו לחפש באזור התעשייה?

אך לפתע מבזיקות באוזניו מילותיו של הרבי העקבי אבירים' מסדיגורא זי"ע. "אם ייכנס גוי לחנותך ויציע לך לקנות חנות חדשה אל תסרב"... רעד קריר מצמרר את גוו. "משהו לא רגיל מתרחש כאן", הוא קולט פתאום.

"כן אזור התעשייה", ממשיך הקליינט לדבר, "לפי דעתי חנות כזו, של טקסטיל, מתאימה לשכון פי כמה באזור תעשייתי, יש שם 'רפדים', בתי חרושת לבגדים, הם הצרכנים העיקריים של הבדים

כאשר הוקם בית המדרש של קהילת 'פרושים' באחוזת ברכפלד במודיעין-עלית, זכינו לביקורו המרומם ורב הרושם של הגאון הצדיק רבי מרדכי צוקרמן זצ"ל, מגדולי מאורי הפרושים ומשרידי תלמידי מרן ה'חפץ חיים' זצ"ל

מאוצרותיו הנפלאים של הגאון רבי אליעזר טורק שליט"א

"ולמען ספר שמי בכל הארץ" (שמות ט', ט"ז)

זכורני, כי לפני כל תחילת שיעור היה באופן קבוע ממלמל בפיו כמה מלים. אנו התלמידים היינו בטוחים תמיד שהוא אומר את תפילתו של רבי נחוניה בן הקנה, התפילה המוזכרת בגמרא שיש לאמרה לפני הלימוד. אך פעם, כאשר נשאל על כך גלויות על ידי אחד מגדולי תלמידיו, השיב: "אני מתפלל לקדוש ברוך הוא שיזכה אותי להרבות כבוד שמים על ידי השיעור הזה. זו כל המטרה שלי! על זה אני מתפלל!"...

חיי אושר כשהם מותאמים למטרתם

והנה יש להוסיף עוד הארה נפלאה בעניין כבוד שמים: כיוון שכל תכנית הבריאה מעצם קיומה, מטרתה היא להרבות כבוד שמים, וזוהי תמצית לימוד התורה וקיום המצוות, לכן גם כל פעולה שנוגדת את תכנית הבריאה - לא תצליח! לא יתכן לחיות כאן בעולם הזה, בצורה שנוגדת את מטרת החיים, ולחשוב כי הם יעשירו את האדם, ויגרמו לו לאושר וסיפוק אמיתי.

שמעתי פעם משל נפלא שממחיש היטב את העניין: אדם עשיר בעל אמצעים קנה שטח גדול במרכז העיר. הזמין אדריכל מומחה וביקש ממנו לשקוד על תכנית בניית טירה גדולה, נאה ורחבת ידיים, שתתאים לצרכיו האישיים וצרכי בני ביתו. כעבור תקופה כשהציג האדריכל את תכניתו בשלמות, נשכרו פועלים שהשלימו את בניית הטירה, תוך מילוי קפדני אחר שרטוטי האדריכל.

כאשר הוקם בית המדרש של קהילת 'פרושים' באחוזת ברכפלד במודיעין-עלית, זכינו לביקורו המרומם ורב הרושם של הגאון הצדיק רבי מרדכי צוקרמן זצ"ל, מגדולי מאורי הפרושים ומשרידי תלמידי מרן ה'חפץ חיים' זצ"ל.

בדברים שנשא ביקש ממייסדי הקהילה להתקין תקנה קבועה, ללמוד כל שבת לאחר התפילה את אחד מספרי ה'חפץ חיים' ברבים, אפילו למספר דקות מועטות.

הוא הוסיף משפט נוקב: "אין כוונתי לומר שכולם ידעו את מה שה'חפץ חיים' כתב בספריו, זו עוד מעלה בפני עצמה. אבל אני כן מתכוון שתלמדו את שיטתו ודרכו של ה'חפץ חיים'..."

מה הייתה שיטתו ודרכו של ה'חפץ חיים'?

כל ימיו ושנותיו של ה'חפץ חיים' היו שווים לטובה, בשאיפה והשתדלות להרבות כבוד שמים. עיקר מגמתו בכל פעולה ומעשה שעשה הייתה נעוצה במחשבה תחילה - אם יתרבה כבוד שמים על ידי זה. היה חשוב לו שהבריות יעמידו למול עיניהם מה המטרה שלהם כאן, ומה תכליתם ויעודם בעולם. לכן הקדיש חיבור שלם בשם 'כבוד שמים', בו הרחיב את הדיבור כיצד מכבדים את הקדוש ברוך הוא.

מסופר, שכאשר אמרו פעם ל'חפץ חיים' על אדם מסויים שסובל מרורות בשביל שנלחם בעוז נגד מפרי הדת, ובשל כך נידון לייסורים וכליאה, הגיב ה'חפץ חיים' בקול הומה וכוסף: "איי! מקנא אני באיש הזה, שזכה שדנים אותו על ענין של כבוד שמים. כמה חבל שלא זכיתי בכל ימי חיי להיות נידון וחבוש על כבוד שמים!"

זוהי משנת ה'חפץ חיים' על רגל אחת!

מרן ראש הישיבה הגרא"מ שך זצ"ל, כידוע, ראה בדמותו של ה'חפץ חיים' דוגמא וסמל של שלמות. תמיד עורר לאחוז בדרכו ולצעוד לאור משנתו. הוא העיד לא אחת, כי הן בענייניו הפרטיים והן בענייני הכלל, כאשר זקוק הוא להכרעה כלשהי, הוא מעמיד את דיוקן ה'חפץ חיים' למול עיניו, כמורה אחרון לבית ישראל, ושוקל מה היה עושה ה'חפץ חיים' בכהאי גוונא, וכך מכריע.

והנה, גם בהליכותיו הטהורות של מרן הרב שך - ראינו תמיד שעיקר מגמתו בחיים הייתה להרבות כבוד שמים. את כל מסכת הרבצת התורה וזיכוי הרבים שלו - הוא ראה רק כאמצעי ליישם מטרה זו.

מעשה מופלא מצאתי בספר עתיק יומין אודות רבן ומאורן של ישראל, הגאון רבי עקיבא איגר זצ"ל, שימחיש לנו כיצד ראה גאון הגאונים את כל ענייני העולם הזה, כמי שיש להם מטרה אחת ויחידה להרבות כבוד שמים:

בימי זקנתו של רבי עקיבא איגר, הייתה תקופה מסוימת שלא חש בטוב, והוצע לו לנסוע לעיר וורשא, מקום מגורי בנו הגאון רבי שלמה איגר זצ"ל. הוסבר לו כי שם יוכל לנוח מעט מטרדות הרבנות המפרכת, ומעול הכלל המשתרג על צווארו.

בכניסה לוורשא המתינו בכיליון עיניים קהל אלפים, שבאו לחלק כבוד ראוי לעמוד התורה שבדור, ובכניסתו לעיר כולם הצטופפו סביב הכרכה, מתוך רצון עז לחזות בזיו פניו של גאון הגאונים שיצא שמעו בכל הארץ.

מיד עם בואו לעיר תקפה אותו חולשה גדולה. בנו, רבי שלמה איגר, נרעש ובקש להזעיק את טובי הרופאים לבדוק את מצבו. רבי עקיבא איגר התנגד בתוקף ואמר לבנו: "אין צורך! מה יעזרו הרופאים? הרי יודע אני את הסיבה שבגינה אינני חש בטוב, זאת משום שכבר שלושה ימים לא עסקתי בעיון התורה כראוי מפני טורח הדרך. אנא הביאו לי גמרא פלונית, אלמד קצת ובעזרת השם אשוב לאיתני!..." ואכן כך היה. הביאו לו גמרא, וכעבור כמה דקות שבה רוחו אליו, ויהי לפלא!

לאחר מעמד קבלת הפנים, ביקש רבי שלמה שיסיעו את האב הגדול לאחד המוזיאונים העתיקים בעיר. המוזיאון היה ממוקם בבניין מרהיב ביפו, שהיה נדמה יותר כארמון. מן החלונות השתקף נוף נפלא של גינת פאר מרשימה במיוחד. המשמשים הושיבוהו בתחילה על כיסא עתיק מצופה זהב, ששימש את אחד השרים הבכירים במלוכה מאתיים שנה קודם לכן, אל מול החפצים העתיקים והנדירים שהוצגו שם לראווה, מתוך רצון וכוונה שיתרשם מהם.

אולם להשתוממותם הרבה, רבי עקיבא איגר נותר שקוע עמוק עמוק במחשבותיו, לא הביט לכיוון החפצים המצגים מולו ולא הגיב אף מילה. כעבור כמחצית השעה שאל לפתע את משמשי: "היכן התינוק?". כשתמיהו לפשר כוונתו, הסביר ברצינות תהומית: "סבור הייתי שבאנו למקום כה יפה, משום שאמורה להתקיים כאן ברית מילה..."

מעשה מופלא זה משקף מאד את הליכות חייהם של גדולי הדורות. היה פשוט אצלו כי לא בא לכאן כי אם למטרת מצווה או עניין אחר שתכליתו כבוד שמים, ולולי זה אין כל סיבה לשהותו כאן! כל ענייני העולם הזה הם רק אמצעי לעניינים המרובים כבוד שמים! מפליא ביותר!

(קטעים מלוקטים מתוך הספר 'אוצרותיהם אמלא')

עם גמר הבניה, חלה העשיר לפתע וכעבור זמן קצר נפטר, מבלי שהספיק להתגורר בה וליהנות מפרי עמלו. יורשיו, שלא ידעו מה לעשות עם טירה כה ענקית שנפלה בחלקם, ניסו למכור אותה בכל דרך ולא עלתה בידם. למצער, עלה בידי אחד מהם רעיון; לאחרונה הוא שמע כי הממשלה מחפשת באותו אזור שטח מתאים לשם בניית בית חולים. אם כן - אולי תסכים הממשלה לרכוש את הטירה ולשכן בה את בית החולים.

ממחשבה למעשה, פנה מיד לנציגים ונסה לשכנעם כי הטירה עשויה בהחלט להתאים לבית החולים, וכי ניתן לשנות את יעודה בקלות. הוא החל להציע בלהט כי בפניה זו ימוקם חדר הניתוחים, בפניה אלמונית חדרי מיון, בזווית אחרת חדרי לידה, וכן הלאה... כאשר הגיעה ההצעה לגורמים הרלוונטיים המתמחים בבניית בתי חולים, הם נדו לו בראשם והביעו תמיהה נוכח ההצעה הטיפשית שהציע.

הם הסבירו לאיש כי עליו להבין, שבשביל להקים מרכז ענק כמו בית חולים, מוכרחים לקחת בחשבון כבר ברגע הראשון, עוד לפני תחילת הבניה, אלפי פרטים שונים שיתאימו במיוחד עבורו. המקום אמור להכיל אלפי מיטות, מאות חדרים, עשרות מבואות, מעליות, מדרגות, נקודות חשמל ומים, מקומות איחסון גדולים של תרופות, מצעים ושאר אביזרים שונים ועוד. למן הרגע הראשון הוא אמור להיות מתוכנן ומעוצב בקפידא עבור בית חולים.

עליו להבין, כי טירה גדולה ורחבת ידיים ככל שתהיה, כיון שנועדה מתחילתה למטרה שונה לגמרי, לא תוכל בשום פנים ואופן לשמש בית חולים בצורה טובה ומושלמת, גם אם יעשו בה שנויים מרחיקי לכת. לעולם לא יצליחו להביא אותה לדרגת יעילות כמו שיועיל בניין שנבנה, תוכנן ועוצב מלכתחילה לצורך בית חולים.

הנמשל הוא נוקב ואמיתי: מטרת יצירת האדם היא להרבות כבוד שמים בבריאה. "כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו". על ידי ששומר האדם את חוקי התורה ומקיים את מצוותיה כתקונן, הוא למעשה מיישם את מטרת בואו לעולם ומרבה כבוד שמים. כי העולם תוכנן ועוצב בדיוק בשביל מטרה זו. כל הבריאה כולה נועדה לשרת ולהביא את המטרה הנעלה של ריבוי כבוד שמים, ומוותאמת במיוחד בשביל זה.

אי לזאת, כל אימוץ צורת חיים ששונה מחיי התורה, וכל ניסיון ליהנות הנאה אמיתית ומספקת מענייני העולם הזה - שאין לה שייכות עם כבוד שמים, כמוה כשינוי הייעוד שלשמו נוצר האדם, והינו ניסיון שנועד מראש לכישלון. מאחר והאדם לא נברא אלא להרבות כבוד שמים, הרי ששום עונג אחר לא מסוגל להביא את הנפש אל סיפוקה המלא, אלא אם יתאים את עצמו במדויק לתוכנית המקורית שעבורה היא נוצרה!

 חצים לקבל את 'לקראת שבת' מדי שבוע ישירות למייל?
שלח מייל ל- dirshu@dirshu.co.il

הרופא נעץ בו מבט חמור: "כדי לחפות על חוסר הברזל שלך, תצטרך לאכול משאית שלימה של חסה"

שיחה מיוחדת עם המחנך הנודע הרב פנחס ברייער, על לימוד התורה

יעקב א. לוסטיגמן

"הִירָא אֶת דְּבַר ד'" (שמות ט', כ')

בשר לא נעדרת אף פעם מהשולחן, ולעומת זאת הקינוח לא כל כך יציב בביתכם. פעם יש קינוח ופעם לא, פעם יש גלידה על השולחן ופעם קומפוט'...

"החבר הסתכל עלי בחוסר הבנה: 'לא הבנתי, אתה רוצה שנאכל בלי לקדש על היין? איך אפשר? או מה? שלא נאכל דגים בשבת? באמת... ובלי סלטים איך אפשר לשבוע, שנאכל חלה ככה בלי שום דבר ללפת את הפת? אבל קינוח - זה לא דבר הכרחי לסעודה! לא חייבים קינוח, ואם רוצים מאוד אפשר להסתפק בתפוח או תפוז, מי החליט שחייבים לאכול דווקא קומפוט או גלידה?"

"עכשיו כבר יכולתי לענות על שאלתו הראשונה", מסביר הרב ברייער... "ידידי היקר, ישמעו אוזניך מה שפיך מדבר..."

"אתה לא מפספס אף פעם את מה שחשוב, את מה שנמצא ברשימת המטלות ה'קשיחות' - לא תחמיץ ולא תשכח ולא תדלג על שום מטלה אף פעם. כי אי אפשר שולחן שבת בלי לקדש על היין, לכן לא משנה מה יקרה - לעולם לא תשכח לקנות יין לשבת, וגם אם קרה ששכחת - לא תיגש לסעודה בלי לנסות להשיג בקבוק יין או מיץ ענבים מהשכנים וכדו'."

"אבל יש גם את הרשימה הגמישה, עם המטלות והיעדים הגמישים. שם רשומים הדברים שאתה רוצה לעשות, אבל לא חייב לעשות."

"השאלה היא אם לימוד התורה שלך נכנס בקטגוריה של החלק הגמיש, או זו של החלק הקשיח, אם תחליט בהחלטה גמורה שזה בחלק הקשיח - שום דבר לא יזיז אותך מקביעת העיתים שלך, ואם תתקיים מסיבת התנאים של אחיך, שאתה לא יכול להיעדר ממנה, אתה כבר תמצא את הדרך לשלב, אולי תביא איתך גמרא קטנה ותשב בצד ותלמד, או שתקדים את שעת הלימוד וכדו', אבל בוודאי

"אחד מחברי", מספר המחנך הנודע הרב פנחס ברייער, "שפך בפני את ליבו, וסיפר לי שהוא מאוד מאוד רוצה לקבוע עיתים לתורה, ויש לו שאיפה לסיים את הש"ס בלימוד 'דף היומי' ואת המשנה ברורה בסיום 'דף היומי בהלכה' וכן רצונו ללמוד קצת מוסר כל יום ועוד."

"אבל יש לו בעיה מאוד גדולה, לאותו חבר. הוא לא אדם עקבי, ולכן קשה לו מאוד לעמוד באתגרים שקיבל על עצמו, ולמלא אחר החלטותיו לאורך זמן."

"רק התחלתי ללמוד מסכת חדשה, ויומיים אחר כך אחי התארס", הוא מספר, "היינו צריכים לעזור בהכנות לווארט, אחר כך היו צריכים לקנות מתנות והייתי צריך לקחת את אמא שלי לסיבוב בין חנויות, בין לבין היתה לי אסיפת הורים בתלמוד התורה של הילדים, ופגישת עבודה חשובה מאוד בערב אחר, וכך בעצם נוצר מצב שהפסדתי כמה וכמה דפים כבר בחודש הראשון, מה שכמונבן הוציא לי את כל החשק, וגרם לי לעצור את הכל ולחכות לתחילתה של המסכת הבאה..."

"כך הוסיף הידיד לספר לי סיפורים רבים נוספים, אודות קביעת עיתים לתורה שקבע בעבר, ושכל פעם לא הצליח לעמוד בכך אפילו לא שבועיים."

"שאלתו בפיו, אם יש לי בשבילו עצה ורעיון איך לשנות את המצב, ולתת לו כח לעמוד בקבלות הטובות שלו לאורך זמן."

"בתגובה, ביקשתי ממנו שיתאר כיצד נראה שולחן השבת בביתו בליל השבת האחרונה: 'חזרתי הביתה מבית הכנסת', הוא סיפר, 'שרתי 'שלום עליכם' קידשתי על היין, נטלנו ידיים בצעתי את החלות, אכלנו סלטים, דגים, מרק, רולדת בקר, ולסיום אכלנו קומפוט לקינוח...!'"

"ואיך נראתה הסעודה בליל השבת הקודמת? הוא סיפר לי בקצרה את סדר השתלשלות האירועים: 'שלום עליכם', קידוש, נטילת ידיים, חלות, סלטים, דגים, מרק, עוף, ולסיום גלידה כקינוח."

"והשבת שקדמה לה? הוא נדרש להתאמץ קצת כדי להיזכר וסיפר: 'שלום עליכם', קידוש, נטילת ידיים, חלות, סלטים, דגים, מרק, שניצל עוף ולסיום קילף תפוחים וחילק לילדים במקום קינוח."

"אחרי ששמעתי הכל, שאלתי אותו את השאלה האמיתית: 'הסבר לי ידידי והאר את עיני, למה קידוש אתה עושה כל שבת, חלות אוכלים כל שבת, דגים יש כל שבת וגם סלטים, ואפילו מנת עוף או

כעבור כמה ימים, שלח לו חברו למעלה ממאה אלף ש"ח שגייס מנדיבי עם בבורו פארק, הון עתק שר' אפרים אפילו לא חלם עליו. וכשקיבל את הכסף היה בדרכו לארץ, כשהכסף מונח לצד המשקפיים - עמוק עמוק בתוך התיק...

כיצד משקפיים הביאו הון עתק ללא מאמץ?

הרה"ג אשר קובלסקי שליט"א

שובו בנים שובבים!

כל יהודי באשר הוא, נושא על כתפיו את ה'חבילה' האישית שלו, בעיות שמלוות אותו, רצונות שאינו מצליח לממש, הישגים רוחניים נשאפים, התמודדויות בבריאות, אתגרים בחינוך הילדים, קשיי פרנסה, חוסר שלוה, ועוד. כל אחד מתמודד עם הקשיים שלו בדרכו, אבל את כולם מלווה שאיפה אחת: לצאת מכל זה, להיגאל מזה, לשכוח מכל הקשיים הללו.

בחלומנו, אנו רואים עולם זך וקסום, בו הבעיה שמלווה אותנו זה שנים - מתאדה ואיננה. מי שמתקשה לקום בבוקר, לקבוע עתים לתורה, לחייך או להיות שליו - מדמיין את הרגע בו הקושי הזה נעלם, והוא מצליח לעשות את הפעולות הללו בקלות. גם מי שחווה קשיי בריאות או בעיות בחינוך ילדיו, רואה בעיני רוחו רגע נפלא בלתי מושג, בו הבעיות האלה חולפות כלא היו. מי שחווה קשיי פרנסה, בוודאי אינו חדל מלחלום על חשבון בנק עמוס לעייפה...

השאלה הבווערת היא, האם יש זמן, עיתוי, תקופה או מועד, שבו אפשר לממש את החלום הזה. האם יש משהו שניתן לעשות, כלי שניתן להפעיל, כדי שהחלום הזה יהפוך למציאות, כדי שהשאיפות הללו ייהפכו לחיים עצמם?!

התשובה היא שכן, והבשורה היא - שזה קורה עכשיו!

בשבועות הללו, עוסקת התורה בסיפור יציאת בני ישראל משעבוד מצרים. השעבוד במצרים, עול הגלות במהלכו - היה הקושי החמור ביותר אותו חווינו כעם, קשה שבעתים מכל קושי המלווה אותנו היום. גאולת מצרים היתה נס על טבעי מלווה באותות ומופתים שמימיים עד כדי גילוי שכינה ממש - ברמה שאנחנו לא מסוגלים אפילו להעריך.

ולכן, גילו המקובלים והאריכו בספה"ק, השבועות הללו, המסע האדיר בו בני ישראל עוברים ממצב כה נמוך, שפל, אומלל ואפוף צרות כמשועבדים למצרים, למעמד כה מרומם, נשגב, נעלה וטהור כמקבלי התורה, השבועות הללו מסוגלים לכל יהודי באשר הוא, להיגאל מהקשיים והמציצים שלו, ולהציב את עצמו במקום חדש, בעולם זך וטהור, נקי ונעלה יותר. שבועות אלו מכונים בראשי תיבות 'שובבים', ראשי תיבות של הפרשיות 'שמות', וארא, בא, בשלח, יתרו, משפטים'.

עכשיו, בימי השובבי"ם, יכול כל יהודי להצטרף להיגאל בעצמו, מעומק השאול של קשייו האישיים, אל הגאולה האישית שלו. אלו שבועות המסוגלים לזינוק מהיר, לתפנית חדה, לגאולה נשגבה מפיר הבור ועומק הכאב - היישר אל פסגת ההר ועוצמת האושר. כל מה שצריך לעשות כדי לזכות בכך, הוא להעתיק את מה שבני ישראל עשו אז כדי להיגאל, ולפעול באותה הדרך.

ומהי אותה דרך? מגלה התרגום 'יונתן בן עוזיאל' בפרשת השבוע שעבר: בעומק גלות מצרים, בני ישראל עשו תשובה בסתר, בדברים הכי אישיים שלהם, בנסיגות הכי סמויים שהם חווים. הם שמרו את החושים שלהם, נזהרו בזהירות כפולה לשמר את קדושת עיניהם, התחזקו בלשמור את האישון והעפעף, המבט וההסתכלות. אלו דברים שאדם עלול להיכשל בהם בלי שמישהו ישים לב לכך, הוא רק מציץ לכאן או מביט לשם, ורק בוחן כליות ולב יודע...

כאשר בני ישראל שמרו את עיניהם, טיהרו את המבט שלהם, בדקו בשבע עיניים תרתי משמע לאן מופנה מבטם וכח ראייתם - בכך הם פתחו לעצמם את השער לגאולה, העניקו לעצמם את ההזדמנות לצאת מהמצר המצרי, הפכו ראויים לקבלת התורה!

אם אנחנו רוצים גאולה אישית משלנו, זו הדרך, זה המתכון. העיניים שלנו רואות כל כך הרבה פרטים בהינד עפעף, קולטות אלפי תמונות בכל רגע נתון. הנסיון גדול, איש לא באמת יכול לשמור עלינו, רק אנחנו בעצמנו. הבה נזכור ונדע שכל הסתכלות אסורה מותרת אותנו בעומק הגלות האישית שלנו חלילה, ומנגד - כל עמידה בנסיגון, כל

סיבוב ראש, כל עצימת עיניים, כל מבט שמנענו מעצמנו וכל תמונה שעיינינו לא שזפו - גואלים אותנו צעד נוסף, נושאים אותנו אל על. כדי להשתחרר מכבלי ההתמודדות שלנו, כדי לצלוח את כל הקשיים שלנו, כדי לחוות גאולה אישית מפעימה מקושי רוחני או בריאות, חינוכי או כלכלי, אישי או משפחתי - כל מה שכדאי כל כך לעשות הוא לשמור על העיניים. לדעת שכל מבט לא מחושב הוא מסוכן, שכל הסתכלות אסורה היא פיגוע רוחני, כל ראייה לא נכונה היא אסון. ככל שנתאמץ - גם אם זה כרוך בשינוי הרגלים, לפעמים באי נעימות, אולי גם בשינוי הדרך בה אנו הולכים, אולי בהסרת המשקפיים במקומות מועדים לפורענות ראייתית, אולי בהימנעות משימוש במכשירים ואביזרים טכנולוגיים מסוכנים רוחנית, כך נזכה לחוש באמת כי שמירת העיניים מזככת ומקדשת אותנו, גואלת אותנו מהקשיים שלנו, ומובילה אותנו בדרך הבטוחה אל השגת כל שאיפותינו ורצונותינו, רוחניות כגשמיות!

טבח אפלולי מועדף...

חודש מרחשוון תרח"צ. קול ששון וקול שמחה בביהמ"ד של חסידי קארלין בירושלים, בהיוודע הבשורה המרנינה כי הרבי - הרה"ק רבי אברהם אלימלך מקארלין ז"ע הי"ד, מחתן את בתו בעוד כחודש, ב"ט בכסלו. בימים ההם נסיעה לחתונה בחו"ל היתה כרוכה במסע ארוך ומטלטל באוניה, ולפיכך מינו בני החבורה שני שליחים, אשר יסעו לחתונה בשם הקהילה כולה.

שליחי הקהל שנבחרו היו המובחרים שבחבורה, הלא המה הרה"ק רבי משה מרדכי מלעלוב ז"ע - שבשבוע החולף, יום כ"ד בטבת - חל יום ההילולא שלו, וידידו הגה"ח רבי זלמן בריזל זצוק"ל, מנקיי הדעת שבירושלים. לפני צאתם ערכו להם מעמד פרידה מרגש, כל בני הקהילה ליוו אותם אל הספינה שיצאה ממנמל יפו, ועקבו אחר הספינה עד שנעלמה מן האופק...

הספינה יצאה לדרכה, עמוסה נוסעים מכל הסוגים, יהודים ושאינם, גברים ונשים, כולם כאחד, כאשר לכל נוסע הוקצה תא מרווח, נוח ומאוורר, בו ישהה בימי ההפלגה הארוכים. אולם רבי משה מרדכי, מיד עם כניסתו אל הספינה, נמלט אל ירכתיה, חיפש מחסן במרתפיה, והתיישב בין חביות שמן מכוונות המשמש לשימון מנועי הספינה... עוברים יומיים, הספינה מיטלטלת מצד לצד, אל המחסן הטחוב שבקרקעית האוניה מגיע רק מעט אור ואוויר, המחנק הופך למעיק. אפילו מיטה נורמלית אין במחסן האפלולי הזה, שאינו מיועד למגורי בן אנוש כלל. בעוד נוסעי האוניה עוברים מתא הלינה אל חדר האוכל שעל הספינה, ממשיכים לסיפון לשאוף אוויר צח ומבלים בטוב ובנעימים, הרי ששני השליחים שוהים עמוק בבטן האוניה, יושבים במחסן החנוק ולא יוצאים ממנו ולו לרגע קט...

התנאים במחסן היו תת אנושיים ממש, ובתום כמה ימי הפלגה, כאשר רבי זלמן חש צורך לשאוף אוויר ולחלץ עצמות, פנה אל שותפו למסע ושאל: 'הרי שילמנו במיטב כספנו, יש לנו תא מרווח על האוניה למעלה, יש בו מיטה נוחה, כסא ושולחן, מיטב התנאים ומירב הנוחות. למה שלא נעלה למעלה, נסתובב קצת על הסיפון,

נשאף אוויר, נעבור לתאים הנוחים שהוכנו עבורנו? למה שנמשיך לשבת כאן, במחסן טחוב ומחנק, נטולי אור ומשוועים לאוויר צח?! רבי משה מרדכי חיך, והשיב תשובה מופלאה: 'ההגיון בצד שלך, ר' זלמן. אולם קיימת סכנה בעליה למעלה...'

'סכנה?! - תמה ר' זלמן, איזו סכנה יש שם? והרי מאות מסתובבים שם מחוייכים ומאזריים?'

'נו, הלא זו בדיקת הסכנה!' - השיב רבי משה מרדכי, 'הלא מה שמתרחש שם הוא סכנה עצומה לעיניים! מסתובבים שם אנשים, גם כאלה שאינם יהודים או אינם מקפידים, יש שם מראות ששורפים עין יהודית קדושה, מחזות שאסור לאישונים טהורים להיתקל בהם! כיצד אני יכול לעלות אל הסיפון ולסכן את עיניי?! ניחא, אשאר כאן עד סיום ההפלגה, אסבול בשקט שהות במחסן טחוב ומחנק, אבל את עיניי לא אסכן, עליהן אשמור טהורות!'

סיפור מופלא זה, המופיע בספר 'משה איש האלוקים' מתולדות חייו, מחדד לעברנו: אם גדולי עולם, קדושים וטהורים, צדיקים שמורים בעלי מעלה נשגבה, חששו כך מכל ניסיון בשמירת העיניים, מה נאמר אנחנו, אזובי הקיר מוכי יצר, איך אנחנו יכולים להיכנס לניסיונות בשמירת העיניים, כיצד אנו יכולים ליטול סיכונים בכל הקשור לשמירת עינינו?!

בכל עת ניסיון, נזכור כמה התאמץ אותו צדיק, כמה סבל ממחנק וחוסר תנאים, כדי להבטיח את טהרת עיניו. וככל שנאמץ את הדרך הזו, ככל שנפעל בכל הכלים כדי להבטיח את קדושת עינינו, ככל שנתמסר לשמר את עינינו כראוי - כך נזכה שבורא עולם יאיר את עינינו בתורתו, ויאיר את חיינו בישועתו!

משקפיים ומזומנים - בעומק התיק...

ביום שנקלע ר' אפרים למונסי שבניו יורק לצורך שמחה משפחתית, עלה בו ההרהור שהפך לזבוב טורדני. הוא אמנם נסע לארה"ב לצרכים אחרים, ואמנם מעודו לא פשט יד לבקש עזרה מאיש, והוא אפילו מתבייש לעשות כן. אולם הרי הוא כבר כאן, ומי כמוהו מכיר את הררי החובות המעיקים עליו, אולי זו הזדמנות טובה לפנות ליהודים נדיבי לב ולבקש את עזרתם...

ממחשבה למעשה: ראשית, הוא מעדיף לפנות לשכונת בורו פארק שבברוקלין, המשופעת בנדיבים שאינם מכירים אותו. כדי להצליח, הוא פונה לחבר המתגורר בבורו פארק, ומבקש ממנו להתלוות אליו לגיוס הכספים, לא לפני שהוא מוודא שאינו מתבזה בחינם, וצפי ההכנסות עומד על כ-5,000\$. כשהחבר מביע הסכמה, הם מסכמים כי ביום ראשון יסע ר' אפרים ממונסי לבורו פארק, ויחדיו יתחילו בגיוס הכספים.

בשבת שלפני, נקלע לידיו של ר' אפרים גיליון בנושא 'שמירת העיניים'. ר' אפרים קורא בו, ונפעם לגלות אוצר ציטוטים מרוממים מספרים שונים, שכולם מבהירים מסר אחד והוא, שיתכן שמיועד לאדם שפע גדול של פרנסה משמים, ממתין לו אוצר של ברכה בהמשך החיים, ובעקבות כך שאינו שומר את עיניו כראוי, בשל העובדה שהוא נכשל בפגם הראיה, הוא מאבד במו ידי - או במו עיניו במקרה זה - את

כל הטובה המיועדת לו, את כל השפע שהבורא הכין עבורו!

ר' אפרים חש כי הדברים מכוונים אליו. בורא עולם הוביל את הגיליון הזה לידיו - כדי שיקבל החלטה בתחום שמירת העיניים. על אתר הוא מקבל על עצמו לשמור על העיניים בשמירה מעולה ומדקדקת, כמו שני יהלומים הזקוקים להגנה רבתי. מעתה לא יביט אנה ואנה ולא יסתכל לכל כיוון, אלא ישמור את עיניו ומבטו טהורים וזכים...

ביום שלמחרת החלטתו זו, יום ראשון, הוא עולה לאוטובוס העושה את דרכו ממונסי לבורו פארק - כמתוכנן, נזכר בקבלה הטובה שקיבל אמש, לשמור על העיניים מכל משמר, וחולף בו הרהור: 'הרי האוטובוס הזה עובר בדרכו דרך מנהטן, עיר גדולה וסואנת, מסוכנת מאוד לעיניים קדושות. איך זה משתלב עם הקבלה שקיבלתי על עצמי? האם אצליח לשמור את עיניי כיאות למרות המעבר במנהטן עמוסת השילוט הצבעוני וההמונים הססגוניים?'

על אתר הוא מקבל החלטה אמיצה ונחושה, מסיר את משקפיו מאפו, מוריד אותם מעיניו, תוחב אותם עמוק בכיסו. 'בלי משקפיים הרבה יותר קל, ממילא הכל מטושטש לחלוטין' - הוא מהרהר, שמח על התחבולה שנקט, שתבטיח את שלום עיניו וטהרתן. נכון, כתייר מארץ ישראל לא יוכל לצפות בנופי הדרך ממונסי בואכה בורו פארק, גם את העיר מנהטן שהכל שחים בגודלה ועוצמתה לא יזכה לראות, ועדיין - המחיר הזה כדאי, כדי לשמור על קדושת עיניו!

ואכן, המחיר היה כדאי: בבואו לבורו פארק, בתום נסיעה ארוכה נטולת משקפיים, חברו יוצא לקבל את פניו, ואומר לו בפשטות: 'האמת, שמיד אחרי שיצאת לדרך, חשבת שפשוט מיותר שאתה בא. אם עוד לא היית עולה לאוטובוס - הייתי משאיר אותך במונסי... הרי אתה חף מניסיון, גיוס כסף עבורך גורם לך להתבייש, למה לך להסתובב ולפשוט יד? אני יכול לעשות זאת עבורך, אסתובב בשבילך, אתרים נדיבי עם למענך, אשתדל לגייס לך לא פחות ממאה אלף ש"ח!'

ר' אפרים מופתע והמום, ולפתע קולט: בשעה שקיבל החלטה להסיר את המשקפיים - באותה שעה ממש החליט חברו כי לא נאה שיסתובב ויפשוט יד, וגמר אומר לעשות את העבודה במקומו! עתה הוא יכול לשוב על עקבותיו, חברו דואג לגיוס כסף, בסכום עתק שלא עלה על דעתו, בלי להתאמץ, בלי להתבייש, בלי לפשוט יד - רק בזכות השמירה על העיניים!

ואכן כך קרה: כעבור כמה ימים, שלח לו חברו למעלה ממאה אלף ש"ח שגייס מנדיבי עם בבורו פארק, הון עתק שר' אפרים אפילו לא חלם עליו. וכשקיבל את הכסף היה בדרכו לארץ, כשהכסף מונח לצד המשקפיים - עמוק עמוק בתוך התיק, כי ר' אפרים כבר יודע שהשמירה על העיניים היתה המפתח שהוביל לאוצר הכלכלי הענק הזה!

סיפור זה, אשר סיפר המשפיע הגה"צ רבי אלימלך בידרמן שליט"א, מחדד לעינינו עד כמה מקור השפע תלוי בשמירת העיניים, וכי לא יתכן שהגדלת הכנסות תהיה כרוכה בירידה בשמירת העיניים חלילה. אם חשבנו שכדי לשפר את הפרנסה נצטרך להתפשר על שמירת העיניים, לצעוד במקומות מסוכנים לקדושת העיניים, להביט

נכון, כתייר מארץ ישראל לא יוכל לצפות בנופי הדרך ממונסי בואכה בורו פארק, גם את העיר מנהטן שהכל שחים בגודלה, ועוצמתה לא יזכה לראות, ועדיין - המחיר הזה כדאי

במכשירים שמחוללים נזקים בטהרת העיניים, לנסוע למקומות שיש בהם משום פגיעה בשמירת העיניים - מתברר שההיפך הוא הנכון: אדרבה, השמירה על קדושת העיניים היא המפתח לשפע, הצינור המוביל אותו. ככל שנתחזק בשמירת העיניים, ככל שנילחם על קדושתן וטהרתן - כך נזכה לראות ולחוש את ההשפעה של שמירת העיניים, בשפע אושר ופרנסה!

נסיעה ארוכה בעשרים שקל!

כשגב' כהן הוצרכה לקחת את בנה לרופא ב'משגב לדרך' שבירושלים, יותר מכל הטרידה אותה השאלה איך תשמור על עיני הילד בטהרתן, ב'טיול' שנגזר עליהם משכונת גאולה ל'קטמון'. נסיעה במונית היא יקרה מדי, נסיעה באוטובוס - עם כל המראות והשכונות שעוברים במהלך נסיעה כזו - הרי היא מסוכנת מדי לבנה היקר, בעל העיניים השמורות והזכות...

לבסוף, את הדרך הלך עשתה באוטובוס, כשהיא מעסיקה את בנה, שומרת על עיניו ממוקדות אליה, בלי שיציץ ימין ושמאל. זה לא היה קל, ולכן החליטה שאת הדרך חזור תעשה במונית, ויהי מה. אולם באמתחתה רק 20 שקלים, לא סכום המספיק לנסיעה כה ארוכה משכונת קטמון לשכונת גאולה...

גב' כהן בטוחה בבורא עולם, וברצונו שבנה ישמור את עיניו. היא עוצרת מונית מזדמנת, מספרת לנהג כי בכיסה רק 20 שקלים, ושואלת אם יוכל להסיעה במחיר הזה לרחוב יחזקאל פינת הושע - טבורה של שכונת 'גאולה'. הנהג מצטחק לעברה, הרי זה פחות ממוחצית הסכום שנסיעה כזו עולה!

רגע לפני שהוא ממשיך בדרכו, אוזרת גב' כהן אומץ, ומציעה לנהג: 'ראה נא, זה מה שיש לי, הבה נצא לדרך. כשהמונה יגיע לעשרים שקלים - תוריד אותנו. נתקרב לאזור בינתיים' - היא מבקשת, מייחלת

דברי תורתם וסיפורים על גדולי עולם שיום פטירתם חל השבוע

אלא שאז... קרה הבלתי יאומן... כשסיימתי לעבוד, בערך בחצות הלילה, כיביתי את המחשב ו... שכחתי לשמור את כל השינויים שעשיתי בקובץ... ברגע אחד של אי שימת לב ירדה כל עבודתי לטמיון... למעלה מארבע שעות של עבודה אבדו כלא היו...

הרב ישראל ליוש

ביום א' שבט חל היא"צ של הגאון רבי משה שיק זצ"ל, מח"ס שו"ת 'מהר"ם שיק' ועוד.

רבי משה שיק נולד בשנת תקס"ז בעיירה 'ברעזאווה' לאביו הג"ר יוסף שיק זצ"ל, ולאמו מרת רבקה ע"ה נכדת רבי פרץ פרנקל זצ"ל, ותורה וגדולה היו על שולחנם. מילדותו דבק בתורת ה' ושקד על תלמודו מאוד, והיה משגן לימודו הרבה, ומתחנן לפני נותן התורה שיחון אותו בדעה ובינה להבין דברי תורתו, עד שהאיר לו הי"ת ופתח לו שערי חכמה ועשה חיל בלימודו. בהיותו בן י"א שנה נסע ללמוד בישיבתו של דודו הג"ר יצחק פרנקל זצ"ל ב'ראנדארף'. ועוד בבחרותו נפטר עליו אביו, ומצא נחמה ביגיעת התורה.

בהיותו בן י"ד שנה גלה ללמוד תורה אצל רבו הגדול מרן ה'חתם סופר' זי"ע ב'פרשבורג' ועל אף שהיה צעיר מאוד קיבלו החת"ס לישיבתו, ועד מהרה שחה בים התלמוד כתלמידים הבוגרים, ודבק ברבו ותורתו היתה שגורה על פיו. בשנת תקפ"ו נשא לאשה את רעייתו מרת גיטל בת דודו, אחי אמו, הג"ר פרץ פרנקל זצ"ל, אחר עשר שנים כשפרנסתו נדחקה, בעצת רבו קיבל על עצמו עול רבנות עיירת 'יערגין', שם ישב כעשרים ושלוש שנים, ושם כתב את ספרו על תרי"ג מצוות.

בשנת תרכ"א, נתמנה לרב העיר 'חוסט', ופתח שם ישיבה, אליה נתקבצו בחורים מופלגים מכל המדינה, שלימים האירו את דורם בתורתם, ה"ה הגאון רבי שאול בראך זצ"ל, הגאון רבי זלמן שפיצר זצ"ל הגאון רבי בנימין סופר וואלף זצ"ל ועוד רבים וטובים. ביום שב"ק פרשת וארא א' שבט שנת תרל"ט נצחו אראלים את המצוקים ועלתה נשמתו למרומים, והוא בן ע"ב שנים. נטמן ב'חוסט', והשאיר אחריו זרע ברך ה' וספרים רבים שרובם יצאו לאור אחר מותו ע"י בניו ותלמידיו.

הבטיחו 'אני אהיה עם פיך והוריתך אשר תדבר' (ד יב)? אלא, ודאי ידע משה רבינו והבין שבשעה שהוא ידבר עם פרעה, יעשה עמו הקב"ה נס שידבר כראוי, כהבטחתו, ומכל מקום חשש, כפי שאמרו חז"ל (ב"ר עו ב) 'אין הבטחה לצדיקים בעולם הזה', מפני שהם חוששים שמא יגרום החטא. ומצינו כן במשה רבינו עצמו, (שם א) גבי עוג מלך הבשן, שהקב"ה הבטיחו: 'כי אהיה עמך' ומכל מקום נתיירא, עד שהוצרך הקב"ה לומר לו שוב: (במדבר כא ד) 'אל תירא אותו...'

וכאן חשש משה רבינו יותר, שהרי מתחילה שמעו בני ישראל לקולו, שנאמר: 'ויאמן העם', ואח"כ לא שמעו אליו, שנאמר: 'ולא שמעו אל משה מקוצר רוח'. ולכן דאג, כי אם בני ישראל לא שמעו אליו, אף שהיה הדיבור לטובתם, איך ישמע אותו פרעה, הרי יש לו קושי בעצם הדיבור שהוא ערל שפתיים, ובלא נס לא יתאפשר הדבר, אם כן, שמא יגרום החטא ולא יארע לו הנס המובטח, ויסכן את טובת הרבים.

בסיפור המופלא הבא נווכח כי אמנם 'אין הבטחה לצדיקים בעולם הזה' כדברי המדרש, וכביאורו של המהר"ם שיק: 'מפני שהם חוששים שמא יגרום החטא', אך הקב"ה אינו מביא תקלה לצדיקים אף כשהם בעולם הבא, ובפרט בדברים שהם דקדוק עליהם בעולם הזה. אבי מורי שליט"א זכה לסדר את ספרי המהר"ם שיק זי"ע שיצאו

"הן בני ישראל לא שמעו אלי ואיך ישמעני פרעה" (שמות ו, י"ב)
מדוע חשש משה רבינו שלא ישמע אותו פרעה מפני שהוא ערל שפתיים, שואל המהר"ם שיק זי"ע, הרי הוא כבר טען כך והקב"ה

לאור ע"י המכון 'בני משה' להוצאת ספריו, מיסודו של נו"נ הגאון רבי אשר אנשיל קליין זצ"ל אב"ד מאראש-ואשרהעלי'.

בתחילת העבודה סיכם רבי אשר אנשיל עם אבי מורי שלא יעבוד על ספרי המהר"ם שיק במוצאי שבתות, משום שהמהר"ם שיק הקפיד מאוד שלא לעשות מלאכה במוצאי שבת עד חצות. "תנאי זה לא היה קשה עבורי" - מספר אבי מורי - "כי בלאו הכי לא הייתי רגיל לעבוד במוצאי שבתות, ולכן הסכמתי מיד לבקשתו...

"אלא שכמידי שנה יצא לאור ספר חדש לקראת היאר-צייט של המהר"ם שיק החל בראש חודש שבט, ושנה אחת הזמן היה קצר מאוד, והמלאכה היתה מרובה, ולמרות שעמלתי שעות רבות לסדר הספר, עדיין לא הצלחתי לעמוד בדרישה שיהיה הספר מוכן לקראת היאר-צייט..."

"בצר לי החלטתי לחרוג מהתנאי שהסכמתי לו בתחילת העבודה, ולנצל את השעות הללו של מוצאי שבת הארוך בימי החורף, לעיסוק בתורתו של המהר"ם שיק. 'המהר"ם שיק כבר יסלח לי', הרהרתי בליבי, 'הוא הרי יודע את הלחץ זו הדחק בו אני נמצא, ויודע גם שאני עושה את זה רק לכבודו, כדי להספיק להדפיס את הספר לכבוד היאר-צייט'..."

"עבדתי במרץ, היטבתי לנצל את שעות הלילה השקטות, שקעת בעבודה והספקתי הרבה מאוד. אלא שאז... קרה הבלתי יאומן... כשסיימתי לעבוד, בערך בחצות הלילה, כיביתי את המחשב ו... שכחתי לשמור את כל השינויים שעשיתי בקובץ... ברגע אחד של אי שימת לב ירדה כל עבודתי לטמיון... למעלה מארבע שעות של עבודה אבדו כלא היו..."

"זאת טעות של מתחילים... זה לא קורה לבעלי ניסיון שכבר חוו אי פעם בשנות עבודתם מפח נפש של אי שמירת שינויים, ובכל זאת, הפעם זה קרה... מסתבר שהמהר"ם שיק דואג לרצונותיו אף ממקום מושבו אי שם בעולמות העליונים, ואם הוא רצה שכתביו וספריו יודפסו בלי שתתבצע בהם מלאכה במוצאי שבת עד חצות, אז כך אכן קרה..."

"בחסדי שמים הצלחנו לעמוד ביעד - מסכם אבי מורי - וביאר-צייט של המהר"ם שיק כבר היה הספר החדש מודפס וכוון ועותקים רבים ממנו חולקו לבאי סעודת ההילולא..."

וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אֶהֱרֹן וַיִּצְוֶם אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֶל פְּרַעֲה מֶלֶךְ מִצְרָיִם... (שמות ו', י"ג)

רש"י מביא המדרש שהקב"ה צוה למשה ולאהרן לחלוק כבוד לפרעה מלך מצרים. ויש להבין, תמה המהר"ם שיק זי"ע, מדוע מגיע לפרעה הכבוד הזה, אחר שהוא שיעבד את עם ישראל בחומר ובלבנים ובעבודת פרך?

ומיישב, שפרעה הוא הגורם שיצאו ישראל ממצרים ויקבלו את התורה הק'. שהרי לולא שצירפם הקב"ה בכור הברזל, והוציא אותם ממצרים ביד חזקה וזרוע נטויה, לא היו ראויים לקבלת התורה, כי היו שפלים ונבזים כי היו משועבדים והתעסקו בחומר ובלבנים, ורק

קשיות ערפו של פרעה שהביאה עליו מכות וניסים גלויים לעיני העמים וישראל, היא רוממה את ישראל לדרגה הגבוהה להיות ראויים לקבל את התורה. לזאת מחויבים היו משה ואהרן ובני ישראל לחלוק לו כבוד.

ומדויק כן בפסוקים: 'וידבר וגו' ויצום אל בני ישראל' אין צו אלא לשון זירוז, 'אל פרעה' שיחלקו לו כבוד, ומנא לן? לזה אמר 'להוציא את בני ישראל', כי רק הוא הגורם שהוציא אותם ביד חזקה מארץ מצרים, ועי"ז היו ראויים לקבל את התורה.

אהבה רבה אהב הגה"ק המהר"ם שיק זי"ע את התורה שקיבל בהר סיני, ובאהבתו העזה לא מש ממנה כל ימי חייו, בהתמדה גדולה משחר טל ילדותו, בלתי ניתנת לתיאור. התמדתו הגודל נשאה פרי ודיעותיו התורה היו עצומות מאוד, עד שרבו מרן ה'חתם סופר' זי"ע כינהו 'ארגז מלא ספרים'.

פעם שהה עם בן רבו מרן ה'כתב סופר' זי"ע ב'פישטיאן'. ברשות הכתב סופר היה טור שו"ע שהיה חסר בו דף אחד, ושלח אחד מתלמידיו למהר"ם שיק להשאיל ממנו את הכרך הזה כדי ללמוד הדף שחסר.

כששמע המהר"ם שיק את בקשתו, ביקש שיביאו לפניו דף ועט וכתב את כל הדף החסר, הטור והנושאי כלים, כלשונם ממש. התלמיד חזר לכת"ס והביא לו הכת"י של המהר"ם שיק, והיה פלא בעיניו: "מדוע צריך היה לטרוח לכתוב בעצמו הטור והנושאי כלים, היה יכול להמציא לי הכרך, ובסיום לימודי הייתי משיב לו אותו..."

אז הסביר לו התלמיד כי לא היה ברשות המהר"ם שיק כרך זה ולכן כתב הכל מזכרונו. הכתב סופר התפעל מאוד, ושלח לעיר הסמוכה 'ווערבוי' להביא לו משם הכרך המדובר, ואחר שבדק מצא שאכן לא נפלה אות אחת מכל דברי הטור והנושאי כלים...

מרוב התפעלותו העצומה מידיעותיו של המהר"ם שיק, החליט הכתב סופר לבוא אליו. כשפגשו, חשב המהר"ם שיק שהוא בא להתלונן על שלא נתן לו הספר, ומיד התנצל שאין לו הטור, וח"ו לא עשה כן מחוסר אמונתו שיחזיר לו הספר. השיב לו הכתב סופר שכזו גאונות לא ראה אפילו אצל אביו החתם סופר, אך מיד הוסיף ואמר: "אבל כל זה הוא בזכות אבי ה'חתם סופר' זי"ע..."

אין זה פלא שכך הם ידיעותיו העצומות בכל חלקי התורה, כי כך היו מספרים תלמידיו שהיה חוזר על לימודו עשרות פעמים, וניצל כל רגע פנוי לחזור על לימודיו דבר יום ביומו.

חתנו הגאון רבי יעקב פראגר זצ"ל סיפר שפעם מצא רשום בין כתביו כמה פעמים חזר על כל מסכת, מסכת זו ארבעים פעמים, ומסכת אחרת שישים פעמים. וכאשר ראה המהר"ם שיק שחתנו רואה רשימה זו, אמר: "כתבתי זאת כדי שיוצ"ח יקחו מזה מוסר..." ובמחלתו האחרונה שממנה לא קם, שמעו בלילה כאשר נח על מיטתו ששפתותיו מדובבות, וכשהאזינו, שמעו שהיה חוזר על

שבת אחת ישב רבי יעקב יוסף הרמן לסעודה עם אורחיו, כשהוא לבוש ב'קפוטה' חדשה נאה ויקרה מאוד. הוא ניגש כדרכו לחלק את הטשולנט לאורחים, והנה תפס אחד האורחים את הצלחת הגדולה ושפך בחרי אף את כל תכולתה, על ה'קפוטה' החדשה של הרב הרמן, כשהוא צועק: "אינני אוהב זאת!"...

התגובה - כולה הפסד! ההבלגה - כולה רווח!

הרב בנימין בירנצוויג

"ותעל הצפרדע ותכס את ארץ מצרים" (שמות ח', כ')

כבר תחריר במרכז עיר הבירה קהיר. צפרדע ענקית מימדים התמקמה לה במרכז הכיכר, כשרבים מתושבי העיר באים לחזות בתופעה יוצאת הדופן הזו.

כל זה היה מיד לאחר הכרזת משה רבנו כי הקב"ה מביא מכת צפרדע על מצרים, המצרים התכוננו אבל לא ידעו למה? והנה הצפרדע הראשונה ענקית המימדים למול עיניהם הנדהמות.

ואז, כפי שמבאר רש"י, היו המצרים מכים אותה ברצונם להכחידה מיידית, ו... כל מכה שהיא קבלת היתה מנתזת נחילים נחילים של צפרדעים, המחזה היה מדהים ומפחיד. המוני מצרים מתנפלים בחמת זעם על הצפרדע... ובכל מכה עוד ועוד - המוני צפרדעים מנתזים לכל כיוון, והמצרים ממשיכים בחמת זעם....

מעשה זה של המצרים הוא תמונה לכל שומע, אחרי שראו שככל שהם חוזרים ומכים את הצפרדע, יוצאים עוד ועוד צפרדעים, מדוע לא הפסיקו? מדוע המשיכו להכות ולהכות אף שראו שמעשיהם אלו מביאים עליהם חורבן יותר גדול?

קושיא זו מביא מרן הסטייפלער זצ"ל בספרו 'ברכת פרץ', ותרץ, שבאמת השכל האנושי אומר שצריך להפסיק להכות, כשכל הכאה רק עושה ההיפך מרצונם וכוונתם, אלא שאצל המצרים זה עבד אחרת, שכיון שראו שהצפרדע מוסיפה להתזי נחילים עוד ועוד והם לא מצליחים להורגה, גבר כעסם עליה וכל רצונם מעתה היה רק להתנקם בה ולהכותה ככל האפשר, ואף שראו שממשיכה להתזי נחילי צפרדעים, זה כבר לא מנע מהם לעצור, כי בערה בהם חמת הנקמה והכעס, וככל שהוסיפה להתזי הוסיפו לכעוס, וחמתם בערה בם, וכך בכל הכאה גברה בערת חמתם עליה, והם הוסיפו להכותה ולהתנקם בה, והיא הוסיפה להתזי נחילין נחילין עד כי "ותכס את ארץ מצרים".

מוסר השכל גדול וחשוב לחיים אנו למדים מכך, כותב הסטייפלר. האדם בשעת כעסו - אם ישמע חרפתו וישתוק ולא ישיב - ירגע לאט לאט ויעלמו חמתו וכעסו, אבל כשמשיב לשכנגדו הרי חברו מוסיף להשיב לעומתו כהנה וכהנה, כל כמה שיוסיף להתנקם

חברו - יוסיף להקניטו, והאש תגדל ותבער בין שניהם עד שתשרוף כל חלקה טובה. וא"כ הדעת נותנת, שטוב לאדם לשתוק בשעת מריבה, אבל מדת הכעס אומרת איך אנכי אשתוק? מדוע שאעבור על פגיעה בכבודי? ומתחיל להשיב וחברו כנגדו וחוזר חלילה.

מכאן נלמד כמה גרועה ומזקת מדת הכעס, ועד כמה מעולה וגדולה מידת ההתגברות והשתיקה בעת כעס.

רק נזק - מאי התגברות בעת כעס! רק רווח - מהתגברות בעת כעס!!

מעשה מפליא שמחזק מאד יסוד זה, הובא בספר הכל בו (סי' מ"א): שנהגו הנשים לדלות מים במוצאי שבת תיכף ששמעו "ברכו", שמצינו באגדה שבארה של מרים נמצא בימה של טבריה, וכל מוצאי שבת מחזרת על כל בארות ועל כל מעיינות, וכל מי שהוא חולה ויזדמן לו מים וישתה - אפילו כל גופו מוכה שחין - מיד נרפא. וממשיך הכל בו: ומעשה באדם אחד שהיה מוכה שחין, והלכה אשתו במוצאי שבת לשאוב מים ונתעכבה יותר מדי ונזדמנה לה בארה של מרים, ומלאה כדה מאותם המים. כיון שבאה אצל בעלה כעס עליה שאחרה לבוא, ומרוב כעסה נפל כדה משכמה ונשבר, ונפלו נטיפי המים על בשרו, ובכל מקום שנתזו המים נרפא השחין,

והנה קול צעדים קרב ובא לעברם, הם לחצו בחזקה איש את ידי רעהו, זה היה האות המוסכם להתחלת הפעולה, שלושתם זינקו בבת אחת ממתבואם, כיתרו את הדמות המתקרבת באפלה, והפליאו בה את מכותיהם

יעקב הרמון זצ"ל, מבוני היהדות באמריקה, הוא נהג לשרתם בעצמו ולהגיש את הסירים והצלחות במו ידיו, לראות שלא חסר דבר. שבת אחת ישב רבי יעקב יוסף לסעודה עם אורחיו, כשהוא לבוש ב'קפוטה' חדשה נאה ויקרה מאוד. הוא ניגש כדרכו לחלק את הטשולנט לאורחים, והנה תפס אחד האורחים את הצלחת הגדולה ושפך בחרי אף את כל תכולתה, על ה'קפוטה' החדשה של הרב הרמון, כשהוא צועק: "אינני אוהב זאת!"... הכל היו המומים למראה עיניהם, האורח שנחרד בעצמו ממה שעולל, קפץ וברח מהבית מבלי לנסות אף לקנח את הטשולנט החם והסמיך מעל ה'קפוטה'. הרב יעקב הרמון פתח ברדיפה אחריו, ובתוך מספר דקות חזר, כשהוא מחזיק בחביבות את ידו של האורח הלז ומרגיע אותו: "במטותא ממך! אתן לך צלחת אחרת של טשולנט ואותה בוודאי תאהב!"... רק כאשר קינח הרב את ה'קפוטה' במידת האפשר, פנה אליו בנו ר' נחום דוד, שנכח אף הוא באירוע ואמר: "אבא! איך יש לך כל כך הרבה סבלנות??" "לאו דווקא", ענה לו אביו, "אם יש בלבך רחמים ואהבה לזולת, אינך זקוק לסבלנות". (הכל לאדון הכל) וכך במקום להפוך את האירוע למדורת אש שלא יגמרו לדבר עליה, על ידי סבלנות והתגברות - העניין הפך להמשך סעודת שבת רגועה ושמחה.

לשליחת תגובות לכותב הטור הרה"ג רבי בנימין בירנצווייג,
כתבו ל: 7622500@gmail.com

אבל שאר גופו נשאר מוכה שחין, והבין וכאב את תוצאת רגזנותו, שהפסיד כמו רגזנותו את מי בארה של מרים המרפאים, ומה היה רב שכרו וגדולה רפואתו, אם היה מבליג ושותק! ועל זה אמרו חכמים (קדושין מ"א): "רגזן לא עלתה בידו אלא רגזנותו", מלבד זה הוא רק מפסיד!

הרוחות בבית מדרשו של גאון ישראל, מרנא רבי עקיבא אייגר זיע"א בעיר. בני הישיבה לא היו מסוגלים לעבור לסדר היום... נושא הדיון היה: מאיר. בחור נרגן, מהיר חמה ובעל תגובות פוגעות, שהטיל חיתתו על כל סביבותיו. הבחורים גמרו אומר ללמוד לקח, אבל כיצד ומתי יעשו זאת?! הרי אם יוכיחוהו בגלוי - תשלח לשוננו השנונה לעברם כחץ מורעל!

"הפעם נעשה משהו של ממש", החליטו שלושה בחורים נועזים. הם התלחשו ביניהם כמה רגעים עד שהתקבלה תוכנית פעולה. היה זה לילה נטול ירח. חשכה אפפה את בית המדרש, בפרוזדור המוביל לאולם הגדול עמדו השלושה חבויים, עוד מעט ומאיר יגיע, כהרגלו בשעות אלו.

והנה קול צעדים קרב ובא לעברם, הם לחצו בחזקה איש את ידי רעהו, זה היה האות המוסכם להתחלת הפעולה, שלושתם זינקו בבת אחת ממתבואם, כיתרו את הדמות המתקרבת באפלה, והפליאו בה את מכותיהם.

למרבית הפלא מאיר המוכה לא הוציא הגה מפיו, גם כשתכפו המלקות וגברו - לא הוציא המוכה אף אנחה קלה. משהו נדלק במוחם נצבט בלבבם והם חדלו. "הדליקו את הפנס", אמר משהו, ואז פניהם חזרו כסיד וברכיהם פקו....

... אוי לאותה כלימה ולאותה בוש! במקום מאיר השחצן, עמד למולם רבם ומורם האהוב, גדול הדור רבי עקיבא אייגר... הבחורים חפצו כי האדמה תבלעם חיים! בו במקום נפלו ארצה, וביקשו סליחה בדמעות שליש, ואילו רבי עקיבא עצמו נותר ללא שמץ קפידה וטינה. חינוך של חסד וסליחה ריחף על שפתיו מבלי גערה אחת.

אכן כן, מהבלגה תמיד מרוויחים, ומנמנהרות יש הפסדים גדולים, הנה מרוב תאוות הנקם והכעס לא חשבו לבדוק מי היא הדמות הנכנסת... ולא שיערו את גודל רוע מעשיהם שלא ישכח מהם.

כשלושים איש היו מסובים מידי שבת בשבתו על שולחנו של רבי

077-2222-666 או *4992

קו השיעורים של 'דרשו' - לחייג, ללמוד, לדעת

אין עם מי לדבר...".

"אז אני אומר "עלינו לשבח לאדון הכל", שאנחנו יש לנו למי לפנות! הם משתחוים להבל וריק... ואנחנו כורעים ומשתחוים לפני מלך מלכי המלכים! שהוא נוטה שמים ויוסד ארץ, הכל שלו, הוא אלוקינו אין עוד. כשחושבים על המילים הללו זה נשמע אחרת לגמרי.

"ואחרי שאדם מחדיר בעצמו אמונה בקדוש ברוך הוא, אז "ועל כן נקווה לך ה' אלוקינו" הוא יודע שיש לו למי לקוות! מה צריך יותר מזה בעולם??? זה היסודות של האמונה.

"אבל זה לא בא רק כשאומרים עלינו לשבח פתאום מחדירים אמונה ומתלהבים. לא. את זה צריך להתחיל מתחילת היום, ללכת כל היום עם אמונה ועם ההרגשה הזאת, ואז כשאומרים 'עלינו לשבח' זה נאמר בצורה אחרת.

"אם כל היום אדם מתבונן, איך אני הולך על הרגליים, מה קרה לי אתמול, אתמול שכבתי במיטה כמו גולם לא יכולתי לזוז, איך היום פתאום אני הולך? זה רק מהקב"ה. רבי חזקל אברמסקי היה אומר "ואני ברוב חסדך אבוא ביתך", כדי לבוא לבית המדרש צריך כאלו חסדים גדולים מברוא העולם. צריך לחיות עם ההרגשה הזאת, או אז 'עלינו לשבח' הוא אחר, אחר לגמרי".

לדעת שכל מה שתעשה היום זה רק עם חסדי ה'! אם הקב"ה לא ירצה אתה לא תעשה שום דבר.

"אחרי שעבר היום, ואולי חלילה לא הלך לי הכל כמו שצריך, כאן ההוא פגע בי ואחר כך אירע לי כך וכך, או אז צריך להגיע לאמונתך בלילות', אתה גמרת את היום ולא הלך לך כמו שצריך תתחזק באמונה, תדע שהכל מאתו יתברך.

"ולשאלתכם זה הסוד של 'עלינו לשבח', כיון שיש בו את היסודות של האמונה, אנחנו מתחילים עלינו לשבח לאדון הכל על מה? לא על זה שהוא נתן לי רגלים, אלא קודם כל על זה שלא עשנו כגויי הארצות, שאנחנו יודעים שיש בורא לעולם, ויש לנו למי לפנות.

באחד הפעמים הייתי אצל רופא שאינו שומר תורה ומצוות לצורך טיפול "הייתי אצלו לצורך טיפול רפואי לא קל והיו צריכים לעשות כמה הרדמות באמצע, ההרדמות לא כל כך הצליחו והכאבים היו חזקים מאוד. קמתי מהכסא והתחלתי לרקוד "הטוב הטוב הטוב, כי לא כלו רחמיך...".

"הרופא הסתכל עלי ואמר: "אני מקנא בך! יש לך עם מי לדבר!!! לי

המשך מעמוד 20 | הרב פנחס ברייער

"כמו הגוף כך גם הנשמה. אם הגוף סובל מחוסר ברזל - הוא חלש, הוא פגיע, הוא נפצע בקלות וכל פציעה חמורה יותר, הוא חשוף יותר לנגיפים וחיידקים, וכל מחלה קטנה יכולה להיות חמורה מאוד אצלו, תלוי עד כמה המחסור בברזל חמור.

"גם הנשמה - אם היא חלשה, אם חסר לך ברזל רוחני, אם המערכת החיסונית שלה הוחלשה עם השנים, היא הופכת פגיעה מאוד. כל דבר הכי קטן מטלטל אותה, ומוריד אותה לתהומות רוחניים שיהיה לו קשה מאוד להיחלץ מהם...

"אתה מקיים מצוות, זה חשוב מאוד, זה קריטי, יש במצוות ברזל רוחני שמחזק את הנשמה, אבל זה כמו לאכול חסה. לעומת זאת, לימוד התורה הוא כמו הגלולות, הוא נותן כוח מרוכז, שמאפשר לנשמה להתחזק, להתאושש, ולהיות מחוסנת מפני פגעי הזמן ותחלואי הנפש ועוד ועוד.

"הרי כולנו יודעים שהגאון מווילנא כותב, שבכל מילה של לימוד תורה מקיים האדם שלוש מצוות, וגם לפי הפוסקים האחרים הוא מקיים לפחות מצווה אחת של לימוד תורה על כל מילה של לימוד, אנחנו מכירים את החשבון של 200 מילים בדקה, וממילא אנחנו יודעים עד כמה רב החיזוק הרוחני שיכול בחור או אברך לשאוב משעה של לימוד תורה, ולכן, בין היתר, חשוב לימוד התורה, כי הוא מעצים את כוחות הנפש של הלומד, ומאפשר לו לאחר מכן להתגבר על היצר הרע.

"איך הגדירו זאת חז"ל בכמה מילים: 'בראתי יצר הרע, בראתי לו תורה תבלין'".

שלא תדלג על יום של לימוד.

"זה הכל עניין של קטגוריה, וככל שהקבלה שלך נכנסת עמוק יותר לצד של המשימות הקשיחות, כך היא תחזיק מעמד זמן רב יותר בעזרת ה'".

הקידוש שאתה עושה בבית

הגיע פעם אדם חלוש לרופא המשפחה, וביקש לשמוע את תוצאות בדיקת הדם שעשה ימים אחדים קודם לכן.

עיין הרופא בתוצאות, סבר פניו החמיר, ולאחר המהום קל השיב לפציינט כי הוא סובל ממחסור חמור בברזל.

"אה, זאת לא בעיה", השיב הפציינט בביטול, "ברזל? שמעתי שיש ברזל בחסה. אני אקפיד לאכול עלה אחד של חסה כל יום, וכך יהיה לי ברזל...".

אבל הרופא נעץ בו מבט חמור: "אדוני, כדי לחפות על חוסר הברזל החמור שממנו אתה סובל, תצטרך להזמין משאית שלמה של חסה, ולאכול את כל הכמות הזאת.

"במקום זאת", הוסיף הרופא, "אני אתן לך מרשם לגלולות שתצטרך לבלוע שלוש פעמים ביום, וכל גלולה כזאת מכילה כמות ברזל מרוכזת, כמו בכמה ארגזים של חסה. בתוך שבועיים כבר לא תסבול ממחסור בברזל...".

במשל הזה השתמש המחנך הנודע הרב פנחס ברייער, כדי להסביר לבחור ישיבה שביקש לדעת למה כל כך חשוב ללמוד תורה, ומדוע לא יוכל לעסוק בעניינים אחרים ולהסתפק רק בקיום מצוות התורה.

ישנו פסוק מפורש שהוא מלך, וכיון שכך - זו המציאות, ומה שהלה אינו מודע לכך - אין זו סיבה שהמציאות תשתנה. אין מציאות זולת התורה, ובתורה כתוב באופן ברור שהוא מלך!...

בשנת תשנ"א, כשכלל ישראל ישבו בחרדה נוכח איום הטילים של שליט עירק, היה חשש שישגר טילים בעלי ראש נפץ כימי, והפחד היה נורא ואיום. בסופו של דבר נפלו על ארץ הקודש שלושים ותשעה טילי סקאד רבי עוצמה, כאלו שביכולתם להרוס רחובות, ואחר כל המתקפה אמנם נהרסו כמה וכמה בניינים, אבל לא מת שום אדם חוץ מאחד [מחלל שבת בפרהסיה מפורסם].

כיון שרוב הטילים כווננו למרכז הארץ, היו תושבי בני ברק בפחד גדול. כשהגיעו אל מרן הגר"ח קנייבסקי שליט"א בשאלה האם רצוי לעזוב את העיר, ענה שבבני ברק לא יפלו טילים, כי יש בה את מרן הגרא"מ שך, והוא מגן על העיר. כששאלו את מרן הגרא"ל שטיינמן זצוק"ל, אמר גם הוא כי אין שום מקום לחשוש, שהרי בני ברק מוגנת היטב! לשאלת בן ביתו במה היא מוגנת, תמה ואמר: "כלום אינך רואה מיליוני דפי גמרא מקיפים את העיר!?"...

אך ליל שבת אחד, תושבי בני ברק רואים מעל לרחובות העיר את הטיל האימתני נוחת... הפיצוץ העז שנשמע הרעיד חצי מבנייני העיר, והיה ברור, אפוא, לכולם - שנפל טיל בבני ברק.

רעייתו ע"ה של מרן הגרא"ל זצוק"ל רצה לחדרו והעירה אותו: "נפל טיל בבני ברק...!", והוא בפשטות האופיינית לו אמר לה: "בבני ברק לא נפל שום טיל!". והיא בשלה, הרי כולם ראו ושמעו, והוא אומר לה: "רבע'צן, לא נפל כאן טיל, אני צריך את החצי שעה הנוספת הקצובה לי לשינה בלילה", ולאחר חצי שעה קם כהרגלו לשעות הלימוד לפני ותיקין, ולתפילת ותיקין...

בבואו לתפילת ותיקין קבלו את פניו אנשי העיר ואמרו לו שוב: "נפל טיל בבני ברק", והוא בשלו: "בבני ברק לא נפל טיל, העיר מוגנת!...". ומה, באמת, היה? רחובות יונה ודניאל נמצאים בגבול בני ברק - רמת גן. ישנו בית אחד ברחוב שחצרו מחולקת, חציה בבני ברק וחציה ברמת גן, והטיל נפל בחצר הזאת בצד של... רמת גן!...

מרן הגרא"ל שטיינמן ראה בעיניו הקדושות, עיני הנביא בדורו, את מיליוני דפי הגמרא מקיפים את העיר. זו חומת פלדה שטיל הסקאד אינו חודר אותה בשום פנים ואופן, ברור היה לו כי "בבני ברק לא נפל שום טיל!!"...

(מתוך הגדה של פסח - דורש טוב)

תודתי בכוח בחירתו, ומחזיר את תחושת האמת שאמורה הייתה מומילא לפעם בקרבי.

מרן הגאון רבי יחזקאל אברמסקי זי"ע סיפר לתלמידיו, על המפגש הראשון שהיה לו עם הסבא, רבי יוסף יוזל מנובהרדוק זיע"א. היה זה בשנת תרס"ג. הנער הצעיר יחזקאל אברמסקי מגיע לעיירה נובהרדוק להבחן לסמיכה אצל הפוסק הגדול בעל ה"ערוך השולחן". לאחר שנבחן וקיבל סמיכת חכמים, נכנס אל הסבא. לא היה שם כיסא בעל יתור משלוש רגליים להושיבו, ועל כן עמד והרצה את חידושי תורתו. משעמד הסבא על גדלות הבחור בתורה, קרא לבנו ואמר שצריך לכבד תלמיד חכם כזה ב'תה מתוק', אך קוביית סוכר לא הייתה מצויה בביתו, על כן שלח את בנו לקנות בהקפה קוביית סוכר...

ואז פנה הסבא ואמר לבחור: "אם חפץ אתה להיות 'יהודי' - תכניס היטב לראשך שרק תורה היא המציאות, אין שום מציאות בעולם חוץ מתורה. אם כה תחיה - תוכל להיות יהודי!".

ורבי משה מרדכי שולזינגר זצ"ל, שסיפר את המעשה, הדגיש ואמר: "נשים לב, הסבא אינו אומר לו 'אם הינך חפץ לצמוח גדול הדור', הוא אומר לו אם הנך חפץ להיות 'יהודי'. עליך לחיות השקפה זו, שאין שום מציאות חוץ מתורה - זה תנאי כדי להיות 'יהודי!'".

והסבא הביא לכך ראייה מדברי חז"ל: בסוגיות החורבן (גיטין נו ע"א) מספרת הגמרא על רבי יוחנן בן זכאי, שביקש לצאת מירושלים כדי לפייס את שר הצבא אספסינוס. כשבא לפני אספסינוס, אמר לו: "שלום עליך המלך". טען כנגדו אספסינוס שהינו מורד במלכות, שהרי הוא אינו מלך, והוא קורא לו מלך!

ענה לו רבי יוחנן בן זכאי: האמת היא שאתה כן מלך! והראיה, כי אילו לא היית מלך לא הייתה ירושלים נמסרת בידך, "דכתיב: 'והלבנון באדיר יפול' ואין אדיר אלא מלך, דכתיב: 'והיה אדירו ממנו', ואין לבנון אלא בית המקדש, שנאמר: 'ההר הטוב הזה והלבנון'... ומסופר שם שתוך כדי דיבורם הגיע שליח מרומי והודיע לאספסינוס כי המלך מת ומינהו חבריו למלך..."

עתה נתבונן: רבי יוחנן בן זכאי מגיע לפגישה גורלית עם שר הצבא. כיצד יתכן שהוא פותח את הפגישה בדבר שמעורר את זעמו של השר? הלא כלל בסיסי לניהול מפגש מוצלח הוא, לפתוח אותו בדברים המתקבלים על דעת השר ולא בדברים שיעוררו את זעמו! התשובה היא, שרובן יוחנן בן זכאי לא יכול לומר לו שאינו מלך, כי הרי

רוצים לקבל את 'לקראת שבת' מדי שבוע ישירות למייל? dirshu@dirshu.co.il - שלח מייל ל-

יהיה מי שיצא לקבור אותה. אם יצאו - כולם ימותו יחד איתה!
 אז מה עושים?
 לא לשכוח - בחוץ השמש זורחת, אין ברד! כי ברגע שאין אדם ואין בהמה בחוץ - לא יורד ברד. מסתכלים מהחלון: שמש בלי ברד.
 מה יש שם ברחובות של היהודים? הכל פתוח לרווחה, אופים לחמים טריים. הבן של הזקנה החליט: הוא רק ייתן ריצה אחת, לקנות מהיהודים כמה לחמים. נעמד בפתח, מסתכל למעלה, מסתכל למטה, עוד פעם לכל הכיוונים: יש שמש, אין ברד, אין כלום. הוא רץ החוצה, להביא לחם.
 והנה לפתע פתאום נוחת פגז אחד, רק אחד, בדיוק על הכאפיה שלו. לא קדימה ולא אחורה, לא מטר קודם, בדיוק עליו - "על האדם". זהו. מת!
 כי הברד נפל רק במקום שהיה אדם, בהמה או עשב השדה. על הראש שלו וגמרנו.
 "אשר לו הכח והממשלה בעליונים ובתחתונים לעשות בהם כרצונו". הכל ראו את הנס הזה.
 שנזכה להרהורי אמונה, לפטם את עצמינו עם אמונה. כמו שדוד המלך אומר בתהילים (לז, ג): "שכן ארץ ורעה אמונה". המשגיח רבי יחזקאל אמר שהכוונה לרעות בשדות האמונה, כדוגמת עגל במרעה הצאן, שחי מהמרעה, גדל עליו, צומח ממנו ושוהה שם בשמחת חיים.
 במשך כל שעות היום אפשר להתעצם באמונה, כל ברכה שעושים מה"מאה ברכות" שתקנו חז"ל לומר בכל יום, "ברוך אתה ה' - מודים לקב"ה "מלך העולם" - כמה אמונה זה מוסיף! ממש לדבר עם הקב"ה. "שהכל נהיה בדברו". מי נתן לי את הלחם? - המוציא לחם מן הארץ!
 הרמב"ם בפרוש המשניות (שלהי מסכת ברכות) כותב: "כי יקר בעיני ללמד עיקר בדת והאמונה יותר מכל אשר אלמדנו!" אנחנו מבינים?
 (מתוך 'יחי ראובן' - הגדה של פסח)

התשובה לכך: זה לא היה ברד שלנו, אלו היו אבני אלגביש מהשמיים, ברד עם שמש.
 כעת לגופו של ענין.
 משה רבינו אומר: אדם ובהמה שימצאו בחוץ - ימותו מהברד.
 כולם הכינו להם מזון ושתייה לשבוע. לא היה הרבה מה להכין. הדגים כבר מתו במכה הראשונה. בדבר, מתו הבהמות, ומכת ברד הגיעה אחרי הדבר.
 נשאר אולי פרות וירקות. שימורים, קופסאות, ב'סקוויטים', היה להם לאגור מזון רב שיהיה לכל הגויים המצרים לשבעה ימים - כאשר לא יוכלו לצאת מהבתים. כשצפוי שלג בירושלים, ממהרים להתכונן לקראתו. רוכשים מצרכי מזון, הרי לאחר מכן לא יוכלו לצאת, כי יהיה שלג. כמה זמן יהיה השלג? והחנניות היו עמוסות באנשים! - נורא ואיום, אי אפשר לצאת יום וחצי מהבית!
 כאן שבעה ימים הם עתידים לא לצאת - אבל ממש לא יכולים לצאת! מי שיוצא - לא חוזר בחזרה!
 הכינו והכינו...
 יש להניח, לא ראיתי במדרש שכתוב כך, אבל זה פשוט, שבמקום כזה כמו ארץ מצרים, בוודאי היו כמה כאלה שלא תכננו את ההסגר באופן הטוב ביותר לפרטי פרטים, או שכן תכננו, אבל ה'שקאצימ'לאך' - הערבים הקטנים שבשכונה, ראו שיש כל כך הרבה אוכל, קמו בלילה כשכולם ישנים, עשו 'פרעסן' את הכל... בקיצור, מגיע יום שלישי, יום רביעי - אין מה לאכול.
 צריך לחיות עוד כמה ימים, שבעה ימים זה המון!
 מה אני אספר לכם? איזו סבתא אראבק'ע זקנה עומדת וצורחת שהיא הולכת למות. יותר מיממה שנגמר לה האוכל בבית, עוד יום אחד - היא מתה.
 מסבירים לה: משה רבינו אמר - אי אפשר לצאת החוצה! מי שיוצא - מת!
 מה אפשר לעשות? הילדים שלה מבינים שאם היא תמות להם, לא

במהלך הסעודה שאל אותו ר' אנשיל מי אתם, לאיזו חסידות אתם משתייכים.
 "סדיגורא?" קרא ר' אנשיל בהתפעלות, "הבה ואספר לך סיפור שלא שמעת מעולם על רבן הרבי ה'עקבי אבירים' מסדיגורא זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל".
 מקור: שמעתי מפי הרה"ח החפץ בעילום שמו שליט"א, מחשובי חסידי סדיגורא, ששמע את הסיפור מפי בעל המעשה שליט"א.
 (המבשר תורני)

לא נאריך בפרטי הסיפור, אך בסופו של דבר שני הבנקים התחרו על ליבו של ר' אנשיל, שניהם ביקשו לשכנע אותו לקחת את המשכנתא אצלם, כל שנותר לו הוא לבחור בהצעה הטובה והמשתלמת, בתוך תקופה קצרה הוא העביר את חנותו הקטנה למשכנה המרווח ליד אזור התעשייה, וכאן נפתח פרק חדש בחייו העסקיים של ר' אנשיל. החנות הגדולה רשמה הצלחה כזו שהוא לא העלה על דעתו בחלומותיו הטובים. תוך תקופה לא ארוכה רשם ר' אנשיל זינוק מטאורי בעסקיו. כיום הוא ידוע כאחד מנדיבי הלב בעיר בה הוא מתגורר. לפני כמה חודשים התארח על שולחנו, בשבת קודש, אחד מאברכי חסידי סדיגורא ששהה בגולה.

יומא טובא לרבנן

הופיע ויצא לאור סדרת הברבים
מאת הגאון רבי מנשה פורר זצוק"ל
ר"מ בישיבת "בית יוסף" צרפת

מישנת מנשה

שבת • פסחים • קידושין • נדרים • חולין • נדה • מקואות • שו"ת בעניני מילה וגירות

מרן רבי אברהם יפה'ן זצוק"ל

הנני בזה להודיע בשער בית רבים חין ערך מעלת הרב הגאון עדין לגאון סוע"ה כ"ש מו"ה מנשה ב"ר ראובן פורער ש"י ממחונכי ישיבתנו בית יוסף ביזאפ. והנה בנעורתיו כבר התנכר בכשרונותיו הנעלים ובשקידתו העצומה שעתידי הוא להיות לגפן אדרת בישראל. מגדולי ת"ח וכבר שימש בתור ר"מ בישיבת בוסטון מיסוד של הגר"א קוטלר זצ"ל.

מרן הגר"א קוטלר זצוק"ל

הנני להכיר בזה את חביבי האברך כמדרכו הבחור הרב הגדול בתורה ויר"ש טהורה, מצוין בחרפיות וביקאות, נעים במידות, הרב מנשה פורר שלמד בישיבתנו הקדושה, ומקודם למד בישיבות אחרות, ונתעלה הרבה בתורה בחיסות ובקיאיות ובסברא ישרה וידין רב לו לחדש חידו"ת בעומק העיון ולמשקל ולמטרי בשמעתתא בטוב עם ודעת.

יצא לאור
במהדורה
מאירת עיניים
ע"י בנו הרב ר'
משה פורר
שליט"א

יומא טבא לרבנן

הופיע ויצא לאור

ספר

יד בנימין

על התורה ומועדים

פנינים וחידושי תורה

מפי הגאון הגדול

רבי בנימין דוד אלישיב שליט"א

בן מדרן פוסק הדור הגרי"ש זצלה"ה

- להשיג בחנויות המובחרות -

יומא טבא לרבנן
הזביע ויצא לאור עולם ברך נוסף מסדרת הספרים

קשות השולחן

✿ על הלכות שבת ✿

חלק רביעי

בהלכות שהיה חזרה והטמנה על סדר השו"ע בשפה ברורה השווה לכל נפש

בספר 2 מדורים עיקריים:

מדור קצר - בו מופיעות הוראותיהם של גדולי ההוראה בשלל נדונים הלכתיים אקטואליים.
בשורתו של הספר הוא הכרעת ההלכה בנדונים אלו בין לשיטת האשכנזים ובין לשיטת הספרדים
ע"י בירור דעת השו"ע והרמ"א בנושא

מדור מורחב הנקרא "פני הדביר" - סימנים ומערכות מקיפות בכל ענייני הלכות אלו
בירור מקיף מסוגיות הגמ' עד ההלכה למעשה אסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא
מתאים במיוחד ללומדי הלכה בעיון

הבעיה מוכרת כבר למדת
את הנושא, אבל בכ"ז ריבוי
השיטות משאיר את הנושא
פתוח, ופעמים רבות חוסר
ההכרעה גורם לחוסר
וודאות.

הספר הנוכחי נותן מענה
מספק לכך

הספר זכה להסכמתו הנלהבת
של מרן הגאון הגדול
הגר"מ שטרנבוך שליט"א

משנת מנשה
ספרי נבחרים
מאת הגאון רבי **מנשה פורד** זצ"ל

קשות השולחן
אורח חיים
הלכות שבת
מאת הגאון רבי **דוד לוי** שליט"א

יד בנימין
על התורה ומעדים
מאת הגאון הגדול רבי **בנימין אלישיב** שליט"א

גילובי דביר
מבוא המשפטים
ח"מ ג'
מאת רובי הגאון **יעקב פלונצ'יק** שליט"א

ספר יוצא לאור בצוף

תמיד ידעת שתוציא ספר אבל לא ידעת איך עושים את זה !?

בצוף הוצאה לאור, הוצאת הספרים המובילה בציבור התורני תקבל שירות אישי ומקצועי מכל שלב שבו החומר לספר נמצא ועד לתוצאה המוגמרת המושלמת

- יח"צ
- פרסום
- הפצה
- הדפסה
- גרפיקה
- עימוד
- עריכה לשונית
- עריכה תורנית
- הקלדה